

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

KORUYUCU AİLE UYGULAMALARI VE SONUÇLARI:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Emin BAYSAL

İstanbul

Temmuz, 2017

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

KORUYUCU AİLE UYGULAMALARI VE SONUÇLARI:
İSTANBUL ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet Emin BAYSAL

Danışman: Doç. Dr. Faruk TAŞCI

İstanbul

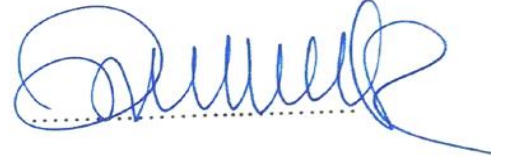
Temmuz, 2017

KABUL VE ONAY

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Sosyal Hizmet Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ ÇALIŞMA RAPORU olarak kabul edilmiştir.

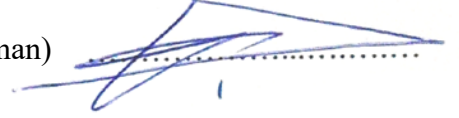
Başkan Prof. Dr. Kadir CANATAN

Üye Yard. Doç. Dr. Mehmet BİRİNCİ

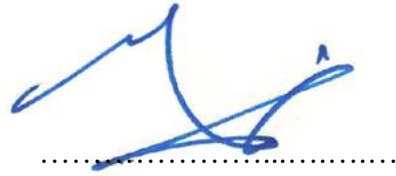

Üye Doç. Dr. Faruk TAŞÇI (Danışman)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. İbrahim GÜNEY

Enstitü Müdür V.

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Ahmet Emin BAYSAL

Temmuz 2017

TEŞEKKÜR

Öncelikle, yapılan bu çalışmanın her evresinde emeği olan, anlayışlı ve titizliği ile çalışmanın niteliğini arttıran tez danışmanım sayın Doç. Dr. Faruk Taşçı'ya çok teşekkür ederim.

Anketlerin koruyucu ailelere dağıtılması ve toplanması sürecinde destek olan, görüş ve düşüncelerini paylaşan, sevgili mesai arkadaşlarım İstanbul Koruyucu Aile Birimi çalışanlarından başta İl Müdür Yardımcısı Tahsin Kırtman, Uzman Psikologlar Mervegül Macit, Burcu Doğaner, Cennet Begüm Kaya, Pınar Erçevik, Ayla Keyf, Uzman Sosyal Çalışmacı Özlem Erkan, Uzman Sosyolog Barış Tunç, Sosyal Hizmet Uzmanı Fatih Mehmet Demir, Psikologlar Hazal Nazlı ve Selin Öz, Çocuk Gelişimi ve Eğitimcisi Eda Baykal ve Sosyolog Yonca Özer'e ayrı ayrı teşekkür ederim. Yine birim çalışanlarından Yeşim Sevil'e fotokopi ve tasnif işlemlerindeki yardımlarından dolayı teşekkür ederim.

Uzman Psikolog Müyesser İrem Temel'e hem anketlerin dağıtılıp toplanması hem de özet kısmının İngilizce'ye çevirisinden dolayı ayrıca teşekkür ederim.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Yanında Destek Hizmetleri Daire Başkan Vekili Sayın Hakkı Bilgiç'e, aynı dairenin Koruyucu Aile İşlemleri Birim Sorumlusu Sayın Özlem Tok Kızıldağ'a, İstanbul Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Şube Müdürü Sayın Parvin Tuna'ya çalışmalarında bana sağladıkları bilgi desteği ve kolaylaştırıcı rollerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Araştırma verilerinin istatistiki analizlerinin yapılması esnasındaki katkılarından dolayı Sayın Cansu Çam'a, taslak çıktıları okuyup gözden geçiren fikirleri ile katkı sağlayan Uzman Psikolog Gizem Orakcı Alıcı, Psikolog Kübra Tuş Yiğit ve Ayça Ferda Kansu'ya teşekkür ederim.

Onlardan çaldığım zamana rağmen her daim bana destek olan eşim Saide ve oğlum Mustafa Kerem olmasaydı, bu çalışma tamamlanamazdı.

Son olarak, bu çalışmaya katılan sosyal çalışma görevlilerine ve en büyük katkıyı sağlayan İstanbul'daki koruyucu aileler şahsında tüm koruyucu ailelerimize ve çocuklarımıza çok teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Çocukların yüksek yararı çerçevesinde öncelikle hiçbir çocuğun korunma altına alınması arzu edilmemekte, kendi ailesi içinde büyüyüp gelişmesi istenmektedir. Bunun mümkün olmadığı hallerde korunma altına alınan çocukların aile odaklı hizmetlerden yararlanması ve bir aile yanında büyümesi onlar için en yararlı hizmet olacaktır. Çocuklar aile yanına yerleştirilemediği takdirde, kalan tüm bakım yöntemleri kuruluş bakım modelleri olup, kuruluş bakım modelinde çocukların gelecekte sağlıklı bireyler olarak topluma kazandırılmaları pek mümkün görülmemektedir.

Bu çalışma ile Türkiye’de giderek yaygınlaşan ve çocuk yararı açısından çok önemli olan koruyucu aile hizmet modelinin diğer hizmet modelleri içindeki yeri ve önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Koruyucu aile hizmet modelinin, aileler ve bu alanda çalışan profesyoneller tarafından nasıl görüldüğü, işleyişte karşılaşılan sorunlar, bu sorunlara karşı çözüm önerileri, koruyucu aile hizmet modelinin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilerek, nitelikli bir yaygınlaşma için katkı sağlamak amaçlanmıştır. Çalışma sonunda; bu çalışmadan elde edilen bulgulardan hareket edilerek, koruyucu aileler, biyolojik aileler, koruyucu aile biriminde çalışan sosyal çalışma görevlileri (SÇG) ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) için ayrı ayrı öneriler oluşturulmuştur.

ÖZET

Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları: İstanbul Örneği

Ahmet Emin BAYSAL

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Temmuz 2017, 251 Sayfa.

Danışman: Doç. Dr. Faruk Taşçı

Korunma ihtiyacı olan çocuklar her toplumda var olmuş ve toplumlar bu çocuklar için kendi sosyo-kültürel ve ekonomik durumlarına göre çözümler üretmişlerdir. Bu çözümler incelendiğinde; çocuğun kendi ailesi, akrabaları ve yakınları yanında desteklendiği aile odaklı çözümlerin yanında, çocuğun aile ortamından alınarak kendisi ile benzer durumda olan diğer çocuklarla birlikte korunduğu kuruluş bakımı hizmetlerinin sunulduğu görülür. Bu hizmetleri aile odaklı olan ve aile odaklı olmayan hizmetler olarak iki ana kategoriye ayırabiliriz. Tarihi seyrine baktığımızda; geleneksel toplumlarda öncelikle aile odaklı hizmetler ağırlıklı iken, gelişmiş toplumlarda öncelikle aile odaklı olmayan hizmetler ağırlık kazanmıştır. Günümüze geldikçe; durum bunun tam tersi yönde değişim göstermiştir.

Türkiye’de özellikle de 2012 yılından sonra aile odaklı hizmetlerin artırılması yönündeki mevzuat ve politika değişiminin bir sonucu olarak aile odaklı hizmetler hızla artmaktadır. Aile odaklı hizmet modellerinin en önemlilerinden biri olan koruyucu aile hizmet modeli bu araştırma kapsamında ele alınmıştır. Çalışma Türkiye için iyi bir örneklem olduğu düşüncesinden hareketle, her sosyo-kültürel ve ekonomik seviyeden ailelerin yer aldığı İstanbul ilinde gerçekleştirilmiştir. Geçerli kabul edilen 225 anket ile koruyucu ailelerden ve koruyucu aile biriminde çalışan 10 sosyal çalışma görevlisinden bilgi toplanmıştır. Çalışma ile yaygınlaşmakta olan koruyucu aile hizmet modelinin güçlü ve zayıf yönleri tespit edilip, uygulamada edinilen tecrübelerle birleştirilerek bu hizmet modelinin nitelikli bir şekilde daha çok yaygınlaşması için yapılması gerekenler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Koruyucu aile, korunma ihtiyacı olan çocuk, korunmaya muhtaç çocuk, koruyucu aile uygulamaları, koruyucu aile eğitimi.

ABSTRACT

Foster Family Practice and its Implications: İstanbul Case

Ahmet Emin BAYSAL

İstanbul Sabahattin Zaim University Social Work Department

Master's Thesis, July 2017, 251 Pages.

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Faruk Taşçı

Children in need of protection have been present in every society, and societies have configured arrangements for these children according to societies particular socio-cultural and economic conditions. When these arrangements are examined, apart from the family oriented resolutions in which the child is supported within their own family, relatives and kinsmen; institution care services can be observed, in which the child is protected along with those who bear a similar condition. These services can be categorized in two; as family-oriented and non family-oriented services. Looking at the historical context; in traditional societies family-oriented services are more commonly practiced, whereas in developed societies non family-oriented services are primarily exercised. When we look at present, it can be observed that this model has been changing on the contrary.

In Turkey, remarkably after 2012, as a consequence of legislation and policy change in order to increase family oriented services; these services has been more frequently implemented. One of the most prominent family oriented service models; foster family care has been examined in detail in scope of this research. This study has been realized in city of Istanbul containing families of all socio-cultural and economic strata; which is considered as a valid sample for Turkey case. The data for this study is collected via 225 questionnaires filled out by foster families and 10 face to face interviews carried out with social workers laboring in the foster family department. The number of questionnaires accepted as valid is 225. This study aims to detect strength and weaknesses of the foster family service model that is becoming widespread in order to prevail this service model more efficiently, meanwhile benefiting from the experiences gained from its execution.

Keywords: Foster family, foster care, child in need of protection, foster family practices, foster family training.

Bu çalışmayı;

Geçmişim, rahmetli annem ve babama,

Şimdi, hayat arkadaşım Saide'ye ve

Geleceğim, oğlum Mustafa Kerem'e

Adıyorum.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BEYAN	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	v
ADAMA	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. PROBLEM	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	4
1.3. VARSAYIMLAR	5
1.4. SINIRLILIKLAR	5
1.5. TANIMLAR VE KAVRAMLAR	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK VE KORUYUCU AİLE	8
2.1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk Kavramı ve Gelişimi.....	8
2.1.2. Koruyucu Aile Kavramı ve Gelişimi	11
2.1.3. Türkiye’de Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler	19
2.1.4. Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yasal Dayanakları.....	47
2.1.5. Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Güçlü ve Zayıf Yönleri.....	50
2.2. KORUYUCU AİLE UYGULAMALARININ YAPISI VE İŞLEYİŞİ. 53	
2.2.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Çocuklara Yönelik Görevleri ve Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yeri	53

2.2.2. Koruyucu Aile Türleri.....	56
2.2.3. Koruyucu Aile Olma Süreci ve Uygulaması	59
2.2.4. Koruyucu Aile Eğitimleri	76
2.2.5. Koruyucu Ailelere Yapılan Ödemeler	82
2.2.6. Koruyucu Ailelerin Görev ve Yükümlülükleri	89
2.2.7. Koruyucu Ailelik Sürecinde Uygulanan Diğer İşlemler.....	91
2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	95

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	100
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	100
3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	106
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	107

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. AİLELERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR	109
4.1.1. Genel Bulgular ve Yorumlar.....	109
4.1.2. Çapraz Bulgular ve Test Yorumları.....	156
4.2. SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİLERİNDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR.....	165

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR	193
5.2. ÖNERİLER	196
KAYNAKÇA	203
EKLER.....	209

KISALTMALAR

ASPB	: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASPİM	: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü
BMÇHS	: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ÇODEM	: Çocuk Destek Merkezi
ÇHGM	: Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
ÇKS	: Çocuk Koruma Sistemi
ÇYY	: Çocuk Yuvaları Yönetmeliği
dkk	: Dakika
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EE	: Evlat Edinme
KOİÇ	: Korunma İhtiyacı Olan Çocuk
KMÇ	: Korunmaya Muhtaç Çocuk
KA	: Koruyucu Aile
KAEP	: Koruyucu Aile Eğitim Paketi
KAEP1	: Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitim Paketi
KAEP2	: Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitim Paketi
KAY	: Koruyucu Aile Yönetmeliği
md	: Madde
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
RG	: Resmi Gazete
SSYB	: Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
STK	: Sivil Toplum Kuruluşları
SÇG	: Sosyal Çalışma Görevlisi
SHA	: Sosyal Hizmetler Akademisi
SHE	: Sosyal Hizmetler Enstitüsü
SHGM	: Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü
SHK	: Sosyal Hizmetler Kanunu
SHÇEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

SİR	: Sosyal İnceleme Raporu
SED	: Sosyal ve Ekonomik Destek
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
Tv	: Televizyon
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund
Y.lis	: Yüksek Lisans
YYY	: Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1:	Türkiye’de koruyucu aile ve koruyucu aile yanına yerleşen çocuk sayıları	2
Tablo 2:	Kuruluş bakımı ve koruyucu aile yanındaki çocuk sayıları ve oranları	3
Tablo 3:	Türkiye’de kuruluş bakımı hizmet modelinden yararlanan çocuk sayıları	24
Tablo 4:	Türkiye’de sosyal ve ekonomik destekle (SED) desteklenen çocuklar	27
Tablo 5:	Türkiye’de özel kreş ve gündüz bakım evlerinde ücretsiz yaralanan çocuk sayıları	29
Tablo 6:	Türkiye’de gündüzlü rehabilitasyon ve evde bakım hizmeti alan engelli sayıları	30
Tablo 7:	İstanbul’da danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbiri olan çocuk sayıları	31
Tablo 8:	Türkiye’de evlat edinen aile ve evlat edinilen çocuk sayıları	33
Tablo 9:	Koruyucu aile ve koruyucu aile yanına yerleşen çocuk sayıları	36
Tablo 10:	Türkiye’de kuruluş bakımı hizmet modeli uygulanan çocuk sayıları	39
Tablo 11:	Türkiye’de çocuk evi ve umut evinde kalan çocuk sayıları	41
Tablo 12:	Türkiye’de sevgi evleri ve çocuk evleri sitelerinde kalan çocuk sayıları	42
Tablo 13:	Türkiye’de ÇODEM hizmet modelinden yararlanan çocuk sayıları	44
Tablo 14:	Türkiye’de yuva ve yurtlardan kalan çocuk sayıları	46
Tablo 15:	Türkiye’de koruyucu aile eğitimi verilen SÇG sayıları	78
Tablo 16:	KAEP modülleri ve eğitim süreleri	79
Tablo 17:	Koruyucu ailelere yapılan ödemeler (2017 yılı 2. 6 ay)	88
Tablo 18:	Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) koruyucu aile içerikli tezler listesi	95
Tablo 19:	Koruyucu aile hizmet modelinde İstanbul’un Türkiye’deki yeri	101
Tablo 20:	İstanbul’da koruyucu aile türüne göre, çocukların cinsiyet dağılımları	102
Tablo 21:	İstanbul’da koruyucu aile yanındaki çocukların yaş dağılımları	102
Tablo 22:	İstanbul’daki tüm süreli koruyucu aileler ile araştırmaya katılan süreli koruyucu ailelerin ikametgâh dağılımları	103
Tablo 23:	Verilerin toplandığı koruyucu aile ve SÇG’lere ilişkin sayılar	106
Tablo 24:	Koruyucu aile bireylerinin cinsiyete göre dağılımları	109
Tablo 25:	Koruyucu aile bireylerinin yaş dağılımları	110
Tablo 26:	Koruyucu aile bireylerinin medeni durumları	110
Tablo 27:	Koruyucu aile bireylerinin öğrenim durumları	111
Tablo 28:	Koruyucu aile bireylerinin çalışma ve iş durumları	111

Tablo 29:	Koruyucu ailelerin aylık gelir durumları	112
Tablo 30:	Koruyucu ailelerin biyolojik çocuk sahibi olma durumları	112
Tablo 31:	Koruyucu aile bireyinin çocukluk yıllarını kimlerle geçirdiği	113
Tablo 32:	Koruyucu ailelerin koruyucu ailelik süreleri	114
Tablo 33:	Koruyucu aile hizmet modelinin öğrenildiği kaynaklar	114
Tablo 34:	Koruyucu aile hizmet modelini öğrenen ailelerin müracaat etme süresi	115
Tablo 35:	Koruyucu aile adaylarının müracaat esnasında bilgilendirilme durumu	115
Tablo 36:	Evrak hazırlama aşamasında herhangi bir sorun yaşanması durumu	116
Tablo 37:	Evrak hazırlama aşamasında yaşanan sorunlar	116
Tablo 38:	Koruyucu aile adaylarını en çok kaygılandıran düşünceler	117
Tablo 39:	Koruyucu aile adaylarının çocuk cinsiyeti tercihleri	117
Tablo 40:	Cinsiyet tercihini etkileyen düşünceler	118
Tablo 41:	Koruyucu aile adaylarının çocuk yaş grubu tercihleri	119
Tablo 42:	Yaş grubu tercihini etkileyen düşünceler	119
Tablo 43:	Koruyucu ailesi olunan çocuğu daha önceden tanıyor olma durumu	120
Tablo 44:	Eşleştirme aşamasında kaç farklı çocukla görüşüldüğü	120
Tablo 45:	Koruyucu aile adaylarının çocuktan etkilendiği durumlar ve özellikler	121
Tablo 46:	Uyum aşamasında çocuk ve ailenin görüşme sayısı	122
Tablo 47:	Koruyucu ailelerin çocukla ilk karşılaştığı anda hissettikleri	122
Tablo 48:	İşlemlere başladıktan sonra ailelerin yanına çocuk yerleşme süresi	131
Tablo 49:	Koruyucu aile yanına yerleşmiş olan çocukların cinsiyet dağılımları	132
Tablo 50:	Koruyucu aile yanına yerleşmiş olan çocukların yaş dağılımları	133
Tablo 51:	Birden çok çocuğa koruyucu aile olma durumu	134
Tablo 52:	Koruyucu aile yanındaki birden çok çocuğun kardeş olma durumu	134
Tablo 53:	Çocuğun engelli veya süreğen hastalığı olması durumu	134
Tablo 54:	Engelli veya süreğen hastalığı olan çocukların yerleşme oranları	135
Tablo 55:	Çocukla bir sorun yaşanması halinde ailelerin izleyeceği yol	135
Tablo 56:	Çocuk aile yanına yerleştikten sonra sorun yaşanması durumu	136
Tablo 57:	Yaşanan sorun/ların halen devam etme durumu	136
Tablo 58:	Ailelerin çocuklarda gözlemlediği sorunlar	137
Tablo 59:	Koruyucu aile yanındaki çocukların okula gitme durumları	138
Tablo 60:	Koruyucu aile yanındaki çocukların okul başarı durumları	138
Tablo 61:	Çocuğun devam ettiği okulda herhangi bir sorun yaşanması durumu	138

Tablo 62:	Çocuğun muayene ve tedavisinde herhangi bir sorunla karşılaşma	139
Tablo 63:	Çocuğun muayene ve tedavisinde yaşanan sorunlar	139
Tablo 64:	Yaşanan sorunlar nedeniyle çocuğu teslim etme düşüncesi	140
Tablo 65:	Çocuğu teslim etme düşüncesinin çocuğa söylenmesi durumu	140
Tablo 66:	Koruyucu aileleri en çok kaygılandıran düşünceler	141
Tablo 67:	Koruyucu ailelerin ödenek alma durumları	141
Tablo 68:	Yapılan ödemelerin yeterliliğine ilişkin düşünceler	142
Tablo 69:	Koruyucu ailelerin ödeneği değerlendirme yöntemleri	142
Tablo 70:	Çocuk ile anketi dolduran koruyucu aile bireyinin iletişimi	143
Tablo 71:	Çocuğun ev ve okul çevresiyle iletişimi	143
Tablo 72:	Dosyadan sorumlu SÇG ile ailenin iletişimi	144
Tablo 73:	Koruyucu ailesi olunan çocuk ile varsa biyolojik çocuğun iletişimi	144
Tablo 74:	Koruyucu aile olmadan önce eşler arasındaki iletişim	145
Tablo 75:	Koruyucu aile olduktan sonra eşler arasındaki iletişim	145
Tablo 76:	Yapılan kontrol ve takiplerin yeterliliğine ilişkin düşünceler	146
Tablo 77:	Koruyucu aile yanındaki çocukların, biyolojik ailesinden herhangi bir birey ile görüşme durumları	146
Tablo 78:	Görüşülen biyolojik aile bireyinin yakınlık derecesi	147
Tablo 79:	Biyolojik aile bireyinin çocuk ile görüşme sıklığı	147
Tablo 80:	Çocuğun biyolojik ailesi ile görüşmesine ilişkin koruyucu ailelerin düşünceleri	148
Tablo 81:	Çocuğun biyolojik ailesi tarafından herhangi bir bireyin, koruyucu aileye ulaşma durumu	148
Tablo 82:	Koruyucu aile olan ailelere akrabaların yaklaşımları	149
Tablo 83:	Koruyucu aile olan ailelere ev ve iş çevresindekilerin yaklaşımları	149
Tablo 84:	Ailelerin koruyucu aile olduğunu söylememe nedenleri	150
Tablo 85:	Koruyucu aile hizmet modelinin en temel amacına ilişkin düşünceler	150
Tablo 86:	Koruyucu ailesi olunan çocuğun biyolojik ailesine dönmesi durumunda, başka bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi	151
Tablo 87:	Şartların uygun olması halinde ikinci bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi	151
Tablo 88:	Koruyucu aile hizmet modelinin en çok beğenilen yönleri	152
Tablo 89:	Koruyucu aile hizmet modelinin yaygın olmamasının nedenleri	152

Tablo 90:	Koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırmak için öneriler	153
Tablo 91:	Ailelerin koruyucu aile olma nedenleri	153
Tablo 92:	Koruyucu aile çevresindeki bireylerin koruyucu aile olma düşüncesi	154
Tablo 93:	Koruyucu aile olmayı düşünen tanıdıkların müracaat etme oranları	154
Tablo 94:	Koruyucu ailelerin eğitim ihtiyacı	155
Tablo 95:	Eğitim verilmesi istenen konular	155
Tablo 96:	Ailelerin aylık gelir dilimi ve ödenek alma durumları	156
Tablo 97:	Ailelerin aylık gelir dilimi ve ödeneği yeterli bulma durumları	157
Tablo 98:	Araştırmaya katılan bireyin cinsiyeti ile çocukla sorun yaşama durumu	158
Tablo 99:	Biyolojik çocuk olması ile birden çok çocuğa koruyucu ailelik yapma durumu	158
Tablo 100:	Koruyucu ailelik süresi ve müracaat esnasında yapılan bilgilendirme ilişkisi	159
Tablo 101:	Koruyucu ailelik süresi ve eşleşme aşamasında tanışılan çocuk sayısı	160
Tablo 102:	Çocuğun koruyucu aile yanına yerleşme yaşı ile okul başarısı ilişkisi	161
Tablo 103:	Çocuğun cinsiyeti ile herhangi bir sorun yaşanması arasındaki ilişki	162
Tablo 104:	Çocuğun biyolojik aileden biri ile görüşmesi hakkında ailelerin düşüncesi	163
Tablo 105:	Araştırmaya katılan sosyal çalışma görevlilerine ilişkin genel bilgiler	165
Tablo 106:	İfade edilen mevzuat eksiklikleri ve ifade edilme sıklıkları	168
Tablo 107:	Çocuklarda sık karşılaşılan sorunlar	172

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1:	Türkiye’de bir çocuğun korunma altına alınmasının yasal dayanakları ve usulleri	22
Şekil 2:	Türkiye’de mevcut hizmet modellerinin çocuk üstün yararına göre sıralaması	23
Şekil 3:	Türkiye’de bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinin yasal dayanakları	49
Şekil 4:	Çocuklara yönelik aile odaklı olan ve olmayan hizmet modelleri	55
Şekil 5:	İzleme sürecinde ilgililerin olağan iletişim akışı	71
Şekil 6:	Koruyucu aile işlem basamakları döngüsü	75
Şekil 7:	Bir sorun yaşanması halinde ailelerin bulduğu çözüm yöntemleri ile öğrenim durumları arasındaki ilişki	164

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çok çeşitli sebeplerle kendi aileleri yanında büyüme olanağına sahip olamayan çocuklar sosyal devlet olmanın gereği olarak devlet koruması altına alınmaktadır. Korunma altındaki çocuklara her ülke kendi sosyal, kültürel ve ekonomik imkânları çerçevesinde çeşitli şekillerde hizmetler vermektedir. Zamanla, olumsuzlukları görülen hizmetler terk edilerek, yerlerine yeni hizmet modelleri geliştirilmektedir. Türkiye’de bu dönüşüm ve gelişim süreci devam etmekte olup, son yıllarda kuruluş odaklı hizmet modellerinden, aile odaklı hizmet modellerine doğru hızlı bir geçiş süreci yaşanmaktadır.

En iyi kuruluş bakımının dahi, bir çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimi açısından olumsuzluklara neden olduğu, yapılan pek çok araştırma ile kanıtlanmıştır (Yolcuoğlu, 2009a, s. 50). Kuruluş bakımındaki çocuklarda; birebir ilgi, şefkat, sevgi ve uyaran eksikliği nedenleriyle, içe kapanma, yetersiz sosyalleşme ve davranış sorunları sık görülmektedir.

Ülkemizde çocuklara yönelik sosyal hizmetler, kamu adına Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) teşkilatlanması içerisinde yürütülmektedir. ASPB ÇHGM 2016 yılsonu resmi verilerine göre; 18.323 çocuk korunma altında olup, bu çocuklardan 13.319 tanesi kuruluş bakımı hizmet modelinden yararlanırken 5.004 tanesi koruyucu aile hizmet modelinden yararlanmıştır.

Biyolojik (öz) ailesi yanına döndürülen, sosyal ve ekonomik destek (SED) ile desteklenen, evlat edindirilen ve koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuklar dışında kalan tüm çocuklar, kuruluş bakımı altında olup mevcut hizmet modellerinden yararlanmaktadırlar. ASPB tarafından yuva ve yurtların tamamen kapatılması planlanmış olsa da, henüz bu dönüşüm bütünüyle gerçekleşmiş değildir. Başta İstanbul olmak üzere bazı büyükşehirlerde yuva ve yurt hizmetleri halen devam etmektedir. Bakım modellerinden SED ve evlat edinme dışında çocuğa aile ortamının sunulduğu yegâne hizmet modeli, koruyucu aile hizmet modelidir.

Üstüner ve arkadaşlarının yaptığı çalışmalarında (2005); bakım modellerine göre çocuklarda sorunlu davranışların görülme sıklığı; biyolojik aile yanında yaşayan

çocuklarda % 9.7, koruyucu aile yanında yaşayan çocuklarda % 12.9, kuruluş bakımındaki çocuklarda ise % 43.5'dir. Puan ortalamaları karşılaştırıldığında; toplam problem puan ortalamasının çocuk yuvası veya yetiştirme yurdunda büyüyen çocuklarda koruyucu aile ve kendi ailesi yanında büyüyen çocuklara göre anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Koruyucu aile ve kendi ailesi yanında büyüyen çocukların toplam problem puanı arasında ise anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($P>0.05$).

Bu ve benzeri pek çok araştırma ortaya koymuştur ki çocuklar için en sağlıklı ortam kendi aile ortamıdır. Ancak bunun mümkün olmadığı durumlarda kurum bakımı modelleri içerisinde çocuk için en yararlı bakım modeli, çocuğa aile ortamında büyüme imkânı sunan koruyucu aile hizmet modelidir.

Tablo: 1						
Türkiye’de koruyucu aile ve koruyucu aile yanına yerleşen çocuk sayıları						
Yıllar	Yıl içinde Çocuk Yerleşen Aile	Yıl İçinde Aileye Yerleşen Çocuk	Toplam Koruyucu Aile	Kız Çocuk	Erkek Çocuk	Toplam Çocuk
2016	709	839	4115	2.650	2.354	5004
2015	900	1.070	3.820	2.447	2.203	4.650
2014	846	1.046	3.283	2.103	1.905	4.008
2013	1.549	1.934	2.776	1.856	1.495	3.351
2012	249	306	1.350	899	593	1.492
2011	160	173	1.190	790	492	1.282
2010	197	232	1.085	765	462	1.227
2009 ve öncesine ait toplam koruyucu aile yanındaki çocuk sayısı						9.404
2016 sonuna kadar KA hizmet modelinden yararlanan toplam çocuk						9.157
Kaynak: ASPB ÇHGM istatistiklerinden oluşturulmuştur.						

2011 yılında ASPB'nin kurulması, 2012 yılında yeni Koruyucu Aile Yönetmeliği (KAY)'nin yayınlanması ve tanıtım çalışmalarının yaygınlaştırılması sonucunda, koruyucu aile sayısında önceki yıllara oranla ciddi bir artış görülmüştür. Tablo 1 incelendiğinde bu artış net bir şekilde görülmektedir.

Bu artışta ASPB'nin aile odaklı hizmet modellerini ön plana çıkaran ve teşvik eden politikalarının çok büyük etkisi olmuştur. ÇHGM verileri kullanılarak oluşturulan yukarıdaki Tablo 1 incelendiğinde bu durum daha iyi anlaşılmaktadır. Özellikle 2012 yılı ve sonrasındaki hızlı artış dikkat çekicidir. Olumlu görünen bu artışa rağmen; gelişmiş ülkelerde korunma altındaki çocukların koruyucu aile yanında bakılma oranları ile kıyaslandığında, ülkemizdeki oran maalesef çok düşüktür.

Tablo: 2			
Kuruluş bakımı ve koruyucu aile modelindeki çocuk sayıları ve oranları			
Yıllar	Yatılı kuruluş bakımında olan çocuk sayıları*	Koruyucu Aile yanındaki çocuk sayıları	KA yanındaki çocukların toplam çocuklara oranı %
2016	13.319	5.004	27,30
2015	12.667	4.615	26,70
2014	12.171	4.008	24,77
2013	12.681	3.351	20,90
2012	16.436	1.492	8,32
2011	14.320	1.282	8,21
* SED ile ailesi yanında olan, evlat edindirilen, ve gündüzlü kuruluşlardan hizmet alan çocuklar bu sayılara dâhil değildir.			
Kaynak: http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr ve http://www.koruyucuaille.gov.tr sayfalarındaki veriler kullanılarak hazırlanmıştır.			

Gelişmiş ülkelerde korunma altındaki çocukların yaklaşık % 75'i koruyucu aile yanındadır (Yolcuoğlu, 2009a, s. 51; Yazıcı, 2014, s. 266). Ülkemizde ise yukarıdaki Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere 2016 sonu itibariyle ulaşılan en yüksek oran % 27,30'dur ve maalesef yeterli değildir. Bu durum ülkemizde korunma altındaki çocukların geleceği açısından son derece önemli ve üzerinde durulması gereken önemli bir problemdir.

1.1. PROBLEM

Bu araştırmanın problemini korunma altındaki çocuklara verilen aile odaklı hizmet modellerinden koruyucu aile hizmet modelinin Türkiye’de yeterince yaygın olmaması oluşturmaktadır. Bu çalışma ile; İstanbul’daki koruyucu aile uygulamalarından hareket edilerek, Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması için neler yapılabileceği tespit edilmeye çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Korunma altındaki çocukların sağlıklı bir aile ortamında yetiştirilmesi, sosyal devlet sorumluluğunun ötesinde, sağlıklı toplum inşa etmenin de bir gereğidir. Bu çocukların toplumla sağlıklı bir şekilde uyumlu hale gelmesini amaç edinen koruyucu aile hizmetleri, Türkiye’de özellikle son yıllarda artış gösterse de halen istenen ve gelişmiş ülkelerdeki seviyenin çok altındadır. İşte bu yüzden, bu çalışmada “Türkiye’de yetersiz olan koruyucu aile sayısının artırılması için neler yapılabilir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu amaçla İstanbul örneğinde mevcut uygulamaların durumu incelenerek, güçlü ve zayıf yönleri irdelenmiştir. Koruyucu aile sayılarının artması aynı zamanda korunma altındaki çocukların aile ortamında büyüme şansının artması demektir. Bu durum aynı zamanda araştırmanın önemini de ortaya koymaktadır. Bir çocuk için aile ortamında büyüme hem bir hak hem de tartışmasız çok önemli bir bilimsel gerçektir.

Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için ayrıntılı değerlendirmelere ve araştırma verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada Türkiye için iyi bir örneklem olduğu düşünülen İstanbul örneğinden hareket edilerek, mevcut koruyucu aile hizmeti uygulamalarının durumu ve bu hizmet modelinin geliştirilip yaygınlaştırılması için yapılması gerekenler konusunda bilgiler üretmek hedeflenmiştir.

Bu tez çalışması; “niçin Türkiye’de yeterli sayıda koruyucu aile yok?” sorusuyla ifade edeceğimiz ana amacımıza cevap bulmak için, aşağıdaki alt sorular etrafında şekillenmiştir.

- İstanbul’da koruyucu ailelik yapan ailelerin genel özellikleri nelerdir?
- Müracaat ve sonrasında aileler yeterince bilgilendiriliyor mu?

- Çocuğun bir gün gidebileceği düşüncesi aileleri ne kadar etkilemektedir?
- Aileler çocukla ilk kez karşılaştıklarında neler hissediyor?
- Koruyucu aile ödemeleri yeterli bulunuyor mu?
- Mevcut uygulamaların güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?
- Uygulamada yaşanan sorunlar nelerdir?
- Koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması için neler yapılabilir?

Ayrıca bu soruların cevabı ile çok fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan bu alanla ilgili olarak, bundan sonra yapılacak olan araştırmalar için de yararlı olabilecek veriler üretmek bu çalışmanın doğal sonucudur.

1.3. VARSAYIMLAR

Bu tez çalışmasında;

1. Koruyucu aile bakım modeli, aile odaklı bir hizmet modeli olup, bu modelin çocuğun gelişimi açısından diğer tüm kuruluş bakımı modellerinden daha faydalı olduğu varsayılmıştır.

2. Ailelerin ve sosyal çalışma görevlilerinin anket ve yüz yüze görüşme sorularını içtenlikle ve samimi olarak cevaplandıkları varsayılmıştır.

1.4. SINIRLILIKLAR

1. Araştırma, araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış anket formu ve yüz yüze görüşme formu ile elde edilen bilgiler ve katılımcıların vermiş olduğu cevaplarla sınırlıdır.

2. Bu araştırmadan edilen bulgular araştırmanın yürütüldüğü İstanbul ilindeki koruyucu aileler ve koruyucu aile biriminde çalışan sosyal çalışma görevlileri ile sınırlıdır.

3. Araştırmanın kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar kısmı ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

1.5. TANIMLAR VE KAVRAMLAR

Literatürde sıklıkla farklı şekillerde kullanılmış olan kurum bakımı ve kuruluş bakımı kavramları bu araştırmada aşağıdaki anlamları ile kullanılmıştır.

Kurum bakımı: ASPB bünyesinde korunma altına alınanlar ile birlikte, korunma altına alınmadan SED ile aileleri yanında desteklenen tüm çocukları kapsayan, aile odaklı olan ve olmayan korunma, destek ve bakım hizmetlerinin tamamı bu araştırmada kurum bakımı olarak ele alınmıştır.

Kuruluş bakımı: Kanunla korunma ve bakım altına alınmış çocukların, ASPB bünyesindeki yetiştirme yurdu, çocuk yuvası, sevgi evi, çocuk evleri sitesi, umut evi ve çocuk evi hizmet modellerinden herhangi birinde verilen yatılı bakım ve korunma hizmetleri, bu araştırmada kuruluş bakımı olarak ifade edilmiştir.

Koruyucu Aile: Yürürlükteki mevzuatları çerçevesinde, ikamet edilen ildeki Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi gözetim ve denetiminde, ücretli ya da gönüllü olarak bir veya birden çok çocuğa aile ortamı sağlayıp, bakım ve yetiştirme sorumluluğunu devletle paylaşan aile veya kişidir.

Sosyal Çalışma Görevlisi (SÇG): Lisans eğitimi almış olup ASPB bünyesinde mesleki olarak görev yapan personel ile ilgili olarak ASPB'nin mevcut yönetmeliklerinde farklı kapsam ve içeriklerde tanımlanmış meslek elemanı kavramları mevcuttur. Herhangi bir karışıklığa mahal vermemek için bu çalışmada meslek elemanları KAY'deki SÇG kavramı ile aynı anlamda kullanılmıştır. Koruyucu aile birimlerinde görev yapan ve KAY'in 4. maddesinde belirtildiği üzere “sosyal çalışmacı, psikolog, sosyolog, çocuk gelişimcisi, psikolojik danışmanlık ve rehberlik öğretmeni, özel eğitim öğretmeni” bu çalışmada da SÇG olarak tanımlanmıştır.

Korunma İhtiyacı Olan Çocuk (KOİÇ): Hem alanda çalışanların çoğunlukla kullandığı hem de literatürde yaygın olarak kullanılan “korunmaya muhtaç çocuk”(KMÇ) ifadesi yerine bu araştırmada “Korunma İhtiyacı Olan Çocuk” (KOİÇ) ifadesi kullanılmıştır. Bu ifade, 5395 sayılı ÇKK 3. Maddesindeki “bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal veya istismar edilen ya da suç mağduru çocuk” olarak tanımlandığı anlamıyla kullanılmıştır.

Koruyucu Aile Eğitim Paketleri: KAY'in 10. Maddesi gereği, ASPB ÇHGM tarafından merkez ve taşra teşkilatlarında çalışan SÇG'ler ve alanında uzman akademisyenlerin desteği ile oluşturulan eğitim paketlerini tanımlamaktadır. Tüm koruyucu aileler için birinci kademe ve uzmanlaşmış koruyucu aileler için ikinci kademe olarak iki paket halinde hazırlanmış olan bu modüller koruyucu ailelere verilecek olan eğitimleri kapsamaktadır. Bu çalışmada Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitim Paketi için KAEP1 ve Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitim Paketi için KAEP2 kavramları kısaltma olarak kullanılmıştır.

Bu tanımlara ek olarak bu çalışmada, mevzuatlarda ve halk arasında çocuğu dünyaya getiren ve kan bağı ile bağı olan aile bireyleri için kullanılan, "öz aile" kavramı yerine "biyolojik aile" kavramı kullanılmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. KORUNMA İHTİYACI OLAN ÇOCUK VE KORUYUCU AİLE

2.1.1. Korunma İhtiyacı Olan Çocuk (KOİÇ) Kavramı ve Gelişimi

Kısa veya uzun süreli olarak, çeşitli sebeplerle kendi aileleri yanında bakılamayan çocukların varlığı her toplum için mümkün olabilmektedir. Toplumlar bu çocuklarla ilgili çeşitli çareler geliştirmişlerdir.

Geleneksel aileden çekirdek aileye dönüşüm sürecinde gelişen toplumsal sorunlar ailelerin iç dinamiklerini etkilemiştir. Değişime ayak uyduramayan aileler kendileri korunmaya ihtiyaç duyar hale gelmiş, çocuklarını koruyamamış ve sosyal devletin çocuğu koruma görevi mecburi olarak ortaya çıkmıştır (Taştekil, 1990, s. 7; Yolcuoğlu, 2009a, s. 43). Dolayısıyla zamanla küçülen ve parçalanan aileler kendi çocuklarını koruyamadığı için devletin çocukları koruması gerekliliği daha da önem arz ederek karşımıza çıkmıştır (Karataş, 2007, s. 7). Çocuğun bakımından sorumlu olanların; yoksulluk, yetersizlik, ihmal, istismar, terk, ölüm gibi sebeplerle görevini yerine getirememesi çocukların korunmasını gerektirmiştir (Erol ve Şimşek, 2008, s. 129). Ailenin çeşitli nedenlerle görevini yerine getiremediği durumlarda, toplum aile adına bu sorumluluğu almıştır (Çifci, 2009, s. 54). Anne ve babası ile birlikte yaşamak gibi en temel hakkından mahrum kalmış olan ya da güvenliği için anne ve babası ile birlikte yaşayamayacak durumda olan çocuklar, devlet tarafından korunma altına alınmışlardır (Yörükoğlu, 2004, s. 3). Çocuklar, çocuk oldukları için zaten korunması gerekirken, özel olarak korunması gereken çocuklar bulunmaktadır. Çocuğun korunması öncelikle ailesinin sorumluluğunda olsa da, ailenin görevlerini yerine getiremediği durumlarda sosyal devletin bir gereği olarak çocuklar kanunlarla korunmuştur (Yazıcı, 2014, s. 248).

Geçmişe baktığımızda; 1709'da Amerika'nın Güney Karolina eyaletinde ilk devlet yetimhanesi olarak "Charleston Yetim Evi" açılmış ve korunma ihtiyacı olan çocuklar için yaklaşık 200 yıl kuruluş bakımı modeli uygulanmıştır. Korunma ihtiyacı olan çocuklar yıllarca para karşılığı veya bakımları karşılığı onlara bakmak isteyen

aileler tarafından çalıştırılmış, bunun dışında da yetiştirme yurdu (orphanage) veya güçsüzler evine (almshouse) yerleştirilmişlerdir (Çifci, 2009, s. 54).

ABD’de 1854 ile 1924 yılları arasında çok sayıda çocuk, meslek öğrenmesi ve yardım etmesi amacıyla çeşitli çiftçiler yanına yerleştirilmişlerdir. Bu uygulamada görülen olumsuzluklar sonucunda yetişkin çocukların değil, özellikle çocuk yuvalarındaki emzirme çağındaki olan çocukların aileler yanına yerleştirilmesinin daha uygun ve gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplumlarda gelenekselleşen, başka aile yanında bakım biçimi zamanla sistemli ve resmi bir şekle bürünmüştür (Koşar, 1992, s. 71).

20. yüzyıl başında çocukların korunmasında aile içinde korunma ve bakım uygulamalarının başlaması ile bu alanda çok çeşitli ve giderek artan örgütlenmeler oluşmuş, beraberinde kuruluş bakımı modelinin çocukların gelişimine etkileri tartışılmaya başlanmıştır (Koşar, 1992, s. 72).

Çifci dünyada korunma ihtiyacı olan çocuklar için sunulan çocuk refahı hizmetlerinin gelişim sürecini üç aşama olarak sınıflandırmıştır. Bunlar; 1- Büyük grup evlerinde bakım, 2- Koruyucu aile ve daha küçük grup bakımı ve 3- Çocuğun biyolojik ailesi yanında bakımı ve desteklenmesi şeklindedir. Ülkeler, sosyo-kültürel ve ekonomik durumları ölçüsünde belirtilen bu aşamalardan geçmektedirler. ABD ve İngiltere gibi ülkeler bu değişimde öncü rol oynamaktadır (Çifci, 2009, s. 54).

Büyük ve kalabalık bakım evlerinin Avrupa, Avustralya ve Kuzey Amerika’da kapatıldığı bilinmektedir. Ancak üçüncü dünya olarak ifade edilen ülkeler başta olmak üzere ekonomik anlamda gelişmekte olan ülkelerde çocuk yuvaları ya da yetiştirme yurtları halen yaygınlığını korumaktadır (Ekşi, 2004, s. 10; Şimşek ve Erol, 2007, s. 133).

Ülkelerde var olan sosyal ve ekonomik sorunlardan her zaman en çok çocuklar etkilenmiştir. Bu yüzden çocukların toplum sistemince korunması da kaçınılmaz olmuştur. Korunmaya ihtiyacı olan çocuklar her toplumun en önemli sosyal sorunlardan biri olarak ele alınmıştır. Ülkeler siyasi, sosyal ve ekonomik durumlarına göre çözümler üretirken sosyal hizmet mesleği çocuğun kendi toplumu ile bütünleşmesinde en önemli rolü üstlenmiştir (Yolcuoğlu, 2009a, s. 44).

Korunma ihtiyacı olan çocuklara verilen hizmetlerin gelişimi incelendiğinde geleneksel toplumlarda aile yanında bakım, ekonomik anlamda gelişmiş toplumlarda ise kuruluş bakımı yöntemlerinin yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir (Koşar, 1992, s. 72). Bu bağlamda Türkiye şu anda toplu bakım modellerinin sonlandırılarak, ev tipi bakım ve aile odaklı bakım modellerinin yaygınlaştırıldığı bir dönüşüm sürecindedir. 1910'larda başlayan toplu bakım modelinin 2010'lardan itibaren terk edilmeye başlandığı göz önünde bulundurulursa Türkiye'de yaklaşık 100 yıllık bir süre kuruluş bakımı modelinin ağırlıklı olarak uygulandığını söyleyebiliriz.

Batı'da aydınlanma döneminin etkileriyle; "modern çocukluk" anlayışı gelişmeye başlamış ve 18. yüzyıldan sonra çocuğun korunmasında ailenin yanı sıra devletin de sorumlulukları olduğu anlayışı etkili olmuş ve bu kavrayış, çocuk koruma sistemlerinin yasal ve örgütsel açıdan ortaya çıkmasının zeminini oluşturmuştur (Yolcuoğlu, 2009b, s. 47). Korunma ihtiyacı olan çocukların korunması 19. yüzyılda kurumsallaşma sürecini tamamlamıştır (Karatay, 2007, s. 294). Korunma altındaki çocuğa sunulan hizmetler ülkeden ülkeye değişse de; bebek evleri, çocuk yurtları, grup evleri, bakım evleri, çocuk köyleri ve koruyucu aile en yaygın olanlarıdır (Ekşi, 2004, s. 9). Günümüzde ise ülkeler, kuruluş bakımı modellerinden aile odaklı bakım modellerine yönelme eğilimindedir.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar, sosyal hizmetlerin en temel alanlarından. Çocuklar, onların korunma altına alınma sebeplerinden bağımsız olarak ve kendi kendine yeterli hale gelinceye kadar, hizmet alma hakkına sahiptir (Çengelci, 1988, s. 204). Hak temelli yaklaşım şeklinde de ifade edilen bu yaklaşım Türkiye'de çocuk politikaları açısından temel olarak kabul edilen esaslardan birini oluşturmaktadır.

Çocukların ihmal ve istismardan korunması ve çocuğun tam iyilik halinin devamı için yapılan tüm iş ve işlemleri çocuk koruma sistemi (ÇKS) olarak niteleyebiliriz (Yolcuoğlu, 2009a, s. 48). Türkiye'de ÇKS hizmetleri ağırlıklı olarak ASPB tarafından şekillendirilmekte ve yürütülmektedir.

Türkiye'de halen; ayrılan bütçe, uygulamada bilimsel yöntemlerin yerleşmesi, nitelikli ve motive meslek elemanı yeterliliği, toplumsal bilinç ve mevzuat alt yapısındaki yetersizliklere ek olarak ilgili kurumların eşgüdüm içinde çalıştığı etkin bir ÇKS mevcut değildir (Karatay, 2008, s. 45; Yolcuoğlu, 2009a, s. 43).

Türkiye’deki ÇKS’nin kapsamlı, bütünlüklü ve tutarlı olması gerekmektedir. İyi bir ÇKS için bu alana yeterli bütçe ayrılması ve uygun niteliğe sahip kişilere bu alanda yetki ve sorumluluk verilmesi gerekmektedir (Karataş, 2008, s. 47). Koruyucu aile uygulamalarında yıllarca görülen başarısızlığın nedenleri de bundan bağımsız değildir (Karataş, 2007, s. 12).

ÇKS’nin, diğer sosyal sistemlerle sürekli işbirliği ve etkileşim içinde olması kaçınılmazdır. Nitekim 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) gereği; çocuğun bakımı ASPB, eğitimi Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), sağlığı Sağlık Bakanlığı, koruma altına alınması ve kaldırılması Adalet Bakanlığı gibi birden çok bakanlığın çalışmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Burada önemli olan ilgili sistemlerin tamamının çocuk yararı çerçevesinde, etkili ve hızlı çalışma ortaya koyacağı bütüncül bir modelin oluşturulması ve işlevsel hale getirilmesidir.

Çalışmamızın bu bölümünde korunma ihtiyacı olan çocuk kavramı ve gelişim süreci üzerinde durduk. Bundan sonraki bölümde ise koruyucu aile kavramının gelişimini irdeleyeceğiz.

2.1.2. Koruyucu Aile Kavramı ve Gelişimi

Tarihte korunma ihtiyacı olan çocuklar hep olagelmiş ve bu çocuklar öncelikle akraba veya tanıdıkları tarafından yetiştirilmişlerdir. Bu çocukların toplu olarak büyük gruplar halinde bakımını, küçük gruplar halinde bakım ve bugünkü anlamda koruyucu aile bakımı takip etmiş son olarak çocukların biyolojik aileleri yanında desteklenmesi aşamasına gelinmiştir (Çifci, 2009, s. 54). Bu gelişim süreci değerlendirildiğinde; ilk dönem tanıdık ve akraba bakımının bugünkü tanıdık akraba modeli koruyucu aile bakımı ile aynı içerikte olduğu dikkate alınır bazı kaynaklarda da “geleneksel koruyucu aile bakımı” (Karataş, 2007, s. 18) olarak ifadesini bulan bakım, yani; koruyucu aile bakımı aslında kuruluş bakımından daha önce var olan bir bakım şekli olarak kendisini göstermiştir (Erol ve Şimşek, 2008, s. 131).

İngilizce’de “Foster Care” veya “Foster Family” olarak ifade edilen ve ülkemizde “koruyucu aile” olarak tanımlanan bu modelde temel esas; belirli bir ailenin korunma ihtiyacı olan çocuğun, ebeveynlik rollerini üstlenmesidir. Bu model çocuğun biyolojik ailesinin; asgari sosyal, duygusal ve fiziksel bakım konularında

önemli yetersizlikler göstermesi nedeniyle, biyolojik anne ve babasından ayrılması gereken çocukların, evlat edindirmeye uygun olmadığı durumlarda uygulanmaktadır (Taştekil, 1989, s. 205-206).

Koruyucu aile bakım modeli; çocuğun farklı nedenlerle biyolojik (öz) ailesi tarafından bakılmadığı ve evlat edindirilmesinin de mümkün olmadığı durumlarda bir aile yanında geçici veya sürekli olarak, gönüllü veya ücretli biçimde devlet denetiminde gerçekleştirilen bir bakım modelidir (Özbesler, 2009, s. 87; Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005, s. 131; Gürcan, 2008, s. 29; Taştekil, 1990, s. 8; Koşar, 2008, s. 7). Çocukların bir aile ortamında büyümesi ihtiyacının sonucu olarak koruyucu aile hizmet modeli geliştirilmiştir.

İngiltere’de 17. Yüzyılda (1601) Elizabeth Yoksullar Kanunu çerçevesinde; kendi evlerinde yaşayamayacak duruma gelmiş çocukların 21 yaşına gelinceye kadar, beslenme ve barınmaları karşılığında biyolojik aileleri dışındaki aileler yanında, meslek öğrenme ve çıraklık yapma şeklindeki uygulamalar koruyucu aile modelinin ilk örnekleri olarak kabul edilebilir (Uluç, 1997, s. 18; Koşar, 1992, s. 71).

ABD’deki ilk uygulamalar ise 19. yüzyılda New York’ta, başıboş çocukların büyük şehirlerin tehlikelerinden uzak tutulması için çeşitli çiftliklerde, barınma karşılığı çalıştırılmaları şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Uluç, 1997, s. 18-19). 1853’te New York’ta C.L. Brace adlı bir rahibin öncülük ettiği bu çalışmalar sonucu, 1854 ile 1924 yılları arasında çiftliklere yüz bin civarında çocuk yerleştirilmiştir. Bu uygulamalarda çocukların ihmal ve istismar edilmeleri, çeşitli şikâyetler ve biyolojik ailelerin talepleri sonucu iyi çiftçi ailelerin seçilmesi ve denetlenmesini üstlenen kuruluşlar ortaya çıkmıştır (Koşar, 1992, s. 71-72).

Bugünkü koruyucu aile hizmet modeline ilişkin ilk gelişmeler Batı’da 19. yy. sonu ve 20. yy. başında yine ABD’de olmuştur. İlk kez 1899 yılında yapılan milli konferansta, kuruluş bakım modelinin sakıncaları nedeniyle, alternatif olarak koruyucu aile bakım modelinin, kuruluş bakımı yerine tercih edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. 1909’da düzenlenen ilk Beyaz Saray Konferansı’nda, korunma ihtiyacı olan çocuklar için kendi evi yerine geçebilecek en iyi çözümün, koruyucu aile bakım modeli olduğu düşüncesi kabul görmüş ve koruyucu aile hizmet modeli teşvik edilmiştir (Koşar, 1992, s. 72; Erol ve Şimşek, 2008, s. 131).

Türkiye’de toplumumuzda ise, kimsesiz bir çocuğun karşılıksız olarak yetiştirilmesi “sevap” niyetiyle öteden beri yapılan bir uygulamadır. Ancak kişilerin bireysel tasarrufuna bırakılmış bu uygulamalarda da zaman zaman çocuklar ihmal ve istismar edilmiştir. Ayrıca gönüllülük esasına dayanan bu durum değişen ve gelişen toplumsal ihtiyacı karşılamakta yetersiz kalmıştır (Tulay, 1972, s. 2).

Koruyucu aile bakım modeli, kuruluş bakım modelinin sakıncaları üzerine geliştirilmiş modern bir bakım yöntemidir (Karatay, 2007, s. 297). Koruyucu aile hizmet modelinin gelişiminde; bilimsel kanıtlara ek olarak, her çocuğun bir aile içinde büyüme hakkı ve çocukların ancak bir aile yanında sağlıklı yaşayabileceği inancı etkin olarak karşımıza çıkmaktadır (Koşar, 2008, s. 7).

Özellikle 1950’li yıllardan sonra yapılan araştırmalarda elde edilen ve kuruluş bakımının çocuk ruh sağlığına olumsuz etkilerini ortaya koyan çalışmalar sonucu, koruyucu aile hizmet modeli tüm dünyada benimsenerek yaygınlaşmaya başlamıştır (Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005, s. 130). Geleneksel ve gönüllü olan bakım ve uygulamalar zaman içinde sistemli ve zorunlu uygulamalara dönüşmüş ve hemen hemen her ülke bu ve benzeri süreçlerden geçmiştir (Koşar, 2008, s. 7). Geç başlanmış olmakla birlikte yeni bilgiler ışığında ülkemizde de bu değişim ve dönüşüm süreci hızlı bir şekilde devam etmektedir. Şimdi bu süreci kronolojik olarak yasal düzenlemeler ekseninde adım adım değerlendireceğiz.

Türkiye’de geleneksel koruyucu aile uygulamaları dışında çocuğun başka bir aile yanında bakımı ile ilgili ilk yasal düzenleme, 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu (TMK) ile yapılmıştır (Tulay, 1972, s. 5; Sayıta, 1996, s. 28; Koşar, 2008, s. 10; Doğan, 2013, s. 149). Kanunun 273. maddesi “...çocuğun bedeni ve fikri tekamülü tehlikede ise tedbir olarak başka bir aile yanına ya da kuruma konulması...” şeklinde hükme bağlanmıştır.

1926 yılında hukuksal bir kurum olarak Türkiye’de hukuk sistemine giren koruyucu aile hizmet modeli; bu tarihten önce besleme, süt evlatlık, oğulluk, manevi evlatlık gibi kavramlarla ifade edilen, sosyo-kültürel ve geleneksel bir uygulama olarak devam etmiştir (Tulay, 1972, s. 2-5; Uluç, 1997, s. 44-46).

1930 tarihli Umumi Hıfzıssıhha Kanunu toplumun genel sağlığını korumak üzere çeşitli kuruluşlara görev verirken, koruyucu aile hizmetine ilişkin hükümleri de içermiştir. 1926 tarihli TMK’da; hakkında korunma kararı verilen çocuğun, hakim

tarafından bir aile yanına yerleştirilebileceği hükmünün nasıl gerçekleştirileceği Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 159-161. maddelerinde açıklanmıştır. Bu Kanun'la çocuğun bakılmak üzere aileler yanına yerleştirilmesi; bu ailelerin ruhsata tabi tutulması, incelenmesi ve denetlenmesi belediyelere görev olarak verilmiştir (Tulay, 1972 s. 5; Koşar, 2008, s. 10). Ancak 1949 yılına kadar kayıtlara geçen herhangi bir uygulamaya rastlanmamıştır.

Koruyucu aile uygulaması Türkiye'de 1949 yılından bu yana gündemde olan, gelişmesi için sürekli uğraş verilmiş, ancak hizmet modelleri içinde ağırlığı hep çok düşük oranda kalmış bir uygulamadır (İlik, 2008, s. 19).

İlk uygulama 27.5.1949 tarihli ve 5387 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun'un yürürlüğe girişinden sonra olmuştur (Tulay, 1972, s. 5). Kanun yayımlandıktan iki gün sonra Adana'nın Kozan ilçesinin Bağtepe köyünde doğum esnasında ölen annenin ikiz çocukları belediye encümen kararıyla Kozan'daki bir aileye, bakılmak üzere teslim edilmiş ve bir öğretmen de aileye rehberlik etmek ve izlemek için görevlendirilmiştir (Tulay, 1972, s. 5; Koşar, 2008, s. 10; Kartal, 2016, s. 54). Ülkemizdeki gelişim incelendiğinde 5387 sayılı Kanun, doğrudan korunma ihtiyacı olan çocuklar için özel olarak çıkartılmış ilk kanun olma özelliğini taşımaktadır.

Ayrıca Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından 1951 yılında yayınlanan J. Bowlby'nin çalışmaları kuruluş bakımı modeli için adeta bir kırılma noktası olmuştur. Sonrası kuruluş bakımı ve koruyucu aile bakımı çekişmelerini doğurmuştur. Sonuçta bu hizmetlerin birbirinin alternatifi olmadığı, her çocuk için farklı hizmet modeli uygulanabileceği ve hatta kuruluş bakımı ve koruyucu aile bakımı modellerinin kendi içlerinde çeşitlenmesi gerektiği üzerinde durulmuştur (Koşar, 2008, s. 8-9).

1957 yılında 5387 sayılı Kanun'un yerini 6972 sayılı Kanun almıştır ve bu Kanun'un 2. ve 21. maddeleri korunma ihtiyacı olan çocukların aileler yanında bakılabileceğini ortaya koymuştur. Aynı Kanun'un devamında çıkartılan bir yönetmelik ile; korunma ihtiyacı olan çocukların; belirli usullerle belirli aileler yanına sözleşme karşılığında geçici veya uzun süreli olarak yerleştirilebileceği ancak çocuğun dadı veya hizmetçi gibi kullanılmayacağı, masraflarının da "Koruma Birlikleri" tarafından karşılanması gerektiği hüküm altına alınmıştır (Koşar, 2008, s. 10).

1959 yılında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (SSYB) bünyesinde, gelişen toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim ve araştırmalar yapılması amacıyla Sosyal Hizmetler Enstitüsü (SHE) kurulmuştur (Koşar, 2008, s. 11). SHE'nin kurulması koruyucu aile hizmet modeli de dahil olmak üzere korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik bilimsel veriler ışığında çalışmalar yapılması açısından önemli bir aşamadır. Enstitü çalışmaları sonucu çocuk koruma hizmetlerinin bu alanda eğitim almış profesyoneller tarafından yapılması gerektiği, koruyucu aile hizmetleri için de bu durumun geçerli olduğu ortaya konmuştur.

1961 yılında koruyucu aile hizmetlerini gerçekleştirecek meslek elemanları olmadığından, bu ihtiyacı gidermek üzere SSYB ve UNICEF işbirliği ile Ankara'da pilot bir proje başlatılmıştır. Proje kapsamında lise mezunlarından "sosyal yardımcı" yetiştirmek üzere 6 aylık seminerler düzenlenmiş ve eğitim sonunda başarılı olanlar "sosyal yardımcı" olarak istihdam edilmişlerdir. Yine aynı yıl SSYB SHE'sine bağlı olarak alanda hizmet verecek uzman meslek elemanları yetiştirmek üzere Sosyal Hizmetler Akademisi (SHA) kurulmuştur (Koşar, 1992, s. 73; Koşar, 2008, s. 11).

Koruyucu aile hizmetleri ile ilgili işlemleri gerçekleştirecek sosyal yardımcılarının istihdamından sonra, 31.3.1961 tarihinde ilk koruyucu aile müracaatı alınmış ve gerekli işlemler tamamlanarak aynı yılın Haziran ayında aile yanına çocuk yerleştirilmiştir. Bu yerleştirme işlemi bugünkü anlamdakine benzer şekilde koruyucu aile yanına sözleşme ile çocuk yerleştirilen ve kayıtlara geçen ilk koruyucu aile uygulamasıdır (II. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı, 1962, s. 72). Böylelikle Türkiye'de koruyucu aile bakım modeli uygulaması, 1961 yılında başlamıştır (Şenocak, 2006, s. 223).

Yine 1961 yılında SSYB merkezi teşkilat yapısı içerisinde Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü (SHGM) kurularak SHE'de bu genel müdürlük bünyesine alınmış ve sosyal hizmetler adına genel müdürlük seviyesindeki ilk teşkilatlanma böylece oluşmuştur (Koşar, 2008, s. 11). 1961 yılı sosyal hizmet mesleğinin gelişimi, dolayısı ile koruyucu aile hizmet modelinin gelişimi açısından önemli adımların atıldığı bir yıl olmuştur.

5-8 Mayıs 1962 yılında Ankara'da toplanan II. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı'ndaki komisyonlardan biri olan "Korunmaya Muhtaç Çocukların

Müessese Bakımı Komisyonu” tarafından kuruluş bakımının sakıncaları ve aile bakımı ihtiyacı aşağıdaki gibi ifade edilmiştir;

“1- Her çocuk şefkate, tamamen kendine ait olan birinin sevgisine, anlaşılmaya, emniyet duygusu içinde olmaya, akranları ile oynamaya, tecrübeler kazanmaya muhtaçtır. Bu fırsatlar için hususi odası, eşyaları, alış veriş yapacak, para sarf edecek, arkadaşlarını kabul edecek, misafir olabilecek, sosyal hayatın diğer faaliyetlerine iştirak edebilecek ortamı olmalıdır. Müesseseler bu bakımı sağlayamamaktadır.

2- Çocuklar müesseselerimizde anne mahrumiyetinin veya sık sık bakıcı değiştirmenin zararlı tesirine de maruz kalmaktadırlar.

3- Müessese; geniş büyük binaları, geniş koridor ve merdivenleriyle fuzuli yer kaybına, ayrıca fazla gürültüye sebep olmaktadır. Büyük bir koğuştaki asabi, heyecanlı bir çocuğun huzursuzluğu, çocukların hepsini rahatsız etmeye kâfidir.

4- Bazı çocukların, hususiyetle 3 yaştan küçüklerin özel bakıma, anne kucağına ihtiyaçları vardır.

5- Yetim çocuklar, bir aileye ait olma ihtiyacını duyduklarından müessesede kalmaları uygun değildir.”

Bu ifadelerden de net bir şekilde anlaşılacağı üzere çocukların aile ihtiyacı her daim tespit edilmiş, dile getirilmiş, raporlara yazılmış ancak bir türlü yaygın olarak uygulanmasına geçilememiştir. Bunda toplumumuzun sosyal ve kültürel yapısının önemli bir payı olduğu düşünülse de topluma bu hizmet modelinin yeterince anlatılamadığı kanaati de güçlü bir şekilde kendisini hissettirmektedir.

1965 yılında SHA ilk mezunlarını vermiş ve eğitimli meslek elemanları olarak sosyal hizmet mütehassısları (sosyal çalışmacılar) koruyucu aile hizmetlerinde görev almaya başlamışlardır. Buna ek olarak 1966 yılında da koruyucu aile semineri düzenlenmiştir (Koşar, 2008, s. 12).

07.11.1979 tarihinde de 2253 sayılı; Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun yayınlanmıştır. Bu kanun çocuk mahkemelerinin ihtisaslaşmasının gerekliliği sonucunda ortaya çıkmıştır ve çocukların koruma altına alınması ve korunma kararlarının kaldırılmasında önemli yenilikleri beraberinde getirmiştir.

24.05.1983 tarihinde 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Kanunu yayınlanmış ve koruyucu aile hizmet modeli bugünkü haliyle bu kanunda yer almıştır. Kanunun 23. maddesindeki, "...koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, kurumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir" ibaresinden hareketle 01.10.1984 tarihli ve 18532 sayılı Resmi Gazete (RG)'de yayımlanarak yürürlüğe giren ilk Koruyucu Aile Yönetmeliği çıkartılmıştır. Daha sonra uygulamada görülen aksamalar ve gelişmeler sonucunda bu yönetmeliğin eksikliklerini tamamlamak amacıyla 14.10.1993 tarihli ve 21728 sayılı RG'de yayımlanan ikinci Koruyucu Aile Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir.

2000 yılından sonra çıkan ve koruyucu aile hizmet modelinin işleyişine etkisi olan mevzuatlara baktığımızda; 22.11.2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu ile 09.01.2003 tarihli ve 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun karşımıza çıkar.

03.07.2005 tarihli ve 5395 sayılı ÇKK halen, çocukların korunma ve bakım altına alınması ve hizmet modellerinin belirlenmesindeki en önemli mevzuattır. Bu kanun bu çalışmanın pek çok bölümünde detaylı bir şekilde ele alındığından burada daha fazla değinilmeyecektir.

03.06.2011 tarihli ve 633 sayılı Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa bağlı olarak faaliyet yürüten SHÇEK dönemi sona ermiş ve ASPB dönemi başlamıştır. ASPB bünyesinde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÇHGM) teşkilatlandırılmış ve koruyucu aile hizmet modelleri de dahil olmak üzere, ülkemiz genelinde korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik tüm iş ve işlemler bu genel müdürlük bünyesinde yürütülmeye başlanmıştır.

14.12.2012 tarihli ve 28497 sayılı RG'de yayımlanan ve halen yürürlükte olan üçüncü Koruyucu Aile Yönetmeliği (KAY) çıkartılmış, 24.01.2015 tarih ve 29246 RG'de yayımlanan bazı değişikliklerle son halini almıştır. Yine bu yönetmeliğin devamında genel koruyucu aile işlemleri için 2015/6 sayılı ve koruyucu aile ödeme işlemleri için 2015/7 sayılı genelgeler yayınlanmıştır. Günümüzdeki uygulamalar bu yönetmelik ve genelgelere göre gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de koruyucu aile uygulamalarının kitle iletişim araçları ile yeterli tanıtımı yapılamamıştır (Karataş, 2007, s. 16). Ayrıca ülkemizde koruyucu aile hizmet modelinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi için ayrıntılı değerlendirmelere ve araştırma verilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmada da mevcut koruyucu aile hizmet modelini değerlendirmek ve iyileştirilmesi için yeni veriler oluşturmak hedeflenmiştir.

Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin yeterince gelişmemesinin altında yatan nedenlerden birinin de büyük bir çoğunluğu Müslüman olan Türkiye’de, bireylerin dini hassasiyetlerinin etkili olduğu düşüncesidir. Koruyucu aile hizmet modeli ile evlat edinme hizmet modeli arasındaki farkın bilinmemesi ve birbiri ile karıştırılması da bunda önemlidir. Çalışmamızın bu bölümünde başlı başına ayrı bir konu olan koruyucu aile hizmet modelinin İslami yönü ile ilgili bir açıklama yapmanın faydalı olacağı kanaati ile kısaca yer verilmiştir.

Koruyucu aile kavramı ve bu isim altında yürütülen hizmetler oldukça yeni sayılabilecek bir uygulamadır. Bu isimde bir uygulamanın İslami literatürde birebir karşılığı bulunmamaktadır. Ancak Kur’an-ı Kerim’in sosyal yardımlaşma ve dayanışmaya ilişkin prensipleri, toplumun yetimler gibi özel ilgi ve desteğe muhtaç kesimlerine sahip çıkılmasına yönelik tavsiyeleri ile Hz. Peygamber (sav)’in bu hususlara dair söz ve uygulamaları, koruyucu aile olgusuna bakışta bir çıkış noktası ve dini bir perspektif sunabilir (Görgülü, 2014, s. 50).

Kur’an’ı Kerim’de çaresiz kimselere sahip çıkılması ve bunun için mücadele verilmesi (Nisâ, 4/75), yetimlerin himaye edilmesi (Bakara, 2/83,; Nisâ, 4/6) emredilmekte, yetime iyi davranmayan kişiler kınanmaktadır (Mâûn, 107/2-3).

Kişilerin kendi çocuklarına göstermesi gereken şefkat ve merhameti, özellikle bundan mahrum bırakılmış başka çocuklara da göstermesi hem dini hem insani bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir (Görgülü, 2014, s. 50). Diyanet işleri başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez’in Diyanet İşleri Başkanlığı ile ASPB ortaklığında düzenlenen koruyucu aile panelinde kullandığı “dini hassasiyetlerimiz, dini sorumluluklarımızın önüne geçmemelidir” şeklindeki ifadesi ve ek: 9’da yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu’nun koruyucu aile hizmet modeline ilişkin görüşü, bu hizmet modelinin İslami açıdan onaylandığını ve teşvik edildiğini göstermektedir.

Koruyucu Ailelerin bir araya gelerek kurdukları dernek oluşumları da ülkemizde yeni yeni başlamış ve giderek yaygınlaşmaktadır. Bu sivil toplum

kuruluşları (STK)'nın da bu hizmet modelinin gelişmesinde önemli katkıları olacağı aşikardır. Aileler birbirleri ile tanışma, bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunma, eğitim, seminer, toplantı, panel organizasyonları gibi çalışmalar ile bu hizmet modelinin yaygınlaştırılması ve geliştirilmesi adına önemli işler başarabilirler.

Dünyada korunma ihtiyacı olan çocuklara yönelik olarak pek çok uygulama yapılmış ancak çoğunlukla ABD ve İngiltere uygulamaları kayıtlara geçmiştir. Uygulamalardan edinilen tecrübeler ışığında gelecekte herkes için geçerli uluslararası bakış oluşması arzu edilmektedir (Erol ve Şimşek, 2014, s. 113). Türkiye'de bir an evvel çocukların aile ortamına kavuşması ve koruyucu aile hizmet modelinin gelişmesi arzu edilen bir durumdur.

2.1.3. Türkiye'de Korunma İhtiyacı Olan Çocuklara Sunulan Hizmetler

Korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmetlerden bahsederken bir ülkede işe yarayan yöntem ve tekniğin başka bir ülkede işe yaramayabileceği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu yüzden sunulacak olan hizmetin nitelikleri her ülke tarafından kendi sosyal, kültürel ve ekonomik yapısına göre belirlenmelidir. Ülkeden ülkeye farklılık gösterebilecek olan çocuk hizmetlerinin ana hatları ve asgari standartları Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (BMÇHS) ile belirlenmiştir.

Türkiye'de ÇKS ve koruyucu aile uygulamalarının temel uluslararası dayanağı BMÇHS'dir (Karataş, 2007, s. 7). Ulusal mevzuatlara baktığımızda ise Anayasamıza ek olarak, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK), 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu (SHK), 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ve 6284 sayılı Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uygulamada korunma ihtiyacı olan bir çocuğun devlet koruması altına alınmasının temel dayanaklarıdır. Bunlardan adından da anlaşılacağı üzere ÇKK tamamen çocuklar için düzenlenmiştir ve uygulamaların omurgasını oluşturmaktadır. Diğer kanunlar ise asıl amacına ek olarak, çocukların korunmasına ve bakımına ilişkin tedbirleri de içermektedir. Ülkemizde çocuklar önceleri 1983 yılında yayınlanan 2828 sayılı SHK çerçevesinde korunma altına alınırken, 2005 yılında 5395 sayılı ÇKK'nın çıkmasından sonra bu kanun kapsamında korunma altına alınmaktadırlar. Şimdi çocukların koruma ve

bakım altına alınmasının gerekliliği ve yasal dayanaklarını biraz daha yakından inceleyeceğiz.

ÇHS 20. Maddesinde bu konu aşağıda açıklandığı üzere ifade edilmiştir;

“1. Geçici ve sürekli olarak aile çevresinden yoksun kalan veya kendi yararına olarak bu ortamda bırakılması kabul edilmeyen her çocuk, devletten özel koruma ve yardım görme hakkına sahip olacaktır.

2. Taraf devletler bu durumdaki bir çocuk için kendi ulusal yasalarına göre, uygun olan bakımı sağlayacaklardır.”

Konu ile ilgili olarak anayasamız incelendiğinde ise; “... devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır” (Anayasa, md. 41), “...küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak korunurlar” (Anayasa, md. 50), “devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır” (Anayasa, md. 58) ve “... devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” (Anayasa, md. 61) şeklindeki ifadelerin yer aldığı maddeler devletin bu konudaki sorumluluğunu ortaya koymuştur.

TMK çocuğun korunma altına alınması açısından incelendiğinde ise “çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya buna güçleri yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır” (TMK, md. 346) şeklindeki ifadesi ile dayanak oluşturmaktadır. Ancak uygulamada bu maddeye dayanılarak çocukların koruma altına alındığına pek rastlanılmamaktadır.

SHK korunma kararı başlığı altında yer alan 22. maddesinde “korunmaya ihtiyacı olan çocukların reşit oluncaya kadar bu Kanun hükümlerine göre Kurumca kurulan sosyal hizmet kuruluşlarında bakılıp yetiştirilmeleri ve bir meslek sahibi edindirilmeleri hususundaki gerekli tedbir kararı 03.07.2005 tarihli ve 5395 sayılı ÇKK göre yetkili ve görevli mahkemece alınır. Bu karar için gerekli belgeler Kurum’ca düzenlenir ve ilgili mahkemeye gönderilir. Haklarında derhal korunma tedbiri alınmasında zorunluluk görülen çocuklar mahkeme kararı alınıncaya kadar, bu Kanun’a göre kurulmuş kuruluşlarda veya aile yanında, mahalli mülki amirin onayı

alınmak suretiyle bakım altına alınır. Sosyal hizmet kuruluşlarının, kendisine teslim edilen çocuk hakkında yapacağı inceleme sonucunda hazırlayacağı raporda; 5395 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca çocuğun derhâl korunma altına alınmasını gerektiren bir durum olmadığı ve ailesine teslim edilmesinde herhangi bir sakınca bulunmadığı kanaatine varması hâlinde mülki idare amirinin onayı ile çocuk ailesine teslim edilebilir" şeklindeki ifadesi ile ÇKK hükümlerine göre normal ve acil korunma altına alınma işlemlerinin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini açıklamıştır.

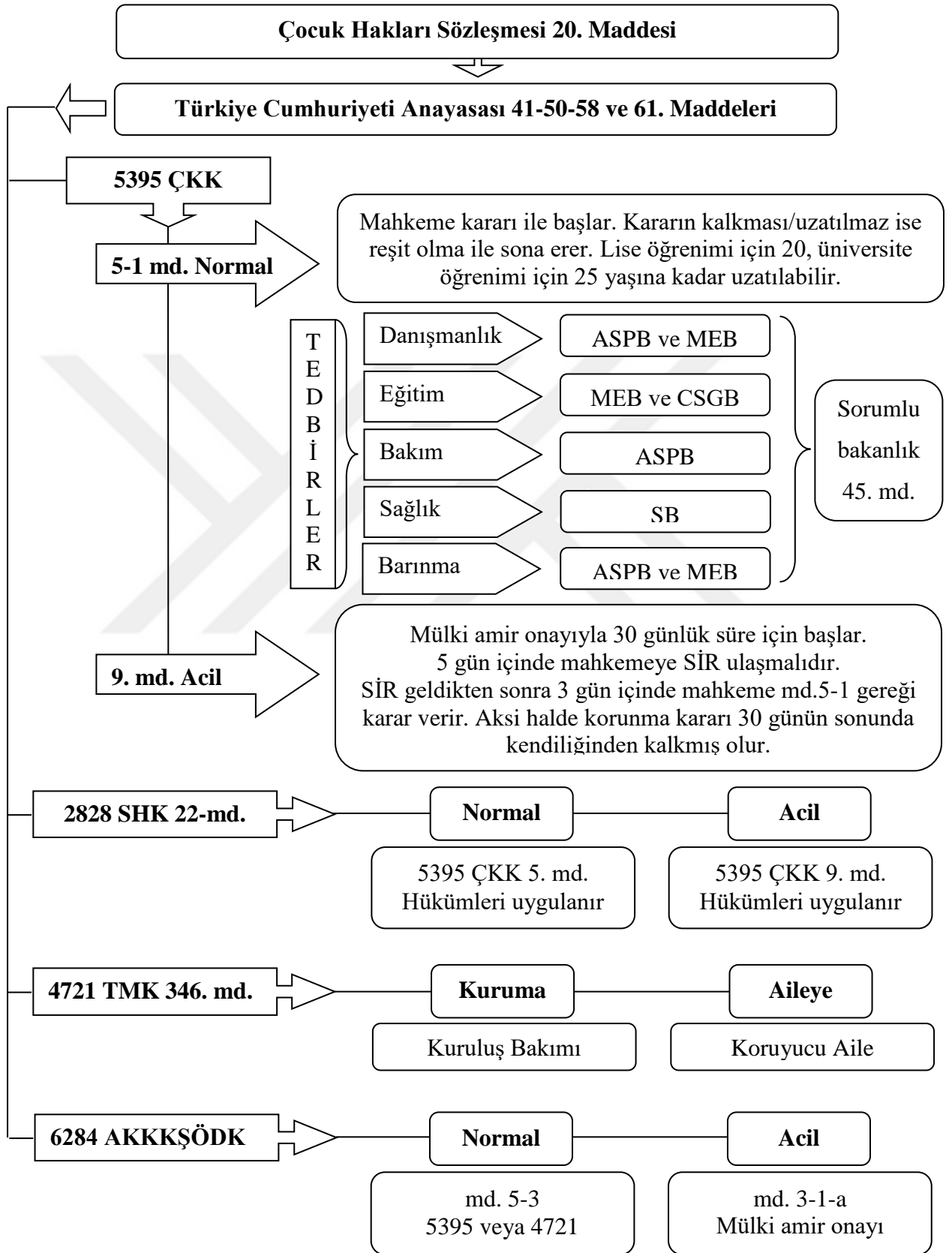
ÇKK "koruyucu ve destekleyici tedbirler, çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim, bakım, sağlık ve barınma konularında alınacak tedbirlerdir" (ÇKK, md. 5). Acil olarak korunma altına alınması gereken çocuklar ise bu kanunun 9. maddesinde detaylandırılmıştır. Çocukların korunma altına alınması ve hangi tedbirlerin uygulanacağına ilişkin uygulamalar çoğunlukla ÇKK çerçevesinde şekillenmekte ve yürütülmektedir.

6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 6. maddesinde mülki amir tarafından kanun kapsamında korunan kadınlar ve beraberlerindeki çocuklarla ilgili olarak; delil veya belge aranmaksızın ilgilinin talebi, ASPB veya kolluk görevlilerinin başvurusu üzerine ya da resen mülki amir tarafından karar verilebilir. Kendisine ve gerekiyorsa beraberindeki çocuklara, bulunduğu yerde veya başka bir yerde uygun barınma yeri sağlanması hükme bağlanmıştır.

Yukarıda açıklanan ve ülkemizde bir çocuğun korunma altına alınmasının ulusal ve uluslararası dayanağı olan mevzuatlar, ilgili maddeleri, işleyiş ve usulleri aşağıdaki şekilde özetlenmeye çalışılmıştır.

Şekil: 1

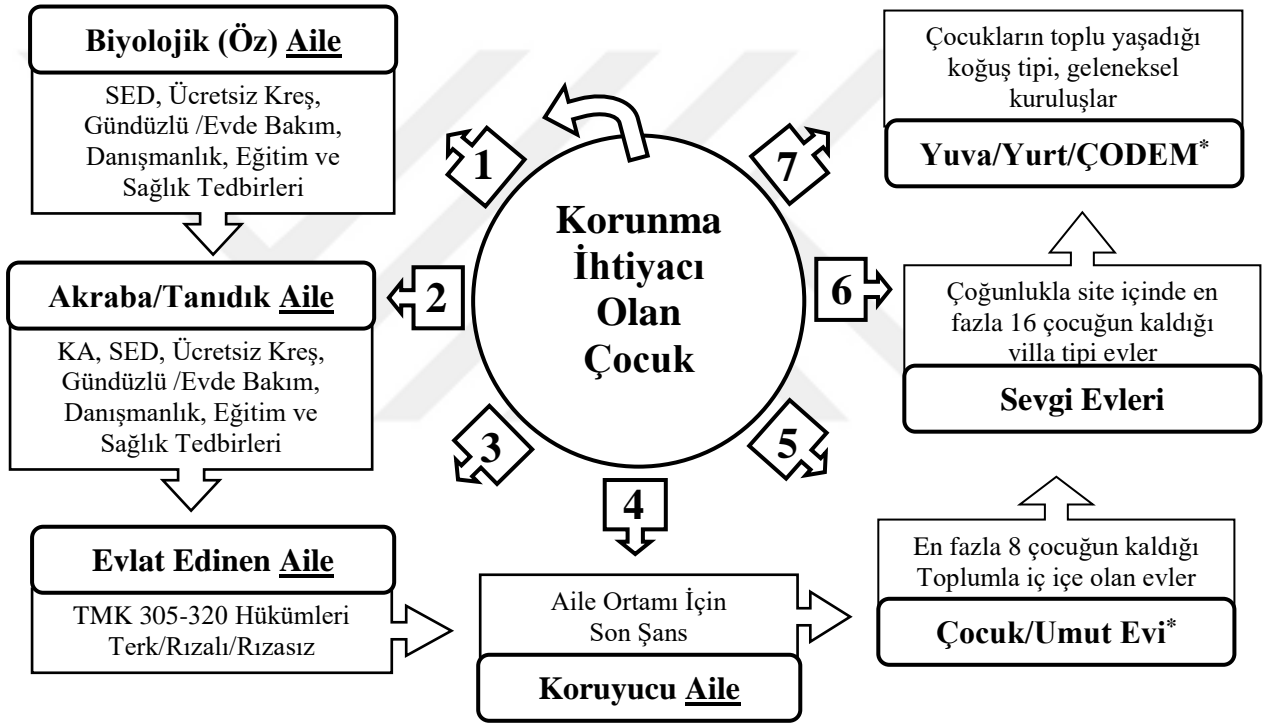
Türkiye’de bir çocuğun korunma altına alınmasının yasal dayanakları ve usulleri

Buraya kadar bir çocuğun korunma altına alınması ve bunun yasal dayanakları anlatıldı. Burada ise koruma altına alınmış bir çocuk için var olan hizmet modellerini inceleyeceğiz. Çocuklar korunma altına alındıktan sonra onların yararlanacağı en doğru hizmet modelinin belirlenmesi mesleki uzmanlık gerektiren çok önemli bir iş. Bu anlamda mevcut mevzuatlarda yer alan hizmet modellerinin öncelik sıralaması aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

Şekil: 2

Türkiye’de mevcut hizmet modellerinin çocuk üstün yararına göre sıralaması

* ÇODEM ve Umud Evleri özel ilgi gerektiren çocukların kaldığı kuruluşlardır.

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Bkz. <http://www.ahmeteminbaysal.com>

Bu hizmet modeli sıralaması ÇHS, ilgili ulusal mevzuatlar ve ASPB'nin mevcut hizmet modelleri dikkate alınarak, alanda çalışan SÇG'ler için yol haritası olması düşüncesi ile oluşturulmuştur. Çocuk için hizmet modeli belirlenirken bu sıralamanın göz önünde bulundurulması, hem çocuk üstün yararı hem de pek çok

araştırma sonucuyla örtüşen bir sürecin izlenmesi anlamına gelecektir. Bu sıralama genel bir değerlendirme olup, her çocuğun kendi bireysel özellikleri dikkate alınarak farklı hizmet modellerine öncelik verilebileceği dikkatten kaçırılmamalıdır.

Korunma altına alınan çocukların 2011 ve 2016 yılları arasında aile odaklı olmayan kuruluş bakım modellerinin hangisinden yararlandıkları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Aile odaklı olan SED, evlat edinme ve koruyucu aile hizmet modelleri bu tabloda özellikle gösterilmemiştir. Böylece kuruluş bakım modelleri arasındaki dönüşüm daha kolay fark edilecektir.

Yıllar	Umut Evleri	Çocuk Evleri	Sevgi Evleri / Çocuk evleri Sitesi	ÇODEM Çocuk Destek Merkezleri	Çocuk Yuvaları	Yetiştirme Yurtları
2016	123	5.626	5.257	1.463	323	650
2015	111	5.366	4.950	1.241	390	720
2014	82	5.068	4.352	1.144	490	1.607
2013	48	4.953	3.952	1.076	901	1.799
2012	17	3.581	3.301	1.596	2.665	4.224
2011	7	2.494	3.004	756	3.724	4.342

Kaynak: ASPB ÇHGM yılsonu istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.

Yıllara göre bakıldığında yetiştirme yurdu ve çocuk yuvası modellerinden yararlanan çocuk sayıları azalırken, ev tipi kuruluşlardan yararlanan çocukların sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu durum 2011 yılında kurulmuş olan ASPB’nin çocuk politikalarındaki yaklaşım değişiminin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde; korunma altına alınan çocuklara sunulan hizmetleri aile odaklı olup olmamasına göre kategorize ederek daha detaylı

olarak inceleyeceğiz. Böylelikle koruyucu aile hizmet modelinin diğer hizmet modelleri içerisindeki yerini ve önemini daha iyi kavramaya çalışacağız.

2.1.3.1. Aile Odaklı Hizmetler

Bebekler tamamen yetişkinlerin bakımına muhtaçtır ve yaşamın bu ilk yılları bebeğin sağlıklı gelişimi açısından çok önemlidir. Bu nedenle korunmaya ihtiyacı olan çocuğa ve de özellikle bebeğe sağlıklı bir aile ortamı sağlanması o bireyin ilerleyen yılları için çok önemli bir kazanım olacaktır (Özbesler, 2009, s. 87). Mutlu bir aile çocuğun bakımdan öte kendisini güvende hissettiği bir ortamdır (Çifci, 2009, s. 54). Çocuğun aile içinde korunması aslında ailenin de korunması anlamına gelmektedir (Karataş, 2008, s. 48). Annesinden ayrı olan bebeklerin, yaşamın ilk yıllarında anne yerine geçecek biri ile birebir ilişki kurma ihtiyacı vardır (Taştekil, 1990, s. 10). Sağlıklı bir ailenin sağladığı destek ve güvenin yerini başka hiçbir destek tam olarak sağlayamaz.

Bebek dünyaya geldiğinde içinde bulunduğu ortam ne ise dünyayı o şekilde algılayacaktır. Bir aile ortamından yoksunsa temel güven duygusu sağlıklı gelişemez. Bebek büyüdükçe anne babasından aldığı ilgi ve sevgi kadar çevresindekilerle iletişime girer. Eğer ihtiyacı olan ilgi ve sevgi zamanında yeterince doyurulmaz ise bu çocukta güvensizliğe neden olur. Temel güven duygusunun gelişimi için geçen her gün önemlidir.

Uygulamada aile temelli hizmet modellerine gerekli duyarlılık gösterilmemektedir (Karataş, 2007, s. 14). Ana politika olarak aile yanında bakım benimsenmeli ve istikrarlı bir şekilde bu politika uygulamada yer bulmalıdır (Karataş, 2008, s. 50). Özellikle 2011 yılında ASPB kurulduktan sonra aile odaklı hizmet modelleri üzerinde daha fazla durulmuş ve giderek ağırlığı artmıştır.

Politika olarak aile odaklı hizmetlere önem verilmesi ile; bu hizmet modellerinden yararlandırılan çocuk sayılarında ciddi artış olduğu bilinmektedir. Bu artış özellikle koruyucu aile hizmet modelinde kendisini göstermektedir. Korunma altındaki çocukların koruyucu aile yanında bulunma oranları 2000-2012 yılları arasında ortalama % 7 iken, 2016 yılı sonu itibarıyla % 27,30 rakamına gelmiştir. Bu sevindirici ancak halen yetersiz bir gelişmedir.

Şimdi aile odaklı olan hizmet modellerini çocukların korunma altına alınıp alınmamasına göre; önleyici hizmetler ile koruma ve bakım hizmetleri başlıkları altında daha detaylı olarak ele alacağız.

2.1.3.1.1. Önleyici Hizmetler

2.1.3.1.1.1. Sosyal ve Ekonomik Destek (SED)

ASPB İl/İlçe Müdürlüklerince yapılan sosyal inceleme sonucunda, bir çocuğun sosyal ve ekonomik destek (SED) ile ailesi yanında korunması uygun görülmüş ise, çocuğun ailesine nakdi sosyal yardım yapılır (Yazıcı, 2012, s. 504). Böylece çocuk aile ortamından ayrılmadan korunmuş olur. Bu destek sosyal çalışma görevlilerinin takip ve incelemeleri sonucuna göre durdurulur ya da devam ettirilir.

Temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayacak kadar yoksul olup bu şekilde yaşayan ailelere, kaynakların yeterliliği ölçüsünde ayni ve nakdi yapılan yardımlar SED hizmetidir. Böylece çocuk kendi ailesi yanından hiç ayrılmadan yaşamını devam ettirebilir. Ancak sadece SED yeterli olmayıp buna ek olarak ailelere yapılacak sosyal ve duygusal danışmanlık ve yönlendirmelerle, ailenin iyilik hali tüm açılardan desteklenmelidir (Yolcuoğlu, 2009a, s. 52).

Haklarında korunma kararı alınmış ve mevcut bakım modellerinden yararlanmakta olan çocukların aileleri de bu kapsamda incelenir. İnceleme sonucunda uygun ailelere SED verilerek; korunma kararı kaldırılan çocuklar kuruluş bakımından veya koruyucu aile yanından biyolojik aileleri yanına döndürülebilir. Burada çocuğun döneceği ortamın çocuk için olası riskleri çok iyi araştırılmalıdır.

Son yıllarda bu alana ağırlık verilerek çocukların SED ile aileleri yanına döndürülmeye çalışıldığı bu seferde; ailenin sadece maddi destekle desteklenmesinin çözüm olarak görüldüğü başka bir hatalı yaklaşım gündeme gelmektedir. Oysa ailenin sadece ekonomik açıdan değil sosyal ve ruhsal açıdan da değerlendirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir (Karataş, 2007, s. 14). Aile yanında SED ile desteklenen çocuk oranında artış olsa da halen yetersizdir. Ayrıca ailelere parasal destek yanında, aile danışmanlığı ve psikolojik destek verilmesi de gerekmektedir (Ünal, 2015, s. 877). Çözüm sadece maddi değil psiko sosyal ve duygusal açıdan da tam bir iyilik hali olarak ele alınmalıdır.

Biyolojik ailelerinin bakamadığı akraba veya tanıdıkları tarafından bakılan çok sayıda çocuk olup, bu çocuklar korunma altında olmadığı için kamunun ilgi alanı dışında kalmıştır. Bu çocukların da kayıt altına alınması ailelerin takip ve desteklenmesi gerekmektedir (Karataş, 2007, s. 7). Risk altındaki çocuk, dezavantajlı çocuk gibi kavramlar da korunma ihtiyacı olan çocuk kapsamında düşünülmelidir (Elmacı, 2010, s. 951). Yaş sınırlarını tamamlamaları nedeniyle yetiştirme yurtlarından ayrılan fakat hâlen ihtiyacı olan çocuklar da SED'den yararlandırılmakta, bu yaklaşım ve yöntemle çocukların topluma daha hızlı adapte olmaları sağlanmaktadır (Yazıcı, 2012, s. 504). Uygulamada SED verilebilecek aile ve akraba bireyleri çok kısıtlandığı için, çocuk korunma altına alınarak akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli ile çözüm üretildiği sık görülmektedir. Bu durum çocuğun gereksiz yere korunma altına alınmasına neden olmaktadır.

Aşağıdaki tabloda yıllara göre korunma altına alınmadan ve korunma altında iken SED ile desteklenen çocuk sayıları görülmektedir.

Tablo: 4						
Türkiye'de sosyal ve ekonomik destekle desteklenen çocuk sayıları						
Yıllar	Korunma Altına Alınmadan Desteklenen Çocuk Sayısı			Korunma Kararı Kaldırılarak Ailesine Dönen Çocuk Sayısı		
	Kız	Erkek	Toplam	Kız	Erkek	Toplam
2016 Ekim	40.208	38.661	78.869	667	979	1.646
2015	47.461	45.795	93.256	1.380	2.094	3.474
2014	37.216	35.948	73.164	1.570	2.561	4.131
2013	27.941	27.146	55.087	1.808	3.053	4.861
2012	21.869	21.613	43.482	1.850	2.975	4.825
2011	17.563	17.419	34.982	2.076	3.285	5.361
2010	13.392	13.275	26.667	2.086	3.181	5.267
2009	11.085	11.140	22.225	1.942	3.191	5.133
2008	8.842	9.239	18.081	1.950	3.266	5.216
2007	6.956	7.676	14.632	1.889	3.285	5.174
2006	4.776	5.449	10.225	1.662	2.978	4.640
2005	1.999	3.996	5.995	1.276	2.341	3.617

Kaynak: ASPB ÇHGM Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Verileri

Tablo 4 incelendiğinde korunma altına alınmadan ailesi yanında desteklenen çocuk sayısının giderek artması olumlu bir durumdur. Çünkü bu çocuklar aile ortamlarında desteklenmiş, korunma altına alınmayarak önleyici sosyal hizmet politikasının gereği yapılmıştır.

2.1.3.1.1.2. Gündüzlü Bakım ve Evde Bakım

Bu bölümde ASPB bünyesinde ücretsiz kreş hizmeti, gündüzlü olarak verilen hizmetler ve evde bakım hizmetleri kısaca ele alınacaktır.

Ücretsiz kreş hizmeti, özellikle çalışmak isteyen ancak çocuğunu bırakacak yeri olmadığı için çalışamayan ve önlem alınmadığında; koruma altına alınma ihtimali olan çocuklar ve anneler için iyi bir önleyici tedbirdir. Bu bağlamda çalışmalar 30.04.2015 tarih ve 29342 sayılı RG'de yayınlanan Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğe bağlı olarak açılan tüm özel kuruluşların ücretsiz kontenjanı ile ilgili sorumlulukları yönetmeliğin 50. maddesinde şu şekilde açıklanmıştır;

2011-2016 yılları arasında ücretsiz kreş hizmetinden yararlanan çocuk sayıları Tablo 5'te görüldüğü gibidir.

Kuruluşlar kapasitelerinin % 3'ünü, il müdürlüğünce tespit edilecek çocukların ücretsiz yararlanması için ayırır. Ücretsiz kontenjanlar SÇG tarafından düzenlenecek sosyal inceleme raporuna göre değerlendirilir. Bu kapsamda; ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları; ASPB'ye bağlı kuruluşlarda korunma altında bulunan çocuklar; cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile birlikte kalan çocuklar, ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları ile ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar, tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar, engelli ebeveyni olan çocuklar, kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları ücretsiz olarak bu kuruluşlara yerleştirilir. Yerleştirilecek çocukları kabul etmeyen kuruluşlar hakkında cezai işlem uygulanır.

Ücretsiz kreş ve gündüz bakımevi hizmeti özellikle boşanmış, çalışabilir durumda ancak çocuğunu bırakacak yeri olmadığı için zor durumda olan anneler için önemli bir hizmettir. Bu destek sayesinde çocuklar için önleyici bir uygulama

gerçekleştirilmiş olmakta ve çocuklar korunma altına alınmadan desteklenmektedir. Bu konuda uygulamada yaşanan önemli bir soruna burada değinmekte yarar vardır. Çoğunlukla vasıfsız olan bu annelerin çalışma saatleri uzun olmakta ve anneler işten geç çıktıkları için çocuklarını kreşten zamanında alamamaktadır. Bu sebeple kreşten veya kendi tanıdıklarından bu konuda destek talebinde bulunmak zorunda kalmaktadır. Bu durum İstanbul'da sık karşılaşılan ve çözüme muhtaç bir konudur. Gerekli incelemeleri yapılmış ve uygun görülmüş bu tür annelerin çocukları için kreş hizmetinin kamu hizmeti olarak verilmesi veya bu annelerin çocukları için kreş ücreti ödenmesi gibi farklı çözüm yolları bulunması faydalı ve daha işlevsel olacaktır.

Tablo: 5	
Türkiye'de özel kreş ve gündüz bakım evlerinden ücretsiz yaralanan çocuk sayıları	
Yıllar	Çocuk Sayısı
2016	2.237
2015	1.831
2014	1.955
2013	1.792
2012	1.147
2011	1.639
Kaynak: ASPB ÇHGM yılsonu istatistikleri ve http://eyh.aile.gov.tr	

Yine önleyici tedbir olarak engellilere yönelik olarak ASPB bünyesinde hizmet veren rehabilitasyon merkezlerinden sadece gündüzlü olarak hizmet alan engelliler ve evlerinde bakımı yapıp aile bireylerine ödeme yapılan engelliler burada söz etmemiz gereken gruplardandır. Aşağıdaki Tablo 6'da gündüzlü ve evde bakım hizmetlerinden yararlanan kişi sayıları görülmektedir.

Tablo 6'da verilen sayılar hem çocuk hem de yetişkin tüm bireyleri kapsamaktadır. Ancak çok önemli bir kısmının da çocuklardan oluştuğu bilinmektedir. Bu şekilde hizmet verilen çocuklar devlet koruması altına alınmadan kendi aile ortamlarında desteklenmekte ve önleyici bir tedbir uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo: 6		
Türkiye’de gündüzlü rehabilitasyon ve evde bakım hizmeti alan engelli sayıları		
Yıllar	Gündüzlü Rehabilitasyon Alan	Evde Bakım Hizmeti Alan
2016 Haziran sonu	429	478.319
2015	432	508.481
2014	457	450.031
2013	441	427.434
2012	460	398.335
2011	454	347.756
2010	415	284.595
2009	379	210.320
2008	470	120.000
2002-2007 toplamı	11.316	30.638
Kaynak: Engelli ve yaşlı hizmetleri genel müdürlüğü. http://eyh.aile.gov.tr/		

2.1.3.1.1.3. Danışmanlık, Eğitim ve Sağlık Tedbirleri

ÇKK’da koruyucu ve destekleyici tedbirler başlığı altında beş farklı tedbirden bahsedilmiştir. Bunlardan bakım tedbiri kuruluş bakım hizmetleri bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır. Bunun dışında kanunun çocuğun öncelikle kendi aile ortamında korunmasını sağlamaya yönelik danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirleri, aynı kanunda şu şekilde açıklanmıştır;

Danışmanlık tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimselere çocuk yetiştirme konusunda; çocuklara da eğitim ve gelişimleri ile ilgili sorunlarının çözümünde yol göstermeyi (ÇKK, md. 5-1-a) amaçlayan bir tedbirdir.

Eğitim tedbiri, çocuğun bir eğitim kurumuna gündüzlü veya yatılı olarak devamına; iş ve meslek edinmesi amacıyla bir meslek veya sanat edinme kursuna gitmesine veya meslek sahibi bir ustanın yanına yahut kamuya veya özel sektöre ait işyerlerine yerleştirilmesine (ÇKK, md. 5-1-b) ilişkin bir tedbirdir.

Sağlık tedbiri, çocuğun fiziksel ve ruhsal sağlığının korunması ve tedavisi için gerekli geçici veya sürekli tıbbi bakım ve rehabilitasyonunu, bağımlılık yapan maddeleri kullananların tedavilerinin yapılmasını (ÇKK, md. 5-1-d) kapsayan bir tedbirdir.

Bir diğer tedbir olan, barınma tedbiri ise, barınma yeri olmayan çocuklu kimselere veya hayatı tehlikede olan hamile kadınlara uygun barınma yeri sağlamaya (ÇKK, md. 5-1-e), yönelik tedbir olarak nitelendirilmiştir.

Bu tedbirlerden; danışmanlık ve barınma tedbirleri MEB, ASPB ve yerel yönetimler tarafından yerine getirilirken, eğitim tedbiri MEB ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) ve sağlık tedbirinin uygulanması Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilir (ÇKK, md. 45-1).

Aşağıdaki Tablo 7’de İstanbul ilinde son 6 yılda danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbiri verilen çocuk sayıları görülmektedir. Danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbirlerinde temel amaç çocuğu ve ailesini kendi yaşam alanında güçlendirmek, olası riskleri önlemek ve hem şimdi hem de ileride korunma altına alınmalarının önüne geçmektir.

Tablo: 7						
İstanbul’da danışmanlık, eğitim ve sağlık tedbiri olan çocuk sayıları						
Tedbirler/Yıllar	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Danışmanlık	2.154	1.861	1.265	619	280	259
Eğitim ve Sağlık	2.273	1.832	1.101	385	300	255
Kaynak: ASPİM yılsonu istatistikleri						

2.1.3.1.2. Koruma ve Bakım Hizmetleri

Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesidir (ÇKK, md. 5-1-c). Bu tedbir yaygın olarak korunma tedbiri olarak bilinen ve son çare olarak düşünülen bir uygulamadır.

Gerek uluslararası ve ulusal mevzuatlar, gerek akademik camia ve gerekse uygulayıcılar; çocuğun öncelikle kendi ailesi ve akrabaları yanında, bunun olmadığı

durumlarda evlat edinme ve koruyucu aile hizmetleri açısından değerlendirilmesi, bunun da olmadığı durumlarda kuruluşlarda bakılması gerektiğinin bilincindedir. Ancak uygulamada halen bu durumun ne kadar gerçekleştirildiği gözden geçirilmeye muhtaçtır(Karataş, 2007, s.14).

Buraya kadar çocuk korunma altına alınmadan aile yanında desteklendiği hizmetlere geçtik. Şimdi de çocuk korunma altına alındıktan sonra sunulan aile odaklı hizmetleri ele alacağız.

2.1.3.1.2.1. Evlat Edinme

Evlat edinme örf ve adet hukukuna kadar uzanan bir uygulamadır. Türkiye’de TMK ile resmiyet kazanmıştır. Bu kanun hükümlerince evlat edinme; çocuksuz aile veya kişilerin mahkeme kararı ile bir çocuğu nüfuslarına geçirme ve tüm sorumluluğunu üstlenmeleridir (Taştekil, 1990, s. 13).

Evlat edinme dini, siyasi, duygusal, sosyal ve ekonomik olmak üzere çok farklı amaçlarla uygulanmış, çok eski çağlardan bu yana süregelen bir hizmet türüdür. Sosyal hizmetler açısından biyolojik ailesi olmayan ya da terk edilen çocuğa gerçek bir aile modeli hazırlamak; çocuğu olmayan ailelerin de bu ihtiyaçlarını gidermektir (Arnaz, 1983, s. 119).

Evlat edindirme, çocuğa geçici değil sürekli bakım sağlayan bir hizmet modelidir. Kan bağı olmadığı halde ana-baba ve çocuk bağının sosyal ve yasal olarak kurulmasıdır. Çocuğun velayetinin evlat edinen aileye geçmesi ile ailenin çocuğa, çocuğun da aileye karşı hak ve sorumlulukları oluşur (Koşar, 1992, s. 94). Çocuğa geçici değil, sürekli bakım sağlayan evlat edindirme yöntemi çocuk ve aile için çok önemli bir düzenlemedir (Yazıcı, 2012, s. 505).

Biyolojik aile ve anne bakımından yoksun olan çocukların her yönden sağlıklı gelişimi ve gereksinimleri üzerine araştırma yapan pek çok araştırmacının fikir birliği yaptığı konu, bu çocukların bir an evvel evlat edinmek isteyen ailelerin yanına yerleştirilmesidir (Arnaz, 1983, s. 119).

Aşağıdaki Tablo 8’de ülkemizde evlat edinen aile ve evlat edinilen çocuk sayıları çocukların cinsiyetlerine ve yıllara göre gösterilmiştir.

Tablo: 8				
Türkiye’de evlat edinen aile ve evlat edinilen çocuk sayıları				
Yıllar	Evlat Edinen Aile Sayısı	Evlat Edinilen Çocuk Sayısı		
		Kız	Erkek	Toplam
2016 (Ekim)	425	205	227	432
2015	858	400	469	869
2014	812	392	432	824
2013	745	375	390	765
2012	591	271	342	613
2011	554	283	287	570
2010	521	250	288	538
2009	557	274	296	570
2008	477	243	249	492
2007	463	210	268	478
2006	552	279	286	565
2005	605	305	315	620
2004 ve öncesi	7.181	3.589	4.022	7.611
Toplam	14.341	7.076	7.871	14.947
<i>Kaynak: ASPB ÇHGM istatistiklerinden oluşturulmuştur.</i>				

Tablo 8’de görüldüğü üzere ülkemizde bugüne kadar ASPB kapsamında gerçekleştirilen ve kayıtlara geçen 14.341 aile 14.947 çocuğu evlat edinmiştir. Aradaki 606 sayılılık fark ise bazı ailelerin birden çok çocuğu evlat edindiklerini göstermektedir. Bu çocuklar ikiz kardeş veya ikiz olmayan kardeşler olabileceği gibi bazen de kardeş olmayan çocuklar olabilmektedir.

Erol ve Şimşek’in aktardığına göre Bohman’ın çalışmasında (1997); erken yaşta evlat edindirilen sağlıklı çocuklarla, biyolojik ailesi yanında büyüyen sağlıklı çocukların benzerlik gösterdiğini tespit etmiştir (Erol ve Şimşek, 2008, s. 130).

Korunma altındaki bir çocuğun durumu evlat edinmeye uygun ise doğrudan evlat edindirilmesi en uygun seçenek olacaktır. Korunma altındaki bir çocuğun evlat edinmeye uygunluğu ise şu üç şarttan birinin gerçekleşmesi ile mümkündür; 1-Terk

çocuk: Tüm teknik ve yasal inceleme ve araştırmalarla anne/babasının kim olduğu tespit edilemeyen tamamen terk edilmiş olan çocuklar, 2-Anne/baba rızası ile evlat edindirmeye uygun hale gelmiş olan çocuklar (TMK, md. 309), ve 3-Anne/baba rıza vermemiş ancak özen yükümlülüğünü yerine getirmeyen anne babadan, rıza aranmadan evlat edindirmeye uygun hale gelmiş çocuklar (TMK, md. 311). Anne/baba rızası ile rızalarının alınmasına gerek olmadığına dair 2. ve 3. maddelerde belirtilen durumların, mahkeme kararı ile tespit edilmiş olması gerekmektedir.

İllerde evlat edinmek için sırada bekleyen çok sayıda aile olması nedeniyle bu şartları sağlayan çocuklar doğrudan evlat edindirme hizmetinden yararlandırılırlar. Bu aşamada mevcut mevzuatlardaki diğer usuller dikkate alınır. Eğer çocuk sağlık sorunları veya dosya bilgileri gibi çeşitli sebeplerle kendi ilinde evlat edindirilemez ise, ilinde yerleştirilemeyen çocuk olarak ASPB'nin ilgili birimine bildirilir ve il dışından çocuk evlat edinmeyi kabul eden ve sırası gelen ailelere önerilmeye devam edilir.

Ülkemizde gönüllü koruyucu aile modelinin evlat edinmeye basamak teşkil ettiği (Bıyıklı, 1983b, s. 14; Taştekil, 1990, s.9) özellikle geçmiş uygulamalarda sıklıkla görülmüştür. Bunun nedenlerine baktığımızda o dönemdeki TMK'nın evlat edinmek için 40 yaşını aşmış olma şartı koymas ve diğer ülkelerde var olan evlat edinme öncesi deneme sürecinin ülkemizde olmaması en önemli etken olarak karşımıza çıkar. Türkiye'de deneme süreci olmaması nedeniyle, koruyucu ailede geçen sürecin deneme süreci işlevi göreceği kanaati ile; çocuk refahı politikasına uygun olmasa da bu müracaatlar, yetkililer tarafından olumlu karşılanmıştır (Koşar, 2008, s. 13). Ancak bu durum zamanla değişmiş ve artık günümüzde tamamen birbirinden farklı olan bu iki hizmet modeli mevzuatlarla da düzenlenerek; özellikle koruyucu aile hizmetinin, evlat edindirme hizmetine basamak oluşturmaması gerektiğinin altı çizilmiştir. Aksi halde haksız ve çocuk yararı ile bağdaşmayan uygulamalarla karşılaşılabilir. Bunun önüne geçmek için bir çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilirken evlat edindirmeye uygun olup olmadığı çok iyi değerlendirilmelidir.

Evlat edindirmeye uygun olmadığı için koruyucu aile yanına yerleştirilen ancak aradan geçen uzunca bir süre sonrasında gelişen durumlar sonucu (örn: biyolojik anne/baba vefatı vb.) çocuğun evlat edindirmeye uygun hale gelmesi halinde

koruyucu ailesi de istiyor ise, çocuk öncelikli olarak koruyucu ailesi (EE Tüzüğü, md. 7) tarafından evlat edinilir. Ancak koruyucu ailesi çocuğu evlat edinmek istemez ise çocuk sıradaki evlat edinme ailesine önerilir. Yine evlat edinmeye uygun olan ve sağlık sorunu gibi çeşitli sebeplerden dolayı aileler tarafından kabul edilmemiş olan çocuklar, kuruluş bakımının olumsuzlukları düşünüldüğünde, evlat edindirilmeye kadar koruyucu aileler yanında kalabilirler.

2.1.3.1.2.2. Koruyucu Aile

Koruyucu aile, biyolojik ailesi tarafından bakılmayan ya da bedensel, ruhsal ve sosyal gelişimi için ailesi yanında kalmaması gereken ve evlat edindirilmesi uygun olmayan çocukların, biyolojik ailesinin yerini alabilecek, sürekli veya geçici, gönüllü veya ücretli bakım ve eğitim verebilecek olan ailedir (Tomanbay, 1999, s. 159).

Sosyal devletin çocuk refahı alanındaki bakım modelleri içerisinde aile yanında bakım, önemli bir hizmettir (Koşar, 2008, s. 7). Aile yanında bakım modelleri içerisinde de koruyucu aile bakımı oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Karataş, 2007, s. 7). Koruyucu aileler belli özelliklere göre seçilip, geçici süreyle, çocuğa yaşaması için güvenli bir ortam sağlayabilen ailelerdir (Ekşi, 2004, s. 9). Çocukların yetiştirilmesinde ailenin yerini tutacak başka bir yapı olmadığından koruyucu aile uygulaması önem arz etmektedir (Gürcan, 2008, s. 39).

Koruyucu aileler, korunmayı gerektiren duruma göre, il müdürlükleri denetiminde, ödeme karşılığı ya da gönüllü olarak çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini üstlenen, aile ortamında yaşamını sağlayan, tercihen koruyucu aile eğitimlerini almış aile veya kişilerdir (KAY, md. 4-1-h).

Çocukların, kendilerini koruyacak, sevecek, destekleyecek, onlara güven sağlayacak, gereksinimlerini karşılayacak bir aileye ihtiyacı olduğu düşüncesi koruyucu aile uygulamasının temelini oluşturmuştur. Çocukların kendi ailelerince bakım ve korunma olanağı bulamadığı durumlarda, onları kuruluş bakımına almak yerine bu süreci başka bir aile yanında geçirmeleri ve normal yaşamlarına devam etmelerini sağlamak, çocuğun yararı için en doğru çözüm olarak görülmektedir (Yolcuoğlu, 2009b, s. 71).

Bazen sadece koruyucu aile modeli, her çocuk için olumlu sonuç üretmeyebilir. Her çocuğun özellik ve ihtiyaçları çerçevesinde, ona uygun olan hizmet modelini tercih etmek gerekir (Taştekil, 1990, s. 10).

Tablo: 9				
Koruyucu aile ve koruyucu aile yanlarındaki çocuk sayıları				
Yıllar	Koruyucu Aile Sayısı	Kız Çocuk Sayısı	Erkek Çocuk Sayısı	Toplam Çocuk Sayısı
2016	4115	2650	2354	5004
2015	3820	2447	2203	4650
2014	3283	2103	1905	4008
2013	2776	1856	1495	3351
2012	1350	899	593	1492
2011	1190	790	492	1282
2010	1085	765	462	1227
2009	1032	750	405	1155
2008	1025	728	375	1103
2007	958	651	322	973
2006	798	555	258	813

Kaynak: ASPB-ÇHGM istatistikleri. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>

Yukarıdaki Tablo 9’da koruyucu aile hizmet modelinin başlangıcından günümüze ülkemizde koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk sayıları detaylı olarak verilmiştir. Özellikle 2012 yılından sonraki artışlar dikkat çekicidir. Yine geçmiş yıllarda koruyucu aile yanına yerleşen kız çocuk sayısı, erkek çocuk sayısının iki katı iken günümüze gelindiğinde birbirlerine çok yaklaşmıştır. Bunda ailelerin tercihlerindeki değişim, koruma altındaki kız çocuk sayısının az olması, SÇG’lerin aileleri bilgilendirmesi gibi etkenlerin rol oynadığı söylenebilir.

Koruyucu aile hizmet modelinin üç temel işlevi vardır. Bunlar; bakım (care), koruma (protection) ve tedavi (treatment) (Doğan, 2013, s. 149) olarak sıralanabilir. Biyolojik ailesi yanında parasal ve psiko-sosyal destekle korunamayan çocuklar, koruyucu aile yanına yerleştirilmelidir. Koruyucu aile uygulaması, korunma ihtiyacı

olan çocuklara yönelik modern bir bakım ve koruma yöntemi olarak nitelendirilmektedir (Şenocak, 2006, s. 223).

Türkiye’de ÇKS ve koruyucu aile uygulamaları için gerekli olan nitelikli insan gücü halen yetersizdir. Koruyucu aile sayıları istenen seviyelere çıksa bile, uluslararası standartlarda sistemi sürdürecektir meslek elemanı yetersizliği vardır. Mevcut meslek elemanlarının da bu alanla ilgili niteliği gözden geçirilmelidir (Karataş, 2007, s. 13).

2.1.3.2. Aile Odaklı Olmayan Hizmetler (Kuruluş Bakımı)

Kuruluş bakımı genel olarak aralarında kan bağı olmayan, korunma ihtiyacı olan çocukların tam iyilik hallerinin sağlanması amacıyla, yine kendileriyle kan bağı olmayan görevli yetişkinler tarafından bir çatı altında toplu halde yaşadıkları bakım modelidir (Tomanbay, 1999, s. 164). Çocukların kaldıkları kuruluşu özümsemesi, kuruluşun işleyişine, fiziksel yapısına ve en çok da çalışan personelin davranışlarına bağlıdır.

Korunma ihtiyacı olan çocuklar için bir yöntem olan kuruluş bakımı yöntemi, çocuk refahı alanında en eski ve en yaygın bakım modellerinden biridir. Bu bakım türünde, bir aile ortamında korunamayan çocukların, yatılı olarak kendileriyle herhangi bir bağı bulunmayan diğer çocuklarla birlikte gruplar halinde ya da topluca yaşamaları söz konusudur. Çocuklara yönelik bakım ve korunma hizmetlerinin, yatılı sosyal hizmet kuruluşları tarafından yürütülmesinin uygun olup olmadığı çok tartışmalı bir konudur. Çünkü; bu kuruluşların, çocuğun maddi gereksinimlerini karşılamakla birlikte, ailenin kazandıracığı ruh sağlığını ve kişiliğini olumlu yönde etkileyen faktörlerin yerleşmesini sağlayamadığı ileri sürülmektedir (Şenocak, 2006, s. 224).

Ankara’da 5-8 Mayıs 1962 yılında toplanan II. Milli Sosyal Hizmetler Konferansı’ndaki komisyonlardan biri olan Koruyucu Aile Komisyonu tarafından kuruluş bakımının çocuklar üzerindeki etkisi “toplu halde, enstitülerde yaşayan çocukların ne teke tek münasebet kurabilecekleri, ne de bir aile havası içinde yaşayabilecekleri düşünülemez. Bu sebeple ruhi gelişmeleri engellemelerle doludur. Aynı yaşta aile içinde yaşayan çocuklarla mukayese edildiklerinde şahsiyet

yapılarında önemli kusurlar görülür. Zekâları normal olanlar dahi gerek entelektüel, gerekse duygusal bakımdan geri seviyededirler. Kendilerine ve başkalarına güvenleri çok azdır. Pasif ve ürkektirler veya bunun tam aksine yersiz bir güvene sahip olup dengesizce atak ve saldırgandırlar. Cemiyet hayatına intibakları güç olur” şeklinde ifade etmiştir.

Kuruluş bakımı hizmet modeli, çocuğun korunmasında başka bir alternatifin olmadığı zamanlarda devreye giren en son çaredir (Yolcuoğlu, 2009a, s. 54). Kuruluş bakımının çocuklar için zararlarına rağmen gerekli olduğu, çocukların aileler yanında bakılamaması durumlarında “ehven-i şer” yani; kötünün iyisi olarak kabul edildiği belirtilmektedir (Karatay, 2007, s. 296).

Tüm bu olumsuz yanlarına rağmen alternatifi uygulamaya geçirilmediği sürece kuruluş bakımı modeline ihtiyaç vardır. Çocuğun aile odaklı evlat edinme ve koruyucu aile hizmet modellerinden yararlandığı durumlarda bile, aileye yerleştirme çalışmaları esnasında, çocuğun kalacağı bir ortama ihtiyaç vardır. Bundan daha önemli olarak günümüzde, koruyucu aileliğin veya evlat edinmenin acil sonlanması gereken durumlarda çocuk için yeni bir hizmet modeli belirleninceye kadar kuruluş bakımından başka seçenek yoktur. Çocukların kuruluş bakımı ortamını hiç görmemesi veya en kısa süre kalması için; yaş, cinsiyet, korunma altına alınma gerekçesi ve diğer tüm özelliklerde, çocuğu kabul edebilecek geçici koruyucu ailelerin olması gerekir. Bu amaçla oluşturulmuş olan geçici koruyucu aile modelleri henüz uygulamada yok denecek kadar azdır. Zaten kuruluş bakım modeli ile koruyucu aile bakım modelini birbirinin alternatifi olarak görmek doğru değildir. Kaldı ki her şeye rağmen bazı çocuklar için koruyucu aile modeli uygun olmayabilir. Bu yüzden kuruluş bakımı hizmet modeline halen ihtiyaç vardır. Burada bu kuruluşları olabildiğince ev tipi modellere döndürmek ve standartlarını yükseltmek kısa vadede en ideal çözüm olacaktır. ASPB son yıllardaki çocuk politikalarını tamamen bu nokta üzerine yoğunlaştırmış olup klasik koğuş tipi kuruluşların tamamen kapatılması için çalışmalar devam etmektedir.

ÇHGM verilerine göre 2016 yılı içinde korunma altında olup kuruluş bakımı hizmet modellerinden yararlanan çocukların yararlandığı kuruluş türü ve sayıları, yüzdeleriyle birlikte aşağıdaki Tablo 10’da özetlenmiştir.

Tablo: 10			
Türkiye’de kuruluş bakımı hizmet modeli uygulanan çocuk sayıları			
Kuruluş Türü	Kuruluş Sayısı	Bakılan Çocuk Sayısı	Oranları %
Çocuk Yuvaları (0-12)	6	323	2.43
Yetiştirme Yurtları (13-18)	8	396	2.97
Çocuk Yuvası Ve Kız Yetiştirme Yurdu(0-18)	4	254	1.91
Sevgi Evi (Çocuk Evleri Sitesi)	92	5.257	39.47
Çocuk Evleri	1.092	5.626	42.24
Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM)	68	1.463	10.98
Toplam	1.270	13.319	100
Kaynak: ÇHGM verileri. http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr			

Bu tablo incelendiğinde koğuş tipi olarak adlandırılan klasik yuva ve yurt bakım modeli oranlarının az olması ve giderek düşmesi çocuk yararı açısından çok olumlu bir ilerlemedir.

Çocuk hakkında korunma kararı olduğu sürece aile odaklı hizmetlerden yararlandırılmamış ise kuruluş bakımı hizmeti almaya devam eder. Genel kural olarak çocuğun reşit olması ile korunma kararı sona erer (ÇKK, md. 7) ve bakım sonlanır. Yine çocuğun evlenmesi veya mahkeme kararı ile reşit kılınması da korunma kararını sona erdirir (TMK, md. 11-12). Ancak korunma ihtiyacının devam ettiği durumlarda çocuğun rızası ile korunma kararı uzatılabilir (SHK, md. 24-1). Genellikle 18 yaşını doldurmuş, okumayan ya da ortaöğrenimini bitirmiş çocuklar, korunma altında kalmak istese dahi korunma kararının uzatılmadığı sık görülen bir durumdur. Bu durumda korunma kararının uzatılması için mahkemeye başvurma hakkının çocuğa da tanınması gerektiği (Şenocak, 2006, s. 203) yönünde görüşler de vardır.

Mevcut ÇKS’de dikkatten kaçan bir konu olarak; biyolojik ailesi yanında desteklenemeyen ve korunma altına alınan çocuğun doğup büyüdüğü ortamdan alınarak, ilk defa tanışacağı başka bir ortamda yaşamaya mecbur bırakılması durumudur. Zaten mağdur olan çocuğun bu şekilde tekrar mağdur edilerek korunması ayrıca tartışılması ve dikkat edilmesi gereken bir gerçektir. Bu durumda çocuk

yaşadığı ortamdan alınarak korunuyor mu? yoksa cezalandırılıyor mu? şeklinde bir düşünce akla gelmektedir. Çocuğun korunmasını gerektiren sebebin özellikle aile bireylerinden kaynaklı olması durumunda o bireyin uzaklaştırılması da alternatif bir koruma tedbiri olarak düşünülmelidir ki sorun kaynağından çözülmüş olsun.

2.1.3.2.1. Çocuk Evleri ve Umut Evleri

Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğe göre çocuk evleri; haklarında korunma ya da tedbir kararı verilen 0-18 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocukları korumak, bir iş veya meslek sahibi yapmak, izlemek ve desteklemekle görevli ve yükümlü olarak (md. 2); her ilin sosyal ve kültürel açıdan çocuk yetiştirmeye uygun bölgelerinde, tercihen il merkezinde, okul ve hastanelere yakın apartman dairesi veya müstakil dairelerde 5 ila 8 çocuğun kaldığı (md. 4-1-c) ev şeklinde düzenlenmiş kuruluşlardır.

Umut evleri ise çocuk evlerinin engelli çocuklara özel olarak düzenlenmiş olan ve engelli çocuklara hizmet veren halidir. Çocuk evleri ve umut evlerinde kalan çocukların harçlık, giyim, eğitim, evlilik yardımı, işe yerleştirme vb. tüm hakları aynen yuva ve yurtlardaki çocuklardaki gibidir.

Bu hizmet modellerinde temel amaç, toplu bakımın olumsuzluklarını en aza indirmenin yanı sıra, toplum içindeki evlerde yaşayan çocukların toplumla daha kolay kaynaşmalarının sağlanmasıdır. En önemli faydaları çocuklara bakım verenlerin daha az sayıda olması ve daha az değişmesi, az sayıda çocuğun daha nitelikli hizmet alması, çocukların da evle ilgili bir takım sorumluluklar alması, damgalanma (stigma) ihtimalinin yurt ve yuvalara göre daha düşük olması, günlük işleyişin ev yaşantısına uygun olması ve kardeşlerin çoğunlukla birlikte yaşaması olarak sıralayabiliriz.

Risk teşkil eden yanları ise; evlere yerleştirilecek çocuklar doğru belirlenmediğinde birbirlerini olumsuz etkileme ihtimalinin yüksek olması, az sayıda bakım veren olduğu için ihmal ve istismar durumlarının fark edilmesinin güç ve geç olması, kontrol mekanizmalarının iyi işletilememesi, çocuklarla birebir temas halinde olan bakıcıların nitelikleri ve çalışma koşulları ilk anda akla gelenleridir.

Çocuk evleri nihai hedef olmayıp aile odaklı hizmetlere geçiş için bir basamaktır. Ancak bu uygulamada; evlerdeki çocukların aileler yanına yerleştirilmesi

ile çalışanların kendilerinin işsiz kalacağı endişesi, görevli personelin çocuklarla duygusal bağ kurduğu için ayrılmak istememesi, özellikle İstanbul ilindeki STK'larla işbirliği yapılmış olan evlerde, bu STK'ların çocukları yatırım olarak görmesi gibi nedenlerle çocukların evlerden koruyucu aileler yanına yerleştirilmesi sürecinde bazı aksaklıklar yaşanabilmektedir.

Burada özellikle üzerinde durulması gereken bir nokta da çocuk evleri bakım modeli içerisinde STK'ların dahil edilmesidir. Bu durum sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal devlet anlayışının hak temelli felsefesi ile çelişmektedir. Gönüllü faaliyetleriyle başlayan bu hizmetlerde profesyonelleşme gerektiği için sosyal hizmet mesleği doğmuş, gönüllülüğe bırakılamayacak kadar önemli olan bu hizmetler sosyal devletin sorumluluğuna verilmiştir. Yani gönüllü faaliyetlerinden devlet sorumluluğuna evrilmiştir. Ancak burada sosyal hizmetlerin gelişimine aykırı olarak adeta geriye dönüş eğilimi görülmektedir. Kaldı ki; “devlet bu işe yetemiyor mu ki, STK'lardan destek alma ihtiyacı duyuyor? sorusu da akla gelmektedir.

Aşağıdaki Tablo11'de son 6 yılda çocuk evi ve umut evinde kalan çocuk sayıları görülmektedir.

Tablo: 11		
Türkiye'de çocuk evi ve umut evinde kalan çocuk sayıları		
Yıllar	Umut Evleri	Çocuk Evleri
2016	123	5.626
2015	111	5.366
2014	82	5.068
2013	48	4.953
2012	17	3.581
2011	7	2.494
Kaynak: ÇHGM yılsonu istatistikleri ve http://eyh.aile.gov.tr		

2.1.3.2.2. Sevgi Evleri / Çocuk Evleri Sitesi

Bu kuruluş bakım modeli; koğuş tipi yurt ve yuva modeli yerine, daha az sayıda çocuğun kaldığı; yatakhane ve yemekhanelerin yerini, mutfak ve yatak odalarının aldığı, normal evden biraz daha büyük, çoğunlukla villa tipi yapılardan oluşan bir modeldir. Yurt ve yuva modeli ile çocuk evleri arasında bir modeldir.

ASPB ÇHGM Bakım Hizmetleri Daire Başkanlığı'nın resmi internet sayfasında bu hizmet modeli şu şekilde açıklanmıştır: Çocuk Evleri Sitesi kavramı ile kuruluş bakımı yerine daha küçük birimlerde, aile ortamına benzer yapılar içerisinde çocukların yetiştirilebileceği, küçük müstakil binalardan oluşturulan, site içerisinde bir bakım sağlanması hedeflenmiştir. Çocuk Evleri Sitesi 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın olumsuzluklarından etkilenmeden, aile ortamına benzer yapılar ve ilişki sistemi içinde yetişebileceği kuruluşlardır. Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş çocuk evleri, az sayıda personel tarafından sürekli ve değişmeyen hizmetin sağlanması ile çocuklarda temel güven duygusunu kazandırmakta, sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmektedir.

Bu kuruluşlar sevgi evleri veya çocuk evleri sitesi olarak isimlendirilmektedir. Bu başlık altında değinmemiz gereken bir diğer model de çocuk köyleridir. Ancak ülkemizde bu modele ilişkin girişimler istenen başarıyı elde edememiş ve sayıları çok sınırlı kalmıştır. Türkiye Korunmaya Muhtaç Çocuklar Vakfı bünyesinde ASPB ile protokol kapsamında yürütülen çocuk köylerinden İzmir'de kurulan Barbaros Çocuk Köyü kapatılmış, İstanbul'daki Bolluca Çocuk Köyü ise faaliyetine devam etmektedir. Çocuk köyü modelinde tek olan Bolluca Çocuk Köyü de resmi olarak çocuk evleri sitesi kapsamındadır. Bu alanda ülkemizdeki son 6 yıla ait veriler aşağıdaki gibidir.

Tablo: 12	
Türkiye'de sevgi evleri ve çocuk evleri sitelerinde kalan çocuk sayıları	
Yıllar	Sevgi evleri ve çocuk evleri sitesi çocuk sayıları
2016	5.257
2015	4.950
2014	4.352
2013	3.952
2012	3.301
2011	3.004
Kaynak: ASPB ÇHGM yılsonu istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.	

2.1.3.2.3. Çocuk Destek Merkezleri (ÇODEM)

Çocuk Destek Merkezi (ÇODEM): Suça sürüklenmesi, suç mağduru olması veya sokakta sosyal tehlikelerle karşı karşıya kalması sebebiyle, haklarında bakım tedbiri veya korunma kararı verilen çocuklardan; psiko-sosyal desteğe ihtiyaç duyduğu tespit edilenlerin, bu ihtiyaçları giderilinceye kadar geçici süre ile bakım ve korunmalarının sağlandığı, bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, yaş ve cinsiyet durumuna göre ayrı ayrı yapılandırılan veya ihtisaslaştırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (ÇODEM yönetmeliği, md. 3-1-d).

ASPB ÇHGM Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın resmi internet sayfasında açıklandığına göre; ÇODEM'ler çocukların temel gereksinimlerini karşılamak, fiziksel, duygusal, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını belirleyerek gerekli müdahaleleri gerçekleştirmek, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini veya diğer sosyal hizmet modellerine hazır hale gelmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir. Çocukların rehabilitasyonunun sağlanması nihai amaç olup, süreç içerisinde çocuğun yaşamını normal bir şekilde sürdürebilecek şekilde rehabilite olması ve toplumla bütünleşmesi amaçlanmaktadır. Rehabilitasyon hizmetinin nitelikli ve özellikli olmasından dolayı bu süreç ayrıntılı ve çözüme odaklanmış bir anlayışla hizmet üretimini gerektirmektedir. Bu amaçla öncelikle çocukları olumsuz davranışlara sevk eden koşulların, iyi tespit edilmesi ve bu tespitten yola çıkılarak bir tedavi planının oluşturulması gerekmektedir.

ÇODEM'ler en az 20 en fazla 40 kişilik kapasite ile hizmete açılır. Refakatsiz çocuklara yönelik olanlar ise 80 kişilik kapasiteyi geçemez (ÇODEM Yönetmeliği, md. 5). ÇODEM'lerin fiziki ortamı ve çocukların yaşam alanları, merkezde verilen hizmetin özelliği ve çocukların gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak çocukların sportif, sosyal, kültürel ve sanatsal etkinlikleri gerçekleştirebilecekleri şekilde düzenlenmektedir. Kampüs içerisinde villa tipi evlerden oluşan yaşam üniteleri, çocukların iş ve uğraşı yapabileceği alanları, açık ve kapalı spor alanları, hobi bahçeleri, hayvan barınakları, eğitim atölyeleri, terapi odaları ve görüşme odaları gibi alanların oluşturulduğu, çocukların takip ve kontrolünü sağlayan binalardan oluşmaktadır. Çocukların kaldığı villa tipi evler 10 çocuğun (ÇODEM Yönetmeliği, md. 4-2-g) kalabileceği şekilde yapılmaktadır. Evler tek kişilik veya üç kişilik odalar

şeklinde planlanmıştır. ÇODEM’ler; çocukların mağduriyet, suça sürüklenme, sokakta yaşama, gebelik, madde bağımlılığı gibi özel alanlarda yaş ve cinsiyet gruplarına göre ihtisaslaştırılmaktadır. 11 yaş altı benzer nedenlerle korunma altına alınan çocuklar ise diğer sosyal hizmet modellerinden yararlandırılmaktadırlar. ÇODEM’lerde çocuklara ve ailelerine yönelik uygulanmak üzere psikososyal destek ve müdahaleyi içeren Anka Çocuk Destek Programı uygulanmaktadır

Aşağıdaki tabloda son 6 yılda ÇODEM hizmet modelinden yararlanan çocuk sayıları görülmektedir.

Tablo: 13	
Türkiye’de ÇODEM hizmet modelinden yararlanan çocuk sayıları	
Yıllar	ÇODEM’de kalan çocuk sayıları
2016	1.463
2015	1.241
2014	1.144
2013	1.076
2012	1.596
2011	756
Kaynak: ASPB ÇHGM yıl sonu istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.	

2.1.3.2.4. Çocuk Yuvaları ve Yetiştirme Yurtları

Çocuk Yuvaları Yönetmeliği (ÇYY)’ne göre çocuk yuvaları; 0-12 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocukların, bedensel, eğitsel, psiko-sosyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Gerekli durumlarda 12 yaşını bitirmiş korunma ihtiyacı olan kız çocukları da yuvalarda bakılabilmektedir (ÇYY, md. 2). Yetiştirme Yurtları Yönetmeliği (YYY)’ne göre yetiştirme yurtları; 13–18 yaş arası korunma ihtiyacı olan çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmeleri ve topluma yararlı kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır (YYY, md. 2).

Unutulmaması gereken bir konu; koruyucu aile modelinin her çocuk için uygun olmayabileceğidir. Özellikle ergenlik dönemi ve sonrasındaki çocuklar ile

fiziksel, sosyal ve duygusal yönlerden gelişim geriliği olan çocuklar, suça sürüklenmiş veya suç mağduru çocuklar için koruyucu aile bakımının uygun olmayacağı ileri sürülmektedir (Taştekil, 1990, s. 9). Burada özellikleri sayılan çocukların evlat edindirme veya koruyucu aile gibi aile odaklı hizmet modellerinden yararlanma oranı düşük olduğundan kuruluş bakımı bu çocuklar için halen en geçerli olan bakım modelidir.

Aileye uyum gösteremeyen, davranışları ve eğilimleri nedeniyle kuruluş bakımına yatkın çocuklar için kuruluş bakımı tercih edilecek bir bakım yöntemidir. Şenocak 2005 yılında yaptığı araştırmasında; yetiştirme yurdunda kalan çocuklardan % 50,6'sının kendileri için en iyi bakım modelinin, kuruluş bakım modeli olduğunu ifade ettiklerini tespit etmiştir (Şenocak, 2006, s. 224).

Araştırma sonuçları, genellemeler, duygusal yaklaşımlar, koruyucu aile hizmetinden beklentiler ve sosyal hizmet anlayışındaki dönüşüm gibi sebeplerle yetiştirme yurtları oldukça ağır eleştirilere maruz kalmaktadır. Oysa ülkemizin toplumsal yapısı, çocukların korunma altına alınma sebebi ve yaşadıkları göz önüne alındığında bazı çocuklar için yetiştirme yurtlarının faydalı bir bakım modeli olabileceği göz ardı edilmemeli, ülkemize özgü çözümler düşünülmelidir (Elmacı, 2010, s. 949).

Yaptığı çalışmalarla, toplu bakım verilen kuruluşlardaki çocukların fiziksel, ruhsal ve bilişsel gelişimlerine bu bakım modelinin olumsuz etkilerini ilk kez 1945 yılında ortaya koyan Spitz bu durumu “kurum hastalığı veya anne yoksunluğu sendromu” (İngilizce Hospitalism) olarak tanımlamıştır (Erol ve Şimşek, 2014, s. 113; Ekşi, 2004, s. 10). Çocukluk dönemindeki yaşam insanın tüm hayatını etkilediği için son derece önemlidir. Yapılan araştırmalarda kuruluş bakımı modelinde yetişen çocukların hayata yeterince hazırlanamadığını, sorumluluk alma ve girişkenlik gibi pek çok becerilerinin gelişmediğini tespit edilmiştir. Bu da ülkemizde yuva ya da kurum hastalığı olarak bilinen sendromun belirtilerindedir (Karatay, 2007, s. 295).

Yetiştirme yurtları ile ilgili yapılan eleştirilerin dayandığı araştırma sonuçlarına esas teşkil eden çocuklardaki sorunlara ilişkin olarak çocuklarda görülen sorunun yurda gelmeden önce var olup olmadığına veya sorunun genetik altyapısının olup olmadığına ilişkin veriler mevcut değildir (Elmacı, 2010, s. 952). Ayrıca örneklem gruplarında normal aileler yanındaki çocuklarla, zaten travmatik süreçlerden

geçmiş çocukların kıyaslanmasının bilimselliği tartışılır. Çünkü bu çocuklar zaten sorun yaşadıkları için koruma ve bakım altındalar.

Yetiştirme yurtları ve çocuk yuvalarının çocuklar için mükemmel yerler olmadığı malumdur. Ancak bu kuruluşları ağır eleştiriye tabi tutmakta doğru değildir. En şiddetli eleştirenlerin bile son çare olarak kabul ettiği bu bakım modelini eleştirirken hiç değilse orada kalan çocukları incitmemek adına daha özenli davranılmalıdır (Elmacı, 2010, s. 962).

Şu halde en azından yetiştirme yurdu ve çocuk yuvalarının yerini alacak alternatif bir hizmet modeli üretilmeden ve bu kuruluşların dönüşümü tamamen sağlanmadan yoğun ve aşırı eleştiriler, hem geçmişte buralarda yetişmiş ve halen hizmet alan çocuklara hem de bu kuruluşlarda özverili bir şekilde çalışan kişilere haksızlık olacaktır. Üstelik buralardan yetişmiş çok başarılı örneklerde mevcuttur.

Aşağıdaki tabloda ülkemizde son 6 yıl içerisinde çocuk yuvası ve yetiştirme yurdu hizmet modellerinden yararlandırılan çocuk sayıları görülmektedir.

Tablo: 14		
Türkiye’de yuva ve yurtlarda kalan çocuk sayıları		
Yıllar	Çocuk Yuvaları	Yetiştirme Yurtları
2016	323	650
2015	390	720
2014	490	1.607
2013	901	1.799
2012	2.665	4.224
2011	3.724	4.342
Kaynak: ASPB ÇHGM yılsonu istatistikleri kullanılarak hazırlanmıştır.		

Tablo 14 incelendiğinde yuva ve yurt modellerinden yararlandırılan çocuk sayılarında hızlı bir düşüş olduğu görülmektedir ve bu çok olumlu bir gelişmedir. ASPB’nin resmi internet sayfasında 8.2.2017 tarihinde yayınlanan “koğuş tipi yetiştirme yurtları tarih oluyor” başlıklı haberde; yaklaşık 5 yıl önce başlatılan korunma altındaki çocukların ev tipi bakıma geçişini sağlamak amacıyla yürütülen

çalışmalar kapsamında, son 18 yuva ile yetiştirme yurdunun 2017 yılı sonuna kadar tamamen kapatılacağı veya dönüştürüleceği kamuoyu ile paylaşılmıştır.

2.1.4. Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yasal Dayanakları

Çalışmamızın bu bölümünde hakkında korunma veya bakım tedbir kararı alınmış bir çocuğun koruyucu aile hizmet modelinden yararlandırılabilmesinin yasal dayanaklarını detaylı olarak inceleyeceğiz.

ÇHS 20. maddesinde; "... bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda Kefalet, evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir" ifadesi ile korunma ihtiyacı olan bir çocuğun belirli kriterlere dikkat edilerek başka aileler yanında bakılmasını teşvik etmiştir.

Konu ile ilgili olarak anayasamız incelendiğinde ise "... devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur" (Anayasa, md. 61) hükmünün gereği olarak ASPB ÇHGM Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde merkez ve taşra teşkilatı olarak koruyucu aile hizmetleri yürütülmektedir.

4721 sayılı TMK ise 347. maddesinde; "çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hakim, çocuğu ana ve babadan alarak bir *aile yanına* veya bir kuruma yerleştirebilir" şeklinde hüküm altına alınmıştır. Bu durumdan mevcut KAY'de hiç bahsedilmemiş olmakla birlikte bu madde ile çocuk hakim kararı ile doğrudan aile yanına yerleştirilebilmektedir. Bu da koruyucu aile olmanın başka bir yoludur ve uygulamada çok nadiren de olsa görülmektedir.

5395 sayılı ÇKK "bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da *koruyucu aile* hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesi" (ÇKK, md. 5-1-c), şeklindeki ifadesi ile koruyucu aileliğin yolunu açmıştır.

2828 sayılı SHK 23. maddesinde doğrudan koruyucu aile başlığı altında “mahkemece korunma kararı alınan korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna (2828) göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun (ASPB) denetim ve gözetiminde bir *koruyucu aile* tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aile, korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımını ve yetiştirilmesini gönüllü olarak üstlenebileceği gibi Kurumca (ASPB) tespit edilecek ve ödenecek bir ücret karşılığında da yapabilir. Koruyucu ailelerin seçimine, çocukla ilgili sorumluluklarına, Kurumla olan ilişkilerine, hizmetin işleyişine ve aileye bu hizmeti karşılığı ödenecek ücrete ilişkin esaslar bir yönetmelikle düzenlenir” şeklindedir. Bu maddeye dayanılarak; 1.10.1984 tarihli ve 18532 sayılı, 14.10.1993 tarihli ve 21728 sayılı ve 14.12.2012 tarihli ve 28497 sayılı RG’ler de yayımlanarak yürürlüğe giren üç tane KAY çıkartılmıştır. 2012 yılında çıkan son yönetmelik, 2015 yılında bazı değişikliklerle son halini almış ve halen yürürlüktedir. Yine 2015/6 sayılı Koruyucu Aile Uygulamaları Genelgesi ve 2015/7 sayılı Koruyucu Ailelere Yapılacak Ödemelere İlişkin Genelge bu konu ile ilgili yayınlanmış olan yürürlükteki genelgelerdir.

Koruyucu aile mevzuatlarının toplumun değer yargıları ile uyumlu olması hem çocuklar, hem de aileler için fayda sağlayacak ve üzerinde durulması gereken önemli bir husustur (Ünal, 2015, s. 895).

Yukarıda açıklanan ve ülkemizde bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinin ulusal ve uluslararası dayanağı olan mevzuatlar ve ilgili maddeleri, aşağıdaki Şekil 3’te özetlenerek anlatılmıştır.

Şekil: 3

Türkiye’de bir çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinin yasal dayanakları

Çocuk Hakları Sözleşmesi 20. Maddesi

Bu tür bakım, başkaca benzerleri yanında, bakıcı aile yanına verme, İslam Hukukunda Kefalet (kafalah), evlat edinme ya da gerekiyorsa çocuk bakımı amacı güden uygun kuruluşlara yerleştirmeyi de içerir. Çözümler düşünülürken, çocuğun yetiştirilmesinde sürekliliğin korunmasına ve çocuğun etnik, dinsel, kültürel ve dil kimliğine gereken saygı gösterilecektir

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 61. Maddesi**5395 ÇKK 5-1-c Maddesi**

Bakım tedbiri, çocuğun bakımından sorumlu olan kimsenin herhangi bir nedenle görevini yerine getirememesi hâlinde, çocuğun resmî veya özel bakım yurdu ya da koruyucu aile hizmetlerinden yararlandırılması veya bu kurumlara yerleştirilmesidir

2828 SHK 23. Maddesi

Mahkemece korunma kararı alınan KOİÇ’un bakımı ve yetiştirilmesi bu Kanuna göre kurulmuş kuruluşlarda olduğu kadar Kurumun denetim ve gözetiminde bir "Koruyucu Aile" tarafından da yerine getirilebilir. Koruyucu aileye, korunmaya ihtiyacı olan çocuğun bakımı ve yetiştirilmesine karşılık ödeme yapılabileceği gibi koruyucu aile bu işi gönüllü olarak da üstlenebilir

4271 TMK 347. Maddesi

Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş hâlde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile yanına veya bir kuruma yerleştirebilir

Koruyucu Aile Yönetmeliği (KAY) 14.12.2012 28497 sayılı RG

KAY 2828 sayılı SHK’nın 23. maddesine dayanılarak çıkartılmıştır.
2015/6 sayılı Koruyucu Aile Uygulamaları Genelgesi
2015/7 sayılı Koruyucu Ailelere Yapılacak Ödemelere İlişkin Genelge

2.1.5. Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Koruyucu aile hizmet modeli ile kuruluş bakımı hizmet modeli birbirinin alternatifi değildir. Her bakım modelinin olumlu ve olumsuz yanları vardır. Şimdi burada koruyucu aile hizmet modelinin önce güçlü yanları ardından da zayıf yanları üzerinde durulacaktır.

Koruyucu aile hizmet modeli tüm yuva ve yurtları boşaltmanın bir yolu olarak değerlendirilmemelidir (Koşar, 2008, s. 14).

20. yüzyılın başlarında kuruluş bakımı modelindeki bebeklerde bazen % 75'e varan ölüm oranları görülmüştür. Koruyucu aile bakım modelinin uygulanmaya başlanmasından sonra ise bu bebek ölümlerinde hızlı ve ciddi düşüşler olmuştur. Bu durumu tespit eden bir papaz bu olayı "bebekler acı ve üzüntüden ölüyorlar" şeklinde ifade etmiştir. Çocuklar kuruluşlarda sevgiden yoksun olacaklarına hiç tanımadıkları farklı farklı aileler yanında kalsalar bile daha iyi koşullarda ve daha sağlıklı yetişiyorlardı (Yörükoğlu, 1983, s. 170).

Koruyucu aile bakım modelinin, sağladığı aile ortamının, kuruluş bakımı modelinden olumsuz etkilenmiş çocuklar üzerinde tedavi edici etkileri gözlemlenmektedir. Bu çocuklar, kuruluşta yetişenlere göre daha sağlıklı ve sosyal hayata daha çabuk uyum sağlamaktadırlar (Örs, 1966 s. 23).

Koruyucu aile yanından reşit olan gençlerin, bağımsız yaşama geçme, kendi kendine yeterli olma ve başkalarına karşı güven duygusu geliştirmede kuruluş bakımından reşit olan gençlere göre daha az sorun yaşadıkları tespit edilmiştir (Erol ve Şimşek, 2014, s. 115).

Çocuğun bakım maliyetinin kuruluş bakım modeline göre az olması, çocuğa aile ve aileye çocuk sağlması yanında bu işi meslek olarak yapan sosyal hizmet uzmanı için sağladığı mesleki tatmin de koruyucu aile hizmet modelinin dikkatten kaçmaması gereken güçlü yanlarından biridir (Taştekil, 1990, s. 10).

Koruyucu aile olmak eşlerin ilişkilerini olumlu yönde etkilemiştir. Koruyucu aile olmak, ailelerin biyolojik çocuklarında, bazı olumsuzluklar oluştursa da çocukların gelişimi adına; sorumluluk alma, empati, yardım etme, farklılıklara saygı gösterme ve olgunlaşma gibi çok önemli olumlu katkılar sağladığı bulunmuştur. Her

ne kadar zor yanları olsa da koruyucu aile olmak, aileler ve çocukları açısından güzel ve olumlu bir deneyimdir (Daşbaşı, 2015, s. 84-85).

Günümüz koşullarında ülkemizde bir çocuğun kuruluş bakımı altında iken devlete olan aylık maliyeti 3.500TL - 5.000TL arasında değişmekte iken koruyucu aile yanında bu maliyet 1.100TL - 1.700TL arasında değişmektedir. Bu rakamlar koruyucu aile hizmetinin kamu kaynaklarının ekonomik kullanımı adına da verimli olduğunu göstermektedir. Öte yandan asıl amaç olan çocuğun sevgi dolu bir aile ortamında büyümesi kesinlikle paha biçilemez bir durumdur.

Koruyucu ailelerin biyolojik çocukları önemli ve özellikli bir grubu oluşturmakta olup çok büyük ihtimalle geleceğin koruyucu aile adaylarıdır (Erol ve Şimşek, 2008, s. 132). Koruyucu ailelerin kendi çocukları da büyük bir çoğunlukla ilerleyen yıllarda koruyucu aile olmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir (Daşbaşı, 2015, s. 83). Bu durum, koruyucu aile hizmet modelinin iyi uygulanması ile kendi kendine çözüm üretebildiğini gösteren çok olumlu ve güçlü bir özelliktir.

Kuruluş bakımında, bakıcılar sürekli değiştiği için çocuklar çoğunlukla bir bakım verene bağlanamaz. Az sayıda bağlanma geliştirenlerde ise bağlanma örüntülerinde sapma ya da eksiklik sık görülür. Koruyucu aile yanına yerleşme sonucu bağlanma bozukluğu belirtilerinde azalma olduğu tespit edilmiştir (Zeanah, 2004, s. 39).

Toplu bakımda çocukların bireysel farklılıkları dikkate alınmadığı için her çocuğa aynı davranışlar sergilenmekte bu da çocuğun bireyselleşmesini engellemektedir. Ayrıca bu çocuklar daha çok ihmal ve istismar riski taşımaktadır (Erol ve Şimşek, 2014, s. 115). Koruyucu aile hizmet modelinde bu riskler daha azdır ve çocuğun bireyselleşmesinin önü açıktır.

Çocuğun biyolojik ailesine dönme ihtimali olan durumlarda koruyucu aile modeli en uygun bakım şeklidir. Ancak bazı ülkelerde bu durum abartılmakta, aile içindeki en ufak bir bozulmada, yeterince değerlendirme yapılmadan çocuğun evden alınıp bir koruyucu aile yanına yerleştirildiği görülmektedir. Bu durum bazen yetersiz görülen ailelerden çocukların alınarak, koruyucu aileye yerleştirilmesi şeklinde de görülmektedir. Yanlış olan bu uygulamalara özellikle sosyal hizmetlerin gelişmiş olduğu ülkelerde daha sık rastlanmaktadır (Arnaz, 1983, s. 118).

Gelişmiş ülkelerde ki koruyucu aile bakım modeli incelendiğinde; çocukların çok sayıda koruyucu aile değiştirmesi, koruyucu aileler yanında ihmal ve istismara maruz kalmaları, bazı ailelerin bu hizmeti sadece para için yapması, koruyucu aile olmak isteyenlerin azalması ve çocukların biyolojik ailelerine dönmesi halinde ayrılma işlemleri esnasında yaşanan durumlar bu modelin olumsuz yanları olarak karşımıza çıkar (Elmacı, 2010, s. 955).

Yanlış eşleştirme sonucunda çocuk ile ailenin ayrılması bu hizmet modelindeki en büyük risklerden biridir. Erol ve Şimşek'in aktardığına göre; Sinclair ve Gibbs uzun süreli planlanan koruyucu aile bakım modelinde % 35, kısa süreli planlanan koruyucu aile modelinde ise % 10 ayrılma olduğunu ortaya koymuştur (Erol ve Şimşek, 2014, s. 117).

Biyolojik ailesi olmayan veya biyolojik ailesine dönme ihtimali olmayan çocukların koruyucu aileler yanında daha fazla istismar edildiği aktarılmıştır (Erol ve Şimşek, 2014, s. 119).

Türkiye'de nitelikli meslek elemanı sayısının yetersizliği (Karataş, 2007, s. 13) yanında mevcut sosyal çalışma görevlilerinin bürokratik işlemlerle uğraşmaktan, mesleki fonksiyonlarını gerçekleştirecek fırsat bulamamaları (Aktaş, 2004, s. 191) bu hizmet modelinin acilen çözüm üretilmesi gereken yanlarındandır.

Günümüzde koruyucu aile uygulamalarının temel mevzuatı olan KAY içerdiği hükümler ve dayandığı temel ilke ve esaslar nedeniyle bazı hukuki sorunlara ve uygulamada tereddütlere yol açabilecek niteliktedir (Doğan, 2013, s. 147).

Koruyucu aile olmak için müracaat etmiş olanlar evrak hazırlarken, KAY gereği ailede yaşayan her bir birey için evrakların hazırlanması gerekmektedir. Ancak uygulamada evde yaşayan yaşı küçük çocuklar ve yaşlı aile bireyleri için özellikle sağlık raporlarının alınması koruyucu aile adaylarının zorlanmalarına bazen de vazgeçmelerine yol açan bir detaydır.

Mevcut KAY'de özel zorlukları olan çocukların yerleştirilebileceği geçici ve uzmanlaşmış koruyucu aile modelleri için belirli lisans eğitimlerini almış veya KAEP1 ve KAEP2 eğitimi almış olma şartı aranmaktadır. KAEP1 kapsamında yer verilen bağımlılık modülünde bağımlılık hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Engelli çocuklara ilişkin ise bir modül mevcut değildir. Bağımlılık ve engellilik

alanları başlı başına özel durumlar olup bu özelliklere sahip çocukların da uzmanlaşmış aile kapsamında değerlendirilmesi daha sağlıklı olacaktır.

Uygulamada süreli koruyucu aile sayısının gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında oran olarak geride kalması, yeterince yaygın olmaması, geçici ve uzmanlaşmış koruyucu ailelerin ise yok denecek kadar az olması bu hizmet modelinin diğer zayıf yanları olarak söylenebilir.

Dikkat edilmesi gereken ve riskli durumlara rağmen günümüzde koruyucu aile bakım modelinin kuruluş bakım modeline göre üstün yanlarının olduğu ortaya çıkmıştır. Bu yüzden bu model geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır (Taştekil, 1990, s. 13).

Koruyucu aile hizmet modeli bir çocuğun aile ortamında büyüebilmesi için önemli ve son şansıdır. Çocuk yemekhane, yatakhane gibi kavramlar yerine, belki de hayatında ilk defa mutfak, yatak odası gibi kavramlarla tanışacaktır. Bu durum hiç kuşkusuz çocuğun biyo-psiko-sosyal dünyasında yepyeni ufuklar açarak, çocuğun gelişiminin tüm alanlarını olumlu etkileyecek çok önemli bir hizmettir.

2.2. KORUYUCU AİLE UYGULAMALARININ YAPISI VE İŞLEYİŞİ

2.2.1. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Çocuklara Yönelik

Görevleri ve Koruyucu Aile Hizmet Modelinin Yeri

8.6.2011 tarih ve 27958 sayılı RG’de yayınlanan 633 sayılı KHK ile kurulan ASPB ülkemizde sosyal hizmet politikalarının esas yürütücüsüdür. En önemli görevlerinden birisi de çocuk refahı alanı olduğu için ÇHGM teşkilatlanması oluşturulmuştur.

ASPB’nin çocuklara ilişkin görevleri; “çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunarak sağlıklı gelişimini temin etmek üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, çocuklara yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanda ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak” (633 KHK, md. 2-1-c)

olarak ifade edilmiştir. Aşağıda 633 sayılı KHK'nın 8. maddesinde açıklanan ÇHGM'nin çocuklara yönelik görevleri madde madde ele alınmıştır.

- Çocuklara yönelik koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetlerini yürütmek ve koordine etmek,

- Çocuklara yönelik politika ve stratejiler belirlenmesine ilişkin çalışmaları koordine etmek, belirlenen politika ve stratejileri uygulamak, uygulanmasını izlemek ve değerlendirmek,

- Kamu kurum ve kuruluşları, gönüllü kuruluşlar ile gerçek ve tüzel kişilerce çocuklara yönelik yürütülen sosyal hizmetlere ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek ve uygulanmasını sağlamak,

- Çocukların her türlü ihmal ve istismardan korunması ve sağlıklı gelişimi için gerekli önleyici ve telafi edici mekanizmaları oluşturmak ve uygulamaya koymak,

- Geçici ya da sürekli olarak aile ortamından mahrum kalan çocuklara, özel bakım ve koruma hizmeti sunmak,

- Çocuklara yönelik hizmetleri, habersiz denetimleri de kapsayacak şekilde yerinde denetlemek, tespit edilen aksaklıklara ve yetersizliklere karşı gerekli önlemleri ivedilikle almak,

- Çocuklara en nitelikli hizmetin verilebilmesi için, fiziki altyapı, nitelikli personel yetiştirilmesi ve istihdamı gibi hususlarda her türlü önlemi almak,

- Çocukların işe yerleştirilmesi işlemlerinde koordinasyonu sağlamak,

- Kamu kurum ve kuruluşlarıyla gönüllü kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, bu alandaki gönüllü girişimleri teşvik edici mekanizmaları geliştirmek,

- Çocuklar konusunda toplumsal duyarlılığı ve dayanışmayı güçlendirici faaliyet, proje ve kampanyalar düzenlemek,

- Evlat edindirme ve koruyucu aile hizmetlerini koordine etmek,

- 5395 sayılı ÇKK'da belirlenen tedbirleri yürütmek ve koordinasyonunu sağlamak,

- Görev alanına giren konulara ilişkin mevzuatları ve uygulamalarını izlemek, bu konuda yürütülen mevzuat yenileme çalışmalarına katkıda bulunmak.

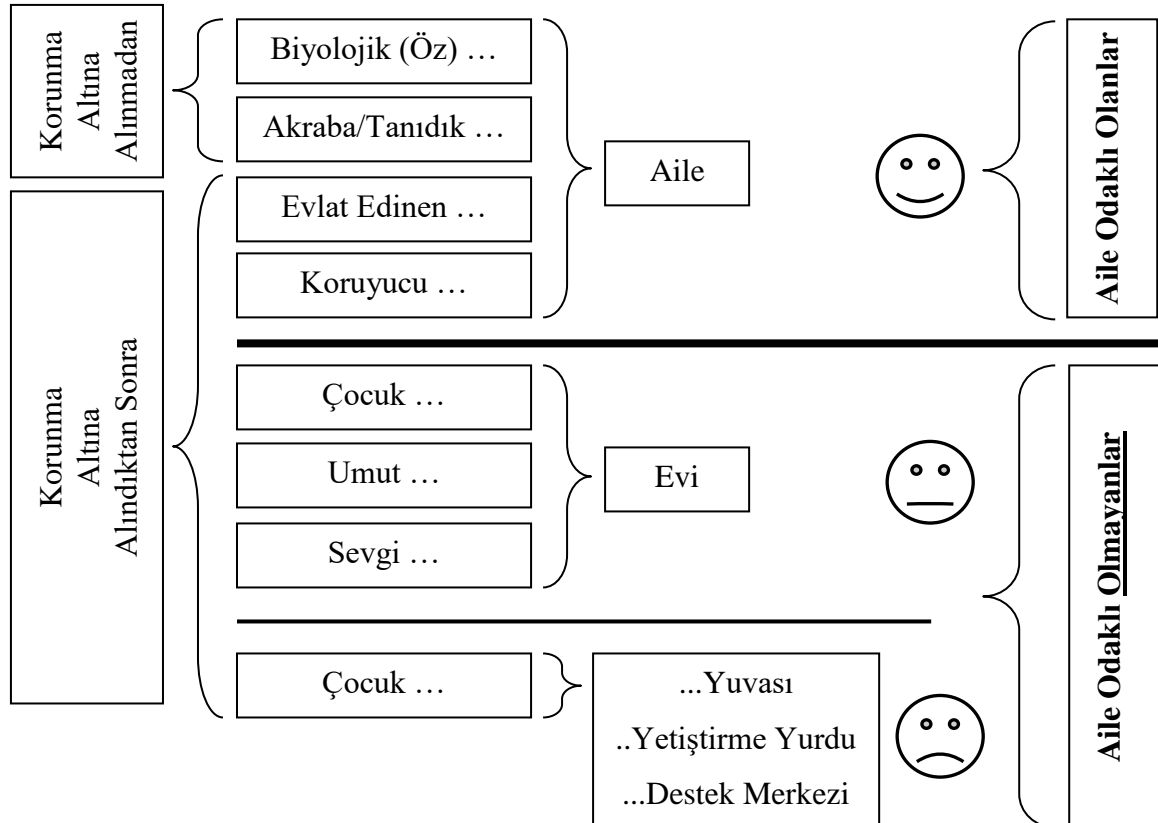
Türkiye’de yaklaşık 70 yıldır uygulanmakta olan koruyucu aile hizmetine ilişkin yeterince tanıtım yapılmaması ve ülkenin gerçekleriyle örtüşen politikalar üretilmemesi nedeniyle koruyucu aile sayısı istenilen düzeye ulaşamamıştır (Koşar, 2008, s. 11). ASPB’nin kurulması sonrasında koruyucu aile hizmetine yönelik çalışmalarda ciddi bir ilerleme sağlanmış ancak halen yetersizdir (Yazıcı, 2014, s. 266). Bunun nedenleri üzerine detaylı ve nitelikli araştırmalara ihtiyaç vardır (Karataş, 2008, s. 49). Bu çalışma da bunlardan biridir.

Türkiye’de koruyucu aile hizmet modelinin gelişmesi için, uluslararası standartlarla ve toplumsal yapımızla uyumlu paradigma değişikliğine ihtiyaç vardır (Karataş, 2008, s. 51). 2012 yılında çıkarılan ve 2015 yılında revize edilen KAY ile bu değişim adına çok önemli bir adım atılmış ve koruyucu aile hizmet modeli hem nicelik hem de nitelik olarak gelişmeler göstermiştir.

Aşağıdaki şekil ile bir çocuğun korunma altına alınmadan veya alındıktan sonra yararlanabileceği hizmet modelleri ve bu hizmet modelleri içerisinde koruyucu aile hizmet modelinin yeri anlatılmaya çalışılmıştır.

Şekil: 4

Çocuklara yönelik aile odaklı olan ve olmayan hizmet modelleri

Yukarıdaki Şekil 4 ile açıklandığı üzere mevcut hizmet modelleri incelendiğinde; koruyucu aile hizmet modelinin bir çocuğun aile ortamında büyüebilmesi için son fırsattır. Her çocuğun bir aile ortamında büyümeye hakkı olduğu gerçeğinden hareketle bu fırsatı çocuklara sunmak gerekmektedir. Bu durum mutlaka çocuğun biyo-psiko-sosyal gelişimini olumlu yönde geliştirecektir.

Koruyucu aile hizmet modelinin diğer hizmet modellerinden daha yararlı olması gerçeği, diğer modellerin uygulanmasına engel teşkil etmez. Çünkü çocuklar için farklı hizmet modellerinin uygulanması gerekebilir (Örs, 1966 s. 23). Çocuğun yaşam hikayesi, kişiliği, ailesi ve çevresiyle olan ilişki ve ihtiyaçları göz önüne alınarak onun için en uygun olan hizmet modelinin belirlenmesi esastır (Taştekil, 1990, s. 10). Bu yüzden çocuklar farklı farklı hizmet modellerinden yararlandırılmaktadır.

2.2.2. Koruyucu Aile Türleri

Uluslararası standartlara ulaşma hedefiyle KAY’de süreli koruyucu aile modeli, akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli, geçici koruyucu aile modeli, ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli tanımlanmıştır (Yazıcı, 2014, s. 254). Ancak uygulamada henüz geçici koruyucu aile modeli ve uzmanlaşmış koruyucu aile modeli yok denecek kadar azdır. İlerleyen süreçte bu modellerde de koruyucu aileler olması beklenmektedir. Şimdi KAY 4. maddesinde tanımlanan dört farklı koruyucu aile modelini biraz daha yakından inceleyeceğiz.

2.2.2.1. Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile

KAY’de akraba ve yakın çevre koruyucu aile; “veli ya da vasi dışında kalan kan bağı bulunan akrabalar ya da çocuğun iletişim içinde olduğu veya tanıdığı bakıcı, komşu gibi yakın çevresinde olan, tercih etmeleri halinde en az temel ana, baba eğitimleri kapsamında eğitim almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım” (KAY, md. 4) olarak tanımlanmıştır.

Yerleştirme işlemleri yapılırken; öncelikle akrabalara ya da belli bir süredir devam eden ana-baba-çocuk ilişkisinin kurulduğu yakın çevre ailelerden uygun olanlara koruyucu aile olmaları yönünde teklifte bulunulur. Bu kişilerin koruyucu aile

olmak istemesi durumunda, yapılacak sosyal inceleme sonucuna göre uygun görülmesi halinde süreli ailelerde aranan yaş ve eğitim şartı aranmaz (KAY, md. 8-6). Bu aileler sıra listesine alınmaksızın işlemleri yapılır (2015-6 Genelge, A-15). Böylelikle korunma ihtiyacı olan çocuk için, çocuğun var olan ilişki ve iletişimleriyle yaşamını sürdürdüğü ortam değiştirilmeden çocuk için en iyi çözümün üretilmesi hedeflenmiştir.

Biyolojik ailesi yanına döndürülemeyen çocuk, öncelikle akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilir. Bu kapsamda aile yoksa durumuna uygun başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilir (KAY, md. 21-2-3), eğer akraba veya tanıdıkları çocuğun bulunduğu ilden başka bir ilde ise, ÇHGM bilgilendirilerek, ilgili illerdeki koruyucu aile birimleri tarafından işlemler takip edilerek çocuk yerleştirme işlemi yapılır (2015-6 Genelge, Ç-2).

Akrabası ve yakınları tarafından bakımı üstlenilmiş olan çocuklar, korunmaya ihtiyacı olan çocuk durumuna gelirse, ilgili mahkemeden korunma kararı veya bakım tedbiri talep edilerek çocuk kuruluş bakımına alınmaksızın koruyucu aile hizmetinden yararlandırılabilir (2015-6 Genelge, Ğ-2-a).

Toplumumuzda aile yapısındaki değişim sonucunda, aile ve akraba ilişkileri zayıflamış, kadının çalışma hayatına girmesi ile aileler akraba çocuklarının sorumluluğunu almamaya başlamış, gönüllü olarak yapılan hizmetler giderek azalmıştır. Eskiden gönüllü olarak yapılan hizmetler, günümüzde devlet destekli hale bürünmüştür (Ünal, 2015, s. 894). 2016 yıl sonu itibariyle İstanbul ilinde koruyucu aile yanında bulunan 411 çocuktan 71 çocuk, 56 akraba ve yakın çevre koruyucu aile yanında yaşamlarını sürdürmektedirler. Gönüllü olarak akrabaları yanında bakılan ancak korunma altında olmadığı için kayıtlara girmeyen çocuklar bu değerlendirmenin dışındadır.

2.2.2.2. Süreli Koruyucu Aile

Biyolojik ailesi yanına kısa sürede döndürülme imkânı bulunmayan ya da kalıcı olarak aile yanına yerleştirilemeyen çocuklara, tercihen temel ana-baba eğitimleri ve KAEP1 eğitimini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım (KAY, md. 4-1-r) olarak tanımlanan ve en yaygın olan koruyucu aile modelidir. Süreli koruyucu aile

yerleştirmelerinde temel aile eğitimi ve KAEP1 eğitimini tamamlayanlar öncelikle tercih edilir (KAY, md. 10-5).

2012 yılında yayınlanan KAY öncesinde uygulanan koruyucu aile hizmetlerinde farklı koruyucu aile modelleri tanımlanmadığı için tek tip koruyucu aile uygulaması vardı. Bu da yıllardır uygulanan ve en yaygın olan koruyucu aile modelidir. Bu modelin isminin “sürelı” olması uygulamada ailelerde kısa süreliğine koruyucu aile olmak gibi yanlış anlamalara neden olabilmektedir. Her ne kadar ismi süreli olsa da bu modelde koruyucu aileliğin sonlanmasını gerektiren sebepler olmadığı sürece çocuk reşit oluncaya kadar, eğer yükseköğrenim görüyor ise 25 yaşından gün alıncaya kadar süreli koruyucu ailesi ile birlikte yaşamını devam ettirmektedir.

Bu model uygulamada en çok karşımıza çıkan ve koruyucu aile denince ilk akla gelen asıl modeldir. Çalışmamızın genelinde bahsedilen koruyucu aile modeli bu model olduğu için bu kısımda bu modelle ilgili daha fazla ayrıntıya girilmeyecektir.

2.2.2.3. Geçici Koruyucu Aile Modeli

Geçici koruyucu aile; acil korunması gereken ya da hakkında hizmet planı oluşturulmamış ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş ya da kendisi için planlanan hizmet modelinden çeşitli nedenlerle henüz yararlandırılmamış çocuklar için, temel ana, baba eğitimi ile KAEP1 ve KAEP2 eğitimlerini almış profesyonel kişi ve ailelerin sağladığı birkaç gün ile en fazla bir ay arasında değişen bakım (KAY, md. 4-1-e) olarak tanımlanmıştır. Bu modeldeki temel amaç korunma ihtiyacı olan çocukların kuruluş bakımı yerine geçici koruyucu aile yanına alınıp oradan tekrar aile ortamına kavuşturulması böylece hiç kuruluş ortamı görmemesidir.

Geçici koruyucu aile yanına aynı anda; 0-3 yaş grubu için en fazla iki çocuk, 4 yaş ve üzeri için aralarında en fazla 3 yaş farkı olmak üzere en çok 3 çocuk yerleştirilebilir. Kardeş çocuklarda sayı şartı aranmaz. Geçici koruyucu aileler yanında aynı anda en fazla 2 suça karışan çocuk bulunur. Suç mağđuru çocuklar ile suça karışan çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması esastır. Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklar ile diğer çocukların aynı geçici koruyucu aile yanında bulunmaması gerekir. Geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilecek

çocukların birbirlerine zarar vermemeleri için; korunma altına alınma nedenleri, yaş ve cinsiyetleri açısından özel bir değerlendirme yapılır. İl müdürlüğü tarafından geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilmesine karar verilen çocuklar, doktor raporu alındıktan sonra günün her saatinde aileler yanına yerleştirilebilir. Mesai saatleri dışında yapılacak yerleştirmeler, il müdürlüğünce görevlendirilen SÇG tarafından yerine getirilir (KAY, md. 14).

2.2.2.4. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile

Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara yardımcı olabilecek lisans eğitimine sahip olan veya eşlerden biri en az ilköğretim düzeyinde olmak üzere temel ana, baba eğitimleri, KAEP1 ve KAEP2 eğitimlerini almış kişi ve ailelerin sağladığı bakım (KAY, md. 4-1-ş) olarak tanımlanmıştır.

Profesyonel koruyucu ailelik olarak da nitelendirilen uzmanlaşmış koruyucu aile modelinde amaç korunma altına alınmış tüm çocukların aile ortamında yetiştirilmesini sağlamaktır. Bu model özel zorlukları olan, genel olarak koruyucu aile adayları tarafından bakım sorumlulukları kolay kolay üstlenilmeyen, suç mağduru ya da suça sürüklenmiş çocuklardır. Bu model bu yönüyle kuruluş bakımından başka alternatifi olmayan çocuklar için bir çıkış yolu olarak görülebilir. Uygulamada henüz yok denecek kadar az olmakla birlikte ilerleyen süreçte bu tür ailelerin artacağı düşüncesi ile mevzuatlarda altyapısı oluşturulmuştur. Koruyucu aile hizmet modelinin iyice yaygınlaşıp, ailelerin bu konudaki tecrübeleri arttıkça bu koruyucu aile modeli sayısında da artış olacağı beklenmektedir.

Yine engelli çocuklar ile bağımlılık yapan madde kullanma deneyimi olan çocukların da süreli koruyucu aile modelinden çıkartılarak, uzmanlaşmış koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilmesi daha doğru olacaktır.

2.2.3. Koruyucu Aile Olma Süreci ve Uygulaması

Bu bölümde mevcut mevzuatlar çerçevesinde işleyiş olarak bir kişi veya ailenin koruyucu aile olmak için yapması gereken işlemler sırasıyla anlatılmıştır. Her bir bölüm KAY ve ona bağlı olarak çıkartılan genelgeler ana ekseninden hareketle, bu

alandaki gerçekleştirilen uygulamalarda edinilen tecrübeler ve literatürden edinilen bilgilerle desteklenerek ele alınmıştır.

2.2.3.1. Müracaat

Türkiye’de koruyucu aile hizmet modeline ilişkin tüm iş ve işlemleri yürütmekten sorumlu tek kurum ASPB’dir. Koruyucu aile olmak isteyen kişiler ikametlerinin bulunduğu ASPB İl veya İlçe Müdürlüklerindeki koruyucu aile birimlerine, evli iseler eşleriyle birlikte giderek, ek: 4’te örneği verilen koruyucu aile müracaat dilekçesini doldurarak işlemlerini başlatırlar.

Müracaat eden ailelerden, Türk vatandaşı olması ve Türkiye’de sürekli ikamet etmesi, 25-65 yaş aralığında bulunması, en az ikinci kademe okur-yazar düzeyinde eğitim almış olması ve düzenli bir gelire sahip olması şartı aranır. Bu şartları taşımayanların müracaatı kabul edilmez. Akriba ve yakın çevre modeli koruyucu aile olacaklar için eğitim ve yaş şartı aranmaz. Uzmanlaşmış ve geçici koruyucu aile olmak isteyenler KAEP1 ve KAEP2 eğitimi almış olmalıdır. Çocuğun anne veya babası ya da vasisi, koruyucu ailesi olamaz (KAY, md. 8-8).

Koruyucu aile olmak üzere il veya ilçe müdürlüklerine müracaat edenlere bu hizmetin esasları ve işleyişi ile yerleştirilecek çocukların özellikleri hakkında bilgi verilerek ilk görüşme yapılır. Uygun görülen kişi veya eşlerle ilk görüşme formu doldurulur ve yazılı başvuru alınarak KAY 8. maddesinde belirtilen bilgi ve belgeleri aile ile birlikte yaşayan her bir birey için, en geç bir ay içinde tamamlamaları istenir. Bu bilgi ve belgeler; T.C. kimlik numarası beyanı, vesikalık fotoğraf, öğrenim durumunu gösterir belgenin onaylı örneği, iş gelir ve sosyal güvenlik durumunu gösteren belgenin onaylı örneği, varsa KAEP1, KAEP2 veya temel aile eğitimi belgelerinin onaylı örneği, adli sicil belgesi (koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerden, çocuğun yüksek yararından hareketle; 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53. maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile millete ve devlete karşı suçlar, topluma karşı suçlar, kişilere karşı suçlar ile uluslararası suçlardan ve çocuklara yönelik işlenen istismar suçlarından mahkûmiyeti olmamalıdır), ve sağlık raporudur (koruyucu aile olacak kişiler ve varsa birlikte yaşadığı kişilerin, çocuğun bakımını, psiko-sosyal gelişimini

ve eğitimini etkileyecek ya da çocuğa zarar verecek düzeyde fiziksel engeli, ruhsal rahatsızlığı ve bulaşıcı hastalığının olmadığını gösteren, devlet ya da üniversite hastanelerinin ilgili bölümlerinden alınmış olmalıdır). Ayrıca sosyal inceleme sürecinde tespit edilen durumlara ilişkin koruyucu aileyi tanımaya yönelik ihtiyaç duyulacak diğer belgeler de istenebilir.

Koruyucu aile başvurusunun yoğun olduğu illerde sıralama oluşturulur. Buldukları il dışından çocuk kabul edeceğini belirten aileler, ASPB ÇHGM'ne bildirilir ve aileler oluşturulan sıra esas alınarak uygun çocuk bulunan illere yönlendirilir (KAY, md. 8). Uygulamada illerde sıralamalar yapılırken çocuk ve aile listeleri ayrı ayrı yapılır. Gerek çocuk sıra listeleri gerek aday koruyucu aile sıra listeleri yaş ve cinsiyet esas alınarak oluşturulur. Bunların dışındaki aile talepleri ile çocukların dosyalarında yer alan diğer bilgiler çocuk eşleştirme esnasında mutlaka göz önünde bulundurulur.

Yanlış olarak bilinen yaygın kanının aksine koruyucu aile olmak için evli olma şartı yoktur. Yukarıda açıklanan kriterlere uyan, evli ya da bekar, çocuklu yada çocuksuz herkes koruyucu aile olmak için müracaat edebilir.

Yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda koruyucu aile olma şartlarını taşımayanlara bu durum yazılı olarak bildirilir (KAY, md. 8).

Evraklarını 30 gün içinde tamamlayamayan ailelere yazılı talepleri halinde bir kereye mahsus olmak üzere 30 günlük ek süre verilir. Ek sürede de evraklarını tamamlayamayan ailelerin dosyaları ilerde tekrar müracaat etme yolu açık olmak üzere kapatılır. Evraklarının tamamlayan aileler için ise bir sonraki aşama olan sosyal inceleme süreci başlatılır.

2.2.3.2. İnceleme ve Onay

Koruyucu aile adayları pek çok açılarından incelenerek, gerekli koşulları taşıyıp taşımadığı değerlendirilmelidir. Müracaat eden ailelerin değerlendirilmesi ve çocuğun aile yanına yerleştirilmesi çok önemli bir süreçtir. Koruyucu ailenin değerlendirilmesi, çocuğun yerleştirilmesi ve izlenmesi kolay gibi görünse de ilerde ortaya çıkma ihtimali olan sorunların önlenmesi açısından kesinlikle profesyonel meslek

elemenlarınca yapılması gereken bir iştir. Bu aynı zamanda koruyucu ve önleyici sosyal hizmet anlayışının bir gereğidir (Özbesler, 2009, s. 87-88).

Koruyucu aile seçiminde, öncelikle çocuğun yakın çevresinde olan akrabalar, komşular ya da aile dostları tercih edilmektedir. Koruyucu ailenin ana babalı bir ortam olması tercih edilmekte ise de evli olmayanlar da koruyucu aile olabilmektedir (Erol, Şimşek ve Üstüner, 2005, s. 67). Akrabalar veya yakın çevre ailelerden uygun olanlar koruyucu aile olarak öncelikle tercih edilir (KAY, md. 8-6).

Koruyucu aileye yerleştirilecek çocukların özelliklerini iyi tanımak ve koruyucu ailelerin niteliklerinin değerlendirilmesi bu hizmette çok önemlidir. Bu noktalara dikkat edilerek çocuk bir aile yanına yerleşirse çocuğa ideale en yakın bakım sağlanmış olur. Seçilen koruyucu aileler çocuğun gelişimini destekleyecek, onun öz anne ve babasıyla ilişkilerini geliştirecek özelliklere sahip olmalıdır (Arnaz, 1983, s. 119).

Koruyucu aileler değerlendirilirken KAY'de belirlenen kriterler haricinde ailelerin çocuğun ihtiyacı olan ilgi ve sevgiyi anlamaları ve bu ilgi ve sevgiyi verebiliyor olmaları, anne ve baba rolünü yerine getirerek çocuk yetiştirmeye uygun davranış ve tutumlara sahip olmaları da göz önüne alınmalıdır (Erol, Şimşek ve Üstüner, 2005, s. 67). Müracaatı kabul edilen aile bireyleri ile ilgili olarak yapılan sosyal incelemede ilgililerin; kişilik özellikleri, evlilik ve sosyal ilişkileri, tek başına yaşayıp yaşamadığı, yaşantısının genel kabul görmüş toplum kural ve değerlerine uygun olup olmadığı, çocuk yetiştirme konusundaki yeterliliği, yaşları, diğer aile üyelerinin bu konudaki düşünceleri, iş ve ekonomik koşulları ile çocuk ve koruyucu aile ilişkileri dikkate alınır (KAY, md. 9).

Koruyucu ailelere çocuk yerleştirirken; ailelerin iyi değerlendirilmesi, eğitilmesi ve hazırlanması daha sonra ortaya çıkabilecek sorunları büyük oranda engeller. Bu da koruyucu aile hizmetinin tüm süreçlerinde ciddi bir yapılanma ve uygulama gerektirdiğini ortaya koymaktadır (Özbesler, 2009, s. 92).

Koruyucu aile olmak isteyen tek ebeveyn olması durumunda çocuğa diğer ebeveynin yoksunluğunu hissettirmeyecek akraba ilişkilerine sahip olmasına dikkat edilmektedir (Bıyıklı, 1983a, s. 12).

Ayrıca, seçilecek koruyucu ailenin sağlıklı olması, hijyenik ve güvenlik standartlarına uygun evlerinin olması, ailenin ikamet çevresinde okul, sağlık kuruluşları ve oyun alanlarının olmasına dikkat edilmelidir (Yazıcı, 2014, s. 255). Koruyucu aile adaylarının bu işe gönüllü olmalarına ek olarak; insani, ahlaki, ve sosyal açılarından da sorumluluk bilincinde olmaları önem arz eder (Ünal, 2015, s. 895). Ailelerin, çocuğun biyolojik ailesi ve kurumla olan ilişkilerini kabul eden, dengeli, sorumluluk sahibi kişiler olmaları gerekir (Yazıcı, 2014, s. 255).

Sosyal incelemesi yapılan ve uygun görülen koruyucu aile adayının hangi tür koruyucu aile modeline uygun olduğu belirlenir ve onaylanmak üzere koruyucu aile komisyonuna sunulur (KAY, md. 9). Koruyucu aile komisyonu, il müdürü veya il müdür yardımcısı başkanlığında biri vakadan sorumlu olmak üzere en az dört SÇG'den, sayının yetersiz olması halinde iki SÇG'den mülki amirin onayı ile oluşturulur (KAY, md. 11).

Komisyon, koruyucu aile hizmetine ilişkin SÇG veya çocukla ilgili diğer uzmanlar tarafından kendi uzmanlık alanlarıyla ilgili konularda hazırlanan raporlar da sunulur. Komisyon ihtiyaç duyduğu kişileri dinleyebilir. Vaka süreci ve çocuğun üstün yararı doğrultusunda karar verilir. Kararlar oy çokluğu ile alınır. Gerekli görülmesi halinde tekrar inceleme yapılmasına karar verilebilir (KAY, md. 11).

Komisyonunda müracaatın reddedilmesine, askıya alınmasına veya işlem den kaldırılmasına ilişkin alınan kararlar müracaat sahiplerine yazılı olarak tebliğ edilir (KAY, md. 13-1). Bu işlemlere karşı tebliğ tarihinden itibaren ilgili kişi veya aile tarafından 15 gün içinde itiraz edilebilir. İtiraz, bir başka komisyon tarafından görüşülerek en geç bir ay içinde karara bağlanır (KAY, md. 13-2).

Koruyucu aile adaylarının değerlendirilmesi işlemi yapılırken koruyucu aile birimi açısından, aslında hem yeni bir koruyucu aile adayı belirlenmekte hem de koruyucu aile birimi ile işbirliği içinde çalışması beklenen yeni bir ekip arkadaşı belirlenmektedir.

İyi bir değerlendirme yapılmadan yerleştirme yapılırsa zaten travmatik süreçlerden gelen çocuklar yeni travmalara maruz kalabilir ve tekrar tekrar terk edilmişlik duygusuna kapılabilir. Bu durum ailelerde de olumsuz duyguların yaşanmasına neden olacaktır. Bu yüzden ailelerin iyi değerlendirilmesi bu hizmet

modelinin belki de en önemli aşamasıdır. Uygun görülen ve sıraya alınana aileler sıraları geldiğinde uygun görülen çocukla eşleştirme aşamasına geçerler.

2.2.3.3. Eşleştirme ve Uyum

Kuruluş bakımındaki çocuklardan koruyucu aile hizmet modeli için uygun görülenler hakkında her ay kuruluş sosyal servisleri tarafından il müdürlüğü koruyucu aile birimine bilgilendirme yapılır. Bu bilgilendirmede çocukların ad ve soyad, doğum yeri, doğum tarihi, fotoğrafı ile birlikte sağlık durumu, psiko-sosyal ve fiziksel gelişimi, çocuğun alışkanlıkları, davranış kalıpları ve özel gereksinimlerini içeren durum değerlendirme raporu yer alır (KAY, md. 6). Koruyucu aile birimi bu bilgiler doğrultusunda çocukları yaş ve cinsiyetlerine göre listeler. Aynı şekilde koruyucu aileler içinde istedikleri çocuğun yaş ve cinsiyetine göre müracaat tarihleri esas alınarak sıra listeleri oluşturulur.

SÇG tarafından koruyucu aile adayının sosyal incelemesi tamamlandıktan sonra, hakkında durum değerlendirme raporları düzenlenmiş çocuklar arasından eşleştirme yapmak üzere ilgili kuruluşa veya birime ziyaret yapılır, dosya bilgileri incelenir, çocuğun tanınması amacıyla ilgili personel ve çocukla gerekli görüşmeler yapılır. Aile ve çocuğun özellikleri görülerek yapılan eşleştirme önerisi, yazılı olarak koruyucu aile komisyonuna sunulur (KAY, md. 6). Sırası gelen aile ve çocuk, dosya bilgileri de dikkate alınarak komisyon kararıyla eşleştirilirler.

Komisyon tarafından eşleştirilmesi uygun bulunan koruyucu aile ile çocuğun tanıştırılmasından önce çocuğun düşüncesi öğrenilerek gerekli mesleki çalışmalar yapılır (KAY, md. 14). Koruyucu aile yönteminin iyi işleyebilmesi için uzmanlara büyük bir rol düşmektedir. Uzmanlar eğer aile ile çocuğu iyi eşleştiremezlerse, o zaman bu bakım modelinin başarı şansı düşük olacaktır. Başarıda önemli olan karşılıklı uyumdur. Uyum yakalandığında ise koruyucu aile modeli en ideal yöntem olarak görülebilir (Örs, 1966 s. 23).

Yerleştirme sonrasında yaşanan uyum sorunları değerlendirildiğinde, çocuk ve ailenin yerleştirme ve uyum aşamasında yeterince hazırlanmadıkları ortaya çıkmaktadır (Özbesler, 2009, s. 89). Bu hazırlık hem çocuk, hem biyolojik aile hem de koruyucu aile olmak üzere üç tarafı da kapsamı gereken önemli bir süreçtir.

Çocuğun kişilik özelliklerine uygun olmayan, ihtiyaç ve isteklerini karşılamayan, ona yeterli sevgi ve ilgi veremeyen bir aile yanına yerleştirilmesi kuruluş bakımındaki etkilere benzer etkiler oluşturacaktır (Taştekil, 1990, s. 10).

Koruyucu ailelerin yanlarına yerleştirilecek çocukların durumlarına ilişkin olarak iyi bilgilendirilmiş olmaları gerekmektedir (Daşbaş, 2015, s. 84). Varsa çocuğun özel durumları ve bunların olası sonuçları konusunda koruyucu aile adayları çok net bilgilendirilmelidir (Özbesler, 2009, s. 91).

Yapılan bir araştırmada koruyucu ailelerin % 70,3'ünün iki defa, % 29,7'sinin sadece bir defa çocukla görüştikleri saptanmıştır (Üstüner, Erol ve Şimşek, 2005, s. 135). Bu durum çocuk ve aile arasında güçlü bir bağlanma için yetersiz olup eşleştirme ve uyum aşamasında çocuk ile ailenin daha fazla görüştürülmesi gerektiği kanaatini oluşturmaktadır. Bu süreç çocuğun yaşı ile orantılı olmalı ve çocuğun yaşı büyüdükçe uyum süreci de uzun tutulmalıdır.

Bir çocuk koruyucu aile yanına yerleştirilirken dikkat edilen en önemli kriter çocuğun yaşıdır. Yerleştirmede yasal bir üst sınır olmasa da 13 yaşından küçük çocukların yerleştirilmesi daha uygun bulunmaktadır. Bu yaştan sonra çocukların yeni bir aileyi kabullenmesi ve beklenen duygusal etkileşimi yakalaması güç görünmektedir (Bıyıklı, 1983a, s. 61). Amerikan Çocuk Refahı Birliği 6 yaşından sonra çocukların koruyucu aileler yanına yerleştirilmesini tavsiye etmemiştir (Şenocak, 2006, s. 199).

Yerleştirmede çocuğun aile yanına yerleştirildiği tarih itibarıyla aralarından en az 18 yaş fark olması gerekir. Yaş tespitinde, eşler arasındaki yaş farkının on yaş veya daha az olması halinde yaşı küçük olan eşin yaşı, bunun haricindeki durumlarda eşlerin yaş ortalaması esas alınır. Akraba veya yakın çevre koruyucu aile modelinde yaş farkı aranmaz. Koruyucu aile adaylarının yaşı değerlendirilirken, çocuğun yaş dönemine uygun davranış gösterebilme becerisi ve çocukla aralarında birebir ebeveyn-çocuk ilişkisi sağlanması esasları göz önünde bulundurulur (KAY, md. 8).

Bazen koruyucu anne ve babanın arasındaki yaş farkının çok fazla olması nedeniyle, gelişime açık olmamaları ve çocuk için uygun olmayan yetiştirme yöntemleri kullanmaları gibi sorunlar görülebilmektedir. Öte yandan çocuğun yaşlı anne babayı dinlemediği, paralarını aldığı ve anne babanın çaresiz kaldığı durumlar da yaşanmaktadır (Özbesler, 2009, s. 91). Bunun bir sonraki aşaması olarak çocuğun

güçsüz kalan koruyucu anne babasına fiziksel müdahalelerde bulunabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmalıdır.

Biyolojik çocuk ve koruyucu ailesi olunan çocuk aynı yaş ve cinsiyet grubunda ise sorun yaşanma olasılığı yüksektir (Daşbaşı, 2015, s. 85). Bu yüzden yerleştirme sürecinde ailenin biyolojik çocukları ile yanlarına yerleştirilmesi düşünülen çocuğun yaş ve cinsiyet durumları detaylı olarak değerlendirilmelidir.

SÇG koruyucu aile yanına çocuk yerleştirirken hem çocuğun özelliklerini hem de ailenin ilgi, sevgi, yatkınlık ve işbirliği sağlayabilecek bir aile olmasını değerlendirmek durumundadır. Bu işlemi yapan uzmanın en isabetli kararı verme sorumluluğu vardır. Aksi halde karşılaşılabilecek olan koruyucu aileden çocuğun alınması veya başka ailelere tekrar verilmesi bu hizmetten beklenen yararların tamamını ortadan kaldıracaktır (Taştekin, 1990, s. 11).

Çocukla tanıştırmadan önce ailelere şu bilgi mutlaka verilmelidir; daha önce aileleri tarafından terk edilmiş olan korunma altındaki çocuklarda yeni aileleri tarafından da terk edilebilecekleri kaygısıyla, sınırları zorlayan davranışlar sergilemeleri yaygın görülen bir durumdur. Çocuklar bu davranışları ile güven arayışı içinde olduklarını göstermektedirler. Aslında yeni aileye ne kadar güvenebileceğini test etmek amacındadırlar. Eşleştirme öncesinde ailelerin bu konuda bilgilendirilerek hazırlanması onların sürece alışmasını kolaylaştıracağı gibi yaşadıkları ilk sorunda çocuğu geri verme düşüncesine kapılmalarını da engelleyecektir.

Yerleştirme öncesi iyi bir hazırlanma süreci tamamlanmalıdır. Çocuğun aile yanına yerleştirilmesi ve çocuk yerleştirildikten sonra periyodik olarak izlenmesi çok önemli bir süreçtir ve tamamen bu alanda uzmanlaşmış bir mesleki çalışma gerektirir (Özbesler, 2009, s. 87). Koruyucu aile yanına çocuk yerleştirilmeden önce aile bireylerinin ilişki ve iletişimleriyle konu hakkındaki bilgi ve motivasyonları iyi incelenmelidir (Daşbaşı, 2015, s. 69).

Koruyucu aile adayının kendi biyolojik çocukları ve diğer aile bireyleri ile konuyu yeterince değerlendirmiş olması koruyucu aileyi hazırlama sürecinin önemli bir parçasıdır (Özbesler, 2009, s. 91). Ebeveynlerin koruyucu aile olma düşüncelerini kendi çocukları ile paylaştıktan ve onları hazırladıktan sonra koruyucu aile olmaları, biyolojik çocukların aileye yeni katılan çocuğu kabullenmelerini çok daha hızlandıracak olumlu bir etmendir (Daşbaşı, 2015, s. 85). Koruyucu ailenin kendi

çocuğunun da olması halinde, her çocuğun haklarının korunması, sağlıklı iletişim kurmalarının sağlanması ve hizmetten beklenen yararın gerçekleştirilmesi açısından kapsamlı değerlendirme yapılarak, oluşan kanaate uygun özellikte ve sayıda çocuk yerleştirilir (KAY, md. 14-7).

Bir koruyucu aile yanına, çocuklar ve koruyucu aile arasında birebir ilişki kurulması ve çocukların sağlıklı bireysel gelişimlerinin sağlanacağı uygun şartların bulunması halinde ve tercihen aynı anda olmamak üzere en fazla üç çocuk yerleştirilebilir. Çocukların kardeş olması durumunda yapılacak vaka değerlendirmesi sonucuna göre çocuk sayısı sınırlandırılmayabilir. Kardeşlerin aynı aile yanına yerleştirilememesi halinde birbirleriyle görüştürebilecek aileler yanına yerleştirilmeleri esastır (KAY md. 14).

İl müdürlüğü tarafından geçici koruyucu aileler yanına yerleştirilmesine karar verilen çocuklar doktor raporu alındıktan sonra günün her saatinde yerleştirilebilir. Komisyon kararı yirmi dört saat içinde alınır. Mesai saatleri dışında yapılacak yerleştirmeler, il müdürlüğünce görevlendirilen SÇG tarafından yerine getirilir. Uzmanlaşmış koruyucu aile modelinden yararlandırılacak çocukların tek olarak yerleştirilmesi esastır. Ancak çocuğun yararına uygun şartların oluşması halinde en fazla iki çocuk yerleştirilebilir (KAY md. 14).

Eşleştirilen aile ile çocuk önce çocuğun kaldığı kuruluşa görüşür. Daha sonra saatlik olarak kuruluşa yakın pastane kafe gibi çocuğun yaşına uygun ortamlarda beraber vakit geçirirler. Daha sonra aile çocuğu hafta sonları yatılı olarak izinli alır. Her şey olumlu gider ise haftalık yatılı izinli alır. Uyum süreci olarak nitelenen bu süreçte aile ve çocuğun uyumu gözlemlenir. Gerektiğinde yönlendirme ve müdahaleler yapılır.

Pek çok olumsuzluk yaşanma ihtimalinin olduğu koruyucu aile hizmet modelinde, herhangi bir sorun çıktığında ne yapacakları konusunda aileler, koruyucu aile olmadan önce ve sonra iyi hazırlanıp psiko-sosyal açıdan iyi desteklenmezler ise çocuğun aileden ayrılması sık karşılaşılan bir durumdur (Karataş, 2007, s. 17).

Eşleştirme ve uyum aşamasında çocuk toplamda iki ayı geçmeyecek şekilde koruyucu aileye izinli verilebilir. Süreçte olumlu kanaat oluşması, çocuğun ve ailenin de istemeleri halinde, ek: 5'te örneği verilen koruyucu aile sözleşmesi imzalanarak çocuk aileye teslim edilir. Sözleşmenin tarafları il müdürlüğü ile yanına çocuk

yerleştirilen koruyucu ailedir ve mahalli mülki amirin onayı gereklidir (KAY, md. 7). Çocuk aileye teslim edilirken çocuğun kimlik kartı ve sağlık kartı da aileye verilir. Ayrıca il müdürlüklerince yanına çocuk yerleştirilen ailelere; örneği ek: 6'da yer alan koruyucu aile kimlik kartı düzenlenir (KAY, md. 14). Çocuğun yerleştirme işlemleri tamamlandıktan sonra izleme ve gözlem süreci başlar.

2.2.3.4. İzleme ve Gözlem

Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, vakadan sorumlu SÇG tarafından ilk yıl ayda bir, ikinci yıldan itibaren üç ayda bir olmak üzere düzenli olarak izlenir. İllerde öncelikle koruyucu aile birimine; koruyucu aile hizmetinin etkin ve verimli olarak çocuğun yararına sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan araç, gereç ve diğer konularda gerekli imkanlar sağlanır (KAY, md. 16). İzlemeler genellikle ailelere haber verilerek yapılmakla birlikte, zaman zaman habersiz yapılan ev ziyaretleri gerekli ve önemlidir.

Koruyucu aile birimi tarafından, çocukların yerleştirilme tarihi, izleme periyodu, en son yapılan izleme ve planlanan izleme tarihleri ve gerçekleştirilecek faaliyetleri içeren uygulama planı vakadan sorumlu SÇG tarafından hazırlanır ve takip edilir. İzlemeler esnasında tespit edilen durumlar SÇG tarafından izleme sürecindeki form ve raporlara işlenerek kayıt altına alınır. Ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik gerekli mesleki çalışmalar planlanır (KAY, md. 16).

Esas olarak bir SÇG aynı anda en fazla yirmi vaka ile görevlendirilebilir. Koruyucu aile hizmeti kapsamında görevlendirilen SÇG'lere mümkün olduğunca ek görev verilmez (KAY, md. 16). Bu alanda çalışan SÇG'lerin bürokratik işleri yapmaktan mesleki çalışmalarını yapmaya ayrılan zamanlarının yetersiz kaldığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Erol, 2004, s. 136; Aktaş, 2004, s. 191). İstanbul ilinde de SÇG başına düşen çocuk sayısı maalesef yönetmelikte belirtilen sayının çok üstündedir. Bu araştırmanın yapıldığı dönemde her bir SÇG'nin ortalama 36 vaka yükü ile çalıştığı tespit edilmiştir.

İzlemeler bazen aile ve çocukların il müdürlüğü koruyucu aile birimine çağırılması şeklinde de gerçekleştirilebilmektedir. Bu şekilde gerçekleştirilen izleme görüşmelerinde çocukların ve ailelerin zaman geçirebilecekleri ya da kendileriyle de

aynı anda görüşme yapılabilecek kırtasiye, oyuncak gibi malzemelerin bulunduğu görüşme odaları oluşturulur (KAY, md. 16).

Öğrenim amacıyla bir başka şehre gitmesi gereken çocukların izlemeleri, çocuğun ve koruyucu ailenin bulunduğu yer il müdürlükleri arasında koordinasyon kurularak devam ettirilir (KAY, md. 16).

Geçici ve uzmanlaşmış koruyucu aile yanında bulunan çocuklar için izlemeler daha sık yapılır. İzlemelere gerektiğinde diğer SÇG'ler iştirak ederek kendi mesleki raporlarını düzenler ve vakadan sorumlu SÇG'ler koordinesinde uygulama planı takip edilir (KAY, md. 16).

İzlemelerde, çocukla kurulan iletişim, çocuğun ev ortamındaki rolü, evdeki kurallar, çocuğa kazandırılan beceriler, kendisine tanınan haklar ve aylık bakım ödemesinin ne kadarının çocuk için kullanıldığını belirlemeye yönelik gözlem ve görüşmeler yapılır, hizmet süreci bütün boyutları ile birlikte değerlendirilir. Gizlilik ilkesine uyularak koruyucu ailenin ve çocuğun sosyal çevresinde ve çocuk için risk oluşturacak koşullar dikkate alınıp araştırma yapılır. Çocuğun iletişim halinde olduğu diğer kurum ve kuruluşlardaki durumu da takip edilir. Koruyucu aile yanındaki çocuğun bakım tedbiri kararı gereği, oluşan değişiklikler hakkında mahkemeye bilgi verilir (KAY md. 16).

SÇG tarafından koruyucu aile yanındaki çocuğun biyolojik ailesi yanına döndürülmesi için de mesleki çalışmalar sürdürülür. Biyolojik ailenin yaşam koşulları, ev ortamı, aile ilişkileri, aile üyelerinin sürekli bir işi ve gelirinin bulunup bulunmadığı, başka bir hizmetten yararlanan çocuklarının olup olmadığı, çocuklarını ziyaret etme ve izinli alma durumları, ziyaret ve izin sonrası çocukta gözlemlenen davranışlar ve psikolojik durumu, koruyucu aile ile il müdürlüğünün bilgisi dışında iletişim kurulmasıyla ilgili sorunlar, çocuğa bakma istekliliği ve bunun ne kadar gerçekçi olduğu gibi konularda gözlem ve görüşmeler yapılır. Biyolojik aileye, koruyucu aile hizmeti hakkında olumlu bakış ve uygun yaklaşım kazandırmak üzere gerekli mesleki çalışmalar yapılır. Biyolojik aile ile çocuğun birlikte yaşamalarını sağlayacak kısa ve uzun dönemli mesleki çalışmalar planlanır, şartların uygun bulunması durumunda çocuğun ailesi yanına dönüşü değerlendirilir (KAY, md.16).

Çocuğun kan bağı bulunan ya da önceki çevresinden tanıdığı kişilerle görüşmeleri, vakadan sorumlu SÇG koordinasyonunda planlanır. Planlanan

görüşmeler dışında il müdürlüğünün bilgisi olmaksızın görüşme yapılmaması konusunda çocuk, koruyucu aile ve biyolojik aile ile mesleki çalışma yapılır. Görüşmelerde çocuğun olumsuz etkilenmemesi için gerekirse vakadan sorumlu SÇG'nin yanında başka bir SÇG'nin de hazır bulunması sağlanır (KAY, md. 16).

Çocuğun kuruluştaki bulunan kardeşleri ile görüştürülmesine ilişkin kayıt ve gözlem formları aynı gün doldurularak çocuğun koruyucu aile dosyasına konulmak üzere il müdürlüğüne iki gün içinde gönderilir (KAY, md. 16).

Aileler genellikle çocukla sürekli bir ilişki kurmak istemekte, bir gün ayrılma düşüncesi onları rahatsız etmekte bu nedenle çocuğun biyolojik ailesi ile ilişkisini istememekte veya buna karşı direnç sergilemektedirler (Karataş, 2008, s. 53).

Koruyucu aile sürecinde aile yanına yerleştirilen çocuk kadar ailenin kendi çocukları da etkilenmektedir (Daşbaş, 2015, s. 69). Koruyucu ailesi ile yaşayan çocukların gerek kendilerinden gerekse biyolojik ailelerinden gelen talepler sonucunda gerçekleştirilen biyolojik aile ve çocuk görüşmelerinden çocukların çoğunlukla olumsuz etkilendiği ve bu durumun çoğunlukla birkaç günlük süre sonunda normale döndüğü ifade edilmiştir (Daşbaş, 2015, s. 86).

Daşbaş (2015, s. 82) koruyucu aile yanındaki biyolojik çocukları incelediği araştırmasında; anne, baba, korunan çocuk ve biyolojik çocuklar arasında yaşanabilecek olası olumsuzlukların, aile bireylerinin işbirliği ve sevgisiyle çözülebileceğini belirtmiştir.

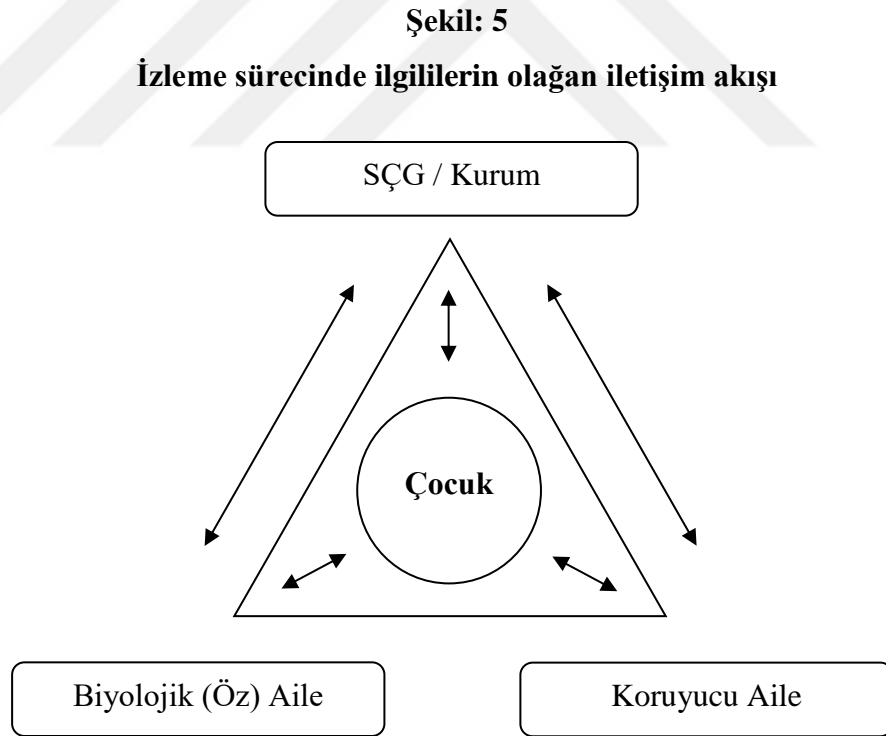
Pek çok yoksunluk içindeki bir çocuk koruyucu aile yanına yerleştirildikten sonra koruyucu anne baba ve onların anne babaları tarafından çok aşırı ilgi ile karşılanıp abartılı hediyelere boğulabilmekte duygusal olarak tatmin olduklarında ya da çocukla bir sorun yaşadıklarında bu ilgi aniden azalabilmektedir. Yaşanılması yüksek olan bu ihtimaller konusunda ailelerin bilgilendirilmesi gerekir (Özbesler, 2009, s. 89).

Koruyucu aileler ve meslek elemanları tarafından, koruyucu aile yanındaki çocuğu disipline etmek amacıyla tekrar kuruluş bakımına geri döndürüleceğinin ifade edilmesi kesinlikle çok yanlış bir tutumdur (Özbesler, 2009, s. 89). Bu husus çocuklar için çok yaralayıcı ve güven kırıcı olacağından aileler bu konuda en başında

bilgilendirilmeli, ayrıca izleme sürecinde de gerekli görülen aileler tekrar uyarılmalıdır.

Koruyucu aile modelinde, bir çocuğun bakımını üstlenen koruyucu ailelerin bu modele ilişkin farkındalıkları ve ortak algıları çocuğun ruhsal ve fiziksel gelişimine katkı sağlar. Koruyucu ailede esas olan çocuğun yararının gözetilmesidir. Bu nedenle koruyucu aile bakımının başlangıcından herhangi bir nedenle sonlanmasına kadar bu bakım içerisinde yer alan kişilerin uyumlu bir etkileşimde bulunmaları, koruyucu aile modelinin başarıya ulaşması için gereklidir (Doğan, 2015, s. 30).

Çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirilmesinden sonra koruyucu aile, biyolojik aile, koruyucu aile yanındaki çocuk ve SÇG arasında yeni bir ilişki ve iletişim döngüsü oluşur. Bu iletişim döngüsünün sağlıklı yürümesi için dikkat edilmesi gereken hususlar ile tarafların bilgilendirilip koordine edilmesi SÇG'nin sorumluluğundadır. Aşağıdaki şekilde oluşan bu yeni sistemdeki tarafların olağan iletişim akışları gösterilmiştir.

Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.

Her ailede olduğu gibi yanına çocuk yerleşen koruyucu aile bireyleri arasında da yeni bir ilişki ve iletişim dengesi kurulur. Bu denge zamanla ortaya çıkan gelişmelere göre değişir ve başka bir yeni denge oluşur. Bu değişim çocuğun okula

başlaması, ergenlik dönemi vb. gibi hayatın beklenen akışına uygun bir süreç olabileceği gibi, aile bireylerinden birinin kaybı gibi hiç beklenmeyen bir durum da olabilir. SÇG görevlisi hem değişimler öncesi hem de değişim süreçlerinde aktif ve destekleyici rol alarak ailenin yeni dengesini kurmasında yardımcı olmalıdır. Bunun için SÇG'nin tecrübeli ve donanımlı olması çok önemli bir gerekliliktir. SÇG'nin klinik psikoloji yüksek lisansı veya aile terapisi eğitimi sertifikası gibi donanımlarının olması çok ideal ve avantaj sağlayan bir durumlardır. Ancak mevcut KAY'deki SÇG branşlarının bir kısmı bunun için uygun değildir.

2.2.3.5. Sonlanma

Koruyucu aile ve yanlarına yerleştirilen çocuk mevzuatı gereği haberli ya da habersiz olarak izlenir. Bu izlemelerde tespit edilen olumsuzluklar mesleki çalışma ve rehberlikle giderilmeye ve hizmet modelinin çocuk yararına en iyi şekilde devam ettirilmesine çalışılır. Ancak gerek reşit olma gibi doğal süreç olarak, gerek yaşanan bir takım sorunlar nedeniyle koruyucu aile hizmet modelinin sonlandırılması gerekebilir. Çalışmamızın bu bölümünde koruyucu aileliğin sonlanma nedenleri ve sonlanma durumunda yapılması gereken işlemleri inceleyeceğiz.

KAY 20. maddesinde aşağıdaki maddeler doğrudan koruyucu aileliğin sonlanma gerekçeleri olarak sayılmıştır:

- Koruyucu ailenin yükümlülüklerini yerine getirmemesi.
- Çocukla koruyucu aile arasındaki sağlıklı iletişimin yapılan mesleki çalışmalara rağmen kurulamaması veya devam ettirilememesi.
- Koruyucu aile tarafından çocuğun istismar edildiğinin tespit edilmesi.
- Koruyucu ailenin, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunduğu ve bu doğrultuda ifadeler kullandığının belirlenmesi.
- Yapılan izlemelerde çocuk için hizmetten beklenen yararın gerçekleşmediğinin tespit edilmesi.
- Çocuğun yararlanacağı hizmet modelinin değişmesi veya korunma kararının kaldırılması.
- Koruyucu ailenin herhangi bir nedenle hizmet vermekten vazgeçmesi,

Bu durumlardan herhangi birinin tespiti halinde koruyucu aile sözleşmesi iptal edilerek çocuk koruyucu aile yanından alınır.

Çocuğun zarar gördüğü ve acilen koruyucu aile yanından alınmasının zorunlu olduğu kanaati oluşan durumlarda, gerekirse kolluktan destek alınarak çocuk aileden zaman geçirilmeksizin geri alınır. Acil olmayan durumlarda çocuğun geri alınmasına karar verilmesi halinde, çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasına yönelik uygulama planı oluşturulur ve bu plan sorumlu SÇG tarafından uygulanır. Çocuk hazır olduğunda aileden geri alınır ve bu hususa ilişkin tutanak düzenlenir (KAY, md. 20).

Çocuğun koruyucu aile yanından geri alındığı tarihten itibaren koruyucu aile sözleşmesi ve koruyucu aile kimlik kartının geçerliliği kendiliğinden sona erer. Koruyucu ailenin çocuğu vermek istememesi halinde aileye yazılı bildirimde bulunularak çocuğu acil durumlar dışında en geç üç gün içinde koruyucu aile birimine getirmesi istenir. Verilen süre içinde çocuğun getirilmemesi halinde gerekirse kolluk yardımıyla çocuk koruyucu aileden geri alınır. Geri alınan çocuğun yerleştirildiği yere uyum sağlamasına yönelik olarak takibi yapılır (KAY, md. 20).

Koruyucu aileden geri alınan çocuk, öncelikle biyolojik ailesi yanına dönmelidir. Bu mümkün değilse akraba veya yakın çevre koruyucu aile modeli kapsamında değerlendirilir. Bu da mümkün değilse durumuna uygun başka bir koruyucu aile yanına yerleştirilir (KAY, md. 21). Koruyucu aile yanına da yerleştirilemeyen çocuk son çare olarak kuruluş bakım modeline döndürülecektir.

KAY 22. Belirtilen aşağıdaki durumların tespiti halinde ise koruyucu aile statüsü iptal edilir.

- Koruyucu aile yanındaki çocuğa kötü muamele, ihmal veya istismar tespiti,
- Koruyucu ailelerin toplumun norm ve değerlerine aykırı düşen davranışlarının gözlenmesi,
- Aile bireylerinden birini fizik ve ruh sağlığının, çocuğun bakımını etkileyecek derecede bozulmuş olduğunun doktor raporu ile belirlenmesi,
- Ailenin mesleki danışmanlık ve yönlendirmelere uygun davranmaması,
- Geçici koruyucu ailenin çocuk yerleştirme önerilerini mazeretsiz olarak üç kereden fazla kabul etmemesi.

Bunlardan en az birinin gerçekleşmesi halinde sorumlu SÇG'nin hazırlayacağı rapor, geciktirilmeksizin koruyucu aile komisyona iletilir ve koruyucu ailenin koruyucu ailelik statüsü iptal edilir. Koruyucu aile statüsü iptal edilen koruyucu aile yanına bir daha çocuk yerleştirilmez. Koruyucu aile statüsünün iptaline ilişkin karar, ASPB ve diğer il müdürlüklerine en kısa sürede bildirilir (KAY, md. 22). Eğer iptale neden olan durum suç teşkil eden eylemleri içeriyorsa Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunulur ve çocuğun haklarının korunması amacıyla adli süreç takip edilir (KAY, md. 23). Her türlü sonlanma durumunda koruyucu aile sözleşmesi iptal edilir. Bu sözleşme koruyucu aile ile idare arasında imzalanan geçerli tek hukuki belgedir.

Mahkeme tarafından korunma kararının kaldırılması durumunda sözleşmenin hukuki dayanağı ortadan kalktığı için sözleşme sona ermiş olacaktır (Şenocak, 2006, s. 202).

Koruyucu aileliği devam edenlerden, birlikte yaşayan her bir aile bireyi veya aileye yeni katılan her aile üyesi için sabıka ve sağlık durumlarına ilişkin belgeler yenilenir (KAY, md. 8). Eğer çocuğu olumsuz etkileyecek bir durum var ise sözleşme sonlandırma seçeneği bu aşamada da değerlendirilir.

Buraya kadar koruyucu aile hizmet modelinin başlangıcından sonlanmasına kadar geçen işlem süreçleri aşama aşama açıklanmıştır. Bu anlatımın odağını KAY oluşturmuş ve yeri geldikçe literatürdeki tespitler aktarılmıştır. Tüm bu anlatılanlar ve araştırmacının uygulamada edindiği tecrübeler ışığında “koruyucu aile işlem basamakları döngüsü” olarak ifade edebileceğimiz, başlangıcından sonlanmasına kadar tüm koruyucu aile işlemleri süreci Şekil 6 ile özetlenmeye çalışılmıştır.

2.2.4. Koruyucu Aile Eğitimleri

Koruyucu aile konusunda yapılmış olan tez, kitap ve makale çalışmaları incelendiğinde sınırlı sayıdaki kaynaktan koruyucu ailelerin eğitilmesi gerektiği üzerinde durulmuş ancak eğitim içeriğine ilişkin hiçbir detaya girilmemiştir. Bugüne kadar sistemli bir koruyucu aile eğitim programının ortaya konulmamış olması bu konunun literatürde yeterince yer almamasının başlıca sebebi olarak düşünülebilir. 2012 tarihli KAY gereği ASPB ÇHGM tarafından koruyucu aile eğitim içerikleri hazırlanmış ve illerde 2013 yılından itibaren uygulamaya başlanmıştır. Literatüre katkı sağlamak amacıyla hazırlanmış olan koruyucu aile eğitim paketlerinin içeriğini bu bölümde ele alacağız. Koruyucu ailelerin sistemli bir eğitimden geçmeleri bu hizmet modelinin nitelik olarak gelişimine katkı sağlayacak önemli bir dönüm noktasıdır. Eğitim içeriklerinin anlatımına geçmeden önce ise koruyucu aile eğitimlerinin önemi ve gerekliliği üzerinde durulacaktır.

2.2.4.1. Koruyucu Aile Eğitimlerinin Önemi ve Gerekliliği

Koruyucu aileler iyi eğitilmeli ve bu hizmet modeline profesyonel bakış kazandırılmalıdır. Bu eğitimler ile ailelerdeki “çocuğun bir gün biyolojik ailesine dönebileceği” düşüncesinden kaynaklanan kaygıları giderilebilir (Karataş, 2007, s. 17). Bu korkunun pek çok ailenin koruyucu aile olmasını engelleyen önemli bir etken olup olmadığının tespit edilmesi konusu bu araştırmanın amaçlarından biridir.

Koruyucu ailelerin ciddi anlamda eğitim ihtiyaçları vardır. Verilecek eğitimler ailelerin koruyucu aile olmaktan vazgeçmelerini de önleyecektir (Özbesler, 2009, s. 88). Koruyucu aile olmakla ilgili işlemler kolaylaştırılmalı, koruyucu aile adayları ve koruyucu aileler belli bir standarttan geçirilmelidir (Karataş, 2007, s. 16).

KAY incelendiğinde; koruyucu aile eğitimleri yönetmeliğin 10. maddesinde ayrı bir bölüm başlığı olarak ele alınmıştır. Daha önceki mevzuatlarda sadece adı geçen koruyucu aile eğitimleri ilk defa kapsamlı bir şekilde bu yönetmelikte yer verilmiştir.

Yönetmeliğin 4. maddesinde üç çeşit eğitim tanımlanmış olup bunlar;

1 - Temel Aile Eğitimi: Çocuğun desteklenmesi amacıyla çocuk gelişimi, ihtiyaçları ve etkili ebeveynlik yapılması kapsamında temel ana, baba eğitimini de içeren genel ebeveynlik becerilerinin kazanıldığı eğitimi,

2 - Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitimi (KAEP1): Korunmaya ihtiyacı olan çocuğun öz ailesi dışında bir başka aile yanında yetiştirilmesine ilişkin olarak verilen eğitimi,

3 - Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitimi (KAEP2): Özel zorlukları ve ihtiyaçları olan korunma ihtiyacı olan çocuğa hizmet vermek üzere koruyucu aile temel eğitimini almış kişilere verilen uzmanlık eğitimi olarak ifade edilmiştir.

Koruyucu aile eğitimlerinin planlanması il müdürlüklerindeki koruyucu aile birimlerinin sorumluluğuna (KAY, md. 12-f) verilirken, koruyucu ailelere de il müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılma yükümlülüğü verilmiştir (KAY, md. 15-ğ).

Yine koruyucu aile eğitimlerini tamamlayan ailelere ek: 7’de örneği verilen “katılım belgesi” verilmesi, bu eğitimin hangi ilden alındığına bakılmaksızın diğer illerde de geçerli olması ve çocuk yerleştirilirken öncelikle eğitim alan ailelerin tercih edilmesi (KAY, md. 10) yönetmelikte ifade edilmiştir. Bunlar da bize bu yönetmelikle beraber koruyucu aile eğitimlerinin ne kadar önemsendiğini göstermektedir.

Uzmanlaşmış koruyucu aileler ve geçici koruyucu ailelerin ise belli bölümlerden lisans eğitimi almış veya KAEP1 ve KAEP2 eğitimlerini almış olması gerekmektedir (KAY, md. 8-2).

Koruyucu aile eğitimleri ile ilgili olarak dikkat çeken bir nokta da korunma altına alınmadan önceki yaşantıları ya da mevcut durumları açısından özel zorlukları veya ihtiyaçları olan çocukların KAEP2 eğitimi alan aileler ile mesleki çalışma alanları veya lisans eğitimleri gereği çocuğun özel bakımını sağlayacak düzeyde bilgi ve deneyim sahibi olan koruyucu aileler yanına yerleştirilmesinin güvence altına alınmış olmasıdır (KAY, md. 10). Suça sürüklenmiş veya suç mağduru olan korunma altındaki çocukların belli niteliklere sahip aileler yanına yerleştirilmesinin düzenlemesi ile hem çocuk hem de aileler açısından sağlıklı bir koruyucu aile hizmeti

hedeflenmiştir. Bu aynı zamanda hem aileler hem de çocuklar için önleyici bir tedbirdir.

2.2.4.2. Koruyucu Aile Eğitim Paketleri ve İçeriği

ASPB ÇHGM ilgili akademisyenlerin katılımı ve alanda çalışan SÇG'lerin deneyimlerini birleştiren uzun ve titiz bir çalışma sonucunda KAEP1 ve KAEP2 hazırlanmıştır. KAEP1 ve KAEP2 ayrı ayrı paket halinde hazırlanmıştır. Bu eğitimlerin ailelere verilmesi için il müdürlüklerindeki koruyucu aile birimlerinde çalışan SÇG'ler farklı zaman ve mekanlarda hizmet içi eğitimlere tabi tutulmuştur. Eğitimi alan her SÇG'ye ek: 8'de örneği verilen "Katılım Belgesi" düzenlenmiştir. KAEP1 ve KAEP2 eğitimini tamamlayan farklı illerden, nispeten tecrübeli olan SÇG'ler ayrıca eğitimcilerin eğitimi programına alınmıştır. Bu SÇG'ler illerdeki koruyucu aile birimlerinde yeni çalışmaya başlayan ve daha önce eğitim almamış olan SÇG'lere eğitim vermeye yetkili olmak üzere eğitilmişlerdir. ASPB verilerine göre 2017 yılı Temmuz ayı itibariyle bu eğitimleri alan SÇG sayıları aşağıdaki gibidir.

Tablo: 15	
Türkiye'de ASPB bünyesinde koruyucu aile eğitimi verilen SÇG sayıları	
Eğitim İçeriği	Sayı
KAEP1 (1. Kademe Eğitimi) verilen SÇG sayısı	191
KAEP2 (2. Kademe Eğitimi) verilen SÇG sayısı	70
Eğitimcilerin eğitimi (formatör) programına alınan SÇG sayısı	34
Kaynak : ASPB ÇHGM Aile Yanında Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı verileri	

Koruyucu aile eğitim paketleri hazırlanırken bilimsel verilere ek olarak ülkemizdeki uygulama tecrübelerinin bu eğitim içeriğine eklenmesi özellikle dikkat çekicidir. Eğitimler planlanırken eğitim alacak ailelerin 9 ila 20 kişilik gruplar halinde eğitilmeleri planlanmıştır. Tek yönlü bilgilendirmeye dayalı bir eğitim değil, tüm katılımcıların aktif rol aldığı ve yetişkin eğitimi ilkelerine göre şekillendirilmiş bir eğitim programı oluşturulmuştur. Eğitim paketlerinin içerisinde modül kitapçıkları, CD ve uygulama rehberleri mevcuttur. KAEP1 ve KAEP2 koruyucu aile eğitim

paketleri her bir oturumda bir konu işlenecek şekilde modüller halinde planlanmıştır. Oturumların haftalık olarak gerçekleştirilmesi ve her oturumda bir modül içeriğinin verilmesi gerektiği uygulama rehberlerinde belirtilmiştir. Her bir eğitim oturumunun içerik akışı, kullanılacak malzeme ve materyaller ile ayrılması gereken sürelerin belirtildiği yapılandırılmış bir eğitim paketi ortaya çıkartılmıştır. Uygulamada eğitimlerin içeriği, bilgilerin verilme şekli ve etkililiği konusunda ailelerden olumlu geri dönüşler alınmıştır. Eğitim paketlerine ait modüllerin neler olduğu ve toplam eğitim süreleri aşağıdaki Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo: 16			
Koruyucu aile eğitim paketi (KAEP) modülleri ve eğitim süreleri			
Kademe	Aşama	Modül Adı	Süre (dkk)
KAEP1 Modülleri	İlk Aşama Modüller Çocuk yerleşmeden önce	Merhaba	145
		Hazırım	150
		Birlikteyiz	140
	Ana Modüller Çocuk yerleştikten sonra	İki ailelik	155
		Güvenli bağ kurma	160
		Yaşam düzeni	175
		Beceri kazanma	145
		Travma ve istismar	175
		Bağımlılık	155
KAEP2 Modülleri	Uzmanlaşmış Aile Modülleri	Suç mağduru çocuklar	190
		Suçta sürüklenen çocuklar	160
Kaynak: Araştırmacı tarafından KAEP1 ve KAEP2 incelenerek hazırlanmıştır.			

Çalışmamızın bu bölümünde ASPB ÇHGM tarafından hazırlanan KAEP1 ve KAEP2 eğitim paketlerinin içeriğinde hangi modüller ve modüllerin içeriğinde neler olduğu kısaca açıklanacaktır. Modüllerle ilgili bilgilerin tamamı eğitim paketlerindeki modül kitapçıklarından derlenmiş ayrıca araştırmacının ASPB bünyesinde aldığı eğitimler ile bu eğitimleri koruyucu ailelere aktarırken edindiği eğitim tecrübelerinden oluşmaktadır.

2.2.4.2.1. Birinci Kademe Koruyucu Aile Eğitim Paketi (KAEP1)

KAEP1 9 modülden oluşmuş olup her bir modül ve içeriği aşağıda kısa kısa anlatılmıştır.

Modüllerden birincisi Merhaba Modülü'dür. Bu modülde; koruyucu aile adayı olan ailelerle tanışmak, bu eğitim sürecinin genel çerçevesini açıklamak; korunmaya ihtiyacı olan çocuk kavramı, koruyucu aile ve evlat edinme hizmet modelleri ile aralarındaki farklar açıklanmaktadır. Çocuğun iletişim halinde olduğu koruyucu aile, biyolojik aile ve koruyucu aile biriminin işbirliği içinde çalışmasının gereği ve önemi vurgulanmış ve çocuğun duygularını, isteklerini ve haklarını tanımanın onun hayatındaki önemine dikkat çekilmiştir (KAEP1, 2013, Merhaba).

İkincisi Hazırım Modülü'dür. Bu modülde; aday ailelerin, yanlarına çocuk yerleştirilme sürecinde yaşanabilecekler ve yapılması gerekenler konusunda bilgi sahibi olmaları amaçlanmıştır. Ailelerin çocukla ilk karşılaşma ve tanışma sürecinde nasıl davranmaları gerektiği, çocuğun önceki deneyimlerinin ilk iletişimlere etkisi, çocuğun kimlik duygusunu korumanın önemi, çocukla ilgili gizli tutulması gereken bilgiler, çocuğun aile bireyleri ve yakın çevreyle tanıştırılmasının önemi, ilk günlerin bir uyum süreci olduğu ve bu süreçte sürekli ve tutarlı davranış sergilemenin önemi üzerinde durulmuştur (KAEP1, 2013, Hazırım).

Üçüncü modül Birlikteyiz Modülü'dür. Bu modül ile; koruyucu aile adaylarının çocuğun gelişimsel özellikleri, ortaya çıkabilecek sorunlar, iletişim becerileri, destek alma ihtiyacı ile muhtemel ayrılık durumları konularında bilgi ve becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Koruyucu ailesi oldukları çocuklar ile biyolojik çocukların aslında benzer davranışlar sergileyeceği, yanlarına yerleşen çocuğun gelişimsel özellikleri ile özel durumlarının neler olduğu, hizmetin sonlandırılması gerektiğinde bunun nasıl olması gerektiği ve çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde koruyucu aile birimi ile iletişimin önemi ele alınmıştır (KAEP1, 2013, Birlikteyiz).

Dördüncüsü İki Ailelik Modülü'dür. Ailelere, yanlarına yerleştirilen çocukla sağlıklı ilişki ve iletişim kurma yöntemleri yanında, iletişim araçlarının kullanımının önemi, kendilerinin çocuğun yaşamında ne kadar büyük öneme sahip oldukları bu modülde anlatılmıştır. Çocuğun önem verdiği ilişkilerin kendileri ile benzer olduğu, bakımı üstlenilen çocuğun ilişki dinamiklerinin kimlerden oluştuğu, çocuğun önceki

ilişkileri sağlıklı bile olsa çocuk için yok sayılamaz ve önemli olduğu, biyolojik aile ile iletişimin çocuk üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri ile karşılaşılan iletişim sorunlarına ilişkin çözüm önerileri, çocuğun kendi geçmişi ve bazı özelliklerini kimlerden aldığına ilişkin merakının doğal olduğu bu modülde anlatılan konuları oluşturmuştur (KAEP1, 2013, İki Ailelik).

Beşinci modül Güvenli Bağ Kurma Modülü'dür. Bu modül ile; koruyucu aile ile birlikte yaşamaya başlayan çocuğun güvenli bağlanması ve bağlanma türleri ile çocuğa uygun yaklaşım modellerinin belirlenmesine ilişkin bilgi ve becerilerin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Ailelerin güvenli ve güvensiz bağlanma ile bunların nasıl oluştuğunu ve çocuğun davranışlarına etkisini öğrenmesi, her çocuğun yaş dönemlerine göre gelişim farklılıkları olabileceği, zor davranışlar karşısında ailelerin nasıl bir yol izleyeceği konularına yer verilmiştir (KAEP1, 2013, Güvenli Bağ Kurma).

Altıncısı Yaşam Düzeni Modülü'dür. Ailenin tüm bireyleri için geçerli olan kuralların belirlenmesi ve bu kuralların tutarlılıkta uygulanmasının önemi, kriz durumlarında çocuğun, kendisine ve çevresine zarar vermeden sakinleştirilmesi, çocuğun özelliklerine göre görev paylaşımı, bu görev paylaşımının çocuğun yaşı ve durumu değiştikçe yeniden gözden geçirilmesi, ailedeki bazı davranışların çocuğun geçmiş yaşam deneyimleri ve alışkanlıkları nedeniyle farklı değerlendirilebileceği konuları bu modülde ele alınmıştır (KAEP1, 2013, Yaşam Düzeni).

Yedincisi Beceri Kazanma Modülü'dür. Bu eğitim modülünde çocuğun kendi kendine hayata tutunabilmesi için gerekli olan temel yaşam becerilerini kazanmasının önemi ve öğretimi açıklanmıştır. Koruyucu ailelerin çocuğa temel yaşam becerilerini nasıl kazandıracığı, çocukların bu becerileri öğrenirken sosyal yönden de güçlenmesi gerektiği, acil durumlarda nerelerden nasıl destek alabileceği ve çocuğun kendi başına karar verme becerisi kazanmasının önemi anlatılmıştır (KAEP1, 2013, Beceri Kazanma).

Travma ve İstismar Modülü sekizinci modüldür. Ailelerin koruyucu ailesi oldukları çocuğun geçmişte olumsuz yaşam deneyimleri olabileceği, akran zorbalığı ile karşılaşılabilmesi, gizlilik ve sınırlar konularında farkındalık kazanmaları amaçlanmıştır. Bunun yanında travma ve istismarın ne olduğu, çeşitleri ile birlikte açıklanarak çocukların bazen diğer çocuklar tarafından da istismar edebilecekleri,

travmaya maruz kalmış bir çocuğa yaklaşım şekli, çocuğun olumsuz etkilenmesinin boyutları konusunda bilinçlendirmek ve uygun yaklaşım şekillerini öğretmek hedeflenmiştir (KAEP1, 2013, Travma ve İstismar).

Dokuzuncu ve son modül Bağımlılık Modülü'dür. Bu modülde; bağımlılığın tanımı, çeşitleri ve koruyucu ailenin bakımını üstlendiği çocukta olası bağımlılık davranışları ile buna uygun yaklaşım gösterebilme becerilerinin kazanılması amaçlanmıştır. Ayrıca ailelerin, çocuğa veya çocuğun aileye bağımlı olmasının sonuçlarını fark etmeleri ve bu tür davranışlara uygun yaklaşım göstermelerinin önemi işlenmiştir (KAEP1, 2013, Bağımlılık).

2.2.4.2.2. İkinci Kademe Koruyucu Aile Eğitim Paketi (KAEP2)

KAEP2 özel zorlukları ve ihtiyaçları olan çocuklara, koruyucu aile olmak isteyenler için yanlarına çocuk yerleşmeden önce almaları gereken bir eğitimidir. İki modülden oluşan KAEP2 modül içerikleri aşağıda açıklamıştır.

Birinci modül Suç Mağduru Çocuklar Modülü'dür. Bu modülde uzmanlaşmış koruyucu aile adaylarına, özel zorlukları ve ihtiyaçları bulunan çocuklar hakkında profesyonel bir bakış açısı kazandırmak amaçlanmıştır. Suç mağduru çocuğu anlayabilmek, sağlıklı bir birlikteliğe başlamak ve sürdürmek, iletişim kurmada uygun yaklaşımlar, birlikte yaşamada karşılaşılabilecek sorunlar ile bu sorunlara yönelik çözüm yolları ele alınmıştır (KAEP2, 2015, Suç Mağduru Çocuklar).

Diğeri ise Suça Sürüklenen Çocuklar Modülü'dür. Bu modülde uzmanlaşmış koruyucu aile adaylarının suça sürüklenen çocuk kavramı, suça sürüklenmede risk faktörleri, önleyici tedbirler ve suça sürüklenen çocuklara yaklaşımın temel ilkelerini öğretmek amaçlanmıştır (KAEP2, 2015, Suça Sürüklenen Çocuklar).

2.2.5. Koruyucu Ailelere Yapılan Ödemeler

Koruyucu ailelerden talep edenlere bakım ücreti ve harçlık olmak üzere iki ana ödeme yanında çeşitli kalemlerde ödemeler yapılmaktadır.

Dünya'daki uygulamalar, koruyucu ailelerin kendi geçimlerini sağlayacak şekilde ödeme yapılmasının bu hizmet modelinin yaygınlaşmasında önemli rol oynadığını göstermektedir (Karataş, 2007, s. 16). 2012 yılında çıkan KAY ile

koruyucu ailelere yapılan ödeme miktarları yükseltilmiş ve aile bütçesine ciddi oranda katkı yapacak rakamlar belirlenmiştir. Yine farklı türden koruyucu aile modelleri tanımlanarak bu işi profesyonel meslek olarak yapacak ve geçimini bu hizmetten sağlayacak koruyucu aile uygulamalarının önünü açan adımlar atılmıştır.

Koruyucu ailelere yapılan ödeme miktarları incelendiğinde, rakamların çocuğun masraflarına yetecek kadar olduğu görülür. Bunda ki amacın, insanların sadece para kazanmak için koruyucu aile olabilecekleri endişesidir (Taştekil, 1990, s. 8 ve Şenocak, 2006, s. 196). Toplumumuzda yaygın kanı olarak ‐ailelerin sadece para için çocuk bakması‐ fikri olumsuz karşılanmaktadır. Ancak gelişmiş ülkelerde uygulanan ve mevcut KAY’de yer alan geçici koruyucu ve uzmanlaşmış koruyucu aile modelleri incelendiğinde bu işi yapan ailelerin geçimini bu işten sağlaması teşvik edilmektedir. Bu noktada standartların iyi belirlenmesi, ailelerin iyi seçilmesi ve denetlenmesi ile söz konusu kaygılar giderilebilir. Yani ailelerin para için koruyucu aile olmasında bir mahsur yoktur ve hatta profesyonel bakış bunu gerektirir. Sonuçta korunma ihtiyacı olan bir çocuğun yurt, yuva veya ev tipi bir kuruluş ortamında kalmasındansa, koruyucu aile hizmet modelinin gereklerini kavramış, istenen eğitimleri almış bilinçli ve donanımlı koruyucu aileler yanında kalması tercih edilecek bir durumdur.

Mevcut KAY’e göre; koruyucu aile yanına yerleştirilen çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara karşılık olmak üzere talepte bulunan koruyucu ailelere her çocuk için, gösterge rakamının (10270), memur aylık katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarın 0-3 yaş için % 50, 4-5 yaş için % 75, 6-14 yaş için % 80, 15-18 yaş için % 85 ve 19 yaş üstü için % 90 oranlar karşılığı tutarı, hiçbir kesinti yapılmaksızın aylık ve net olarak ödenir (KAY, md. 24-1). Aylık ödemeler, koruyucu aileler adına açılan banka hesaplarına yatırılır (2015/7 Genelge, md. 2). Bakım ödemesi her ayın yedisine kadar peşin olarak yapılır. Ayın ilk beşinci gününden sonra yapılan yerleştirmelerde ve çocuğun koruyucu aile ilişkisinin sona erdiği ayda çocuğun koruyucu aile yanında kaldığı gün sayısı ile orantılı olarak ödeme yapılır, varsa fazla ödeme geri alınır (KAY, md. 24-5). Uygulamada bu durum geri almak için pek çok prosedürü içeren iş ve işlemleri gerektirmekte ve zorluklara neden olmaktadır. Özemelerin geçici koruyucu aile modelinde olduğu gibi bir sonraki ayın ilk haftasında yapılması bu durumun çözümü olarak düşünülebilir.

Özel zorlukları veya ihtiyaçları bulunan ya da engelli çocuklar için aylık bakım ücreti engel ve yaş durumu dikkate alınarak % 50 oranında arttırılarak uygulanır (KAY, md. 24-2). Engelli sağlık kurulu raporu bulunan çocuklara engel oranına bakılmaksızın artırımlı olarak ödeme yapılır (2015/7 Genelge, md. 4).

Kardeş çocuklar hariç olmak üzere aile yanına özel zorlukları olan veya engelli, iki ya da üç çocuğun aynı anda yerleştirilmesi halinde, ikinci çocuk için belirtilen ödemenin % 80 kadarı, üçüncü ve sonraki çocuklar için % 60 oranında ödeme yapılır (KAY, md. 24-4). İstanbul'da 2016 yılında 32 koruyucu aile yanında birden çok çocuk kalmıştır. Bunların çoğunluğu kardeşlerdir. Yine aynı yıl 2 ayrı koruyucu aile yanında 4'er kardeşin kaldığı vakalar en yüksek sayıdaki kardeş çocuklar olarak kayıtlara geçmiştir.

Geçici koruyucu aile ödemesi ay sonunda ve çocuğun aile yanında kaldığı gün hesaplanarak süreli ailelerdeki gibi yapılır. Ancak ailenin yanına aynı ay içinde beş çocuktan fazla yerleştirme yapılması halinde ilave olarak ek gösterge dahil en yüksek Devlet memuru aylığının % 30'u eklenerek ödeme yapılır. İhtiyaç halinde çocukların mama, bez, giyim ve okul malzeme masraflarının karşılanması amacıyla kuruluştaki kalan çocuklar kadar her çocuk için peşin ödeme yapılır (KAY, md. 25).

Koruyucu aile hizmeti kapsamında olup okula devam eden veya öğrenimini sürdüremeyen çocuklara, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen miktar kadar harçlık ödenir. Koruyucu aileye aylık bakım ücreti ile birlikte yanlarında bulunan çocuğa verilmek üzere ödenen harçlık, çocukların kişisel gelişimlerinin sağlanabilmesi için koruyucu aile tarafından çocuğa verilir. Çocuğa verilen harçlığın, kuruluş bakımındaki çocuklara verilen harçlıkla aynı olması için koruyucu ailelere gerekli yönlendirme yapılır (KAY, md. 26).

Koruyucu aile komisyonu tarafından, çocuk hakkında para kavramının gelişmediğine veya parasını koruyamayacağına karar verilen engelli çocukların harçlıklarının, çocukların bakım, eğitim ve yetiştirilmelerine ilişkin harcamalara karşılık olduğu hakkında koruyucu ailelere gerekli yönlendirme yapılır (KAY, md. 26-1-b).

Koruyucu aile yanında eğitime veya mesleki eğitim ya da kursa devam etmeyen eğitim yaşındaki çocuklar için aylık bakım ücreti yaş grubuna göre aldığı

ücretin % 50'si oranında ödenir (KAY, md. 24-3). Yani eğitimine devam etmeyen çocuklar için aylık bakım ücreti yarıya iner.

Tam gün öğrenim görüp de yemeklerini evde yeme olanağı bulamayan çocuklara, öğrenim süresince harçlıkları iki kat artırılarak ödenir (KAY, md. 26-2), yemek için harçlık iki katına çıkarıldığı için ayrıca yemek ücreti ödemesi yapılmaz (2015/7 Genelge, md. 12).

Koruyucu aile yanında bakılan çocukların gelişim ve eğitimlerinin desteklenmesi için sorumlu SÇG'nin değerlendirmesi ve uygun bulması halinde koruyucu ailelere gerekli ödemeler yapılır (KAY, md. 26-3). Yönetmelik bu konuda vakadan sorumlu SÇG'ye esnek ve geniş bir yetki vermiştir. Uygulamada özellikle dikkat edilmesi gereken noktalardan birisi de çocuk için hizmet alındıktan sonra ödemenin yapılmasıdır. Aksi halde yersiz ödeme yapılmış olur ve aileden yersiz ödemenin hesaplanarak geri alınması gerekmektedir. Bu durum özellikle üniversiteye hazırlık eğitimi, servis vb. ücretlerinin yıllık peşin ödendiği durumlarda karşımıza çıkar. Bu gibi durumlarda aileler uyarılarak aylık fatura almaları ve her ayın sonunda alınan ücret karşılığının ödenmesi şeklinde veya hizmet tamamen alındıktan sonra tamamının ödenmesi şeklinde uygulanmalıdır.

Çocukların okul servis ücretleri ile 4-5 yaş grubu kreş veya anaokulu çocuklarının servis ücretleri, servis bulunmaması halinde ulaşım giderleri karşılığı aylık otobüs bilet ücreti ödenir (KAY, md. 26-3-a). Servis ücreti ödemeleri çocuğun bulunduğu ilde Valilik tarafından uygulanmasına izin verilmiş olan servis ücret tarifesinde belirtilen alt ve üst limitler içinde (İstanbul'da 2016-2017 eğitim öğretim dönemi için ek: 10) olacak şekilde yapılır (2015/7 Genelge, md. 13). Aylık toplu taşıma ücretinin çocuk adına mı yoksa anaokulu çağındaki çocuğa refakat etmek zorunda olan yetişkin adına mı ödeneceği yönetmelikte belirtilmediği için farklı uygulamalara neden olabilecek ve netleştirilmesi gereken bir durumdur. 6 yaş altındaki çocuklar için toplu taşıma hizmetinin çoğunlukla ücretsiz olduğu da dikkate alındığında ona refakat etmek zorunda olan bir yetişkin adına ödeme yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çocukların gelişim ve eğitim ihtiyaçlarının karşılanması veya bir meslek edinmek üzere kamu ya da özel kuruluşlar tarafından açılan kurslara katılacakların öncelikle ücretsiz kontenjanlardan yararlanma durumları değerlendirilir. Bu imkândan

yararlanamayanların kurs süresince kurs bedelleri, eğitim ve öğretimlerine ilişkin etüt, kurs, yaz okulu, harç, sınav ve kayıt ücretleri ile bunlara ilişkin her türlü araç gereç ve malzeme giderleri karşılanır. Çocuğun gelişim ve eğitim ihtiyaçları SÇG tarafından değerlendirilerek uygun bulunması halinde çocuk bir yıl içinde birden fazla kursa katılabilir. Bu kapsamdaki giderlerin karşılanması fatura karşılığı aylık ya da tamamı şeklinde ödenebilir (KAY, md. 26-3-b). Uygulamada bu kursların verdiği hizmet gereği ilgili bakanlıklardan çalışma izni almış olması dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır.

Bazen de ailelerin nasıl olsa ödemesi yapılıyor düşüncesi ile çocukların sınırlarını zorlayarak farklı farklı kurslara göndermeye çalıştığı görülebilmektedir. Bu noktada sorumlu SÇG çocuğun kapasitesi ve yeteneklerini dikkate almalı ve aileyi bu konuda bilgilendirip yönlendirmelidir.

Başka illere öğrenim amacı ile gitmesi gereken çocukların ulaşım giderleri, bir günlük konaklama bedeli ile çocuğun okula kaydı ve kalacağı yere yerleştirilmesi ile ilgili olarak yardımcı olmak üzere giden koruyucu anne ve babanın da ulaşım ve bir günlük konaklama giderleri 10/2/1954 tarihli ve 6245 sayılı Harcırah Kanununun 8. maddesine göre memur veya hizmetli olmayanlar için ödenecek tutarı geçmeyecek şekilde ödenir (KAY, md. 26-3-c). Çocuğun ya da koruyucu ailenin kara, hava ya da denizyolu ile yolculuk yapabilmesine ilişkin ödemelerin yapılabilmesi için mülki amir onayı alınmalıdır (2015/7 Genelge, md. 16).

Eğitim amacıyla koruyucu ailesinin ikamet ettiği ilden başka bir ilde eğitim gören çocuklar için aylık bakım ve diğer ödemeleri koruyucu ailenin kütük kaydının bulunduğu il müdürlüğünce gerçekleştirilir (KAY, md. 26-3-ç). 2016 yıl sonu itibariyle koruyucu aileleri başka illerde olup eğitim amacıyla İstanbul'a gelen 3 üniversite ve 1 lise öğrencisinin işlemleri bu şekilde gerçekleştirilmiştir.

Öğrenim amacıyla yurt dışına çıkacak çocuklar için düzenlenecek pasaportlar, 2008/2 Harçlar Kanunu İç Genelgesi kapsamında harç ücretinden muaftır. Ayrıca öğrenime devam ettiği okulun katılımıyla gerçekleşecek program/proje kapsamında okul yetkilileri ve diğer öğrencilerle birlikte yurt dışına çıkacak çocuğun yol giderleri de karşılanmaktadır (2015/7 Genelge, md. 17).

Koruyucu aile yanında açık lise veya yüksek öğrenime ya da uzaktan eğitime devam eden çocuklar için korunma kararları ve eğitimleri süresince, ayrıca çocuklar

KAY kapsamında biyolojik aileleri yanında izinli oldukları süreçte ödemeler yapılır (2015/7 Genelge, md. 5). Koruyucu aile yanındaki çocukların kamu/özel kurumlardan burs almaları halinde burs ücreti çocuğa verilmek üzere koruyucu aileye ödenir (2015/7 Genelge, md. 6).

Ayrıca koruyucu aile yanında bakılan çocuklar için masraflarının artacağı düşünülen dönemlerde aylık ödemelerde artırım yapılır. Okula giden çocuklara her yıl bir defaya mahsus olmak üzere Eylül ayında okul masraflarının karşılanması amacıyla bakım ücreti 3 kat, yıllık giyim masraflarının karşılanması için Nisan ve Ekim aylarında 2 kat, artırılarak ödeme yapılır (KAY, md. 26-5). MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğüne zorunlu eğitim kapsamında olmadığı belirtilen anaokulu, anasınıfı, uygulama sınıflarını kapsayan okul öncesi eğitime devam eden çocuklar ile öğrenim çağı dışında olan engelli çocuklar için Eylül ayındaki artırımlı ödeme yapılmaz (2015/7 Genelge, md. 18). Aylık bakım ücreti talep etmeyen koruyucu ailelere de talepleri halinde giyim, eğitim harçlık ve diğer eğitim ödemeleri yapılır (KAY, md. 26).

Sözleşmesi devam eden koruyucu ailelerden, eşine veya bir yakınına bağlı olmaksızın emekliliğine esas sosyal güvencesi olmayan eşlerden birinin bir asgari ücret tutarı üzerinden SGK kapsamında isteğe bağlı sigortasını yaptırması ve ödeme belgesinin ibrazı halinde primleri aylık ödemelere ilave edilerek karşılanır (KAY, md. 24-6). KAY ile gelen önemli yeniliklerden biri, koruyucu ailelerin isteğe bağlı sigorta primlerinin karşılanmasıdır. Bu teşvik edici düzenleme ile koruyucu aile sayısını artırmak hedeflenmiştir (Yazıcı, 2014, s. 254). İstanbul'da 2016 yılı içerisinde 78 aileye düzenli olarak isteğe bağlı sigorta primi ödemesi yapılmıştır. Uygulama da dikkatten kaçırılmaması gerek bir husus ise tek ebeveyn olarak koruyucu ailelik yapanlar için bu durumun geçerli olmamasıdır. Yani tek kadın veya erkek koruyucu aile olabiliyorken isteğe bağlı sigortası karşılanmamaktadır. Bu durumun mevcut SGK mevzuatlarının bir gereği mi yoksa bir eksiklik mi olduğu üzerinde durulması gereken bir konudur.

Koruyucu ailenin hesabına yatırılmakta olan aylık bakım ödemesinde belirlenen eksikliklerin giderilmesi amacıyla yapılacak geçmişe dönük ödemelerde mali yılın sonundan başlayarak beş yıl içinde geriye dönük ödeme yapılabilmektedir

(2015/7 Genelge, md. 11). Bu maddeden de anlaşılacağı üzere haksız ya da hatalı yapılmış işlemlerin telafisi için beş yıllık bir süre vardır.

Koruyucu aile yanındaki çocuklar için yapılan giyim ve eğitim masrafları ödemesinin, hizmetin sonlandırılması nedeniyle geri alınmasının gerekli olduğu hallerde, yapılmış olan ödemenin öncelikle çocuk için kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, kullanılmadığının tespit edilmesi durumunda geri alınması (2015/7 Genelge, md. 19) gerekmektedir.

Her altı ayda bir değişen ve 2017 yılı ilk altı ayına ait koruyucu aile ödeme miktarları ve türleri aşağıdaki Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo: 17			
Koruyucu ailelere yapılan ödemeler (2017 yılı 2. 6 ay)			
Yaş ve öğrenim durum	Aylık bakım ücreti* TL	Aylık harçlık TL	Aylık toplam TL
0-3 Yaş	527,40	-	527,40
4-5 Yaş	791,09	-	791,09
6-14 Yaş (1 – 4. Sınıflar)	843,83	61,62	905,46
6-14 Yaş (5 – 8. Sınıflar)	843,83	92,44	936,27
15-18 Yaş (Lise ve Dengi)	896,57	123,25	1019,82
19+ Yaş (Yüksek Öğrenim)	949,31	205,41	1.154,72
* Bakım ücreti Eylül ayında 3 kat, Ekim ve Nisan aylarında 2 kat olarak ödenir			
Ayrıca			
İsteğe bağlı SGK (568,80TL)	Eşlerden biri için asgari ücret üzerinden		Tamamı
4 yaş üzeri okul servis ücreti	Bulunduğu ilde belirlenen sınırlarda		Tamamı
Meslek edinme kursları yıllık	Birden çok kursa gidebilir		1.708 TL
S.B.S Hazırlık yıllık			3.211 TL
Üniversiteye hazırlık yıllık			5.002 TL
Kaynak: http://www.koruyucuaille.gov.tr verileri kullanılarak oluşturulmuştur.			

Sayıları az olsa da ödeme talep etmeyen aileler vardır. Uygulamada genellikle ailelerin yapılan ödemeleri çocuk adına biriktirdikleri gözlenir. İstanbul’da koruyucu ailelerin çocuk adına açılan para veya altın hesabı, bireysel emeklilik ödemesi, konut alınması gibi çeşitli yatırım araçları ile çocuk adına tasarruflarda bulunmaları sık karşılaşılan bir durumdur.

2.2.6. Koruyucu Ailelerin Görev ve Yükümlülükleri

Genel olarak her koruyucu aile belirli kıstaslardan geçmiş, bir veya birden çok çocuğun korunma ve bakım sorumluluğunu devlet ile paylaşan, evini, imkânlarını, emeğini ve en önemlisi sevgisini paylaşan kişi veya kişilerdir. Temelde çocuğun var olan kapasitesini en iyi şekilde geliştirebilmesi için çaba harcanır ve ailelerden hayatın olağan akışına uygun davranışlar sergilemeleri, çocukla ilgili her türlü gelişim ve değişimde koruyucu aile birimi ile iletişim ve işbirliği halinde olması beklenir.

Koruyucu aile ve mülki amir arasında imzalanan ve ek: 5'te örneği verilen "Koruyucu Aile Sözleşmesi" hukuki anlamdaki tek belgedir. Sözleşme maddelerinin haricinde KAY 15. maddesinde doğrudan koruyucu ailenin görev ve yükümlülükleri sıralanmıştır. Şimdi bu yükümlülükleri biraz daha yakından inceleyeceğiz.

Koruyucu aileler yanlarına yerleştirilen çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için gerekli koşulları sağlamak ve uygulamak, Sağlık Bakanlığı'nın belirlediği aralıklarda çocuk izlem protokollerine göre izlemine yaptırmak, varsa tedavi planı ile ilgili yükümlülükleri yerine getirmek, uygulanmasında koruyucu aile birimiyle işbirliği içerisinde olmak (KAY, md. 15-1-a) durumundadır.

Çocuğun yetenekleri el verdiği ölçüde eğitim ve öğretimi veya meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermeli, eğitim ve yetiştirme dışında hiçbir surette çalıştırmamalıdır (KAY, md. 15-1-b).

Görüşürülmesinde koruyucu aile birimince bir sakınca bulunmaması durumunda çocuğun; anne, babası ve diğer yakınları ile koruyucu aile birimince uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamalıdır (KAY, md. 15-1-c). Koruyucu aile çocuğun kan bağı bulunan ya da eski çevresinden kişilerle iletişim kurmamalıdır (KAY, md. 15-1-ç). Aksi halde hem koruyucu aile hem de çocuk için istenmeyen durumlar ortaya çıkabilir.

Çocuğun karşılanabilir nitelikteki ihtiyaç, istek ve beklentileri ile çocuğu ilgilendiren kararlarda düşüncesi alınmalıdır (KAY, md. 15-1-d). Çocuğun devam edeceği okul, katılacağı kurs, sünnet gibi hayatını etkileyen, değiştiren konularda sorumlu SÇG ile birlikte karar alınmalıdır (KAY, md. 15-1-e). Çocukla ilgili oluşan her türlü rutin dışı değişiklikleri ve bunlara ilişkin duyuları sorumlu SÇG'ye bildirmelidir (KAY, md. 15-1-f).

Koruyucu aile hizmet sürecine ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten SÇG'ye gerekli çalışma şartlarını hazırlamak, periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmek, koruyucu ve destekleyici tedbir kararlarının uygulanması için uygulama planı doğrultusunda işbirliği yapmak durumundadır (KAY, md. 15-1-g). İl müdürlükleri tarafından koruyucu aile konusunda yapılacak eğitim ve çalışmalara katılması gerekir (KAY, md. 15-1-ğ).

Koruyucu aileler; telefon değişikliği bilgisini hemen, adres değişikliği bilgisini acil durumlar dışında en az 20 gün önce, başka bir il veya ilçeye taşınma durumunda en az bir ay önce il müdürlüğüne bildirmelidir. Başka bir şehre taşındıktan sonra ise sürekli yerleşim yerini 20 gün içinde il müdürlüğüne bildirmelidir (KAY, md. 15-1-ı).

Çocuğun koşullarının değişmesi sonucu hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması halinde, çocuğun yararının gerektirdiği işlemlerin yapılabilmesi için her türlü destekte bulunmak ve çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasında il müdürlüğü ile iş birliği yapmalıdır (KAY, md. 15-1-i). Özellikle sözleşmesi sonlanacak koruyucu ailenin, çocuğa yeni bir koruyucu aile bulunması sürecinde koruyucu aile birimi ile işbirliği içinde olması, çocuğun kuruluş ortamı görmeden yeni bir aile ortamına kavuşması için çok önemlidir.

Geçici ve uzmanlaşmış koruyucu ailelerin yukarıda belirtilenler dışında ek görev ve yükümlülükleri vardır. Geçici koruyucu aile kendisine çocuk yerleştirme önerildiğinde geçerli bir mazereti olmadığı sürece çocuğu yanına kabul etmelidir (KAY, md. 15-1-j).

Acil koruma gerektiren ve kuruluş bakımına yerleştirilmemiş olup, il müdürlüğü tarafından yerleştirilmek istenen çocukları, mazeretsiz olarak üç defadan fazla olmamak şartıyla günün her saatinde kabul etmelidir (KAY, md. 15-2-a).

İl veya ilçe dışına çıkılması gereken durumlarda önceden il müdürlüğü koruyucu aile birimine bilgi vermeli, ev koşulları hizmete uygun olarak düzenlenmelidir. Geçici statüden vazgeçmek istemeleri halinde bu durumu en az bir ay önceden il müdürlüğüne bildirmeli ve yanlarındaki çocuklar uygun alınincaya kadar hizmeti sürdürmelidirler (KAY, md. 15-2).

Ayrıca uzmanlaşmış koruyucu ailelerin çocuklarla ilgili sağlık ve eğitim tedbir kararları ile varsa denetim tedbiri kararlarının uygulanması için ilgili birimlerle işbirliği yapması (KAY, md. 13-3) gerekmektedir.

2.2.7. Koruyucu Ailelik Sürecinde Uygulanan Diğer İşlemler

Bu bölüm genel olarak literatürde çok az ele alınmış olan, ancak uygulamada çok sık karşılaşılan ve gerek koruyucu aile adayları gerekse koruyucu ailelerin sıklıkla merak ettiği konulara açıklık getirmek üzere küçük başlıklar altında ele alınacaktır.

Bunlardan biri sağlık giderleridir. Koruyucu ailede bakılan çocukların sağlık harcamaları için kuruluş bakımındaki çocuklarda olduğu gibi 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu hükümleri uygulanır (KAY, md. 27).

SGK tarafından ödenmeyen tedavi giderlerinin; tedavinin ya da teşhise yönelik tetkiklerin devlet/üniversite hastanesinde yapılamayacağı veya acil hareket edilmesi gerektiği için özel bir hastane/tıbbi görüntüleme merkezine yapılan sevk belgesi, çocuğun hastalığına ilişkin raporlar, harcama faturaları/ödeme makbuzları ve vakadan sorumlu SÇG'nin durum değerlendirme raporu koruyucu aile vaka dosyasına konularak "03.9" ekonomik kodlu bütçe tertibinden karşılanır (2015/7 Genelge, md.20). Sağlık Uygulama Tebliğinde belirtilen, görmeye, işitmeye yardımcı ya da dış tedavilerinde kullanılan tıbbi malzemeler, protez, ortez ve ortopedik malzemeler gibi tedavi vb. malzeme farklarının belgeleriyle birlikte koruyucu aile vaka dosyasına konular ve ödemeler "03.9" ekonomik kodlu bütçe tertibinden karşılanır (2015/7 Genelge, md. 21). Koruyucu aile yanındaki çocuklar 5510 sayılı Kanun kapsamındadır ve katılım payından muaftır (2015/7 Genelge, md. 22).

İkincisi eğitim işlemleridir. Çocuklar yaş, cinsiyet ve yetenekleri doğrultusunda devlet okullarında eğitimlerini görürler.

Anaokulu, ilk, orta ve lise ve yükseköğrenimlerini özel veya vakıf kuruluşlarında almak isteyen çocuklar öncelikle bu kuruluşların ücretsiz kontenjanından yararlandırılarak eğitim alırlar. 2016 yılı sonu itibariyle İstanbul ilinde anaokulu ve kreş çağında 41, ilkokula giden 12, ortaokula giden 6 ve liseye giden 3 çocuk ücretsiz kontenjandan yararlandırılmıştır. Ücretsiz kontenjandan yararlandırma

dışında kamuya ait olmayan her kademedeki eğitim kuruluşlarının eğitim ücreti ödenmez.

Çocuğun gelişimine katkı sağlayacak olan ve vakadan sorumlu SÇG'nin onayladığı mesleki eğitim kurs ücretleri karşılanır. Bu kursların resmi çalışma izni olmasına dikkat edilmelidir. Kurslarla ilgili herhangi bir adet sınırlaması yoktur ancak bulunulan ilin genel geçer değerlerine göre kıyaslama yapılır.

Diğer bir konu il dışında eğitim konusudur. Lise veya üniversite okumak için koruyucu ailesinin bulunduğu şehirden başka bir şehre gitmesi gereken çocuklar açısından hizmetin devamında çocuk ve koruyucu ailesinin iletişimlerinin ne şekilde sürdürüleceği, koruyucu ailenin çocuk için üstlenmeye devam edeceği sorumluluklar değerlendirilir. Koruyucu aile hizmetinin sonlandırılmasını gerektirecek bir durum yoksa izlemeler, çocuğun ve koruyucu ailenin bulunduğu il müdürlükleri arasında koordinasyon kurularak devam ettirilir. Aylık bakım ödemesinin çocuk için kullanılma durumu takip edilir (KAY, md. 16).

Bunun dışında çocukla ailenin seyahat etmesi vardır. Koruyucu ailenin tatil, gezi gibi nedenlerle il dışı seyahatlerinde çocuğu beraberinde götürmek istemesi halinde; çocuk ve aileyi izlemekle görevli SÇG'nin uygun görüşü ve il müdürünün onayı ile izin verilir (KAY md. 19-1).

Koruyucu ailenin görev veya tatil amacı ile çocuğu beraberinde yurt dışına götürebilmesi talebi; veli, vasi veya kayyumun izni, çocuk ve aileyi izlemekle görevli SÇG'nin uygun görüşü ile koruyucu aile komisyonuna sunulur. Komisyon tarafından çocuğun yurt dışına çıkmasının uygun görülmesi halinde, il müdürünün teklifi ve mahalli mülki amirin onayı ile gerekli izin verilir (KAY md. 19-2).

Çocuğun koruyucu ailesiyle birlikte yurt dışına çıkmasının uygun bulunduğu durumlarda hizmet kapsamında yapılması gereken izleme ve raporlamaya ilişkin ücretler, ASPB tarafından gönderilen ödenekten, koruyucu aile ve çocuğun takip edildiği il müdürlüğünce yapılır (KAY, md. 19).

Ayrıca çocuğun istihdamı da önemli bir konudur. Koruyucu aile yanında öğrenimini sürdürmekle birlikte, eğitiminin bir parçası olarak yapılan stajlar kapsamında ya da gelişimine ve meslek edinmesine katkı sağlayacak işlerde okul yaşantısına etki etmeyecek şekilde çalışmak isteyen çocukların 15 yaşını doldurmuş

olması halinde İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi tarafından öncelikle psiko-sosyal durumları ve haklarının korunması açısından değerlendirilmesi, sakınca görülmemesi halinde veli veya vasilerinden izin alınması ya da çalışabilmesine ilişkin mahkeme kararının bulunması (2015/7 Genelge, md. 23) gerekmektedir. Koruyucu aile yanında iken reşit olan ve talep eden çocuklarla ilgili olarak 3413 sayılı kanunun kapsamında devlet memuru olarak istihdam edilmelerine ilişkin işlemler gerçekleştirilir.

Yine biyolojik aile yanına izinli verilme vardır. Koruyucu aile yanına yerleştirilen çocuk, dosya bilgileri ve yapılan sosyal inceleme sonucuna göre uygun bulunması ve çocuğun istemesi halinde yaşantısını etkilemeyecek aralıklarla ve sürelerle, tatil günlerinde olmak üzere yıl içerisinde en fazla otuz güne kadar biyolojik ailesine izinli verilebilir. İzinli verilen çocuk, koruyucu aileden biyolojik ailesine veya yakınlarına teslim edilmek üzere koruyucu aile birimince alınır ve izin bitiminde aynı yöntemle koruyucu aileye teslim edilir. İzin sırasında veya dönüşünde çocuğun ihmal edildiği, istismara uğradığı ya da kötü muamele gördüğünün belirlenmesi hallerinde durum hakkında tutanak düzenlenir, gerekli mesleki çalışmalar yapılır, planlanarak uygulanır, izinli verilen kişi hakkında yasal işlemlerin başlatılması için gerekli başvurular yapılır, çocuk bir daha bu kişiye izinli verilmez ve hakkındaki hizmet planı yeniden değerlendirilir. İzin süresi biten çocuğun koruyucu aile birimine getirilmemesi halinde çocuk, kollukla birlikte bulunduğu adresten hemen geri alınır (KAY, md. 17).

Bunlara ek olarak koruyucu ailenin yerleşim yeri değişikliği söz konusudur. Koruyucu ailenin yerleştiği il veya ilçesini değiştirmesi halinde ilgili dosyalar, il müdürlüğüne yeni yerleşim adresinin bulunduğu il müdürlüğüne gönderilir. Yeni yerleşim yerinin bildirilmesi tarihinden itibaren en fazla bir hafta içinde koruyucu aile ziyaret edilir ve koruyucu aile izleme raporu hazırlanır. Olumlu kanaat oluşması halinde çocuğun nakline ilişkin işlemler ilgili il müdürlükleri arasında yapılır. Nakil sırasında koruyucu aileye en son yapılan ödeme tarihi belirtilir (KAY, md. 18).

Biyolojik aile görüşmesi olan çocuklar için koruyucu ailenin belirlenen tarihlerde çocuğu aile görüştürmesi için getireceğini içeren beyan ve taahhüt alınır. Özellikle çocukla biyolojik ailesinin görüşmesini istemeyen ya da bu yönde eğilim gösteren ailelerin il değişiklik gerekçeleri detaylı değerlendirilmelidir.

Türkiye Cumhuriyeti(TC) Vatandaşlık Kimlik Numarası olmayan çocuklar konusu da vardır. Bu çocuklar 5395 sayılı ÇKK kapsamında korunma altına alınmış olup çeşitli hizmet modellerinden yararlandırılmaktadırlar. Bu çocukların TC kimlik numarası edinememe sebeplerine bakıldığında iki farklı durumla karşılaşılmaktadır. Birincisi anne babası Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğu bilindiği halde gerekli sorumlulukları yerine getirmedikleri için prosedürlerin tamamlanamadığı ve kimlik tescili yapılmamış çocuklar. İkincisi ise yabancı uyruklu anneden ülkemizde dünyaya gelmiş ve annenin uyruğu nedeniyle vatandaşlık kazanamayıp TC kimlik numarası alamayan çocuklar. İstanbul'da koruyucu aile yanında kalan TC kimlik numarası olmayan 8 çocuk mevcuttur.

Bu çocukların eğitim işlemleri için e-okul kayıtlarında, sağlık işlemleri için hastane kayıtlarında, ilaç tıbbi araç temini için SGK kayıtlarında görünmüyor olmaları sorun teşkil etmektedir. Bu nedenlerden dolayı bu sorunlarla baş edebileceği düşünülen eğitim ve gelir seviyesi yüksek aileler yanına yerleştirilmelerine dikkat edilmelidir.

ASPB ÇHGM'ye bilgi verilmesi gereken durumlar başka bir konudur. Koruyucu aile olmak üzere başvuran aile yanına çocuk yerleştirilmesi, geri alınması, koruyucu ailenin yerleşim yerinin bulunduğu ili değiştirmesi, çocuğun naklinin yapılması, statü iptali ve çocuğun vefatı hallerinde il müdürlüklerince ASPB ÇHGM'ye bilgi verilir (KAY, md. 28).

Nihayetinde çocuğun evlat edinmeye uygun hale gelmesi vardır. Öncelikle evlat edinme şartlarını taşıyan bir çocuk evlat edindirme işlemlerine tabi tutulmadan koruyucu aile yanına yerleştirilemez. Evlat edindirilemeyen ve koruyucu aile yanına yerleştirilen ancak daha sonra biyolojik anne/babanın vefatı gibi nedenlerle evlat edindirilmeye uygun hale gelen çocuklar Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğü 7. maddesi gereği öncelikle koruyucu ailesi tarafından evlat edinilebilir. Eğer koruyucu aile çocuğu evlat edinmek istemez ise çocuk sıradaki evlat edinme ailesine önerilmelidir.

Koruyucu aile yanındaki çocuk reşit olduktan sonra, koruyucu ailesi tarafından evlat edinilmek istenirse ve çocukta buna rızalı ise; o zaman kendi kararlarını kendisi verebilme yetkisine sahip olduğu için TMK hükümlerince mahkeme kararı ile evlat edinme işlemleri gerçekleştirilir.

2.3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK)'nun tez sayfasında “koruyucu aile” kavramı 17.07.2017 tarihinde aratıldığında toplam 20 adet tez listelenmiş olup aşağıdaki Tablo 18’de gösterilmiştir. Bunlardan 1 tanesi tıpta uzmanlık, 2 tanesi doktora ve kalan 17 tanesi yüksek lisans tezi olup bu tezlerden 11 tanesi sosyal hizmetler alanındadır.

Tablo: 18						
Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) koruyucu aile içerikli tezler listesi						
No	Tez No	Yazar	Yıl	Tez Adı (Orijinal/Çeviri)	Türü	Konu Bölüm
1.	433674	Nurgül Certel	2016	Koruyucu Aile Derneklerine Üye Olan Koruyucu Ailelerin Bu Modele İlişkin Deneyim Ve Değerlendirmeleri	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
2.	425287	Ömer Kartal	2016	İslam Hukukunda Koruyucu Aile	Y.Lis.	Din
3.	443133	Aytül Yurdakul	2016	Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na Bağlı Kurum Bakımında Kalan Çocuklarla Koruyucu Aile Yanında Kalan Çocukların Benlik Saygısı Ve Psikososyal Gelişimleri Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi	Y.Lis.	Psikoloji
4.	398525	Meryem Bektaş	2015	İslam Hukukunda Çocuk Hakları Bağlamında Koruyucu Aile	Y.Lis.	Din Hukuk
5.	417240	Hacer Duygu Yeşilkayalı	2015	Koruyucu Aile Bireylerinin Sosyodemografik Özellikleri İle Empatik Becerileri Ve Özgecilik Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
6.	358544	Sabiha Kuş	2014	Koruyucu Aile Hizmeti Ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler Çal.Ek.ve End. İliş.

7.	279438	Seda Kurtuluş Akbulut	2011	Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Aracılığıyla Evlat Edinme Ve Koruyucu Aile Kurumu	Y.Lis.	Hukuk Kamu Yönetimi
8.	261750	Gökhan Karakayalı	2009	Velayet Hakkının Kullanılmasına İlişkin Hukuki Sorunlar Ve Özellikle Koruyucu Aile Uygulaması	Y.Lis.	Hukuk
9.	210366	Fatma Kahraman	2007	Türkiye'de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti Sakarya Ve Kocaeli Örneği	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler Sosyoloji
10.	164388	Seval Üstüner	2005	Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Ruh Sağlığı	Y.Lis.	Psikiyatri
11.	160394	Suna Özkara	2005	Toplumun Koruyucu Aile Uygulamasına İlişkin Bilgi Görüş Ve Değerlendirmeleri	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
12.	98597	Yücel Can	2000	Koruyucu Aile Uygulaması: Ankara Örneği	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler Sosyoloji
13.	52933	Özlem Tok	1996	Koruyucu Aile Hizmeti, Standartları Ve Ülkemizdeki Durumu	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
14.	51527	Fatma Özdemir	1996	Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Bakımı (Psiko-Sosyal Ve Hukuksal Açıdan)	Y.Lis.	Eğitim ve Öğretim
15.	41687	Sevgi Sayıta (Usta)	1995	Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi	Dr.	Hukuk
16.	17280	Semahat Altuhul	1991	Konya Çocuk Yuvasındaki 0-12 Yaş Çocuklarının Gelişim Özellikleri Ve Ana Yoksunluğunun Çocuk Gelişimine Etkileri Açısından Koruyucu Aile Bakımı Ve Aile Çocuklarının Kurum Bakımı İle Karşılaştırılmalı İncelenmesi	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
17.	16768	Gülender Yılmaztürk	1991	İnfertil Ailelerin Evlat Edinme Ve Koruyucu Aile Olma Konularındaki Bilgi Ve Tutumları	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler
18.	5484	Sevda Taştekil	1989	Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler Koruyucu Aile Bakımı İzmir Örneği	Dr.	Sosyal Hizmetler
19.	3730	M. Hamil Nazik	1988	Çocuksuz Ailelerin Evlat Edinme Ve Koruyucu Aile Hakkındaki Görüşleri	Y.Lis.	Sosyal Hizmetler

20.	176566	Figen Ergün	1977	Korunmaya Muhtaç Çocuk Bakım Yurtları Ve Koruyucu Aile Yanındaki 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ölüm Oranı Ve Nedenleri	Tıp Uz.	Ev Ekonomisi
Kaynak: http://tez.yok.gov.tr						

1949 yılından bu yana gündemde olan ve ilk tez çalışmasının 1977 yılında yapılmış olduğu dikkate alındığında hem bu alanda geç çalışılmaya başlandığı hem de gelinen yıl itibariyle 19 sayısının çok az olduğunu söyleyebiliriz.

Tok (1996) tarafından koruyucu aile hizmetini, standartlarını ve ülkemizdeki durumunu belirlemek amacı ile sosyal hizmet uzmanı, koruyucu aile ve biyolojik ailelerle çalışmıştır. Sonuçta; kaynak yetersizlikleri ve bu alandaki belirsizliklerin oluşturduğu sorunların altı çizilerek, biyolojik ailelerin koruyucu aile hizmeti konusunda bilgilendirilmelerinin gerekliliği tespit edilmiştir.

Can (2000), koruyucu aile uygulamasının ülkemizdeki durumunu belirlemeyi amaçlamış, Ankara'daki 47 koruyucu aile ile görüşmüştür. Ailelerin çocuk sahibi olma ihtiyaçlarının çocuğun ihtiyaçlarından daha önde olması ve prosedürlerin fazla olması nedeniyle koruyucu aile uygulamasının yaygınlık kazanmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Uslu'nun yayına hazırladığı (2004) Koruma Altındaki Çocuklar başlıklı 23-25 Şubat 2004 tarihlerinde gerçekleştirilen Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına 17. Sempozyum sunularından oluşan kitapta, içerisinde birçok makale yer almaktadır. Odağında koruma altındaki çocuklar olan kitabın pek çok makalesinde koruyucu aile hizmet modeli ve bu modelden yararlanan çocuklara ilişkin detaylar yer almaktadır.

Üstüner, Erol ve Şimşek tarafından yapılan araştırmada (2005), Ankara'da koruyucu aile yanındaki 39 çocuk, kuruluş bakımındaki 62 çocuk ve biyolojik ailesi yanında yaşayan 62 çocuk ile görüşülmüştür. Bakım modellerine göre çocuklarda sorun davranışların görülme sıklığının; öz aile yanında yaşayan çocuklarda % 9.7, koruyucu aile yanında yaşayan çocuklarda % 12.9, kuruluş bakımındaki çocuklarda ise % 43.5 olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kahraman (2007) çalışmasında koruyucu aile alanında çalışan meslek elemanları yanında Sakarya ve Kocaeli ilindeki 12 koruyucu aile ile görüşerek, koruyucu aile hizmetinin gelişimi ve ülkemiz aile yapısına uyumunu ele almıştır.

Karataş (2007) çalışmasında o dönemde uygulanmakta olan koruyucu aile hizmet modelinin güçlü ve zayıf yönlerine dikkat çekmiş, bütünlüklü bir çocuk koruma sistemi içerisinde koruyucu aile hizmet modelinin ele alınması gerektiği üzerinde durmuştur.

Yayın yönetmenliğini Erol'un yaptığı (2008) Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı başlığı altında toplanan ve 15-16 Şubat 2007 tarihlerinde gerçekleştirilen Prof. Dr. Mualla Öztürk Anısına 20. Sempozyum sunularından oluşan kitap, içerisinde pek çok makaleyi barındıran, temel başvuru kaynaklarından birisidir. Bu çalışma özellikle evlat edinme ve koruyucu aile hizmet modelinden yararlanan çocukların ruh sağlığına ilişkin bilgileri içermesi açısından önemli ve dikkat çekicidir.

Özbesler (2009), koruyucu aile yanında olup tedavi için kliniğe müracaat eden çocuklar ve aileler üzerinden elde ettiği verilere dayanarak, yaşanan sorunların en aza indirgenebilmesi için, koruyucu aile yanına çocuk yerleştirilirken göz önünde bulundurulması gereken noktalara dikkat çekmiş ve çok önemli tespitlerde bulunmuştur.

Yolcuoğlu (2009), yılında yapmış olduğu iki ayrı çalışmada Türkiye'deki çocuk koruma sisteminin dayanakları ve işleyişini ele almıştır. Mevcut çocuk koruma sistemini uygulama deneyimleri ile birlikte değerlendirildiği bu çalışmalar çocuk koruma sisteminin güçlü ve zayıf yönlerini irdelemiş ve daha ideal bir çocuk koruma sistemine ulaşmak için atılması gereken adımları ortaya koymuştur.

Doğan (2013) koruyucu aile yönetmeliğini incelediği çalışmasında; yönetmeliğin dayanak olarak eksiklikleri olduğu, en azından bir tüzükle düzenlenmesi gerektiği, koruyucu aileliğin her aşamasında işlemin hakim izni, denetimi ve gözetimi altında olması gerekliliğine dikkat çekmiştir.

Kuş (2014) Çanakkale ili örneğinde basit tesadüfi örnekleme ile 650 kişiye ulaşarak anket uyguladığı çalışmasında; Çanakkale halkının koruyucu aile hizmet modeline ilişkin farkındalığı ve bakış açılarını ortaya koymuştur.

Daşbaş (2015) çalışmasında, Türkiye’de doğrudan koruyucu aileliğin koruyucu ailelerin biyolojik çocukları üzerindeki etkisi üzerinde durmuştur. Çalışma bu alanda ülkemizde ilk olma özelliği taşımaktadır.

Bu çalışma yapıldığı dönemde; YÖK veri tabanındaki araştırmaların evren ve örneklemi incelenerek kaç koruyucu aileden veri toplandığına bakılmıştır. Doğrudan 225 koruyucu aileden elde edilmiş olan bu çalışma için; “şu ana kadarki araştırmalar içerisinde en çok sayıdaki koruyucu aileden veri toplanan çalışma” özelliği taşıdığını söyleyebiliriz.

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma uygulamalı bir araştırma olup, amacı açısından açıklayıcı bir araştırmadır. Açıklayıcı araştırmada amaç; olayların neden geliştiğini ve değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklamaktır (Gürbüz ve Şahin, 2015, s.100). Yöntem olarak hem nicel hem de nitel yöntemlerden yararlanılmıştır. Ailelere uygulanması planlanan anketlerin nicel tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiş, sosyal çalışma görevlileri ile yapılan görüşmeler nitel eylem araştırması olarak, yüz yüze derinlemesine görüşme olarak yapılmıştır.

3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Türkiye'deki koruyucu aileler ve Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlükleri koruyucu aile biriminde çalışan sosyal çalışma görevlileridir. 2016 yılsonu verilerine göre; araştırmanın yapıldığı dönemde Türkiye'de 4.115 koruyucu aile yanında 5.004 çocuğun ve İstanbul'da 378 koruyucu aile yanında 413 çocuğun koruyucu aile hizmet modelinden yararlandığı tespit edilmiştir. İl müdürlüklerinin koruyucu aile birimlerinde çalışan sosyal çalışma görevlisi (SÇG) sayılarının net olarak tespit edilmesi ise mümkün değildir. Şöyle ki, uygulamada 20'den daha fazla koruyucu aile bulunan illerde (ek: 11) koruyucu aile birimleri oluşturulmakta ve sadece koruyucu aile işlemlerine bakmakla görevli sosyal çalışma görevlileri görevlendirilmektedir. Az sayıda koruyucu aile bulunan illerde ise sosyal çalışma görevlilerine koruyucu aile işlemlerine ek olarak başka görevlerde verilmektedir. Bu yüzden Türkiye geneli net sayı belirlemek mümkün olmamakla birlikte çalışmanın yapıldığı dönemde İstanbul'daki koruyucu aile biriminde 15 sosyal çalışma görevlisinin çalıştığı tespit edilmiştir.

İstanbul'daki koruyucu ailelerin çok çeşitli sosyal, kültürel ve ekonomik seviyede olmaları nedeniyle, İstanbul'un Türkiye için iyi bir örneklem teşkil edeceği düşünülmüş ve ayrıca bir örneklem çalışması yapılmamıştır. Aşağıdaki Tablo 19'da; korunma altındaki ve koruyucu aile yanındaki çocuk sayıları Türkiye ve İstanbul

kıyaslaması yapılarak ele alınmıştır. Bu tabloda yine Türkiye ve İstanbul için 2016 yılsonu verileri esas alınmıştır.

Tablo: 19			
Koruyucu aile hizmet modelinde İstanbul'un Türkiye'deki yeri			
İçerik	Türkiye	İstanbul	İstanbul Oranı %
Toplam nüfus	79.814.871	14.804.116	18,54
Korunma altında olan çocuk sayısı	18.323	1.993	10,87
Korunma altındaki çocukların nüfusa oranı %	0,022	0,013	-
Koruyucu aile (KA) yanındaki çocuk sayısı	5.004	413	8,21
KA'deki çocukların korunma altında olan çocuklara oranı %	27,30	20,72	-
Kaynak: Araştırmacı tarafından TÜİK, ÇHGM, ASPİM ve http://www.koruyucuaille.gov.tr verileri kullanılarak oluşturulmuştur.			

Tablo 19 incelendiğinde İstanbul'un nüfusu, ülkemiz nüfusunun % 18,54'ünü oluşturmaktadır. Ülkemizde korunma altındaki çocukların ülkemiz nüfusuna oranı % 0,022 iken, İstanbul'da korunma altındaki çocukların İstanbul nüfusuna oranı % 0,013'tür. Bu sonuca göre nüfusla; İstanbul'da korunma altında bulunan çocuk oranının Türkiye ortalamasının çok altında olduğu söylenebilir.

Korunma altındaki çocukların koruyucu ailede olma oranları için aynı kıyaslamaya baktığımızda ise; ülkemiz ortalaması % 27,30 iken, İstanbul ortalaması % 20,72 olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da bize korunma altındaki çocuk sayısına göre koruyucu aile hizmet modelinden yararlanma oranında İstanbul'un Türkiye ortalamasının gerisinde olduğunu göstermektedir.

İstanbul'da koruyucu aile yanında kalan çocukların koruyucu aile türüne göre, cinsiyet dağılımları aşağıdaki Tablo 20'de gösterilmiştir. Tablo 20 incelendiğinde araştırmanın yapıldığı dönemde İstanbul'da geçici koruyucu aile ve uzmanlaşmış koruyucu aile modellerinde koruyucu aile bulunmadığı görülmektedir. Bu modeller için Türkiye'de de henüz örnekler oluşmamış olup üzerinde çalışılmaktadır. Tabloda akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli % 17,19 iken, en yaygın model olan süreli koruyucu aile modeli ise % 82,81 oranındadır. Her bir koruyucu aile modeli farklı

amaç ve özelliğe sahip olup, süreli koruyucu aile modeli en yaygın olan model olarak dikkat çekmektedir.

Tablo: 20						
İstanbul'da koruyucu aile türüne göre, çocukların cinsiyet dağılımları						
Koruyucu Aile Türü	Kız		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Süreli	217	52,54	125	30,27	342	82,81
Akraba/yakın çevre	32	07,75	39	09,44	71	17,19
Geçici	0	0	0	0	0	0
Uzmanlaşmış	0	0	0	0	0	0
Toplam	249	60,29	164	39,71	413	100
<i>Kaynak:</i> ASPİM koruyucu aile işlemleri şubesi verileri						

Yine Tablo 20'de İstanbul'da koruyucu aile yanındaki çocukların cinsiyet dağılımına baktığımızda ise; kız çocuk oranının % 60,29 ve erkek çocuk oranının % 39,71 olduğu görülmekte olup kız çocukların oranı daha fazladır.

İstanbul'da 2016 yılsonu verilerine göre koruyucu aile yanında kalan çocukların yaş dağılımları aşağıdaki Tablo 21'de gösterilmiştir. Çocukların yaş ortalaması 14,29'dur.

Tablo: 21		
İstanbul'da koruyucu aile yanındaki çocukların yaş dağılımları		
Yaş	Sayı	%
1	6	1,45
2	21	5,08
3	35	8,47
4	51	12,35
5	57	13,80
6	35	8,47
7	25	6,05
8	18	4,36
9	21	5,08
10	12	2,91

11	10	2,42
12	18	4,36
13	12	2,91
14	11	2,66
15	20	4,84
16	12	2,91
17	13	3,15
18	14	3,39
19	5	1,21
20	4	0,97
21	3	0,73
22	3	0,73
23	1	0,24
24	3	0,73
25	1	0,24
30	1	0,24
31	1	0,24
Toplam	413	100
<i>Kaynak:</i> ASPİM koruyucu aile işlemleri şubesi verileri		

İstanbul'da mevcut süreli koruyucu ailelerin ve araştırmaya katılan ailelerin ikamet ettikleri ilçelere göre dağılım durumları aşağıdaki Tablo 22'de gösterilmiştir.

Tablo: 22		
İstanbul'daki tüm süreli koruyucu aileler ile araştırmaya katılan süreli koruyucu ailelerin ikametgâh dağılımları		
İlçeler	Tüm süreli koruyucu aile (KA) ikamet dağılımı	Araştırmaya katılan süreli KA ikamet dağılımı
Adalar	2	1
Arnavutköy	3	3
Ataşehir	7	5
Avcılar	11	8

Bağcılar	11	8
Bahçelievler	12	10
Bakırköy	7	7
Başakşehir	11	9
Bayrampaşa	3	3
Beşiktaş	10	6
Beykoz	7	2
Beylikdüzü	9	8
Beyoğlu	5	3
Büyüçekmece	5	1
Çatalca	1	1
Çekmeköy	8	5
Esenler	4	2
Esenyurt	9	8
Eyüp	8	8
Fatih	7	5
Gaziosmanpaşa	4	3
Güngören	4	3
Kadıköy	24	17
Kâğıthane	12	6
Kartal	5	5
Küçükçekmece	17	11
Maltepe	16	10
Pendik	17	12
Sancaktepe	6	2
Sarıyer	22	13
Silivri	1	0
Sultanbeyli	1	0
Sultangazi	4	3
Şile	1	0
Şişli	10	6
Tuzla	7	3

Ümraniye	14	9
Üsküdar	16	13
Zeytinburnu	7	4
Cevap vermeyen	0	2
Toplam süreli koruyucu aile	328	225
Akraba modeli aile toplamı	50	0
Genel Toplam	378	225
<i>Kaynak: ASPİM koruyucu aile işlemleri şubesi verileri</i>		

Araştırmaya katılan ailelerimizin ilçelere göre dağılımına baktığımızda alt, orta ve üst sosyo-kültürel ve ekonomik seviyelerdeki ilçelerin tamamından katılım olması homojenlik ve güvenilir bilgi elde edebilme açısından daha yüksek bir olasılık sağlamıştır.

Bu araştırmanın yapılması için İstanbul ilinin tercih edilme sebepleri ise; İstanbul ilinin ülkemizin sosyo-ekonomik ve kültürel dokusunu en iyi yansıtacak il olması, ülkemizde korunma altındaki çocukların % 10,87'sinin İstanbul'da bulunuyor olması, sosyal çalışmacı olan araştırmacının Aile ve Sosyal Politikalar İstanbul İl Müdürlüğü Evlat Edinme ve Koruyucu Aile Birimi'nde şube müdürü olarak görev yapıyor olması ve ülke genelinde en fazla koruyucu ailenin bulunduğu il olması gibi nedenler başlıca etkenlerdir.

Araştırma anketlerinin uygulanması için ASPB'den onay alınan süre içerisinde aktif koruyucu aile olup yanlarında çocuk bulunan koruyucu ailelerin tamamına ulaşmak hedeflenmiş ve 383 anket formu dağıtılmıştır. Ailelere anketler verilirken bu anketleri doldurmalarının tamamen kendi isteklerine bağlı olduğu, eşlerden sadece birisinin doldurması gerektiği bilgileri verilmiş ve doldurduklarında birime geri teslim etmeleri istenmiştir.

Anket formu dağıtılan 383 aileden, 281 tanesi anketleri doldurup teslim etmiş ve bu anketler incelemeye alınmıştır. Anketlerden 10 tanesi çok fazla cevaplanmamış soru olması veya tutarsız doldurulması (örneğin: anket formundaki 4. soruda biyolojik çocuğum yok seçmesine rağmen, 47. sorudaki koruyucu ailesi olunan çocukla biyolojik çocuk arasındaki ilişki sorusuna cevap verilmesi) gibi sebeplerden geçersiz kabul edilerek işlem dışı bırakılmıştır. Kalan 271 anket geçerli kabul edilmiş bunlardan 46 tanesi akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli olduğu için daha

sonra değerlendirilmek üzere bu araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Kalan 225 anket değerlendirmeye alınmış ve analiz edilmek üzere Statistical Package For Social Sciences (SPSS) bilgisayar programına işlenmiştir.

Ailelerin görüş ve düşüncelerinin bu alanda çalışan meslek elemanlarının görüş ve düşünceleri ile birlikte analiz edilmesinin araştırmanın amaçlarına ulaşmada çok daha etkili olacağı düşünülmüştür. Bu amaçla ikinci hedef kitle olarak Aile ve Sosyal Politikalar İstanbul İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi'nde bu araştırma yapıldığı dönemde görev yapan 15 sosyal çalışma görevlisinden gönüllü olan 10 tanesi ile yüz yüze derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir.

Hem aileler hem de SÇG'lere ilişkin toplam sayılar ile araştırmaya katılanların sayıları, elde edilen anketler ve derinlemesine görüşmelerle ilgili tüm veriler aşağıdaki Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo: 23	
Verilerin toplandığı koruyucu aile ve SÇG'lere ilişkin sayılar	
Araştırmanın yapıldığı dönemdeki toplam koruyucu aile	383
Koruyucu ailelere dağıtılan anket	383
Gönüllü olarak anketi dolduran ve teslim eden koruyucu aile	281
Geçersiz olan ve değerlendirilmeyen anket	10
Akraba/tanıdık koruyucu aile modeli olduğu için değerlendirilmeyen	46
Geçerli olan ve değerlendirmeye alınan anket	225
Koruyucu aile biriminde çalışan toplam SÇG	15
Gönüllü olan ve görüşme yapılan SÇG sayısı	10
Değerlendirmeye alınan SÇG görüşme sayısı	10

3.3. VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

İstanbul'daki koruyucu aileler ve SÇG'lerden bilgi toplamak üzere ek: 1'de örneği verilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 18.04.2016 tarih ve 52348 sayılı oluru alınmıştır. 6 aylık süre için alınmış olan bu izin gereği 18.04.2016 tarihinde başlanan veri toplama işlemleri 14.10.2016 tarihinde sona erdirilmiştir.

Koruyucu ailelerden veri toplama aracı olarak; 11 açık uçlu, 59 kapalı uçlu olmak üzere toplam 70 sorudan oluşan, yarı yapılandırılmış "Koruyucu Aile Anket

Formu” (ek: 2) kullanılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde İstanbul’da 383 olan koruyucu ailelerin tamamına SÇG’ler aracılığıyla anket formları dağıtılmıştır. Her aileye bir anket formu verilerek eşlerden birinin doldurması istenmiştir.

Araştırmada verilerin toplandığı bir diğer hedef kitleyi ise Aile ve Sosyal Politikalar İstanbul İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi’nde çalışan SÇG’ler oluşturmuştur. İstanbul’da araştırmanın yapıldığı dönem görev yeri değişikliği nedeni ile ayrılan ve yeni gelenler olmak üzere koruyucu aile biriminde 3 sosyal çalışmacı, 9 psikolog, 1 çocuk gelişimi ve eğitimcisi, 2 sosyolog olmak üzere 15 SÇG görev yapmıştır. Bu SÇG’lerden gönüllü olan 10 tanesi ile yüz yüze derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Gönüllü olan SÇG’ler ile yapılan görüşmeler, koruyucu aile biriminde 45-60 dakikalık yüz yüze görüşmeler şeklinde yapılmıştır. Görüşmelerde şablon olarak, örneği ek: 3’te yer alan “Sosyal Çalışma Görevlisi Görüşme Soruları Formu” kullanılmıştır. Görüşmeler not tutularak kayıt altına alınmış ve daha sonra analiz edilmiştir. Elde edilen bilginin hangi SÇG’ye ait olduğunun belli olmaması için her bir SÇG’ye rastgele 01-10 arası kod verilmiş (Örnek: SÇG1) ve sadece bu kodlar üzerinden açıklamalar yapılmıştır.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Geçerli kabul edilen 225 koruyucu aile anket formundaki cevaplar araştırmacı tarafından SPSS.22 programına girilmek üzere kodlanmıştır. Diğer seçeneğinin olduğu sorulara verilen cevaplarla, açık uçlu sorulara verilen cevaplar, “aynı amacı ifade etmesi” göz önüne alınarak tekrar gruplandırılmış ve her bir gruba kod numarası verilmiştir. Analizde sağlıklı sonuçlar elde etmek amacıyla cevap verilmeyen seçenekler “cevap vermeyen” olarak kodlanırken, herhangi bir başlık altında toplanamayan cevaplar ise “diğer” seçeneği altında kodlanmıştır. Bu kodlamalara göre tüm cevaplar araştırmacı tarafından SPSS.22 programına girildikten sonra çözümleme ve analiz işlemleri gerçekleştirilmiştir. Verilerin istatistiksel analizi ve değerlendirilmesi sırasında ilk olarak; -tanımlayıcı istatistikler ele alınmıştır. Daha sonra araştırma amaçları doğrultusunda veriler analiz edilerek Fisher’s Exact ve Pearson Ki-Kare testleri uygulanmıştır. Ailelerin karşılaştıkları sorunla baş etmede eğitim düzeylerinin etkisini incelemek için bir adım daha ileri gidilerek Bi-Pilot

grafiki çıkartılmıştır. Çalışma analizlerinin tamamında alfa (α) değeri 0.05 olarak belirlenmiştir.

Yüz yüze görüşme formları ise alınan notlar üzerinden zmlenmiştir. Sorulara SG'lerin verdiği cevaplar ve sorunun niteliğine göre bazen her bir SG'nin cevabı ayrı ayrı aktarılırken bazen de verilen cevapların birbiri ile aynı amacı ifade etmesi dikkate alınarak, kaç SG'nin aynı cevabı verdiği belirtilmiş ve cevaplar aktarılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bulgular koruyucu ailelerden anket formu ile elde edilen bulgular ve SÇG'lerden yüz yüze görüşme sonucu elde edilen bulgular olmak üzere iki ayrı başlık altında ele alınmıştır.

4.1. AİLELERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR

Ailelerin doldurup teslim ettiği anketlerden elde edilen veriler çözümlendikten sonra elde bulgular bu bölümde ele alınmıştır. Öncelikle ailelerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiş daha sonra koruyucu aile hizmet modelinin mevcut durumu ile güçlü ve zayıf yönlerini belirlemeye yönelik bulgular ele alınmıştır. Bu bölümün sonunda da araştırmanın amaçlarına yönelik istatistiksel testler ve sonuçları açıklanmıştır.

4.1.1. Genel Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin cinsiyet dağılımları Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo: 24		
Koruyucu aile bireylerinin cinsiyete göre dağılımları		
Cinsiyet	Sayı	Oran %
Kadın	133	59,1
Erkek	92	40,9
Toplam	225	100,0

Tek kadın olarak koruyucu ailelik yapan koruyucu anneler ve daha çok koruyucu annelerin anket dolduracağı düşüncesi ile dağıtılırken mümkün olduğunca koruyucu babaların doldurmaları istenmiştir. Böylelikle bir yandan cinsiyet homojenliği sağlanırken diğer yandan da koruyucu babaların bilgi ve deneyimlerini bu çalışmaya katmak hedeflenmiştir. Sonuç olarak elde edilen verilerde; erkek oranı % 40,9 ve kadın oranı % 59,1 olmuştur.

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin yaş dağılımları aşağıdaki Tablo: 25'te gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde % 51,6'lık oranla büyük çoğunluğun 46-55 yaş grubunda olduğu görülmektedir. Bunu 36-45 (% 32,0), 56 üstü (% 11,1) ve 25-35 (% 4,9) yaş grupları izlemektedir. Bu veriler ışığında yasal alt ve üst sınırlar olan 25-65 yaş aralığının tamamında koruyucu ailelerin olduğunu ve koruyucu aile adaylarının çoğunlukla 35 yaşından sonra koruyucu aile olmak üzere müracaat ederek işlem başlattıklarını söyleyebiliriz.

Tablo: 25		
Koruyucu aile bireylerinin yaş dağılımları		
Yaş grubu	Sayı	Oran %
25-35	11	4,9
36-45	72	32,0
46-55	116	51,6
56 ve üstü	25	11,1
Cevap vermeyen	1	0,4
Toplam	225	100,0

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin medeni durumlarını gösteren bilgiler Tablo 26'da gösterilmiştir.

Tablo: 26		
Koruyucu aile bireylerinin medeni durumları		
Medeni durum	Sayı	Oran %
Evli	177	78,7
Bekâr	28	12,4
Boşanmış	13	5,8
Eşi vefat etmiş	7	3,1
Toplam	225	100,0

Koruyucu ailelerin %78,7 gibi büyük bir çoğunlukla evli aileler olduğu görülmektedir. Koruyucu aile hizmet modelinden yararlanan çocuklar için anne ve baba rol modellerinin olması önemli ve tercih edilen bir durumdur. Baba rol modelinin olmadığı bekâr veya boşanmış koruyucu annelerin toplam oranı da %18,2'dir. Bu ailelerde sosyal destek sistemleri ile bu durum telafi edilebilmektedir.

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin eğitim durumlarını gösteren bilgiler aşağıdaki Tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo: 27		
Koruyucu aile bireylerinin öğrenim durumları		
Öğrenim durumu	Sayı	Oran %
İlkokul	41	18,2
Ortaokul	20	8,9
Lise	62	27,6
Ön lisans	10	4,4
Lisans	59	26,2
Yüksek lisans	27	12,0
Doktora ve üstü	6	2,7
Toplam	225	100,0

KAY gereği koruyucu ailelerin en az ilkokul mezunu olması gerekmektedir. Tabloda görüldüğü üzere en yüksek oran olan % 27,6 ile lise mezunu ve % 26,2 ile lisans mezunu olan ailelerin oranı birbirine çok yakındır. Bunu % 18,2 ile ilkokul mezunu ve % 12 ile yüksek lisans mezunu takip etmektedir. Genel olarak koruyucu ailelerin eğitim seviyelerinin yüksek olduğunu söyleyebiliriz.

Aile bireylerinin çalışma ve iş durumlarını Tablo 28’de gösterilmiştir.

Tablo: 28		
Koruyucu aile bireylerinin çalışma ve iş durumları		
Çalışma şekli	Sayı	Oran %
Emekli	62	27,6
Özel sektör çalışanı	54	24,0
Ev hanımı	49	21,8
Memur	29	12,9
İşyeri sahibi	27	12,0
Akademisyen	2	0,9
Cevap vermeyen	1	0,4
Diğer	1	0,4
Toplam	225	100,0

Araştırmaya katılan koruyucu ailelerin aylık gelir seviyeleri Tablo 29’da gösterilmiştir. Araştırmanın yapıldığı dönemde asgari ücret 1300 TL olduğundan alt sınır olarak bu rakam esas alınmıştır.

Tablo: 29		
Koruyucu aile bireylerinin aylık gelir durumları		
Aylık gelir dilimi TL	Sayı	Oran %
1.300-1.500	13	5,8
1.501-2.000	17	7,6
2.001-2.500	25	11,1
2.501-3.000	39	17,3
3.001-5.000	60	26,7
5.001-10.000	43	19,1
10.000 +	25	11,1
Cevap vermeyen	3	1,3
Toplam	225	100,0

Koruyucu ailelerin biyolojik çocuklarının olup olmama durumu aşağıdaki Tablo 30’da gösterilmiştir. Koruyucu ailenin biyolojik çocuğu yok ise evlat edinme motivasyonunda olma durumları iyi değerlendirilmelidir. Özellikle koruyucu ailesi olunan çocuktan daha büyük yaşlarda çocukları olan aileler, çocuk yetiştirme konusunda belli tecrübeleri yaşamış, çocuk yararı ve koruyucu aile hizmet modeli açısından daha ideal ailelerdir. Ancak Tablo 30’da görüldüğü üzere % 66,2 gibi büyük bir çoğunluktaki ailenin biyolojik çocuğu yoktur.

Tablo: 30		
Koruyucu ailelerin biyolojik çocuk sahibi olma durumları		
Biyolojik çocuk	Sayı	Oran %
Biyolojik çocuğum yok	149	66,2
Biyolojik çocuğum var	60	26,7
Cevap vermeyen	16	7,1
Toplam	225	100,0

Biyolojik çocuğu olmayan ailelerde çocuk sahibi olmak istediği halde çocuk sahibi olamama durumu var ise; çocuk özlemi nedeni ile çocuğa karşı aşırı hassas

olma, taviz verme, sınır koyamama gibi olumsuzlukların yaşanma ihtimali artacağından bu aileler, bu konularda özellikle iyi bilgilendirilmeli ve iyi değerlendirilmelidir. Tablo 30'daki % 66,2'lik oran içerisinde evli olmadığı için biyolojik çocuğu olmayan ailelerin de önemli bir oran teşkil ettiği göz önünde bulundurulmalıdır.

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin çocukluğunu kimler yanında geçirdiğine ilişkin bilgiler Tablo 31'de gösterilmiştir.

Tablo: 31		
Koruyucu aile bireyinin çocukluk yıllarını kimlerle geçirdiği		
Çocukluk yıllarını kimlerle geçirdiği	Sayı	Oran %
Anne ve babam ile birlikte büyüdüm	198	88,0
Babam vefat etmişti, annem ile büyüdüm	13	5,8
Anneanneler/babaanneler yanında büyüdüm	5	2,2
Anne ve babam boşanmıştı, annem ile büyüdüm	3	1,3
Annem vefat etmişti, babam ile büyüdüm	2	0,9
Anne ve babam boşanmıştı, babam ile büyüdüm	2	0,9
Cevap vermeyen	1	0,4
Diğer	1	0,4
Toplam	225	100,0

Tablo 31'den anlaşılacağı üzere % 88 gibi çok büyük bir oranla, koruyucu ailelerin çocukluklarını kendi aile ortamında geçirdiği görülmektedir. Bu soru ile koruyucu ailelerin parçalanmış aile yapılarından gelip gelmediğini öğrenmek amaçlanmıştır. Sonuçlar aile ortamında büyüyen bireylerin, aile ortamını yaşatma yönünde eğilim gösterdiklerini göstermektedirler.

Koruyucu ailelerin ne kadar süre koruyucu ailelik yaptıkları hiç şüphesiz çok önemli bir konudur. Bir yıllık bir koruyucu aile ile 5 yıllık koruyucu ailenin beklentileri, ihtiyaçları ve sorunları tamamen farklılık göstermektedir. Koruyucu aile hizmet modeli ülkemizde 1959 yılından bu yana uygulanmış olmasına rağmen özellikle 2012 yılından sonra hızlı bir yaygınlaşma yaşandığı için ailelerin daha çok 5 yıl ve daha altında koruyucu ailelik yapmış olması beklenen bir durumdur. Ailelerin koruyucu ailelik sürelerini gösteren Tablo 32 incelendiğinde de bunu destekleyen

sonuçlar görülmektedir. Ailelerin % 24,0'ü 2-3 yıldır, % 21,3'ü bir yıldan daha az ve % 20'si 3-4 yıldır koruyucu ailelik yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo: 32		
Koruyucu ailelerin koruyucu ailelik süreleri		
Kaç ailelik süresi	Sayı	Oran %
1 yıldan az	48	21,3
1-2 yıl arası	31	13,8
2-3 yıl arası	54	24,0
3-4 yıl arası	45	20,0
4-5 yıl arası	15	6,7
5-10 yıl arası	19	8,4
10-15 yıl arası	9	4,0
15 yıl ve üstü	4	1,8
Toplam	225	100,0

Koruyucu aile hizmet modelinin öğrenildiği yerler Tablo 33'te gösterilmiştir.

Tablo: 33		
Koruyucu aile hizmet modelinin öğrenildiği kaynaklar		
Hizmet modelinin öğrendiği kaynak	Sayı	Oran %
Tanıdıklarım aracılığıyla	54	24,0
İnternet sitelerinden	37	16,4
Başka bir koruyucu aileden	32	14,2
Televizyon yayımlarından	23	10,2
İl müdürlüğü tanıtım etkinlikleri ve sosyal servisinden	21	9,3
Kuruluşlarda gönüllü olarak çalışırken	14	6,2
Evlat edinmek için müracaat edildiğinde	11	4,9
Eşlerin araştırarak birden çok kaynaktan öğrenmesi	11	4,9
Koruyucu aile derneklerinden	7	3,1
Çocuğun kaldığı kuruluş sosyal servisinden	5	2,2
Gazetelerden	4	1,8
Diğer	6	2,7
Toplam	225	100,0

Koruyucu aile hizmet modelinin öğrenildiği kaynak olarak ilk sırada % 24 ile tanıdıklar aracılığıyla öğrenme seçeneği yer alırken ikinci sırayı % 16,4 oranı ile internet almıştır. Üçüncü sırada yer alan ve % 14,2 gibi bir oranı oluşturan başka bir koruyucu aileden bu hizmet modelinin öğrenilmesi önemli ve yeni aileler oluşturmak için üzerinde durulması gereken bir konudur.

Araştırmaya katılan koruyucu ailelerin koruyucu aile hizmet modelini öğrendikten ne kadar süre sonra müracaat ederek işlem başlattıklarına ilişkin bilgiler Tablo 34'te gösterilmiştir. % 79,6'lık büyük bir çoğunluğun ilk bir yıl içerisinde kararını verip müracaat ettiği görülmektedir.

Tablo: 34		
Koruyucu aile hizmet modelini öğrenen ailelerin müracaat etme süresi		
Müracaat etme süresi	Sayı	Oran %
1 yıl içinde	179	79,6
2 yıl içinde	18	8,0
3 yıl içinde	7	3,1
4 yıl içinde	2	0,9
5 yıl ve üstü	16	7,1
Cevap vermeyen	3	1,3
Toplam	225	100,0

Aşağıdaki Tablo 35'e bakarak müracaat esnasında aday ailelerin bu hizmet modeli hakkında yeterince bilgilendirildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Tablo: 35		
Koruyucu aile adaylarının müracaat esnasında bilgilendirilme durumu		
Bilgilendirme durumu	Sayı	Oran %
Hiç bilgilendirme yapılmadı	2	0,9
Yetersiz ve çok yüzeysel bir bilgilendirme yapıldı	18	8,0
Sorduğumuz tüm soruların cevabını alamadık	7	3,1
Sorduğumuz tüm sorular cevaplandı	80	35,6
Sorularımız cevaplandı ve dikkat etmemiz konuları da öğrendik	117	52,0
Cevap vermeyen	1	0,4
Toplam	225	100,0

Müracaat işlemini başlatan koruyucu aile adaylarının evrak hazırlama sürecinde herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları Tablo 36’da görülmektedir. Ailelerin % 87,1 gibi çok büyük bir çoğunluğu sorun yaşamadığını ifade ederken % 12,9’luk bir orana denk gelen 29 aile evrak hazırlama aşamasında sorun yaşadığını ifade etmişlerdir.

Tablo: 36		
Evrak hazırlama aşamasında herhangi bir sorun yaşanması durumu		
Sorun yaşama	Sayı	Oran %
Sorun yaşadım	29	12,9
Herhangi bir sorun yaşamadım	196	87,1
Toplam	225	100,0

Evrak hazırlama aşamasında sorun yaşayan 29 ailenin yaşadıkları sorunların ne olduğu Tablo 37’de görülmektedir. 29 aileden 28’i sağlık raporu hazırlamakla ilgili sorun yaşadığını ifade edilmiştir. İstanbul’da hastanelerin yoğun olması ve hastane personellerinin koruyucu aile hizmet modelini bilmemesi gibi nedenlerle sorunlar yaşandığı aileler tarafından ayrıca ifade edilmiştir.

Tablo: 37		
Evrak hazırlama aşamasında yaşanan sorunlar		
Yaşanan sorun türü	Sayı	Oran %
Rapor alırken koruyucu ailelere bir kolaylık sağlanmalı işlemler çok yorucu	24	82,8
Sağlık raporu ücreti ödemek bütçemizi zorladı	3	10,4
Yaşlı aile bireylerine sağlık raporu çıkartmak çok zorladı	1	3,4
Evrakları hazırlamak için işyerinden izin almak sorun oldu	1	3,4
Toplam	29	100,0

Korunma altındaki bir çocuğa bakma sorumluluğunu devletle paylaşmak isteyen ailelere sağlık raporu alma işlemlerinde kolaylık sağlanması gerekmektedir. Ailelerden kurul raporu istenmemesine rağmen, bazı hastanelerde ailelerin sağlık kurulu raporu almaya zorlanması ve bunun için de ücret talep edilmesi kesinlikle ivedilikle çözülmesi gereken bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin, koruyucu aile olmaya karar verme sürecinde kendilerini, en çok kaygılandıran düşünceleri Tablo 38’de gösterilmiştir. Tabloda % 62,2 gibi büyük bir çoğunluk, çocuğa bağlandıktan sonra çocuğun kendilerinden alınacağı kaygısı yaşadığını belirtmiştir. % 15,1’lik bir oranla, kendisi veya ailesi çocukla ilgilenemeyecek bir durum yaşarsa çocuğun geleceğine ilişkin kaygılarını ifade etmişlerdir. % 4’lük bir oran hiçbir kaygısı olmadığını, % 2,2’lik bir oran ise mahremiyet kaygılarını bildirmiştir.

Tablo: 38		
Koruyucu aile adaylarını en çok kaygılandıran düşünceler		
Kaygılandıran durum	Sayı	Oran %
Çocuğa bağlanacağım ve çocuk benden geri alınacak	140	62,2
Ben ve aileme bir şey olursa çocuğa ne olacak?	34	15,1
Hiç bir tereddüdüm olmadı, olumsuz düşünmedim	9	4,0
İnancım gereği ileride aramızda mahremiyet olacak	5	2,2
Akrabalarım ve çevrem kabullenmeyip bana baskı yapacak	4	1,8
Acaba uyum sorunu yaşar mıyım düşüncesi	3	1,3
Cevap vermeyen	7	3,1
Diğer	23	10,2
Toplam	225	100,0

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin, koruyucu aile adayı iken yanlarına yerleştirilmesini istedikleri çocuğun cinsiyetine ilişkin tercihleri aşağıdaki Tablo 39’da görülmektedir.

Tablo: 39		
Koruyucu aile adaylarının çocuk cinsiyeti tercihleri		
Cinsiyet tercihi	Sayı	Oran %
Erkek	41	18,2
Kız	162	72,0
Tercih belirtmedim	22	9,8
Toplam	225	100,0

Kız tercih edenler %72 gibi büyük bir oranla dikkat çekerken, % 18,2 erkek ve % 9,8 ise cinsiyet tercihi belirtmediğini ifade etmiştir.

Koruyucu ailelerin cinsiyet tercihini etkileyen faktörlerin neler olduğunu tespit etmek amacıyla açık uçlu soru sorulmuş ve ailelerden alınan cevaplar birbiri ile uyumuna göre sınıflandırılarak Tablo 40'ta görüldüğü gibi oranlanmıştır. Koruyucu aile hizmet modelinin nitelikli bir şekilde geliştirilebilmesi için ailelerin cinsiyet tercihi altında yatan nedenleri öğrenmek çok önemli bir noktadır.

Tablo: 40		
Cinsiyet tercihini etkileyen düşünceler		
Tercih düşüncesi	Sayı	Oran %
Kız çocukları daha uyumlu ve aileye daha bağlı olur	44	19,6
Kız çocukları daha savunmasız ve daha çok mağdur olur	22	9,8
Cinsiyet tercihi belirtmeyen	22	9,8
Uyum ve mahremiyet açısından biyolojik çocuğumla aynı cinsiyette olması düşüncesi	16	7,1
Kız çocuğu isteği ve özlemi	16	7,1
Tek kadını ve kendi cinsiyetimde olsun istedim	15	6,7
Çocuğun cinsiyetine ailecek karar verdik	13	5,8
Erkek çocukların daha az tercih edilmesi ve hızlı yerleşmesi	12	5,3
Biyolojik çocuğumla farklı cinsiyette olsun istedim	11	4,9
Akraba ve yakın çevremdeki çocukların cinsiyeti etkili oldu	10	4,4
Özel bir nedeni yoktu	8	3,6
Cevap vermeyen	16	7,1
Diğer	20	8,8
Toplam	225	100,0

Tabloda görüldüğü üzere aileler % 19,6 oranı ile kız çocuklarını daha uyumlu olur düşüncesi ile tercih ederken, % 9,8 oranı ile daha savunmasız oldukları düşüncesi ile korumacı bir yaklaşımla hareket etmektedirler. Yine aynı % 9,8 oranındaki aile cinsiyet tercihi belirtmemiştir. Bu çok önemli ve dikkat edilmesi gereken bir oran olup bu aileler gelecekte profesyonel koruyucu aile olma ihtimali yüksek olan ailelerdir.

Araştırmaya katılan koruyucu aile bireylerinin, koruyucu aile adayı iken yanlarına yerleştirilmesini istedikleri çocuğun grubu tercihleri Tablo 41’de görülmektedir.

Tablo: 41		
Koruyucu aile adaylarının çocuk yaş grubu tercihleri		
Yaş grubu	Sayı	Oran %
0-24 ay	97	43,1
2-4 yaş	75	33,3
5-6 yaş	34	15,1
7-12 yaş	15	6,7
12 yaş üstü	4	1,8
Toplam	225	100,0

Bebek grubu olarak da ifade edilen 0-24 aylık çocuk tercihi % 43,1 ile ilk sırada yer almaktadır. Bunu 2-4 yaş grubu % 33,3 oranı ile takip etmektedir. Buradan hareketle koruyucu ailelerin büyük bir çoğunlukla 0-4 yaş grubu çocukları tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Ailelerin hangi düşünceden hareketle yaş tercihi yaptıklarına ilişkin veriler Tablo 42’de görülmektedir. Çocuğun kendilerine daha sağlıklı bağlanacağı düşüncesi % 32,0 oranı ile ilk sırada gelmekte ve Tablo 41’deki verileri destekler nitelik taşımaktadır.

Tablo: 42		
Yaş grubu tercihini etkileyen düşünceler		
Tercih düşüncesi	Sayı	Oran %
Daha sağlıklı bağlanma ve uyum için	72	32,0
Bizi anne baba bilmesi ve çocuk özlemi	46	20,4
Biz yetiştirelim ve eğitelim diye	30	13,3
Bebek bakımının zor olması nedeniyle	18	8,0
Yaş tercihi belirtmedim	14	6,2
Yaşımız gereği daha küçük çocuk alamazdık	13	5,8
Biyolojik çocuğumun yaşına göre tercih belirttim	6	2,7
Cevap vermeyen	11	4,9
Diğer	15	6,7
Toplam	225	100,0

Koruyucu aile adaylarının koruyucu ailesi olunan çocuğu daha önceden tanıyıp tanımadıklarına ilişkin bilgiler Tablo 43'te görülmektedir. Ailelerin % 89,8'i çocuğu daha önceden tanımadığını belirtirken, % 10,2'si çocuğu daha önceden tanıyıyor olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada değerlendirmeye alınan koruyucu ailelerin tamamı süreli koruyucu aile modelidir. Yani; akraba ve yakın çevre koruyucu aile modeli olmayan, ancak çocuğu tanıyan aile oranının % 10,2 olması önemli bir detaydır.

Tablo: 43		
Koruyucu ailesi olunan çocuğu daha önceden tanıyıp olma durumu		
Çocuğu tanıma durumu	Sayı	Oran %
Çocuğu hiç tanıımıyordum	202	89,8
Kaldığı kuruluştta gönüllüsüydüm	18	8,0
Akrabası değilim ama çocuğu tanıyıordum	5	2,2
Toplam	225	100,0

Eşleştirme aşamasında koruyucu aile adayının kaç farklı çocukla tanıştırılıp görüşürüldüğü Tablo 44'te görülmektedir.

Tablo: 44		
Eşleştirme kaç farklı çocukla görüşüldüğü		
Tanışıp görüşülen çocuk sayısı	Sayı	Oran %
Tanışıp, görüştüğümüz ilk çocuktu	168	74,7
Tanışıp, görüştüğümüz 2. çocuktu	41	18,2
Tanışıp, görüştüğümüz 3. çocuktu	13	5,8
Cevap vermeyen	3	1,3
Toplam	225	100,0

Tablo incelendiğinde % 74,7 oranındaki çok büyük bir çoğunluğun tanıştığı ilk çocuğa koruyucu ailelik yapmayı kabul ettiğı ve ikinci bir çocukla eşleşme talep etmediğini görüyoruz. Aday koruyucu aile ve çocuğun iyi tanınması ve en uygun eşleştirmenin yapılması bu durumdaki en büyük etkidir diyebiliriz.

En ideal eşleştirmeleri yapabilmek, çocuk ve aday ailelerin örselenmesini en aza indirmek için bu işlemi yapacak SÇG'lerin ayrıca tecrübeli olması çok

önemlidir. Eşleştirme aşamasında en çok dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de çocukların aileler tarafından “seçiliyormuş” algısı veya ortamı oluşturulmamasıdır.

Koruyucu ailelerin, yanlarına yerleşmiş olan çocukla ilgili olarak, eşleşme aşamasında çocuğun kendilerinde etki oluşturan özelliklerini Tablo 45’te görüldüğü gibi belirtmişlerdir. Çocuğun geçirmiş olduğu “yaşam öyküsü” aileleri en çok etkileyen unsur olarak % 34,2 oranı ile ilk sırada gelmektedir. Bunu % 17,3 oranı ile ilk görüşmede oluşan karşılıklı sevgi takip etmektedir. Çocuğun yaşı % 14,2, fiziksel özellikleri % 8, cinsiyeti % 7,1 ve destek olma düşüncesi % 6,7 oranı ile dikkat çeken diğer etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo: 45		
Koruyucu aile adaylarının çocuktan etkilendiği durumlar ve özellikler		
Çocuğun etkileyen özelliği	Sayı	Oran %
Çocuğun yaşam öyküsü	77	34,2
İlk görüşmede oluşan karşılıklı sevgi ve masumluluğu	39	17,3
Çocuğun yaşı	32	14,2
Bakışı, duruşu, gözleri vb. gibi fiziksel özellikleri	18	8,0
Çocuğun cinsiyeti	16	7,1
Çaresiz olduğunu düşünüp destek olmak istedim	15	6,7
Çocuğun sağlık durumu	8	3,6
Çocuğun aileye anne veya baba olduğunu hissettirmesi	3	1,3
Cevap vermeyen	6	2,7
Diğer	11	4,9
Toplam	225	100,0

Eşleşme işlemi yapıldıktan sonra aday aile ile çocuğun geçireceği zaman çok önemlidir. Çocuğun yaşına göre değişen bu süre, uzun vadeli problemlerin önüne geçmek için önemli bir dönemdir. Ailelerin uyum aşamasında çocukla kaç defa görüştüğüne ilişkin sayılar aşağıdaki Tablo 46’da görülmektedir. Ailelerin % 36,9’u çocuğu 5’ten fazla gördüğünü ifade ederken, % 23,6 oranı ile çocuğu bir defa gören aile oranı dikkat çekicidir. Ailelerin önemli bir kısmının tek görüşme ile çocuğu aldığını ortaya koymaktadır. Bunda bebek grubu olarak ifade edilen 0-24 aylık çocukların sayısı önemli bir yer teşkil etmektedir. Bebeklerde konuşma olmadığı için

genel eğilim çocuğun sağlık sorunu yoksa tek görüşme ile kabullenme yönünde olsa da yasal süreler tamamlanmaktadır.

Tablo: 46		
Uyum aşamasında çocuk ve ailenin görüşme sayısı		
Çocukla yapılan görüşme sayısı	Sayı	Oran %
1 defa görüştük	53	23,6
2 defa görüştük	27	12,0
3 defa görüştük	34	15,1
4 defa görüştük	23	10,2
5'ten fazla görüştük	83	36,9
Cevap vermeyen	5	2,2
Toplam	225	100,0

Koruyucu aile adaylarının çocukla ilk karşılaştıkları anda hissettikleri duyguları öğrenmek adına ankette ailelere açık uçlu bir soru yöneltilmiş ve ailelerden alınan cevaplar aşağıdaki Tablo 47'ye aktarılmıştır. 225 anketteki cevapların tamamı işlenmiş olup, cevap vermeyenler “-“ ile gösterilmiştir. Bu tablo ile anketleri cevaplayan, her ailenin duygusunu doğrudan yansıtmak amaçlanmış olup, mümkün olduğunca aile ifadelerine hiç dokunulmadan aynen aktarılmıştır. Cevaplar okunurken tam anlaşılması için anket formunda yer alan “çocuk ile ilk karşılaştığınızda ne hissettiniz?” sorusuna verilen cevaplar olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Tablo: 47	
Koruyucu ailelerin çocukla ilk karşılaştığı anda hissettikleri	
No	İlk karşılaşmada hissedilenler
1.	Bunu sözler yazılar ifade edemez çünkü anne oluyordum. Rabbimin beni ödüllendirdiği en güzel gündü.
2.	Çok sevdik.
3.	İlk gördüğüm anda çok sevdim.
4.	Eşimle ağlamaktan bir şey düşünemedik, donduk kaldık.
5.	Kızım ile iyi anlaşmışım ve çabuk uyum sağlayacağımı.
6.	Anlatılmaz yaşanır.

7.	İçim sıcacık oldu.
8.	Benim kaderim dedim.
9.	Çok üzüldüm.
10.	Çok ürkekti ama yaklaşmaya ilişki kurmaya çabalıyordu, şaşkındı sevgi ve koruma duygusu hissettim.
11.	Çok duygulandık. Mutlu olduk.
12.	Sadece ağladığımızı hatırlıyorum. Günlerce ayaklarımız yere değmeden yürüdük. Mutluluk, mutluluk, mutluluk...
13.	-
14.	Hep güler yüzlüydü, O bizi hemen sevdi.
15.	Çok acayip bir duygu, çok duygulandım. Boşlukta gibi uçuyorsun, sevinçle üzüntü bir arada hissettim.
16.	Çok duygulandım, sıcaklık hissettim, güzeldi.
17.	İçimize sokasımız geldi.
18.	Çok sevindik ve mutlu olduk.
19.	Zaten öğrencimdi, ilk karşılaştığında farklı değildi. Ama yetim olduğunu öğrenince bağlandım.
20.	Çok sevdik, çünkü hazırдық.
21.	Birbirimizle çok çabuk iletişim oldu.
22.	Anlatılmaz.
23.	Hiçbir şey hissetmedim. Hatta bu durumu bizimle ilgilenen görevli ile paylaştım. Bazen ilk defa karşılaşmalarda bu durumun yaşanabileceğini belirtti.
24.	Çok sempatik ve bana benzediği için çok sevindim.
25.	O his anlatılmaz yaşanır.
26.	Uyum, sevgi ve merhamet.
27.	Görür görmez ısındık, sevdik ve her gün görmek istedik.
28.	İlk gördüğüm anda elektrik aldım ve kucağıma alıp sevmek istedim.
29.	Heyecanlandım.
30.	Üstün zekalı mı acaba?
31.	Olumlu duygular hissettim.
32.	-
33.	Çok masumlardı, dayanamadım ve hemen koruyucu aile olmak istedim.

34.	Mutlulukla karışık duygusallık. Sanki hep birlikteymişiz gibi bir hissiyat doğdu.
35.	Şefkat ve yoğun çocuk sevgisi.
36.	Çok küçük ama hareketli, hayat dolu, meraklı.
37.	Anlatılmaz yaşanır.
38.	İlk gördüğümüzde aldık ve bırakamadık.
39.	Bize bir aile ortamı oluşturdu, anne baba olduğumuzu hissettik.
40.	Duygulandım, ağlamak istedim.
41.	İlk görüşte fazla bir şey hissetmedim ama kucağıma aldıktan sonra çok farklı bir duyguya kapıldım.
42.	Çok sıcak kanlı ve sevecendi, birbirimizden çok hoşlandık.
43.	İlk karşılaştığımda içim ısındı, o da gelip bana sarıldı, ilk andan itibaren birbirimizi sevdik.
44.	Kıyamadım.
45.	Kendimi dünyanın en şanslı insanı hissettim.
46.	Kalbim iki kat fazla attı ve onun her halini izledik, hala kalbimiz onunla atıyor.
47.	Çok muhteşem bir şeydi.
48.	-
49.	İlk gördüğümde içime sanki kendi çocuğum gibi bir his girdi.
50.	Biyolojik çocuklarımı ilk gördüğüm anda hissettiklerimi; sevgi, merhamet.
51.	-
52.	Aile ortamında büyüyüp daha mutlu olacağını.
53.	Sevgi ve heyecan.
54.	Yoğun duygulu hissettim.
55.	Kalbim ısındı hemen.
56.	İçime bir sıcaklık doldu. Tamam dedim içimden. Bakışları, yüz hareketleri beni çok etkiledi.
57.	Daha 4 aylıktı, çok sevecendi.
58.	Çok duygulandık ve çok üzüldük.
59.	Hayatın gerçeklerini.
60.	Onu ilk gördüğümde 5 yaşındaydı, beni görünce koşup bana sarıldı. O anda aramızda çok güzel bir iletişim oldu.
61.	Çok etkilendik, sanki bizden bir parçaydı. Eşime çok benziyordu bizi bu çok

	etkiledi.
62.	Çok farklı şeyler.
63.	Çok duygulandık.
64.	Merhamet, şefkat, annelik.
65.	O duygu anlatılmaz, sevgi hissettim.
66.	Çok küçüktü ve bakışları beni etkiledi. Sonra elimi sıkı sıkı tutup sanki beni al der gibiydi ve güzelliği.
67.	Aşırı duygusallık.
68.	Çok duygulandım.
69.	Sıcaklık.
70.	Bir kızım olsa adını hep E... koyacağım derdim, hayalimdi. Rabbim E...’i gerçek kıldı. O ilk bakışmamız, gülümsemesi, kalbimizde büyümesi, onu gördükten sonra eve gelmesi. Asır gibi geçen günler, eve gelmesi ile hayatımın hayat bulan umut ışığı.
71.	O yaştaki bir çocuğun ailesi olmaması acıma duygusu uyandırdı.
72.	Gördüğüm an hüzünlendim ve bizimle bir aile ortamında yaşaması gerektiğini düşündüm.
73.	Korku, ya başaramazsam diye.
74.	-
75.	Mutluluk, heyecan.
76.	Karşılaşma öncesi merak içinde iken karşılaşma anında hiçbir şey hissetmedim, herhangi bir çocuk gibi.
77.	İşte o!
78.	Ondan çok güzel elektrik aldık ve o da bizden aldı sanıyorum. Hemen kucağıma alıp bağrıma bastım.
79.	Bunlar kelimelerle ifade edilmez yaşanır. Kısaca ifade etmek gerekirse aşırı özlem, şefkat ve umut.
80.	Sempatik buldum.
81.	Heyecanlandık, çok mutluyduk.
82.	O bana cennetten verilen bir hediye ve emanet. Can parçası, masumiyet, merhamet, sevgi.
83.	Bu çocuğu benimseyip ona bir şeyler verebilirim diye düşündüm, çok sevdim.

84.	Düşündüğüm çocuk profiline uygun olduğunu ve babalık yapabileceğimi hissettim.
85.	Mahcup ve bakıma ihtiyacı olan küçücük bir yavrumdu. Birbirimize önce bakamadık daha sonra birbirimize uğur olduk.
86.	Kendimize yakın hissettik.
87.	Çok küçüktü ama eşim ve benim hemen kanımız kaydadı.
88.	Çok sevdik, heyecanlandık.
89.	İlk gördüğümde kanım kaydadı ve kabullendim.
90.	İlk karşılaştığımızda pozitif bir elektrik verdi hemen iletişim kurabildik.
91.	Bundan sonraki yaşantısında daha güvenli, mutlu ve huzurlu yaşama fırsatı sunabileceğim için çok mutlu oldum.
92.	Farklı bir his, korumasız bir varlığa sahip çıkmanın huzuru vardı.
93.	Sevecenlik.
94.	Üzüntü, çok bakımsızdı.
95.	Sanki hep birbirimizi beklemişiz ve nihayet kavuşmuşuz gibi sevecenlik ve bağrıma basma isteği
96.	Çok duygulandım. Baba olacağım için heyecanlandım. Bu kadar ufak ve şirin bir varlığı korumak ve büyütmek bir gurur.
97.	İlk gördüğümde çok heyecanlandım ve içim ısındı. Baba oldum, iyi ki de böyle bir koruyucu aile olduk memnunum.
98.	Aramızda çok büyük bir sevgi oluştu.
99.	İlk görüşte çok sevdik, iki gün içinde bağlandık daha önceden görüyor gibi.
100.	Çok duygulandım ve çok sevdim kendi çocuğum gibi hala çok seviyorum onlar benim canlarım.
101.	Sıcak bağ.
102.	Anlatılmaz yaşanır.
103.	Çok mutlu hissettim.
104.	Sadece onu büyütmek istediğimi hissettim.
105.	Çok büyük mutluluk ve heyecan.
106.	Bütün çocuklara hissettiğim gibi sevgi.
107.	Acıma içgüdü, sevgi.
108.	Duygulandım.

109.	Gördük, kabullendik.
110.	Çok sevdim, hemen kanım kaynadı, sanki yıllar önceden tanıyor gibiydim.
111.	Annesinden babasından ayrı olarak yuvada olması beni hüzünlendirdi. Onu sevecek koruyacak bir ailesi olması, güvende olsa da aile içinde sevilen tek varlık olduğunu hissetmesini istedim.
112.	Acıdım.
113.	Hayatımın güneşini buldum dedim.
114.	Bu kadar şanslı olamam diye düşündüm. Çok güzel ve iletişime açık olması güzeldi.
115.	Sanki kendi çocuğumuzmuş gibi düşündük, çok bağlandık.
116.	O duyguyu nasıl anlatayım? Yaşamak gerekli.
117.	Güvenmeye çok ihtiyacı olan ancak bunun farkında olmayan, içe kapanık ve kaçınmacı bir çocuktü. O'na en iyi şekilde bakım vermem gerektiğini hissettim.
118.	Tarif etmesi zor. Heyecanlandım, dünyalar benim oldu.
119.	Hemen bir sıcaklık, tatlı gülümsemesiyle bizi etkisi altına aldı.
120.	Hiç geri vermek istemedim, hemen alıp eve gitmek istedim.
121.	Çok duygulandım.
122.	Mutlu olduk, duygulandık.
123.	Çok minik ama çok sevimli idi. Şefkat duygusu uyandırıyordu.
124.	O'nu çok sevdik, kendi çocuğumuz gibi benimsedik.
125.	Hakkıyla onlara bakabilir eğitebilir miyim? diye endişelenmişim.
126.	Sevgi.
127.	Üzüntü (Bir bebeğin oraya bırakılmış olması). Şaşkınlık ve sevinç (O ortamda bile bebeğin gülümsemesi, hareketliliği, sevimliliği).
128.	O'nu çok sevebileceğimi ve beraber büyüüp olgunlaşacağımızı.
129.	Kanımız kaynadı.
130.	Anne baba duygusu yaşadık.
131.	Korumak, sevgi.
132.	Hüzünlendik.
133.	Çok duygulandım ve üzüldüm.
134.	Çok mutluydum.
135.	-

136.	O'nun adına çok üzüldüm. Sağlıksız görünüyordu, bu tatlı kızı alarak ona çok faydamız olacağını düşündüm.
137.	Pozitif elektrik.
138.	Güler yüzlü, sevecen bir çocuk, sevgi dolu olduğunu hissettim.
139.	Çok mutlu olduk, evlat gibi hissettik.
140.	Sevgi ve yakınlık.
141.	Biraz endişe ve mutluluk, hüznü hepsini yaşadım.
142.	-
143.	Aynı dağlarda koşan Heidi'ye benziyordu...
144.	İyi hisler, tamam dedim "bu işte o" ve başka birisi ile görüşmedim.
145.	O anı hiç unutmam, kucağıma aldığımda, göz göze geldik ve minicik bir el yanaklarımı okşayıp gülüyordu.
146.	Duygulandım, heyecanlandım.
147.	Çok sevdim O'nu.
148.	Çok etkilendim, bu çocuk benimle olmalı dedim.
149.	Bu ne sevimli çocuk böyle dedim.
150.	Hem mutluluk hem onun yalnızlığını düşününce üzüntü hissettim.
151.	Çok güzel duygular, bana sarılması, benim onu bağrıma basmam mükemmeldi.
152.	Heyecanlandım, duygulandım.
153.	Çok sevdim.
154.	Heyecan.
155.	Sevgi.
156.	Hayatımın en mutlu anını yaşadım.
157.	Çok sevdim biraz da endişe duydum, gerekli sevgiyi verebilir miyim?
158.	Biz O'nu ilk gördüğümüz anda bağrıma basıp, başka bir çocukla görüşmedik.
159.	Çok sevindik ve içimizde ona karşı kuvvetli bir sevgi oluştu.
160.	Kendisi çok sevimliydi ama bir o kadar da şımarıktı, ama ısındım.
161.	Çok etkilendim, çok tatlıydı, çok sevindim.
162.	Çok duygulandım, nasıl davranacağımı bilemedim, o andan itibaren kendi çocuğum gibi hissettim.
163.	Müthiş bir sıcaklık ve çölde suya ulaşan susamış bir insanın o anki mutluluğu
164.	Çok güzel duygular hissettik, anlatılmaz.

165.	Mutluluk.
166.	Bayıldım.
167.	Sadece sevdim.
168.	Heyecan, sevgi.
169.	-
170.	Sevinç. Koruyucu olmak başka ama evlat edinmek de istiyorum.
171.	-
172.	Kendi çocuğum hissini gördüm ve tattım.
173.	Heyecanlandım, sevdim, oryantasyon sürecinin çabuk bitmesini istedim.
174.	Onu çok sevdim cana yakın sohbet eden dışa dönük bir kız oluşunu sevdim.
175.	Duygusalılık ve bir sıcaklık.
176.	Hem çok sevdim hem biraz korktum. O'nu aldığımda bir sorun yaşar mıyım? diye. Ama çok tatlıydı ve kalbime girdi.
177.	Çok güzel duygular.
178.	Aşk.
179.	Garip, anlamı olmayan hissiz.
180.	Çok seveceğimi onun ürkekliğini ve çok tatlı bir kız çocuğu olduğunu.
181.	Duygulandım, ağladım.
182.	Ailemize katılacağı için mutlu oldum.
183.	Çok küçüktü ve çok neşeliydi, sürekli gülüyordu, ilk görüşte tamam dedik.
184.	Hayatımda hissetmediğim bir sevgi. Anneme diyorum ki aynı duyguları sen de hissettin mi? diye hep soruyorum.
185.	Heyecan.
186.	Sevgi ve şefkat.
187.	Çocuk bakıcı annesi ve uzmanla yanımıza geldiğinde çok etkilendim. Sanki pazara çıkarılmış, satışa sunulmuş gibi düşüncelere kapıldım. Buna çok üzüldüm ve tamam dedim.
188.	Heyecan.
189.	Çok sevdim.
190.	Heyecan.
191.	Duygulandım ve ağladım. O'na kanım kaynadı.
192.	Çok heyecanlandık.

193.	Tarifi olmayan mutluluk.
194.	Çok güzel şeyler hissettim, sevgi ve huzur.
195.	İkimiz de tedirgin ve dikkatliydik,
196.	Çocukla ilk karşılaştığım zaman ısınmadım. Zamanla bağlandım şimdi iyi ki bizimle diyorum çok seviyoruz.
197.	Çok duygulandım. İşte o dedim. İyi ki de demişim. Şimdi çok mutlu bir şekilde hayatımız devam ediyor.
198.	Sanki önceden beridir benim çocuğumdu, bir an önce alıp evimize gitmek istedim.
199.	Mutlu oldum.
200.	Gözlerinin içi ışıltı ışıltı ve ışıltı her yanıma sardı.
201.	Yıllardır tanıyor gibiydim, bana fiziksel ve ruhsal olarak çok benzediği için çok heyecanlandım. İlk andan itibaren kendi kızım gibi hissettim.
202.	Çok üzülmüştüm.
203.	Sevgi ve koruyuculuk.
204.	Kızımın çok küçük olması bizi etkiledi ve bize uyum süreci.
205.	O'nun annesi olmalıyım.
206.	Önceden tanıdığım için duygularımı küçük bir satıra dolduramam ki, anlatılmaz.
207.	Çok sevindim ve sevdim.
208.	-
209.	Çok üzüldüm haline, onu bir daha bırakamayacağımı biliyordum. Çok farklı bir duygu.
210.	Tabi ki ben de şaşkındım. O anı hiç unutmam. Gözümün önünden hiç gitmiyor.
211.	-
212.	Hemen alıp gideyim eve götüreyim. İşte "O"
213.	Gözleri, bakışları bizi çok etkiledi.
214.	Çok heyecanlandım. Ne tepki verecek diye merak ettim ama göz göze gelince mesajı aldım ve çok mutlu olduk.
215.	Mutlu.
216.	Çok duygulandık, uzun süre göz yaşlarımızı tutamadık. 6 aylık bir kızımız oldu diye düşündük. Artık o bizim evladımız.

217.	Çok sıcak kanlı oluşu bizi bir anda birbirimize bağladı çok neşeli ve sevecen.
218.	Sevgi, kaygı biraz da korku.
219.	Çok heyecanlandım. Yüzüne bile bakamadım. Zaten bakıcısının kucağında ağlıyordu. Sanırım yanağındaki göz yaşını hep silmek, hiç ağlamasını istedim.
220.	O esnada bir şey hissetmedim, zamanla bağlandık.
221.	Bundan sonraki hayatını daha güvenli, mutlu, huzurlu yaşama fırsatı sunabileceğim için çok mutlu oldum.
222.	Karmakarışık hissettim. Bizimle olacağı için mutlu, önceki yaşadıkları için mutsuz.
223.	Çocuğun masumiyeti ve sevecen olması.
224.	-
225.	Heyecanlandım.

Koruyucu ailelerin koruyucu aile olmak için müracaat etmelerinden sonra, ne kadar sürede yanlarına çocuk yerleştiğine ilişkin sorulara ailelerin vermiş olduğu cevaplar Tablo 48’ de görülmektedir. Tablo incelendiğinde % 38,2 ile 4-6 ay süresi başta gelirken, bunu % 36,9’luk oran ile 1-3 ay süresi takip etmektedir. Buradan hareketle koruyucu aileler yanına çoğunlukla 6 ay içerisinde çocuk yerleşme işleminin gerçekleştiğini söyleyebiliriz.

Tablo: 48		
İşlemlere başlandıktan sonra ailelerin yanına çocuk yerleşme süresi		
Yerleşme süresi	Sayı	Oran %
1-3 ay	83	36,9
4-6 ay	86	38,2
7-12 ay	34	15,1
1-2 yıl	18	8,0
2 yıl ve üstü	4	1,8
Toplam	225	100,0

Koruyucu aileler yanına yerleşmiş olan çocukların cinsiyet dağılımı aşağıdaki Tablo 49’da gösterilmiştir. Buna göre; kızların oranı % 64,4 ve erkeklerin oranı % 35,6’dır. Aileler farklı gerekçelerle daha çok kız çocuğu tercih etmektedirler. Kuruluş bakımı hizmet modelinde erkek çocukların sayısının kız çocuklarından daha fazla olmasını etkileyen etmenlerden biri de budur.

Uygulamada kız çocuğu talebinin daha fazla olması, doğal olarak kız çocukları için sıra oluşmasına neden olmakta ve kız çocukların yerleşme süresi erkeklere göre daha uzun olmaktadır. Bu bilgiler müracaat esnasında aday ailelerle paylaşıldıkça erkek çocuğu talebinde de artış gözlemlenmektedir. Bunun kanıtı; daha önce aktarılan Tablo 39'da ailelerin müracaat esnasındaki kız çocuk tercih etme oranı % 72 iken aşağıdaki Tablo 49'daki aile yanındaki kız çocuk oranının % 64,4 olmasıdır. Aradaki % 7,2'lik bir orandaki ailenin cinsiyet tercihinde ısrarcı olmadığını göstermektedir. Yapılan görüşme ve bilgilendirmeler sayesinde ailelerin erkek çocuğunu da kabul eder hale geldiğini söyleyebiliriz.

Tablo: 49		
Koruyucu aileler yanına yerleşmiş olan çocukların cinsiyet dağılımı		
Çocuğun cinsiyeti	Sayı	Oran %
Kız	145	64,4
Erkek	80	35,6
Toplam	225	100,0

Koruyucu aileler açısından yanlarına yerleşmesini istedikleri çocuğun yaşı da çok önemli bir konudur. Aileler çok farklı gerekçelerle farklı yaş gruplarından çocuğun koruyucu ailesi olmayı talep edebilmektedir. Sağlıklı bağlanma ve uyum açısından aile yanına çocuk ne kadar küçük yaşta yerleşirse o kadar iyi olur düşüncesi yaygındır. Özellikle 6 yaş ve sonrasında aile yanına yerleştirilecek çocuklarda uyum süreci uzun tutularak iyi bir eşleşme yakalanmaya çalışılmakta iken bebek grubunda bu süreler kısalmaktadır.

Koruyucu aileler yanına yerleşmiş olan çocukların yaş dağılımları aşağıdaki Tablo 50'de görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere 0'dan 24'e kadar tüm yaş gruplarından koruyucu aileler yanında çocuklar mevcuttur. Hem 3-4 yaş grubu, hem de 4-5 yaş grubu % 16,9'luk oranlar ile koruyucu aileler yanındaki çocukların ağırlıklı yaş gruplarını oluşturmaktadır. Bunu % 11,6 ile 2-3 yaş grubu takip etmektedir. Oranlar toplandığında % 61,8'in 0-6 yaş grubunda olduğu görülmektedir.

Tablo: 50		
Koruyucu aileler yanına yerleşmiş olan çocukların yaş dağılımı		
Yaş grubu	Sayı	Oran %
0-1	3	1,3
1-2	15	6,7
2-3	26	11,6
3-4	38	16,9
4-5	38	16,9
5-6	19	8,4
6-7	12	5,3
7-8	9	4,0
8-9	8	3,6
9-10	8	3,6
10-11	7	3,1
11-12	7	3,1
12-13	4	1,8
13-14	3	1,3
14-15	6	2,7
15-16	6	2,7
16-17	2	0,9
17-18	4	1,8
18-19	4	1,8
19-20	2	0,9
21-22	2	0,9
23-24	2	0,9
Toplam	225	100,0

Koruyucu ailelerden ne kadarının birden çok çocuğa koruyucu ailelik yaptıklarını gösteren bilgiler aşağıdaki Tablo 51’de gösterilmiştir. Buna göre; % 95,1 gibi çok büyük bir oranda koruyucu aile bir tane çocuğa koruyucu ailelik yaparken, % 4,9’luk bir orana denk gelen 11 aile birden çok çocuğa koruyucu ailelik yapmaktadır. Buradan hareketle koruyucu ailelerin çoğunlukla bir çocuğa koruyucu ailelik yapmayı tercih ettiklerini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Tablo: 51		
Birden çok çocuğa koruyucu aile olma durumu		
Kaç çocuğun koruyucu ailesi	Sayı	Oran %
Bir çocuğun koruyucu ailesiyim	214	95,1
Birden çok çocuğun koruyucu ailesiyim	11	4,9
Toplam	225	100,0

Yanlarında birden çok çocuk olan 11 koruyucu aileden 8 tanesi (% 73,0) kardeşlere ve 3 tanesi (% 27,0) de kardeş olmayan çocuklara koruyucu ailelik yapmaktadır. Bu durum Tablo 52’de görülmektedir.

Tablo: 52		
Koruyucu aile yanındaki birden çok çocuğun kardeş olma durumu		
Çocukların kardeşlik durumu	Sayı	Oran %
Koruyucu ailesi olduğum çocuklar kardeş	8	73,0
Koruyucu ailesi olduğum çocuklar kardeş değiller	3	27,0
Toplam	11	100,0

Koruyucu ailesi olunan çocuğun herhangi bir engeli veya süreğen hastalığı olup olmadığına ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablo 53’te yer almaktadır. % 14,7 oranındaki 33 aile yanlarındaki çocuğun engelli veya süreğen bir sağlık sorunu olduğunu bildirirken, % 85,3 oranındaki aileler ise yanlarındaki çocuğun herhangi bir engel veya sağlık sorunu olmadığını belirtmiştir.

Tablo: 53		
Çocuğun engelli veya süreğen hastalığı olması durumu		
Engel veya süreğen hastalık durumu	Sayı	Oran %
Engel veya süreğen hastalığı var	33	14,7
Engel veya süreğen hastalığı yok	192	85,3
Toplam	225	100,0

Yanlarındaki çocuğun engelli veya süreğen hastalığı olan çocuklar olduğunu ifade eden 33 koruyucu aile belki de bu hizmet modelinin en özel grubunu oluşturmaktadır. Bu aileler yanındaki çocukların engel veya süreğen hastalığına ilişkin yerleşme öncesindeki bilgi durumları Tablo 54’te görülmektedir. Tabloda görülen % 51,5 oranındaki 17 aile çocukta var olan engel veya sağlık sorununu

bilerek çocuğa koruyucu aile olmak istemişlerdir. Toplam 225 aileden, 17 aile aynı zamanda bize genel olarak; engelli veya süreğen sağlık sorunu olan çocukların koruyucu aileler yanına yerleşme oranlarını göstermektedir ki bu da % 7,5 oranına denk gelmektedir.

Tablo: 54		
Engelli veya süreğen hastalığı olan çocukların yerleşme oranları		
Engel veya süreğen hastalık durumu bilgisi	Sayı	Oran %
Engeli/Sağlık sorunu vardı, bilerek koruyucu ailesi olduk	17	51,5
Çocuk yanımıza yerleştirildikten sonra engeli/sağlık sorunu olduğunu öğrendik	13	39,4
Çocuk bizimle iken engeli/sağlık sorunu oluştu	2	6,1
Diğer	1	3,0
Toplam	33	100,0

Koruyucu ailelerin çocukla beraber yaşarken bir sorunla karşılaşmaları halinde nasıl bir yol izleyeceklerine ilişkin düşünceleri aşağıdaki Tablo 55'te görülmektedir. Aileler bir sorun yaşadığında profesyonel yardım alma düşüncesi % 36,9 ile ilk sırada yer alırken bunu, kendilerinin çözüm üretme çabası % 25,3 ve dosyalarından sorumlu SÇG'den destek alma düşüncesi % 20,9 oranı ile takip etmiştir.

Tablo: 55		
Çocukla bir sorun yaşanması halinde ailelerin izleyeceği yol		
Ailenin izlemeyi düşündüğü yol	Sayı	Oran %
Bu işin eğitimin almış bir uzmandan yardım alırım	83	36,9
Çocuk ile konuşarak kendim çözmeye çalışırım	57	25,3
İl müdürlüğündeki uzmanımdan (SÇG) destek alırım	47	20,9
Sorunun ne olduğuna göre hepsini tek tek denerim	29	12,9
Ailemden ve arkadaşlarımdan destek alırım	7	3,1
Diğer	2	0,9
Toplam	225	100

Yanlarına çocuk yerleştikten sonra, koruyucu ailelerin, çocuk ile herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıkları sorusuna ailelerin verdiği cevaplar Tablo 56'da yer

almaktadır. Ailelerin % 67,6'sı hiç sorun yaşamadığını beyan ederken, % 32'si çocuk yanlarına yerleştikten sonra en az bir kere sorun yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo: 56		
Çocuk aile yanına yerleştikten sonra sorun yaşanması durumu		
Sorun yaşama durumu	Sayı	Oran %
Herhangi bir sorun yaşamadım	152	67,6
En az bir defa sorun yaşadım	72	32,0
Cevap vermeyen	1	0,4
Toplam	225	100

Tamamı en az bir, bazıları birden çok travmatik süreç yaşamış olan çocuklar ile koruyucu ailelerin, sebebi ne olursa olsun veya kaynağı kim olursa olsun sorun yaşamaları beklenen bir durumdur. Bu yüzden koruyucu aile adaylarının yaşanabilecek olası sorunlar hakkında bilgilendirilmeleri çok önemlidir. Daha önce verilen Tablo 35'te koruyucu aileler, bu bilgilendirmenin yeterince yapıldığını ifade etmişlerdir. Önemli olan ailelerin sorunla karşılaştıklarında nasıl davranacaklarını bilmeleri ve doğru destekleri almalarıdır. Böylelikle yaşanan sorun daha kolay çözülebilecektir. Çocukla en az bir defa sorun yaşadığını beyan eden 72 aileye sorunlarının halen devam edip etmediği sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıdaki Tablo 57'de gösterilmiştir. Buna göre Ailelerin % 50'si sorunun çözüldüğünü belirtirken % 44,4'ü halen sorunun devam ettiğini beyan etmiştir.

Tablo: 57		
Yaşanan sorun/ların halen devam etme durumu		
Sorunun durumu	Sayı	Oran %
Sorunumuz çözüldü	36	50,0
Sorunumuz halen devam ediyor	32	44,4
Cevap vermeyen	4	5,6
Toplam	72	100

Ailelerin çocuklarla yaşadığı veya gözlemledikleri sorunlar aşağıdaki Tablo 58'de gösterilmiştir. Verilen cevaplar ailelerin ifadelerinden aktarılmıştır.

Tablo: 58		
Ailelerin çocuklarda gözlemediği sorunlar		
Gözlemlenen sorun	Sayı	Oran %
Fazlasıyla inatçı tavırları	9	12,5
Çok çabuk öfkelenip, bağırma ve vurma	8	11,1
Alışma sürecinde iletişim kurmakta zorluk	5	6,9
Aşırı hareketli olması ve dikkat sorunu	4	5,6
Tekrar terk edileceği korkusuyla aileye aşırı bağımlılık	4	5,6
Yaramazlık yapma ve söz dinlememe	4	5,6
Konuşmasında yaşına göre gecikme	3	4,2
Parmak emme	3	4,2
Kıskançlık ve kardeş kavgası	3	4,2
Yalan söyleme	2	2,8
Uyku saatinde yatmak istememe	2	2,8
Biyolojik ailesi ile görüşme sonrası olumsuz davranışlar	2	2,8
Kimlik kartının olmaması nedeniyle yaşanan sorunlar	2	2,8
Kurallara uymayı reddetme	2	2,8
Yemek yememe ve aşırı yemek seçme	2	2,8
Engelli olmasının getirdiği sorunlar	2	2,8
Yabancılara karşı aşırı tepkisel davranışlar	1	1,4
İzinsiz para alma	1	1,4
Biyolojik annesini tanıdığı için 2. anneyi kabullenmekte zorlanma	1	1,4
Tüm istekleri yapılmasına rağmen memnuniyetsizlik ve küsme	1	1,4
18 yaş sendromu	1	1,4
Biyolojik ailesi ile görüşüp görüşmemesi için karar verme	1	1,4
Kuruluştaki kazandığı olumsuz alışkanlıkları değiştirmek	1	1,4
Tırnak yeme alışkanlığı	1	1,4
Cinsel içerikli davranışlar	1	1,4
Tuvalet alışkanlığını çok zor ve geç kazanma	1	1,4
Oral, anal ve fallik dönemleri sağlıklı atlatmıştı	1	1,4
Cevap vermeyen	4	5,1
Toplam	72	100

Koruyucu aile yanındaki çocukların okula gitme durumlarına ilişkin alınan cevaplar Tablo 59’da görülmektedir. Bu tabloda anaokuluna giden çocuklar da okula gidiyor sınıflamasına dâhil edilmiştir. Çocuklardan % 59,6’sı okula gitmekte, % 40,4’ü gitmemektedir.

Tablo: 59		
Koruyucu aile yanındaki çocukların okula gitme durumları		
Okula gitme durumu	Sayı	Oran %
Okula gidiyor	134	59,6
Okula gitmiyor	91	40,4
Toplam	225	100,0

Çocukların okul başarı durumları Tablo 60’ta görülmektedir.

Tablo: 60		
Koruyucu aile yanındaki çocukların okul başarı durumları		
Başarı durumu	Sayı	Oran %
Çok iyi	53	39,6
İyi	36	26,9
Orta düzeyde	30	22,4
Kötü	5	3,7
Çok kötü	2	1,5
Cevap vermeyen	8	6,0
Toplam	134	100

Koruyucu ailesi olunan çocuğun okulunda sorun yaşanması durumu aşağıdaki Tablo 61’de görülmektedir. % 16,4’lük bir oranla 22 aile okulda sorun yaşadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo: 61		
Çocuğun devam ettiği okulda herhangi bir sorun yaşanması durumu		
Sorun yaşama	Sayı	Oran %
Okulda sorun yaşamadım	107	79,9
Okulda sorun yaşadım	22	16,4
Cevap vermeyen	5	3,7
Toplam	134	100,0

Koruyucu ailelerin, çocukları muayene veya tedaviye götördüklerinde herhangi bir sorunla karşılaşp karşılaşmadıklarına ilişkin soruya verdikleri cevaplar Tablo 62’de görölmektedir. Ailelerin % 87,1’i tedavi veya muayene esnasında herhangi bir sorun yaşamadığını beyan ederken, % 12,9’u sorun yaşadığını belirtmiştir.

Tablo: 62		
Çocuğun muayene ve tedavisinde herhangi bir sorunla karşılaşma		
Sorunla karşılaşma	Sayı	Oran %
Muayene veya tedavide sorun yaşamadım	196	87,1
Muayene veya tedavide sorun yaşadım	29	12,9
Toplam	15	100

Çocuğun muayene ve tedavisinde yaşanan sorunların neler olduğuna ilişkin sorulan soruya ailelerin vermiş olduğu cevaplar Tablo 63’te gösterilmiştir.

Tablo: 63		
Çocuğun muayene ve tedavisinde yaşanan sorunlar		
Yaşanan sorun	Sayı	Oran %
Çocuğun vatandaşlığının olmaması nedeniyle kayıt ve kabulde yaşanan sorunlar	6	20,7
Ücret talebi veya sevk istenmesi	6	20,7
Çocuğun detaylı sağlık geçmişi ve kalıtsal özelliklerini bilmemek	5	17,2
Bazı durumlarda biyolojik aile onayı istenmesi	3	10,3
Çocuğun sağlık durumu süregelen tedavi gerektiriyor	3	10,3
Çocuğun ikametimizde görünmemesi	2	6,9
Diğer	4	13,8
Toplam	29	100

Türkiye’de anneleri yabancı uyruklu olduğu için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığını kazanamamış, işlemleri devam eden ve korunma altında olan çocuklar mevcuttur. Sayıları her geçen gün artmakta ve çözüm üretilmesi gereken bir grup olarak büyümektedir.

Çocukların biyolojik anne babalarına ilişkin genetik ve sağlık bilgileri tam olarak tespit edilemediğinden koruyucu aileler de bu bilgilere sahip olamamaktadır.

Koruyucu aile ile biyolojik ailenin birbiri ile iletişim kurmaması için koruyucu aile yanındaki çocukların ikamet adresleri il müdürlüğü koruyucu aile birimleri görünmekte ve bunun getirdiği sorunlar yaşanabilmektedir.

Oran olarak az görünen bu sorunların yaşanma gerekçeleri kısa vadede çözümlenemeyecek sorunlardır. Bazıları da çocuk ve aile yararı açısından bu şekilde devam etmesi ve sağlık hizmeti veren birimlerdeki kişilerin bilgilendirilmesi ile çözülebilecek sorunlar olarak görülmektedir.

Koruyucu ailelerin koruyucu ailelik sürecinde, çocukla yaşadığı sorunlar nedeniyle, koruyucu ailelik yapmayı sonlandırma düşüncesi yaşayıp yaşamadıkları sorulmuş ve alınan cevaplar Tablo 64'te gösterilmiştir. Ailelerden % 6,7'lik çok az bir kısmı koruyucu ailelik yapmaktan vazgeçmeyi düşündüğünü beyan etmiştir.

Tablo: 64		
Yaşanan sorunlar nedeniyle çocuğu teslim etme düşüncesi		
Ailenin düşüncesi	Sayı	Oran %
Çocuğu teslim etmeyi düşündüm	15	6,7
Çocuğu teslim etmeyi hiç düşünmedim	207	92,0
Cevap vermeyen	3	1,3
Toplam	225	100

Yine koruyucu ailelikten vazgeçmeyi düşündüğünü belirten 15 aileden 7'si (% 46,7) bu düşüncelerine çocuğa söylediklerini belirtmişlerdir. Bu kesinlikle yanlış, bir davranıştır. Sayısı ve oranı az olsa bile bu konuda ailelerin daha fazla bilgilendirilmesi çok önemlidir. En büyük kaygıları terk edilmek olan, korunma altındaki çocuklara tekrar terk edileceğinin söylenmesi ciddi kaygı, korku ve öfke sorunlarına neden olabilecek travmatik bir süreçtir.

Tablo: 65		
Çocuğu teslim etme düşüncesinin çocuğa söylenmesi durumu		
Ailenin söylenme durumu	Sayı	Oran %
Çocuğa söyledim	7	46,7
Çocuğa söylemedim	8	53,3
Toplam	15	100

Koruyucu aileleri en çok kaygılandıran düşüncelerin neler olduğu sorulduğunda, verilen cevaplar Tablo 66'ya işlenmiştir. % 53,3'lük bir oranla aileler en çok kaygılandıkları düşünce çocuğa bağlanma sonrasında bir ayrılığın yaşanması ihtimalidir.

Tablo: 66		
Koruyucu aileleri en çok kaygılandıran düşünceler		
Kaygılandıran düşünce	Sayı	Oran %
Çocuğa bağlanacağım ve çocuk benden geri alınacağı düşüncesi	120	53,3
Ben ve aileme bir şey olursa ona ne olacağı düşüncesi	48	21,3
Herhangi bir kaygım yok	27	12,0
Koruyucu aileliğim sona ererse o ve ben nasıl etkileniriz?	5	2,2
İleride iyi bir meslek ve iş sahibi olup olamayacağı düşüncesi	3	1,3
İnancım gereği ileride aramızda mahremiyet olacağı düşüncesi	2	0,9
Akrabalar ve çevremin kabullenmeyeceği düşüncesi	1	0,4
Cevap vermeyen	9	4,0
Diğer	10	4,4
Toplam	225	100

Koruyucu ailelerin, koruyucu aile ödemesi alıp almadığı sorusuna verilen cevaplar Tablo 67'de gösterilmiştir. Ailelerin % 98,7'si ödenek aldığını, % 1,3'ü ödenek almadığını bildirmiştir.

Tablo: 67		
Koruyucu ailelerin ödenek alma durumları		
Ödenek alıp almadığı	Sayı	Oran %
Evet koruyucu aile ödemesi alıyorum	222	98,7
Hayır koruyucu aile ödemesi almıyorum	3	1,3
Toplam	225	100,0

Aileler maddi durumu iyi olsa bile koruyucu aile ödeneğini almaları SÇG'ler tarafından da tavsiye edilmektedir. Bu aileler çoğunlukla ödeneği çocuk adına biriktirme eğilimindedirler. Bu durum aşağıdaki Tablo 69'da da görülebilir.

Koruyucu ailelerin, yapılan koruyucu aile ödemesi miktarını yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin soruya verilen cevaplar Tablo 68’de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde % 61,3 oranı ile aileler ödemeleri yeterli bulduğunu, % 29,3 oranındaki aile ise ödeneğin yetersiz olduğu ve artırılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

Tablo: 68		
Yapılan ödemelerin yeterliliğine ilişkin düşünceler		
Yeterlilik düşüncesi	Sayı	Oran %
Ödemeler yeterli memnunum	138	61,3
Ödemeler yetersiz artırılmalı	66	29,3
Cevap vermeyen	16	7,1
Diğer	5	2,2
Toplam	225	100,0

Ailelerin koruyucu aile ödeneğini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin ifadeleri Tablo 69’da görülmektedir. Ailelerin %28’i ücretin tamamını çocuk için harcadığını, yetmediğini ve kendisinin ek yaptığını belirtmiştir. Bu oran Tablo 68’deki ödenek yetersiz artırılmalı diyen ailelerin oranına çok yakın bir orandır ve tutarlılık sergilemektedir. % 21,8 oranındaki aileler ise ücretin tamamını çocuk için biriktirdiğini beyan etmiştir.

Tablo: 69		
Koruyucu ailelerin ödeneği değerlendirme yöntemleri		
Ödeneğin kullanım şekli	Sayı	Oran %
Ücretin tamamını çocuk için harcıyorum, yetmiyor ek yapıyorum	63	28,0
Aldığım ücretin tamamını çocuk için bankada biriktiriyorum	49	21,8
Bir kısmını çocuk için biriktiriyor, bir kısmını harcıyorum	33	14,7
Ücretin tamamını çocuk ve ev için harcıyorum ancak yetiyor	31	13,8
Üzerine ek yaparak çocuk için bir bankada biriktiriyorum	27	12,0
Cevap vermeyen	10	4,4
Diğer	12	5,3
Toplam	225	100,0

Anketin bir bölümünde beşli Likert tipi sorular ile aile bireylerinin kendi aralarındaki ve çevreyle olan iletişimlerini değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçları önümüzdeki 6 tabloda ayrı ayrı ele alınmıştır.

Çalışmaya katılan koruyucu aile bireyinden, koruyucu ailesi oldukları çocuk ile aralarındaki iletişimi değerlendirmeleri istenmiş ve sonuçları Tablo 70’te gösterilmiştir. % 84 oranındaki aile bireyi çocukla iletişimini çok iyi olarak belirtmiştir.

Tablo: 70		
Çocuk ile anketi dolduran koruyucu aile bireyinin iletişimi		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	189	84,0
İyi	29	12,9
Orta	4	1,8
Kötü	1	0,4
Çok kötü	1	0,4
Cevap vermeyen	1	0,4
Toplam	225	100

Çocuğun ev ve okul çevresiyle iletişimi değerlendirmesi istenen ailelerin değerlendirmeleri Tablo 71’de olup, % 57,3 oranındaki aile çocuğun iletişimini çok iyi olarak değerlendirmiştir.

Tablo: 71		
Çocuğun ev ve okul çevresiyle iletişimi		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	129	57,3
İyi	53	23,6
Orta	12	5,3
Kötü	2	0,9
Çok kötü	0	0,0
Cevap vermeyen	29	12,9
Toplam	225	100

Dosyadan sorumlu SÇG ile koruyucu ailenin iletişimine ilişkin olarak yapılan değerlendirme sonuçları Tablo 72’de görülmektedir. Koruyucu hizmet modelinde ailelerle dosyalarından sorumlu SÇG arasındaki iletişim çok önemlidir. Ailelerin % 78,2’si bu iletişimi çok iyi olarak değerlendirmiştir.

Tablo: 72		
Dosyadan sorumlu SÇG ile ailenin iletişimi		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	176	78,2
İyi	38	16,9
Orta	5	2,2
Kötü	0	0,0
Çok kötü	0	0,0
Cevap vermeyen	6	2,7
Toplam	225	100

Koruyucu ailelerin kendi biyolojik çocukları ile koruyucu ailesi oldukları çocuğun sorun yaşayıp yaşamadığı hep merak edilen bir konu olmuştur. Daha önce Tablo 30’da anlatıldığı üzere, araştırmaya katılan koruyucu ailelerden 60 tanesinin biyolojik çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Bu ailelerin biyolojik çocukları ile koruyucu ailesi oldukları çocuğun iletişimine ilişkin görüşleri Tablo 73’te görülmektedir. Ailelerden % 61,7’si bu iletişimi çok iyi olarak değerlendirmiştir.

Tablo: 73		
Koruyucu ailesi olunan çocuk ile varsa biyolojik çocuğun iletişimi		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	37	61,7
İyi	17	28,3
Orta	3	5,0
Kötü	1	1,7
Çok kötü	0	0,0
Cevap vermeyen	2	3,3
Toplam	60	100

Koruyucu aile olmanın eşler arasındaki iletişime etkisi olup olmadığı ya da hangi yönde etkilediği, merak edilen konulardan biridir. Araştırmamıza katılan ailelerden 48'i (% 21,3) yalnız olduğunu bildirmiştir. Bu durum daha önce anlatılan Tablo 26'da görülebilir. Aşağıdaki Tablo 74'te eşlerin koruyucu aile olmadan önceki iletişimleri ve Tablo 75'te eşlerin koruyucu aile olduktan sonraki iletişimlerine ilişkin değerlendirmeleri görülmektedir. Tablolardaki cevap vermeyen aile sayıları ile yalnız yaşayan aile sayılarının örtüşmesi cevapların güvenilirliğini güçlendirmektedir.

Tablo: 74		
Koruyucu aile olmadan önce eşler arasındaki iletişim		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	130	57,8
İyi	37	16,4
Orta	5	2,2
Kötü	1	0,4
Çok kötü	0	0,0
Cevap vermeyen	52	23,1
Toplam	225	100

Eşler arasındaki iletişimin çok iyi olarak değerlendirilmesi koruyucu aile olmadan önce % 57,8 iken koruyucu aile olduktan sonra % 65,3 oranına yükselmiştir. Buradan koruyucu aileliğin eşler arası iletişime % 7,5 oranında olumlu etkilediğini söyleyebiliriz.

Tablo: 75		
Koruyucu aile olduktan sonra eşler arasındaki iletişim		
İletişim değerlendirmesi	Sayı	Oran %
Çok iyi	147	65,3
İyi	25	11,1
Orta	4	1,8
Kötü	1	0,4
Çok kötü	0	0,0
Cevap vermeyen	48	21,3
Toplam	225	100

Koruyucu aileler KAY gereği ilk yıl ayda bir, ikinci yıldan itibaren yılda en az dört defa olmak üzere haberli ya da habersiz olarak izlenirler. Bu takip ve kontrollerin koruyucu aileler tarafından yeterli bulunup bulunmadığına ilişkin sorulan soruya, verilen cevaplar Tablo 76'da görülmektedir. Ailelerden % 91,6 gibi çok büyük bir oran kontrol ve takiplerin yeterli olduğunu bildirmiştir.

Tablo: 76		
Yapılan kontrol ve takiplerin yeterliliğine ilişkin düşünceler		
Yapılan kontrollerin yeterliliği	Sayı	Oran %
Yapılan kontrolleri yeterli	206	91,6
Yapılan kontrolleri yetersiz	15	6,7
Cevap vermeyen	4	1,8
Toplam	225	100

Koruyucu aile yanındaki çocukların, biyolojik ailesinden herhangi bir birey ile görüşüp görüşmediğine ilişkin veriler Tablo 77'de yer almaktadır. % 52,4 oranındaki aile çocuğun biyolojik ailesindeki herhangi bir birey ile görüştüğünü, % 46,7 oranındaki aile ise görüşmediğini bildirmiştir.

Tablo: 77		
Koruyucu aile yanındaki çocukların, biyolojik ailesinden herhangi bir birey ile görüşme durumları		
Görüşme durumu	Sayı	Oran %
Görüşüyor	118	52,4
Görüşmüyor	105	46,7
Cevap vermeyen	2	0,9
Toplam	225	100

Koruyucu aile yanındaki çocuk ile görüşme yapan, biyolojik aile bireyinin çocukla olan yakınlığına ilişkin veriler aşağıdaki Tablo 78'de görülmektedir. Çocukla görüşen aile bireyi % 46,6 oranı ile biyolojik anne , % 19,5 ile biyolojik baba olurken hem anne hem de babanın gördüğü % 5,9 oranında çocuk bulunmaktadır. Bunları topladığımızda % 72 oranında çocuğu görmeye gelen kişilerin biyolojik anne ve babaları olduğu ortaya çıkmaktadır. Bunları büyük anne babalar ile anne veya baba tarafından akrabalar takip etmektedir.

Tablo: 78		
Görüşülen biyolojik aile bireyinin yakınlık derecesi		
Kimlerle görüşüyor	Sayı	Oran %
Biyolojik anne	55	46,6
Biyolojik baba	23	19,5
Biyolojik anne ve öz baba	7	5,9
Kardeş/abi/abla	7	5,9
Anneanne/babanne/dede	6	5,1
Teyze/dayı/hala/amca	3	2,5
Biyolojik anne ve anneanne	3	2,5
Biyolojik anne ve kardeş/leri	1	0,8
Koruma altındaki diğer kardeş/leri	3	2,5
Diğer	10	8,5
Toplam	118	100

Koruyucu aile yanında kalan ve çocukla görüşen biyolojik aile bireylerinin çocukla düzenli görüşmesi çocuk için olumlu bir durumdur. Görüşmelerin düzensiz ve uzun aralıklarla olması çocuklarda olumsuz duygu, düşünce veya davranışlara neden olabilmektedir. Görüşmesi olan 118 çocuktan, Tablo 79’da da görüldüğü üzere % 34,7’si her ay düzenli olarak görüşmektedir. % 30,5’i birkaç ayda bir görüşürken % 21,2’si yılda birkaç kez görüşmektedir. Özellikle birkaç yılda bir gören % 12,7’lik grup, çocuk için olumsuzluklara neden olabilecek grubu oluşturmaktadır. Çalışmalar yapılarak bu oranın daha da azaltılması gerekmektedir.

Tablo: 79		
Biyolojik aile bireyinin çocuk ile görüşme sıklığı		
Görüşme sıklığı	Sayı	Oran %
Her ay	41	34,7
Birkaç ayda bir	36	30,5
Yılda bir kaç kez	25	21,2
Birkaç yılda bir	15	12,7
Cevap vermeyen	1	0,8
Toplam	118	100

Koruyucu aile yanındaki çocuğun biyolojik ailesinden herhangi bir birey ile görüşmesi hakkında ailelerin düşünceleri sorulduğunda alınan cevaplar Tablo 80’de olduğu gibidir. Aile bağlarının kopmaması için görüşmelerin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı % 28 iken, % 17,8 oranındaki aile, görüşmelerin çocuk için faydalı olduğunu düşünmektedir. Çocuk için zararlı olduğunu düşünenlerin oranı ise % 26,2 oranı ile ikinci sırada yer almaktadır. Çocuğun görüşmesi olmadığı için olası kaygı ve korkularını dile getiren ve cevap vermeyen aileler de önemli bir oran oluşturmaktadır.

Tablo: 80		
Çocuğun biyolojik ailesi ile görüşmesine ilişkin koruyucu ailelerin düşünceleri		
Ailenin düşüncesi	Sayı	Oran %
Aile bağlarının kopmaması için gerekli diye düşünüyorum	63	28,0
Çocuk için zararlı olduğunu düşünüyorum	59	26,2
Çocuk için faydalı olduğunu düşünüyorum	40	17,8
Faydalı olup olmadığını bilmiyorum, şu an bir fikrim yok	9	4,0
Çocuk da ben de olumsuz etkileniriz diye kaygılıyım	7	3,1
Bu konuda karar çocuğa bırakılmalı diye düşünüyorum	7	3,1
Çocuk için faydalı olacaksa ve düzenli olacaksa görüşmeli	6	2,7
Çocuk ve ailenin durumuna bağlı olarak değişir	2	0,9
Cevap vermeyen	26	11,6
Diğer	6	2,7
Toplam	225	100

Tablo 81’de görüldüğü gibi % 5,3 oranındaki bir aileye çocuğun biyolojik ailesi tarafından herhangi bir bireyin ulaştığı bilgisi edinilmiştir.

Tablo: 81		
Çocuğun biyolojik ailesi tarafından herhangi bir bireyin, koruyucu aileye ulaşma durumu		
Aileye ulaşma durumu	Sayı	Oran %
Evet ulaştı	12	5,3
Hayır ulaşmadı	210	93,3
Cevap vermeyen	3	1,3
Toplam	225	100

Biyolojik ailelerin, koruyucu ailelere ulaşması durumu çeşitli riskleri barındırmakla beraber, çocuğun yaşının ilerlediği ve sosyal medya kullanımı gibi iletişim araçlarının yaygınlığı ile önlenmesi çok zor bir gerçektir. Bu durum önümüzdeki süreçte daha fazla gündeme gelecek bir nokta olarak durmaktadır.

Koruyucu aile olan ailelere, akrabaların yaklaşımlarına ilişkin düşünceleri Tablo 82’de görülmektedir. Akrabalardan % 91,1’i doğrudan destek olurken, % 3,6’sı tereddütlü ve % 2,2’si ise olumsuz yaklaşmışlardır.

Tablo: 82		
Koruyucu aile olan ailelere akrabalarının yaklaşımları		
Akrabaların düşüncesi	Sayı	Oran %
Olumlu	205	91,1
Başta olumsuz sonra olumlu	8	3,6
Olumsuz	5	2,2
Cevap vermeyen	2	0,9
Diğer	5	2,2
Toplam	225	100

Yine koruyucu ailelere, koruyucu aile oldukları için ev veya iş çevresindeki kişilerin yaklaşımlarına ilişkin düşünceleri Tablo 83’te görülmektedir. Ev ve iş çevresindeki kişilerin % 97,3’ü koruyucu aileliği destekler iken, % 0,4’ü olumsuz bakmaktadır. Buna göre ev ve iş çevresindeki kişiler ile akrabaların düşünceleri benzer özellikler göstermekle birlikte ev ve iş çevresindeki arkadaşların, akrabalardan % 6,2 oranında daha fazla destek olduğu görülmektedir.

Tablo: 83		
Koruyucu aile olan ailelere ev ve iş çevresindekilerin yaklaşımları		
Yakın çevrenin düşüncesi	Sayı	Oran %
Olumlu	219	97,3
Başta olumsuz sonra olumlu	3	1,3
Olumsuz	1	0,4
Cevap vermeyen	1	0,4
Diğer	1	0,4
Toplam	225	100

Koruyucu ailelerin, çevrelerindeki insanlara koruyucu aile olduğunu söyleyip söylemediklerine ilişkin bilgiler aşağıdaki Tablo 84’te görülmektedir. Buna göre ailelerin % 56’sı koruyucu aile olduğunu gizlemiyor ve herkesle paylaşıyor. Bu çok iyi bir orandır. Aynı zamanda koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaşmasında en etkili olan araçlardan biridir. Ailelerin % 17,3’ü çocuğun kendini kötü hissedeceği, % 8’i çevredekilerin çocuğa önyargılı yaklaşabileceği, % 8’i çocuğa yanlış bilgiler verilebileceği kaygısı ve % 5,8’i çocuğun dışlanabileceği endişesi ile çevresindeki insanlara koruyucu aile olduğunu söylemekten çekinmektedirler.

Tablo: 84		
Ailelerin, koruyucu aile olduğunu söylememe nedenleri		
Söylememe nedeni	Sayı	Oran %
Herkese söyledim, söylüyorum	126	56,0
Çocuğun kendini kötü hissedeceğini düşünüyorum	39	17,3
Önyargılı yaklaşacaklarından kaygılıyım	18	8,0
Çocuğa yanlış bilgiler verirler diye kaygılanıyorum	18	8,0
Çocuğun dışlanacağı endişesi taşıyorum	13	5,8
Bence sık görüşmediğimiz kişilere söylemeye gerek yok	6	2,7
Diğer	5	2,2
Toplam	225	100

Koruyucu aile hizmet modelinin en temel amacı sorulan koruyucu ailelerin, verdikleri cevaplar Tablo 85’te görülmektedir.

Tablo: 85		
Koruyucu aile hizmet modelinin en temel amacına ilişkin düşünceler		
Koruyucu aile olmanın amacı	Sayı	Oran %
Çocuğun iyi bir aile ortamında sevgi ve ilgi ile büyümesi	164	72,9
Çocuğun topluma faydalı bir birey olarak yetiştirilmesi	37	16,4
Ailesi olmayan çocukların aile özleminin giderilmesi	7	3,1
Çocuk sahibi olamayan ailelerin çocuk özlemini gidermesi	5	2,2
Cevap vermeyen	2	0,9
Diğer	10	4,4
Toplam	225	100

Koruyucu ailesi olunan çocuğun biyolojik ailesine dönmesi durumunda, başka bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi sorulan ailelerin vermiş oldukları cevaplar Tablo 86'da görülmektedir. Ailelerden % 52,4'ü tekrar koruyucu ailelik yapmaya devam edebileceğini belirtirken, % 36'sı tekrar koruyucu ailelik yapmayı düşünmediğini belirtmiştir.

Tablo: 86		
Koruyucu ailesi olunan çocuğun biyolojik ailesine dönmesi durumunda, başka bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi		
Tekrar çocuk alma düşüncesi	Sayı	Oran %
Evet tekrar koruyucu aile olurum	118	52,4
Hayır tekrar koruyucu aile olmam	81	36,0
Cevap vermeyen	14	6,2
Diğer	12	5,3
Toplam	225	100

Şartların uygun olması halinde, yanlarındaki çocuğa ek olarak, ikinci bir çocuğa daha koruyucu aile olma düşüncesi sorulan ailelerin cevapları Tablo 87'de görülmektedir. Ailelerden % 68'i ikinci bir çocuğa daha koruyucu aile olabileceğini belirtirken, % 28'i başka bir çocuğu alamayacağını belirtmiştir.

Tablo: 87		
Şartların uygun olması halinde ikinci bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi		
Başka bir çocuğa koruyucu aile olma düşüncesi	Sayı	Oran %
Evet başka bir çocuğa koruyucu aile olurum	153	68,0
Hayır başka bir çocuğa koruyucu aile olmazdım	63	28,0
Cevap vermeyen	8	3,6
Diğer	1	0,4
Toplam	225	100

Koruyucu ailelerin, koruyucu aile hizmet modelinin en çok beğendikleri özelliği sorulmuş ve alınan cevaplar aşağıdaki Tablo 88'e işlenmiştir. Aileler % 29,3 oranı ile çocukların aile ortamına kavuşması derken, % 24'ü ailelerin iyi seçilmesi ve çocukların takip edilerek desteklenmesi demiştir. Bunu % 16,4'lük oran ile kuruluş ortamındaki bir çocuğa sahiplenmek ve % 11,6 oranı ile aileye anne babalık duygusunu yaşatması düşünceleri ifade edilmiştir.

Tablo: 88		
Koruyucu aile hizmet modelinin en çok beğenilen yönleri		
En beğendiği özellik	Sayı	Oran %
Çocuğa aile sağlaması ve daha sağlıklı birey olarak gelişmesine katkı	66	29,3
Aday ailelerin iyi seçilmesi ve çocukların takip edilerek ailelerin desteklemesi	54	24,0
Kuruluş ortamındaki bir çocuğa sahiplenerek, daha iyi imkânlar sunulması	37	16,4
Aileye anne ve babalık duygusunu yaşatması	26	11,6
İşleyişin hızlı olması ve aile ile çocuğun çabuk buluşması	6	2,7
Cevap vermeyen	23	10,2
Diğer	13	5,8
Toplam	225	100

Koruyucu aile hizmet modelinin yeterince yaygın olmamasına ilişkin olarak koruyucu ailelerin düşünceleri Tablo 89’da görülmektedir. Toplumun bilinçsiz ve duyarsız olması ile tanıtım eksikliği aynı kategoride toplanabilecek seçeneklerdir ve toplamda % 61,2 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır.

Tablo: 89		
Koruyucu aile hizmet modelinin yaygın olmamasının sebepleri		
Yaygın olmama nedeni	Sayı	Oran %
Toplumun bu konuda bilinçsiz olması	96	42,7
Koruyucu aile olmanın önemli bir sorumluluk yüklemesi	37	16,4
Toplumun bu konuda duyarsız olması	33	14,7
Yeterince reklam ve tanıtım yapılmaması	31	13,8
Çocuğun geri alınma riskinin olması	7	3,1
Cevap vermeyen	4	1,8
Ödemelerin yetersiz olması	1	0,4
Diğer	16	7,1
Toplam	225	100

Koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaştırılması için neler yapılabileceğine ilişkin olarak, koruyucu ailelerin çözüm önerileri Tablo 90'da yer almaktadır. Buna göre % 39,6 oranı ile televizyon ve sosyal medyada reklam yapılması önerisi ilk sırayı alırken, bunun devamı mahiyetindeki toplumun doğru ve yaygın bir şekilde bilinçlendirilmesi önerisi % 28,4 ile ikinci sırayı almıştır.

Tablo: 90		
Koruyucu aile hizmet modelini yaygınlaştırmak için öneriler		
Yaygınlaşması için yapılması gereken	Sayı	Oran %
Televizyon ve sosyal medyada tanıtım yapılmalı	89	39,6
Toplum doğru ve yaygın bir şekilde bilinçlendirilmeli	64	28,4
Koruyucu aileler mevzuatlarla desteklenmeli ve rahatlatılmalı	16	7,1
Başarılı aile ve çocuk örnekleri ön plana çıkarılmalı, ünlüler örnek olmalı	15	6,7
Çocuğu olmayan ailelere bir şekilde ulaşılp tavsiye edilebilir	4	1,8
Yeterince yaygın olduğunu düşünüyorum	3	1,3
Cevap vermeyen	20	8,9
Diğer	14	6,2
Toplam	225	100

Ailelerin koruyucu aile olma nedenlerine ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 91'de olup % 67,1'lik yüksek bir oran ile bir çocuğun aile ortamında büyümesini istemek gelmekte ve % 15,6 ile çocuk sahibi olamama bunu takip etmektedir.

Tablo: 91		
Ailelerin koruyucu aile olma nedenleri		
Koruyucu aile olma nedeni	Sayı	Oran %
Bir çocuğun aile ortamında büyümesini sağlamak istemem	151	67,1
Çocuk sahibi olmamam	35	15,6
Çocukları çok sevmem	22	9,8
Dini inançlarım	2	0,9
Cevap vermeyen	3	1,3
Diğer	12	5,3
Toplam	225	100

Koruyucu ailelerin çevrelerindeki insanların koruyucu aile olmayı düşünüp düşünmediklerine ilişkin sorulan soruya ailelerin verdikleri cevaplar Tablo 92’de görülmektedir. Aileler % 83,6 gibi çok yüksek bir oranla çevrelerindeki kişilerin kendilerini gördükten sonra koruyucu aile olmayı düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo: 92		
Koruyucu aile çevresindeki bireylerin koruyucu aile olma düşüncesi		
Tanıdık çevredeki kişilerin düşünceleri	Sayı	Oran %
Bizi görüp koruyucu aile olmayı düşünenler oldu	188	83,6
Koruyucu aile olmayı düşünen olmadı	37	16,4
Toplam	225	100

Koruyucu aileleri gördükten sonra kendileri de koruyucu aile olmayı düşünen çevredeki insanların bu düşüncelerini gerçekleştirmek için bir işlem başlatıp başlatmadıklarına ilişkin elde edilen veriler Tablo 93’te görülmektedir. Tablodaki cevap vermeyen ve % 21,8’lik orana denk gelen aileler yukarıdaki Tablo 92’deki koruyucu aile olmayı düşünmeyen aile sayısına çok yakındır. Bu da ailelerin koruyucu aile olma düşüncesi ve bu yönde bir adım atıp atmadıklarına ilişkin verilerin güvenilirliğini artırmaktadır. Ailelerin % 49,3’lük büyük bir oranı herhangi bir işlem başlatmamıştır.

Tablo: 93		
Koruyucu aile olmayı düşünen tanıdıkların müracaat etme oranları		
Koruyucu aile olmayı düşünenlerin durumu	Sayı	Oran %
Düşündüler ancak henüz müracaat etmediler	111	49,3
Müracaat ettiler ve yanlarına çocuk yerleşti	29	12,9
Müracaat ettiler ve işlemleri devam ediyor	28	12,4
Müracaat ettiler ancak uygun görülmediler	5	2,2
Cevap vermeyen	49	21,8
Diğer	3	1,3
Toplam	225	100

Ailelerden % 12,9’luk kısmı koruyucu aile olmuştur. Bu koruyucu ailelerin koruyucu aile hizmet modelinin yaygınlaşmasındaki etkisi açısından çok önemli bir göstergedir. Yine % 12,4 lük bir ailenin işlemlerinin devam ettiği ve % 2,2’lik bir ailenin de koruyucu aile olmalarının uygun görülmediği bilgileri elde edilmiştir.

Buradan hareketle; her 4 koruyucu aileden en az birinin çevresindeki bir kişi veya aile, koruyucu aile olmak için, müracaat ediyor diyebiliriz.

Koruyucu ailelerin eğitime ihtiyacı olup olmadığına ilişkin verdikleri cevaplar Tablo 94’te görülmektedir.

Tablo: 94		
Koruyucu ailelerin eğitim ihtiyacı		
Koruyucu aile eğitimi ihtiyacı	Sayı	Oran %
Koruyucu aile olarak eğitime ihtiyacım yok	161	71,6
Koruyucu aile olarak eğitime ihtiyacım var	57	25,3
Cevap vermeyen	7	3,1
Toplam	225	100

Ailelerin % 71,6 gibi büyük bir çoğunluğu eğitime ihtiyacı olmadığını beyan etmiştir. Bu beklenenin aksine bir durumdur. Ailelerin özellikle de koruyucu aileliğin ilk zamanlarında eğitim ve desteğe ihtiyacı olduğu bilinen ve ifade edilen bir gerçektir. Bu sonucun altında yatan nedenin ise; ailelerin çocukla birlikte geçirmiş olduğu süre ve duygusal bağları arttıkça, koruyucu aile birimi ile en az seviyede iletişim kurmak istemeleri olabileceği düşünülmektedir.

Eğitim alma ihtiyacı olduğunu beyan eden ailelere hangi konularda eğitim almak istedikleri sorulduğunda alınan cevaplar Tablo 95’te görülmektedir.

Tablo: 95		
Eğitim verilmesi istenen konular		
Konular	Sayı	Oran %
Çocuk gelişim dönemleri ve özellikleri	19	33,3
Genel bilgilendirme ve seminerler	8	14,0
Ergenlik dönemi özellikleri ve doğru davranış modelleri	7	12,3
Çocuğa koruyucu ailesi olduğumuzu uygun şekilde söyleme	6	10,5
Çocuğa davranış kazandırma ve davranış değiştirme	6	10,5
Koruyucu aile mevzuatı ve işleyişte nasıl uygulandığı	3	5,3
Cevap vermeyen	2	3,5
Diğer	6	10,5
Toplam	57	100

Koruyucu ailelerin almayı en çok istedikleri eğitim % 33,3 oranı ile çocuk gelişim dönemleri ve bu dönemlerin özellikleri olarak karşımıza çıkmıştır. Bunu % 14'le genel bilgilendirme ve seminerler takip ederken, % 12,3 ergenlik dönemi, % 10,5 oranları ile çocuğa koruyucu aile olduğunu söyleme ve çocuğa olumlu davranış kazandırıp olumsuz davranışları değiştirme yönünde eğitim talepleri takip etmiştir.

4.1.2. Çapraz Bulgular ve Test Yorumları

Buraya kadar ailelerden elde edilen verilere ilişkin tabloları ele aldık. Çalışmamızın bu bölümünde araştırma amaçları doğrultusunda bazı çapraz tabloları değerlendireceğiz. Oluşturulan çapraz tablolardaki verilerden yararlanarak hipotezleri test etmek amacıyla SPSS.22 programından yararlanılmıştır. Testlerde alfa (α) değeri 0,05 olarak belirlenmiş olup, $2 \times 2 = 4$ şeklindeki tablolarda Fisher, daha çok hücreli tablolarda ise Pearson Ki-Kare testleri uygulanmıştır.

Ailelerin aylık gelir durumu ile koruyucu aile ödeneği alıp almaması arasında herhangi bir anlamlılık olup olmadığını anlamak için, çapraz tablo oluşturulmuş ve sonuçları Tablo 96'da gösterilmiştir.

Aylık gelir durumu TL	Koruyucu aile ödeneği alma durumu		Toplam
	Alıyor	Almıyor	
1.300-1.500	12	1	13
1.501-2.000	17	0	17
2.001-2.500	25	0	25
2.501-3.000	39	0	39
3.001-5.000	59	1	60
5.001-10.000	43	0	43
10.000 ve üstü	24	1	25
Cevap vermeyen	3	0	3
Toplam	222	3	225

Bu veriler ışığında “koruyucu ailelerin aylık gelir durumu ile koruyucu aile ödeneği alması arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi Pearson Ki-Kare Testi ile sınanmış ve $p = 0,299$ bulunmuştur. Sonuçta; $0,299 > 0,05$ olduğundan yokluk hipotezimiz kabul edilir. Yani; koruyucu ailelerin aylık gelir durumu ile koruyucu aile ödeneği alması arasında anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre; mali durumu üst seviyede olan ailelerin de, alt seviye de olan ailelerin de koruyucu aile ödeneği aldıklarını söyleyebiliriz.

Yine koruyucu aile ödeneği alan 222 ailenin, aylık gelir durumlarına göre koruyucu aile ödeneğini yeterli bulup bulmadıklarını görmek amacıyla, anket verilerine dayanılarak Tablo 97 oluşturulmuştur.

Aylık gelir durumu	Ödeneği yeterli buluyor musunuz?				Toplam
	Ödemeler yeterli	Ödemeler yetersiz	Cevap vermeyen	Diğer	
1.300-1.500	7	5	0	0	12
1.501-2.000	12	5	0	0	17
2.001-2.500	17	4	2	2	25
2.501-3.000	23	11	4	1	39
3.001-5.000	38	16	4	1	59
5.001-10.000	26	15	1	1	43
10.000 ve üstü	14	8	2	0	24
Cevap vermeyen	1	2	0	0	3
Toplam	138	66	13	5	222

“Koruyucu aile ödeneği alan koruyucu ailelerin aylık gelir durumu ile koruyucu aile ödeneğini yeterli bulmaları arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi sınanmış ve Pearson Ki-Kare testi sonucu p değeri 0,834 olarak hesaplanmıştır. Buna göre; $0,834 > 0,05$ olduğundan hipotezimiz kabul edilmiştir. Yani; koruyucu aile ödeneği alan koruyucu ailelerin gelir durumu ile koruyucu aile ödeneğini yeterli bulmaları arasında anlamlı bir fark yoktur. Her gelir grubundaki ailelerin büyük bir çoğunlukla koruyucu aile ödeneğini yeterli bulduklarını söyleyebiliriz.

Araştırmaya katılan aile bireyinin cinsiyeti ile çocuk arasında, çocuk koruyucu aile yanına yerleştikten sonra herhangi bir sorun yaşanması arasında bir ilişki olup olmadığını test etmek üzere Tablo 98 oluşturulmuştur.

Tablo: 98				
Araştırmaya katılan bireyin cinsiyeti ile çocukla sorun yaşama durumu				
Aile bireyinin cinsiyeti	Çocukla sorun yaşama			Toplam
	Yaşadım	Yaşamadım	Cevap vermeyen	
Kadın	52	81	0	133
Erkek	20	71	1	92
Toplam	72	152	1	225

“Anketi dolduran koruyucu aile bireyinin cinsiyeti ile koruyucu ailelik yaptıkları çocuk yanlarına yerleştikten sonra, sorun yaşaması arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi sınanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, Fisher’s Exact Test p değeri 0,006 bulunmuştur. Bu değer $0,006 < 0,05$ olduğundan hipotez reddedilmiştir. Yani; anketi dolduran koruyucu aile bireyinin cinsiyeti ile koruyucu ailelik yaptıkları çocuk yanlarına yerleştikten sonra, sorun yaşaması arasında anlamlı bir fark vardır. Bu ilişkinin detayına indiğimizde kadınların erkeklere oranla daha çok sorun yaşadığı görülmektedir. Bu da aslında, çocukla daha fazla vakit geçiren kişinin daha çok koruyucu anne olduğu dikkate alındığında normal karşılanması gereken bir durumdur.

Koruyucu ailenin biyolojik çocuğu olmasının, birden çok çocuğa koruyucu ailelik yapmasında etkisi olup olmadığını anlamak için Tablo 99 oluşturulmuştur.

Tablo: 99			
Biyolojik çocuk olması ile birden çok çocuğa koruyucu ailelik yapma durumu			
Biyolojik çocuk	Kaç çocuğun koruyucu ailesisiniz		Toplam
	Bir çocuk	Birden çok çocuk	
Yok	143	6	149
Var	56	4	60
Cevap vermeyen	15	1	16
Toplam	214	11	225

“Koruyucu ailenin biyolojik çocuğunun olup olmaması ile koruyucu ailelik yaptığı çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki yoktur” hipotezi test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, Fisher’s Exact Test p değeri 0,494 bulunmuştur. Buna göre bulduğumuz $0,494 > 0,05$ olduğundan yokluk hipotezimiz kabul edilir. Yani; koruyucu ailenin biyolojik çocuğunun olup olmaması ile koruyucu ailelik yaptığı çocuk sayısının arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Koruyucu ailelik süresi ile koruyucu ailelere ilk müracaat esnasında yapılan bilgilendirmelerin yeterliliğinin öğrenmek için Tablo 100 oluşturulmuştur. Burada amaç eskiden yapılan bilgilendirmelerle günümüze yapılan bilgilendirme düzeyinde anlamlı bir değişim olup olmadığına bakmaktır.

Tablo: 100									
Koruyucu ailelik süresi ve müracaat esnasında yapılan bilgilendirme ilişkisi									
Müracaat esnasında yapılan bilgilendirme	Koruyucu ailelik süresi								Toplam
	0-1	1-2	2-3	3-4	4-5	5-10	10-15	15 +	
Hiç bilgilendirme yapılmadı	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Yetersiz ve yüzeyseldi	3	1	1	4	1	3	4	1	18
Tüm sorularımızın cevabını alamadık	0	1	0	3	2	0	1	0	7
Sorduğumuz tüm sorular cevaplandı	19	8	21	17	4	9	1	1	80
Tüm sorularımız cevaplandı ve dikkat etmemiz gereken konuları da öğrendik	26	21	30	21	7	7	3	2	117
Cevap vermeyen	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Toplam	48	31	54	45	15	19	9	4	225

“Müracaat esnasında koruyucu aile hizmeti hakkındaki bilgilendirme ile koruyucu ailelik süresi arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi sınanmış, Pearson Ki-Kare sonucuna göre elde edilen p değeri 0,030 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre $0,030 > 0,05$ olduğundan hipotez kabul edilmiştir. Yani; koruyucu aile adaylarının koruyucu aile birimine müracaat ettiklerinde, koruyucu aile hizmet modeli

hakkında bilgilendirilmeleri yönünden eski ve yeni koruyucu aileler arasında anlamlı bir fark yoktur. Koruyucu ailelik süresi kısaltıkça yapılan bilgilendirmenin arttığını söyleyebiliriz.

Koruyucu ailelik süresi ile eşleşme ve uyum aşamasında tanışılan çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını görmek için Tablo 101 oluşturulmuştur.

Tablo: 101					
Koruyucu ailelik süresi ve eşleşme aşamasında tanışılan çocuk sayısı					
Koruyucu ailelik süresi	Eşleştirme ve uyum aşamasında tanışılan çocuk sayısı				Toplam
	1	2	3	Cevapsız	
1 yıldan az	40	6	1	1	48
1-2 yıl arası	21	7	2	1	31
2-3 yıl arası	41	9	4	0	54
3-4 yıl arası	33	10	2	0	45
4-5 yıl arası	13	2	0	0	15
5-10 yıl arası	12	5	2	0	19
10-15 yıl arası	6	1	1	1	9
15 yıl ve üstü	2	1	1	0	4
Toplam	168	41	13	3	225

Tablo 101 ile “koruyucu ailelerin eşleştirme ve uyum aşamasında tanıştığı çocuk sayısı ile koruyucu ailelik süresi arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi test edilmiştir. Analizde; Pearson Ki-Kare sonucu p değeri 0,516 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuca göre $0,516 > 0,05$ olduğundan hipotez kabul edilir. Yani; Koruyucu ailelerin eşleştirme ve uyum aşamasında tanıştığı çocuk sayısı ile koruyucu ailelik süresi arasında anlamlı bir fark yoktur. Eskiden de, günümüzde de çoğunlukla aday koruyucu aileler tanıştıkları ilk çocuğun koruyucu ailesi olma yönünde eğilim göstermektedirler.

Yaşadıkları süreçler nedeniyle korunma altındaki çocukların akademik anlamdaki başarı ortalamalarının düşük olduğu bilinmektedir. Bunda pek çok faktörün etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmada da çocuğun koruyucu aile yanına yerleştirildiği zamanki yaşı ile çocuğun okul başarısı arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını anlamak için veriler çaprazlanmış ve aşağıdaki Tablo 102 oluşturulmuştur.

Tablo: 102							
Çocuğun koruyucu aile yanına yerleşme yaşı ile okul başarısı ilişkisi							
Çocuğun yerleştiği yaş	Ailenin, çocuğun okul başarısı hakkındaki düşüncesi						Toplam
	Çok iyi	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Cevap yok	
0-1	9	3	0	0	0	0	12
1-2	16	4	2	0	0	2	24
2-3	8	9	1	0	0	1	19
3-4	7	2	3	0	0	2	14
4-5	6	4	3	1	0	1	15
5-6	2	4	3	0	0	1	10
6-7	2	4	2	1	1	1	11
7-8	1	2	3	0	0	0	6
8-9	1	1	6	2	0	0	10
9-10	1	2	2	0	0	0	5
10-11	0	1	1	0	1	0	3
12-13	0	0	1	1	0	0	2
13-14	0	0	1	0	0	0	1
15-16	0	0	2	0	0	0	2
Toplam	53	36	30	5	2	8	134

“Çocuğun koruyucu aile yanına yerleşme yaşı ile okul başarısı arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi test edilmiştir. Pearson Ki-Kare testi sonucunda p değeri 0,001 olarak hesaplanmıştır. Buna göre $0,001 < 0,05$ olduğundan hipotez reddedilir. Yani çocuğun koruyucu aile yanına yerleştiği dönemdeki yaşı ile okul başarısı arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki vardır. Bu ilişkinin yönüne baktığımızda ise; çocuğun aile yanına yerleşme yaşı küçüldükçe, okul başarısının arttığını söyleyebiliriz.

Çocuklar koruyucu aile yanına yerleştikten sonra, çocukla aile bireyinin herhangi bir sorun yaşamasında çocuğun cinsiyetinin bir etkisi olup olmadığını anlamak üzere aşağıdaki Tablo 103 oluşturulmuş ve test edilmiştir.

Tablo: 103				
Çocuğun cinsiyeti ile herhangi bir sorun yaşanması arasındaki ilişki				
Çocuğun cinsiyeti	Çocuk yerleştirildikten sonra herhangi bir sorun yaşama			Toplam
	Sorun yaşadım	Sorun yaşamadım	Cevap vermeyen	
Kız	46	99	0	145
Erkek	26	53	1	80
Toplam	72	152	1	225

“Koruyucu ailelik yapılan çocuğun cinsiyeti ile koruyucu aile yanına yerleştikten sonra çocukla ailenin sorun yaşaması arasında anlamlı bir fark yoktur” hipotezi test edilmiş ve Fisher’s Exact Test p değeri 0,464 bulunmuştur. Bulunan değer $0,464 > 0,05$ olduğundan yokluk hipotezimiz kabul edilir. Yani; koruyucu aile yanındaki çocuklarla, koruyucu aile bireyleri arasında herhangi bir sorun yaşanmasında çocuğun kız ya da erkek olmasının bir etkisi yoktur. Başka bir ifade ile yaygın olarak bilinen kız çocuklarının daha uyumlu ve az sorun çıkartır düşüncesi, aslında doğru olmayıp sorun yaşanma ihtimali kız ve erkek çocuklarda birbirine çok yakın oranlarda seyretmektedir.

Bu testin devamı mahiyetinde, çocuğun ailede iken aile ile herhangi bir sorun yaşaması ile ailenin gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve Pearson Ki-Kare testi sonucunda p değeri 0,881 bulunmuştur. Bu sonuçla hipotezimiz kabul edilmiş ve ailenin gelir düzeyinin çocuğun ailede herhangi bir sorun yaşamasında herhangi bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAY gereği koruyucu aile yanındaki çocuk ile biyolojik ailesinin 30 günde bir görüşme hakkı vardır. Koruyucu aile adayları ailelere bu konuda bilgilendirmektedir. Koruyucu ailelerin genel eğilimi bu görüşmelerin olabildiğince az, mümkünse hiç olmaması yönündedir. Ancak gerek çocuk gerek biyolojik aileden talep gelmesi halinde bu görüşmelerin gerçekleşmesi bu hizmet modelinin bir gereğidir. Çalışmamızın bu bölümünde çocuğun biyolojik ailesinden bir birey ile görüşmesi hakkında koruyucu ailelerin ne düşündüğünü anlamak hedeflenmiştir. Bu amaçla; biyolojik ailesi ile görüşmesi olan çocukların koruyucu aileleri ile biyolojik ailesi ile görüşmesi olmayan çocukların koruyucu ailelerin düşünceleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakacağız. Bu amaçla bilgiler çaprazlanmış ve aşağıdaki Tablo 104 oluşturulmuştur.

Tablo: 104				
Çocuğun biyolojik aileden biri ile görüşmesi hakkında ailelerin düşüncesi				
Ailenin görüşme konusundaki düşüncesi	Görüşme durumu			Toplam
	Görüşüyor	Görüşmüyor	Cevapsız	
Çocuk için faydalı olduğunu düşünüyorum	28	12	0	40
Çocuk için zararlı olduğunu düşünüyorum	30	29	0	59
Aile bağlarının kopmaması için gerekli olduğunu düşünüyorum	40	23	0	63
Çocukta ben de olumsuz etkileniriz diye kaygı ve korku yaşarım	0	7	0	7
Çocuk ve ailenin durumuna bağlı olarak değişir	0	2	0	2
Faydalı olup olmadığını bilmiyorum, şu an bir fikrim yok	4	5	0	9
Bu konuda karar çocuğa bırakılmalı	4	3	0	7
Çocuk için faydalı olacaksa görüşmeli	2	3	1	6
Cevap vermeyen	6	19	1	26
Diğer	4	2	0	6
Toplam	118	105	2	225

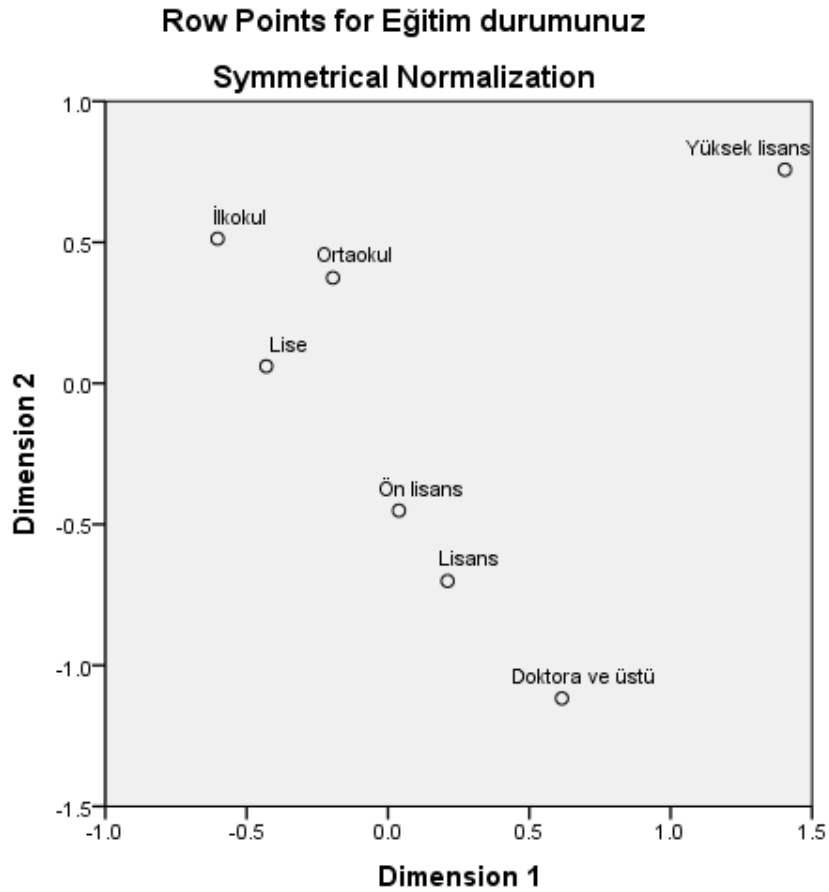
Tablo verilerinden hareketle; “biyolojik ailesi ile görüşmesi olan çocuklarla olmayan çocukların koruyucu aileleri arasında biyolojik aile görüşmesi hakkındaki düşünce açısından anlamlı bir fark yoktur” hipotezi sınanmıştır. Sonuçta; hem Fischer’s Exact hem de Pearson Ki-Kare testlerinde p değeri 0 hesaplanmıştır. Bu sonuca göre; p değeri $0 < 0,05$ olduğundan hipotezimiz reddedilir. Yani; biyolojik aile görüşmesi olan çocukların koruyucu aileleri ile biyolojik aile görüşmesi olmayan çocukların koruyucu aileleri arasında, çocukların biyolojik aile görüşmesi hakkındaki düşünceleri açısından anlamlı bir fark vardır. Üstelik bu fark beklenenin aksine, biyolojik aile görüşmesi olan çocukların koruyucu ailelerinin görüşmeleri faydalı ve gerekli gördükleri yönündedir. Olumsuz düşünce beyan eden ailelerin daha çok aile

bireylerinden birisi ile görüşmesi olmayan çocukların koruyucu aileleri olduğu ve bunun da yaşanması olası korku ve kaygılardan kaynaklandığı görülmektedir.

Çalışmamızın bu bölümünde, çocukla herhangi bir sorun yaşayan ya da yaşayacak olan koruyucu ailelerin bu sorunu aşmak için izleyeceği yolun ailenin öğrenim durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelenecektir. Bu amaçla çaprazlanan verilerden oluşturulan Bi-Pilot grafiği aşağıdaki Şekil 7’de gösterilmiştir.

Şekil: 7

Bir sorun yaşanması halinde ailelerin bulduğu çözüm yöntemleri ile öğrenim durumları arasındaki ilişki

Çalışmaya katılan koruyucu ailelerin çocukla bir sorun yaşadığında veya yaşayacağına izleyecekleri çözüm yolları incelendiğinde ise; öğrenim durumu yüksek lisans olan koruyucu aileler diğerler koruyucu ailelerden çok daha farklı çözüm yolları bulurken, öğrenim durumu ilkökul, ortaokul ve lise olanlar birbirlerine daha yakın yöntemler denemekte ve öğrenim durumu ön lisans, lisans, doktora ve üstü olanlar da birbirlerine daha yakın çözüm yolları izlemektedirler.

Koruyucu ailelerden elde edilen verilerin değerlendirilmesi burada sona ermiş olup şimdi SÇG'lerden elde edilen veriler ele alınacaktır.

4.2. SÇG'LERDEN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya gönüllü olarak katılan ve yüz yüze görüşme yapılarak bilgi ve düşünceleri alınan SÇG'lere ait genel bilgiler Tablo 105'te gösterilmiştir. Bu verilerin araştırmanın yapıldığı 2016 yılı içerisinde elde edildiği bilgisi değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır.

Tablo: 105											
Araştırmaya katılan sosyal çalışma görevlilerine ilişkin genel bilgiler											
SÇG No	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hali	Eğitim Durumu	Lisans Eğitimi	Çalışma Şekli	Kaç Yıllık Çalışan	Kaç Yıldır KA biriminde	KA Dosya Sayısı	Çocuk Dosya Sayısı	İlk Görev Yeri mi?
01	K	26	B	Y.lis.	Sos. Hiz.	Kadrolu	2,5	2,5	33	38	E
02	K	31	E	Y.lis.	Psikoloji	Kadrolu	2	0,8	33	36	H
03	K	26	B	Y.lis.	Psikoloji	Kadrolu	1,5	1,5	33	37	E
04	K	27	B	Y.lis.	Psikoloji	Kadrolu	1,5	1,5	35	37	E
05	K	33	B	Y.lis.	Psikoloji	Sözleşme	9	3,5	33	34	H
06	K	25	B	Lisans	Psikoloji	Kadrolu	1,5	1,5	34	36	E
07	K	26	E	Lisans	Psikoloji	Sözleşme	3	3	34	37	E
08	K	29	B	Lisans	Çoc.Gel.	Kadrolu	2	2	32	34	E
09	E	30	E	Y.lis.	Sosyoloji	Kadrolu	3	3	35	36	E
10	K	28	E	Lisans	Sosyoloji	Kadrolu	3	3	35	37	E
Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.											

Bu tablo incelendiğinde kadın çalışan oranının erkek çalışan oranına göre çok yüksek olduğu görülmektedir. Yaş ortalaması 28,1 olan SÇG'lerden, 6'sı bekâr 4'ü evli, yine 6'sı yüksek lisans, 4'ü lisans eğitimine sahiptir. Bu verilere göre iyi bir eğitim seviyesi olduğu, evlilik ve çocuklu aile yaşamı konusunda düşük bir tecrübe olduğu, bunun yanında genç ve dinamik bir grup olduğu söylenebilir.

4 farklı lisans eğitiminden SÇG'nin bulunması disiplinler arası bakış adına olumlu olup sosyal çalışmacı branşında SÇG sayısının çok az, çocuk gelişimi ve eğitimcisi branşında SÇG sayısının az, psikolog branşında ise sayının çok olduğu dikkat çekmektedir. Sosyolog oranının ise yeterli olduğu söylenebilir.

Çalışma şekli olarak bakıldığında ise bu birimde çalışanlarının tamamen kadrolu olması tercih edilen bir durumdur. Ancak 2 SÇG'nin sözleşmeli çalışıyor olması dikkat çekicidir.

Çalışma tecrübeleri açısından bakıldığında ise sadece 2 SÇG'nin koruyucu aile biriminde çalışmaya başlamadan önce başka alanlarda tecrübesi olduğu kalan 8 SÇG'nin'de ilk görev yerinin koruyucu aile birimi olduğu görülmektedir. Koruyucu aile biriminde kaç yıldır çalışılıyor sorusuna verilen cevapların ortalaması 2,23 çıkmaktadır. Çok önemli bir hizmet modeli olan koruyucu aile hizmet modelinde SÇG'lerin mesleki tecrübe ve deneyimlerinin daha fazla olması istenen ve arzu edilen bir durumdur. Özellikle korunma ihtiyacı olan çocuklara hizmet verilen diğer birimlerde belli bir süre çalıştıktan sonra koruyucu aile biriminde çalışmaya başlamaları SÇG'ler ve hizmetin niteliği açısından önemli bir katkı olacaktır.

SÇG'lerin dosya yüküne bakıldığında ise KAY 16. maddesi ç) bendinde her bir SÇG için 20 çocuktan sorumlu olması önerilirken burada ortalama 36,2 ile önerilenin çok üstünde bir oranla karşılaşmaktayız. Bu da bize SÇG'lerin iş yükünün çok yoğun olduğunu net bir şekilde göstermektedir.

SÇG'lere ilişkin bu genel bilgilerden sonra; yapılan görüşmelerde sorulara verilen cevaplar her bir soru başlığı altında ayrı ayrı ele alınmıştır. Sorulara verilen cevaplar sorunun şekline ve verilen cevapların birbiri ile uyumlu olmasına göre ele alınmıştır. Yazım esnasında her SÇG'nin düşüncesini içeren cevaplar mutlaka ifade edilmiş olup, birden çok SÇG'nin aynı düşünceyi ifade ettiği durumlarda cevaplar sınıflandırılarak ifade eden SÇG sayısı belirtilmiştir. Cevapların hangi SÇG tarafından verildiğinin belli olmaması için SÇG'lere rastgele numara verilmiş ve her cevapta bu numaralar değiştirilmiştir. Şimdi her soruya SÇG'ler tarafından verilen cevapları ele alarak soru başlıkları altında konuyu irdedeleyeceğiz.

Koruyucu aile birimde çalışmaya başlamadan önce koruyucu aile hizmet modeli hakkında bilginiz var mıydı?

Bu soruya 10 SÇG'den 6'sı hayır daha önce hiçbir bilgin yoktu veya hiç duymamıştım şeklinde cevap vermiştir. Koruyucu aile biriminde görevlendirildikten sonra, göreve başlamadan önce internetten biraz araştırdığını ancak gerçek anlamda ilk defa bu birimde koruyucu aile hizmet modeli ile tanıştığını ifade edenler olmuştur. 1 SÇG koruyucu aile hizmetini duymuştu, ancak yurt dışında uygulandığını sanıyordum, ülkemizde uygulandığını bilmiyordum derken, 1 SÇG televizyon ve sinemadan duyduğu kadarıyla yüzeysel bilgisi olduğunu ifade etmiştir. Lisans eğitiminde teorik olarak koruyucu aile hizmet modelini öğrendiklerini ifade eden 1 SÇG ise uygulama sürecini göreve başladıktan sonra öğrenmeye başladığını ifade etmiştir. Daha önce çocuk yuvasında çalışmış olan 1 SÇG ise bu hizmet modelini bildiğini, önceki görev yerinde koruyucu aile yanına çocuk yerleştirilmesi sürecinde kuruluş ayağındaki işlemleri yürüttüğünü ifade etmiştir.

Tüm cevaplar dikkate alındığında; maalesef bu alanda profesyonel hizmet vermekte olan meslek elemanlarının bile koruyucu aile hizmet modelini yeterince tanımadığını hatta hiç duymadığını öğrenmiş bulunmaktayız. Sadece 1 SÇG lisans eğitim müfredatında bu hizmet modeli hakkında bilgi edindiğini ifade etmiştir. Buradan hareketle en azından ileriki meslek yaşamında ASPB bünyesinde kadrosu olan psikoloji, çocuk gelişimi ve eğitimi, sosyoloji gibi lisans eğitimlerinin müfredatlarında koruyucu aile hizmet modeli hakkında bilgi verilmesinin gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Şu an sadece sosyal hizmet lisans eğitimi müfredatında koruyucu aile hizmet modeli hakkında teorik bilgi verildiği, bazı üniversitelerin sosyal hizmet bölümlerin de bile çok kısıtlı bilgi verildiği bilinmektedir.

Sizce mevcut koruyucu aile mevzuatı yeterli mi?

Bu soruya SÇG'lerin tamamı genel olarak yeterli ancak yetersiz kaldığı ve ekleme yapılması gereken durumlar var şeklinde cevap vermişlerdir. Ekleme yapılması gereken hususların neler olduğu açıklanması istendiğinde ise farklı cevaplar alınmıştır. Aşağıdaki Tablo 106'da verilen cevaplar ve bu cevabı kaç SÇG'nin verdiği gösterilmiştir.

Tablo incelendiğinde ve cevapların detaylarına girildiğinde; özellikle ödemelere ilişkin bazı konuların SÇG kararına bırakılması ve bu durumun farklı farklı uygulamalara neden olabileceği 10 SÇG'den 6'sı tarafından dile getirilmiştir. Buradan ödeme gibi bir yükümlülüğün, kamu personeli olan SÇG'ler üzerinde fazla kaygı oluşturduğu söylenebilir. Öte yandan her bir vakayı yakından takip eden ve çocuğu en iyi tanıyan SÇG'nin o çocuk için hangi eğitim veya kursun ona yararlı olacağını bilip ona göre karar vermesi aslında esnek ve doğru bir uygulama olarak da yorumlanabilir. Bu durumda SÇG'lerin kaygılarını azaltma ve uygulama birlikteliğini sağlamak adına hizmet içi eğitimlerin artırılması ve ASPB'ye intikal eden örneklerle ilişkin bilgilendirme amaçlı iç yazışmaların tüm illere gönderilmesi çözüm olarak düşünülebilir.

Tablo: 106		
İfade edilen mevzuat eksiklikleri ve ifade edilme sıklıkları		
No	Mevzuatta eksik olduğu düşünülen konular	SÇG
1	Ödemelere ilişkin bazı konular SÇG'lerin kararına bırakılmış durumda. Bu durum kişiden kişiye farklı uygulamalara neden olabilir	6
2	Evlat edinme şartları oluştuğunda izlenecek yol belli değil	4
3	Psikoterapi ücretlerinin ödenmemesi büyük bir eksiklik	2
4	SÇG'leri rahatlatıcı ve motive edici bir hüküm yok	1
5	Yönetmelik yurt dışı çıkış işlemlerinde çok zorlayıcı	1
6	Duygusal yanı güçlü olan Türk toplumuna tam uyumlu değil	1
7	SÇG adı altında farklı mesleklerin aynı işi yapıyor olması doğru değil	1
Kaynak: Araştırmacı tarafından oluşturulmuştur		

Yine 10 SÇG'den 4'ü tarafından dile getirilen koruyucu aile yanındaki bir çocuk ilerleyen süreçte evlat edinmeye uygun hale gelirse nasıl bir yol izleneceğine ilişkin herhangi bir açıklama olmaması gerçekten önemli bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Konu ile ilgili olarak sadece Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzüğün 7. maddesinde koruyucu aile yanındaki bir çocuğun evlat edinmeye uygun hale gelmesi durumunda koruyucu aileye öncelik tanınacağı ve sıraya alınmayacağına ilişkin bir hüküm bulunmakta olup, bunun dışında herhangi bir açıklama bulunmamaktadır. Koruyucu aile yanındaki bir çocuğun ilerleyen süreçte evlat edinmeye uygun hale gelmesi söz konusu olabilmekte ve bu

durumda ne tür işlemler yapılacağına ilişkin olarak KAY'de bir hüküm bulunmamaktadır.

Psikoterapi ücretlerinin ödenmemesi, 2 SÇG tarafından mevzuattaki önemli bir eksiklik olarak ifade edilmiştir. Koruyucu ailelere yapılan ödemeler incelendiğinde pek çok kalemde ödeme yapıldığı görülmektedir, ancak bu ödemeler içerisinde psikoterapi ücretleri yer almamaktadır. Oysa korunma ihtiyacı olan çocukların tamamı travmatik süreçlerden geldikleri için çok büyük bir oranda psikoterapi ihtiyacı ortadadır. Yapılan ödeme türleri incelendiğinde; çocuk yararı açısından psikoterapiden daha az yararlı olan pek çok şeyin ödenmesi ve psikoterapi ücretinin ödenmemesi bir eksiklik olarak düşünülebilir. Bu noktada, yıllık belirlenen bir miktarın veya belirlenen seans sayısının ücretinin ödenmesi gibi çözüm yolları düşünülebilir. Ya da bu hizmet ihtiyacı karşılayacak şekilde ASPB bünyesinde verilmelidir.

Koruyucu aile bireyleri ile koruyucu ailesi oldukları çocuk birlikte yurt dışına çıkmak istemeleri halinde uygulanan prosedürlerin koruyucu aileler açısından yorucu olduğu yönündeki görüş 1 SÇG tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda KAY 19. Maddesi “koruyucu ailenin görev veya tatil amacı ile çocuğu beraberinde yurt dışına götürebilmesi talebi; veli, vasi veya kayyumun izni, çocuk ve aileyi izlemekle görevli sosyal çalışma görevlisinin uygun görüşü ile komisyona sunulur. Komisyon tarafından çocuğun yurt dışına çıkmasının uygun görülmesi halinde, il müdürünün teklifi ve mahalli mülki amirin onayı ile gerekli izin verilir” şeklindedir. Çocuğun yurt dışına götürülmesi ve ailenin geri dönmemesi sonucunda oluşacak riskler açısından bakıldığında mevzuattaki düzenlemenin gerekli olduğu söylenebilir.

Yönetmeliğin SÇG'leri motive edecek herhangi bir hüküm içermediği, bunun bir eksiklik olduğu SÇG'leri rahatlatıcı, destekleyici, motive edici, eğitim ve etkinliklerin olması gerektiği 1 SÇG tarafından dile getirilmiştir. Koruyucu aile biriminde çalışan SÇG'lerin yoğun duygusal yıpranmaya maruz kaldıkları bilinen bir gerçektir. Hem çocuk hem biyolojik aile hem de koruyucu aile üçlüsünün takibi ve sorumluluğu çok ciddi bir yükür. Bu işi yapanların çok sabırlı ve sürekli pozitif olması gerekir ki bu durum hizmet verilen kişilere de yansısın. Bu anlamda yönetmeliğe eklemeler yapılması da bir ihtiyaçtır.

SÇG'lerden biri ise koruyucu aile mevzuatının duygusal yanı güçlü olan Türk toplumuna tam uyumlu olmadığını, çok rasyonel bir bakışla hazırlanmış olduğunu dile

getirmiştir. Koruyucu ailelerimizin duygu ağırlıklı hizmet verdiğini, yaşanan gerçekliğin daha ziyade duygusal olduğunu, ancak yönetmeliğin çok rasyonel olduğunu yaşanan duygusal durumları da içermesi gerektiğini ifade etmiştir.

KAY'de farklı lisans eğitimi almış meslek elemanlarının SÇG adı altında aynı işi yapıyor olması doğru değil, psikolog psikologluk, sosyal çalışmacı sosyal çalışmacılık, sosyolog sosyologluk yapmalı diyen 1 SÇG önemli bir detaya dikkat çekmiştir. Koruyucu aile hizmetlerinin yürütülmesi uzmanlaşmayı gerektirmekte olup farklı aşamalarında farklı mesleki bakışları faydalı olacaktır. Farklı eğitimi almış kişilerin eğitim nitelikleri ile katkı sağlaması gereken bir ekip çalışması olması gerekirken, branşları fark etmeksizin her SÇG'den aynı işi yapması beklenmektedir. Yeterli meslek elemanı olmadığı için yapılmış olan SÇG düzenlemesinin yakın gelecekte ele alınması gereken en gerekli düzenlemelerden birisi olduğu söylenebilir.

Tüm görüşme içeriği bu soru açısından değerlendirildiğinde genel olarak mevzuatın yeterli olduğu ancak, daha iyi hizmet vermek adına yukarıda açıklanan bazı eklemelerin yapılabileceği ifade edilmiştir. Zaten yaşanan uygulama eksiklikleri ve ihtiyaçlarından yeni şeyler öğrenip ihtiyaçlar doğrultusunda yeni mevzuat düzenlemeleri kaçınılmaz bir durumdur. Bu soru ile bu amaca katkı vermek hedeflenmiştir.

Koruyucu aileler için yapılan ödenekler yeterli mi? ve amacına uygun olarak kullanılıyor mu?

Bu soruya 10 SÇG'den 3 tanesi net bir şekilde ödemelerin yeterli olduğu yönünde cevap verirken, 4 SÇG asgari düzeyde yeterli olduğunu ancak bazı düzenlemelere ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Kalan 3 SÇG ise ödemelerin yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Temelde üç kategoride toplanan bu düşüncelerin dayanakları SÇG'ler tarafından aşağıdaki gibi açıklanmıştır.

Yeterli diyenler mevcut rakamların çocuğun ihtiyaçlarını genel olarak karşıladığını, çocuğun aileye maddi olarak herhangi bir yük getirmediğini ayrıca ailelerin gerektiğinde biraz fedakârlık yapmasının da gerekli ve önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca ücretlerin fazla olması durumunda sadece maddi kaygılarla

koruyucu aile olmak isteyen ancak, kişilik olarak bu iş için uygun olmayan koruyucu aile adaylarının artabileceğini söylemişlerdir.

Ödeneklerin asgari düzeyde yeterli olduğunu ifade eden SÇG'ler ise; verilen para ile en temel ihtiyaçların karşılandığını, çocukların daha iyi yetişmesi isteniyorsa daha fazla ödeme yapılması gerektiğini, özellikle mama ve bez masrafı olan 0-3 yaş grubu için yapılan ödemelerin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Ödemelerin yetersiz olduğunu ifade eden SÇG'ler ise ödenen rakamların İstanbul şartlarında yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunun dışında özellikle akraba modellerinin ekonomik durumlarının iyi olmadığını ve ücret artırım talebini dile getirdiklerini belirtmişlerdir.

Yine ödemelerle ilgili olarak her ailenin kendi gelir durumuna göre ödemenin yeterli olup olmadığını farklı değerlendirildiği, maddi durumu iyi olan ailelerin yapılan ödemeden çok fazlasını çocuk için harcadığını ifade etmişlerdir.

Ödeneklerin amacına uygun kullanılması ile ilgili olarak ise; 10 SÇG'nin tamamı ödemelerin amacına uygun olarak kullanıldığını ifade etmiştir. Buna ek olarak 3 SÇG akraba ve yakın çevre koruyucu aile modellerinde zaman zaman amaç dışı kullanımlar olabildiğini eklemiştir.

Gelir durumu düşük olan bazı ailelerin ödeneğin tamamını harcadığı görülse de, ailelerin büyük bir çoğunluğunun ödenekleri çocuk adına biriktirdiğini ifade etmişlerdir. Bu birikimler incelendiğinde ailelerin ağırlıklı olarak çocuk adına açılan banka hesabına aktardığı, bazı ailelerin kendilerinin de bu hesaba ciddi katkı yaptığı, altın hesabı açanlar, çocuk adına ev alanlar, çocuk için özel sağlık sigortası yaptıranlar ve çocuğu bireysel emeklilik sistemine kayıt ettirenler olduğu ifade edilmiştir.

Buradan hareketle ödemelerin genel olarak yeteli olduğu, belli alanlarda artırım yapılabileceği ve ödemelerin amacına uygun şekilde kullanıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Koruyucu ailelerin çocuklarla yaşadığı ve size ifade ettiği sorunlar nelerdir?

Bu soru ile genel olarak koruyucu aile yanındaki çocuklarda ailelerin yaşadığı ve sıklıkla dile getirdiği sorunların olup olmadığı, var ise neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Ailelerin SÇG'lere ifade ettiği sorunlar aşağıdaki Tablo 107'de listelenmiştir. Aynı sorunun farklı farklı SÇG'ler tarafından dile getirildiği görülmüş ve bu durum tabloda "ifade sıklığı" sütununda yer almıştır.

Tablo incelendiğinde koruyucu aileler tarafından en çok dile getirilen sorunun aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği olduğu 5 SÇG tarafından dile getirilmiş, okul derslerinde başarı düşüklüğü ise 3 SÇG tarafından ifade edilerek bunu takip etmiştir. Konuşmada gecikme, öfke kontrol edememe, ergenlik sorunları ve kurallara uymama SÇG'ler tarafından 2'şer kere dile getirilmiş, bunu 1'er kere ifade edilen, alt ıslatma, parmak emme ve biyolojik aile ile görüşme isteği takip etmiştir. Bu sorunlar aileler tarafından sorun olarak tespit edilen ve izlemeler esnasında ailelerin SÇG'lere ifade ettiği sorunlardır.

Tablo: 107		
Çocuklarda sık karşılaşılan sorunlar		
No	İfade edilen sorun	İfade sıklığı
1	Aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği	5
2	Okul derslerinde başarı düşüklüğü	3
3	Yalan söyleme	2
4	Gecikmiş konuşma	2
5	Öfke kontrolsüzlüğü	2
6	Ergenlik dönemi sorunları	2
7	Kurallara uymama	2
8	Alt ıslatma	1
9	Parmak emme	1
10	Biyolojik ailesi ile hiç görüşmemiş olanların görüşme isteği	1

Tablo incelendiğinde koruyucu aileler tarafından en çok dile getirilen sorun aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği olmuş, bunu okul derslerinde başarı düşüklüğü takip etmiştir.

Koruyucu aileler yanındaki çocuklarda SÇG olarak gözlemediğiniz sorunlar nelerdir ve varsa çözüm önerileriniz nelerdir?

Yaşanan sorunlar çok farklı olup, koruyucu ailenin kendi aile içi ilişki ve iletişim dinamikleri, koruyucu ailesi oldukları çocuğun yaşı, cinsiyeti, koruyucu aile yanında geçirmiş olduğu süre, aile yanına yerleştirildiği zamanki yaşı gibi pek çok etkene göre değişmektedir. Buna rağmen ailelerle ve çocuklarla sürekli iç içe olan SÇG'lerin mesleki bakışları ile gözlemedikleri ve sıklıkla karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini öğrenmek adına bu soru yöneltilmiş ve aşağıdaki bilgilere ulaşılmıştır.

Koruyucu aile bireylerinin, koruyucu ailesi oldukları çocuğa karşı sınır koyma ve sorumluluk verme konusunda özensiz davranmaları ilk sırada gelmektedir. Çocuğun isteklerine sınırlama getirmeyerek hepsinin karşılanmaya çalışılması sonucunda çocuklarda doyumsuzluk ve biraz da şımarık davranışlar görülmektedir. Ailelerin bu şekilde davranmasının altında ise; “korunma ihtiyacı olan çocuk, zaten hayatta yaşamaması gereken olumsuzlukları yaşamış çocuk” vb. düşünceler sonucu, aşırı taviz verilerek destek olmaya çalışma davranışı görülmektedir. Çocuğun her isteğinin koşulsuz olarak yerine getirilmeye çalışılması, fazla taviz verilmesi uzun vadede çocuk için yarardan çok zarar doğuracak bir durumdur. Bunun sonucunda kural tanımayan ve öz denetimi olmayan çocuklar çıkar karşımıza. Her isteği yerine getirilen çocuklar toplu yaşam kurallarının olduğu ortamlara uyum sağlamakta zorlanacaklardır. Engelle karşılaştıklarında da içe kapanma ya da kontrolsüz öfke davranışları sergileyebilirler. Koruyucu ailelere, davranışlarının çocuğun ileriki yaşamını nasıl etkileyeceği anlatılarak, doğru davranış modelleri konusunda rehberlik ve yönlendirme yapılmalıdır.

Koruyucu aile bireyleri ile çocuk arasında sağlıksız bağlanma dikkat çeken bir diğer sorun olarak ifade edilmiştir. Koruyucu aile olma sürecinin başında tüm bilgilendirmelerin yapıldığı, sosyal, kültürel ve eğitim seviyesi yüksek olan, koruyucu aile hizmet modelinin amaçlarını kavramış olan ailelerde bile, çocukla birlikte geçirilen iki yıldan sonra özellikle koruyucu annelerin çocuktan ayrılmak istememe, biyolojik aile görüşmelerine getirmek istememe gibi eğilimler görülmektedir. Aileler daha duygusal baktıkları için gerçekçi yaklaşmadıkları görülüyor.

Biyolojik aile görüşmeleri özellikle büyük yaş gruplarında çoğunlukla olumlu geçmekte çocuk ve her iki aileye de bu yansımaktadır. Ancak bazı küçük çocukların görüşmelerinde çocukların travmatik öykülerinin derinleştiği ve tekrar travmatize oldukları görülmektedir. Çocuklarda biyolojik aile görüşmelerinden sonra ayrılık anksiyetesi oluşmaktadır. Bu durum tekrar görüşmek istememe, evden veya arabadan çıkmak istememe, ilgili SÇG ile görüşmek istememe gibi davranışlarla kendini göstermektedir. Özellikle ilk görüşmelerde “tekrar ayrılma” kaygısı olarak bu durum kendisini hissettirmektedir. Bu yüzden küçük yaş grupları ile biyolojik aile görüşmeleri öncesinde hazırlık yapılması önemli bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bazı çocuklar lise döneminde genellikle SÇG’ler ile iletişime geçmek istememektedir. Bu davranış; SÇG’leri geçmişlerinin temsili ve hatırlatıcısı olarak görmeleri ve bununla yüzleşmekten kaçınmak istemeleri nedeniyle ortaya çıkıyor olabilir.

Bazen koruyucu ailelerin, koruyucu ailelik motivasyonunun altında her ne yatarsa yatsın, zamanla motivasyonel ihtiyaçlarının karşılanması veya azalması nedeniyle, çocuğa olan ilgi ve desteklerinde düşüşler görülebilmektedir.

Çocuklarda görülen bir diğer önemli sorun da çocuğun biyolojik aile ile koruyucu aile arasında kalması durumudur. Özellikle ergenlik dönemi ve sonrasında güçlü bir şekilde kendisini hissettiren iki aile arasında kalma ve aidiyet duygusuyla baş edememektedirler.

Benim kökenim neresi, nereye aitim?

Biyolojik ailem beni niçin terk etti?

Koruyucu ailem de beni terk eder mi?

Bu ve benzeri sorular bu çocukların en çok cevabını aradığı sorular olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu süreç iyi yönetilmez ise çocuklarda olumsuz davranışlar, okul devamsızlığı, akademik başarıda düşme, yanlış arkadaşlıklar kurma gibi istenmeyen durumlarla karşılaşma ihtimali güçlenecektir.

Bu da bize gösteriyor ki; koruyucu aile işlem süreçlerinin her aşamasında ailelere ve çocuklara SÇG’ler tarafından yeteri kadar zaman ayrılmalı ve çok iyi takip

edilmelidir. Bunun için de SÇG'lere ihtiyaç duydukları zaman ve nitelik kazandırılmalıdır.

Koruyucu aileler çocuklarla sorun yaşadıklarında çözüm için ne yapıyorlar?

Aileden aileye değişiklik göstermekle birlikte 10 SÇG'den 7'si koruyucu ailelerin öncelikle kendilerine danıştığını, birlikte çözüm önerileri oluşturduklarını, ailelerin çoğunlukla bunu uygulayarak netice aldığını, bazılarının ise; acıma, kıyamama gibi gerekçelerle uygulamadığını belirtmişlerdir. Yine SÇG'ler kendilerinin yetişemediği veya çözüm üretmediği durumlarda aileleri psikiyatrist veya psikoterapistle yönlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Ailelerden özellikle maddi durumu iyi olanların zaten sürekli profesyonel terapi/tedavi desteği aldığını böylece pek çok sorunun erken aşamada çözülebildiğini belirtmişlerdir.

SÇG'lerden 2 si ise ailelerin öncelikle kendi deneyimlerinden yola çıkarak çözümler üretmeye çalıştıklarını, bunda başarılı olamadıkları zaman kendilerine danıştıklarını belirtmişlerdir. 1 SÇG ise ailelerin çözüm için çok bir çaba sarf ettiklerini düşünmediğini, işbirliği yapmaya açık olmadıklarını, basit önlemleri deneyip çözüm üretmediklerinde çocuğu geri vermeye kadar giden süreçlerin yaşandığını, zamanla ailelerin başlangıçtaki motivasyonlarını kaybedebildiklerini ifade etmiştir.

Görüşmeler esnasında, özellikle okula giden çocukların ailelerinin çocuğun okulundaki rehber öğretmenlerinden de destek aldıklarını belirtmişlerdir. Yine bazı SÇG'ler şahsi telefon numaralarının koruyucu ailelerde olmasının aileler için iyi bir destek olduğunu ve ailelerin sürekli kendilerinden destek alabiliyor olmalarının özellikle koruyucu aileliğin ilk zamanlarında aileleri çok rahatlattığını belirtmişlerdir.

Bu açıklamalara göre; genel olarak koruyucu ailelerin koruyucu ailelikle ilgili herhangi bir sorun yaşadıklarında, dosyalarından sorumlu SÇG'ye danıştıklarını ve yönlendirmelerini dikkate aldıklarını söyleyebiliriz. Bazı ailelerin sürekli profesyonel destek aldığını, çok az bir gruptaki koruyucu ailelerin ise işbirliğine açık olmadığını ifade edebiliriz. Koruyucu ailelere koruyucu ailelik statüsü verilirken, ebeveynlik becerilerinin iyi olmasına ve işbirliğine açık aileler olmalarına özellikle dikkat edilmesi gerekliliği karşımıza çıkmaktadır.

Koruyucu ailelerin çocuklarla yaşadıkları sorunların çözümünde ASPB nasıl destek olabilir?

Bu soruya 10 SÇG'den 3'ü öncelikle "SÇG'lerin iş yükü azaltılmalı ki SÇG'ler ailelere ve çocuklara daha fazla zaman ayırabilsin" şeklinde cevap verirken, 2 SÇG psikoterapi ücretlerinin karşılanması gerektiğini, 2 SÇG ASPB'nin psikoterapi verebilecek nitelikte personel istihdam etmesi gerektiğini, 2 SÇG ASPB bünyesinde oluşturulacak bir birim tarafından psikoterapi hizmetin verilmesi gerektiğini ve 1 SÇG ihtiyaca göre alanında uzman olan kişilerin SÇG ve ailelere eğitim vermesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öncelikle psikoterapi ihtiyacının var olduğu şiddetli bir şekilde tüm SÇG'ler tarafından dile getirilmiştir. Hatta bu ihtiyacın çocuk için; servis, kurs, üniversiteye hazırlık vb. ödemelerden çok daha gerekli ve önemli olduğu ifade edilmiştir. Travmatik süreçlerden geçmiş olan çocukların, böyle bir ihtiyacının olması aslında beklenen bir durumdur. Koruyucu aile hizmet modelinin doğası ve işleyişi bunu gerektirmektedir.

SÇG'lerin ifade ettiği çözüm önerileri; öncelikle SÇG'lerin iş yükünün azaltılması, ASPB'nin psikoterapi hizmetlerinin ücretini karşılaması ve ASPB'nin psikoterapi hizmetini kendisinin vermesi şeklinde 3 başlık altında özetlenebilir.

Bu önerileri tek tek ele aldığımızda; SÇG'lerin iş yükünün azaltılması aslında KAY'de düzenlenmiş ve her SÇG için 20 vaka sınırlaması yapılmıştır. Ancak uygulamada bu sayının çok üstüne çıkıldığı görülmektedir. Bu sorunun çözümü için ASPB'nin illerdeki koruyucu aile birimlerinde yeterli sayıda SÇG görevlendirilmesini temin etmesi, il müdürlüklerinin de bu konuya hassasiyetle yaklaşması gerekmektedir.

Psikoterapi ücretlerinin ödenmesi önerisine bakıldığında ise kısa vadede ve pratik olarak uygulamaya geçebilecek bir öneri olarak durmaktadır. Ancak bunun kamu bütçesine maliyeti konusunda detaylı bir çalışmaya ve onaylanmasına ihtiyaç vardır. Bu noktada diğer ülkelerdeki uygulamalar incelenebilir. Şartları ve sınırları belirlenmiş kontrollü bir ödeme sistemi geliştirilebilir. Burada yıllık belli sayıdaki psikoterapi seansının (örneğin 10 seans) veya belirlenen bir ücret miktarının (örneğin 1500 TL) karşılanması şeklinde çözümler geliştirilebilir.

ASPB'nin kendi bünyesinde böyle bir hizmeti vermesi önerisi düşünüldüğünde ise; yasal olarak bu hizmeti vermesinde sakınca olmayan gerekli eğitimleri almış; aile terapisti, çocuk ve ergen terapisti; yetişkin terapisti veya dengi unvanları taşıyan mevcut personellerle veya yeni istihdam edilecek personellerle bir birim oluşturulabilir. Hatta biraz daha geniş düşünülerek her il müdürlüğü bünyesinde "psikoterapi/travma birimi" şeklinde bir birim olması çok gerekli bir ihtiyaçtır. Çünkü ASPB'nin hizmet verdiği; kadın, çocuk, engelli, yaşlı vb. tüm gruplar travmatik süreçlerden geçmiştir. En azından acil ihtiyacı olanlar için randevu ile çalışacak ve sadece bulunduğu il müdürlüğü bünyesindeki bireylere hizmet verecek bir sistem kurulabilir. Bu birimden hizmet alması gerekenler kendi kuruluş sosyal servisleri tarafından yönlendirilir ve takipleri yapılarak; doğru ve bilimsel müdahalelerle bireylerin hayatlarına çok önemli bir katkı sağlanabilir.

Halen işlemekte olan ve Sağlık Bakanlığı bünyesinde yürütülen psikoterapi hizmetlerinde randevu tarihlerinin çok aralıklı olması nedeniyle sağlıklı ve gerçekçi bir çözüm üretilmemektedir. Bakanlıklar arası yapılacak bir çalışma ile koruyucu aile yanındaki çocuklara randevularda öncelik tanınması gibi bir uygulama da geliştirilebilir.

Bunun dışında, yurt dışında bu alanda uygulanan psikoterapi uygulama örnekleri incelenip kendi ülkemizdeki duruma uyarlanmış bir model geliştirilebilir. Koruyucu aile birimlerinde sadece psikoterapi işlemleri için personeller görevlendirilebilir. Bu nitelikte personel istihdamı veya yetiştirilmesi çok önemli olmakla birlikte kolay da değildir. Özellikle kuruluş bakım modellerinden yararlanmış olan çocuklara hizmet vermek için özel donanımlara sahip olunması gerekebilir. Aynı sorunu yaşayan ve biyolojik ailesi yanında yetişen bir çocuk/genç ile korunma altına alınmış çocuk/genç için uygulanacak terapötik müdahale yöntem ve teknikleri farklılıklar arz etmektedir.

Bir uzman gözüyle olarak koruyucu ailelerde sizin gözlemlediğiniz sorunlar nelerdir?

SÇG'lerin hemen hemen tamamı koruyucu ailelerin çocuğa aşırı bağlanmasını ailelerde gördükleri en önemli sorun olarak ifade etmişlerdir. Özellikle biyolojik çocuğu olmayan ailelerde sınır koyma ve anne baba rollerinde eksiklikler olduğu, çocuğa sürekli anne baba değil de sadece arkadaşymış gibi davranan, aşırı koruyup kollayan aileler olduğunu belirtmişlerdir.

Bazı aileler çok kaygılı veya çok mükemmeliyetçi olabiliyor. Bu kendi davranış özelliklerini çocuğa yansıtıyorlar. Çocuğun biyolojik aileye alışıp kendilerine gelmeyeceğini düşünüyorlar. Kendileri aşırı kolladığı için çocuğun başına bir şey geleceği kaygısını yaşıyor ve bunu çocuğa yansıtıyorlar. Bu durum çocuğun biyolojik ailesi ile görüşmelerinde isteksizlik ya da ağlama gibi sorunlara neden olabiliyor. Bu tür aileler çocukları biyolojik ailesi ile görüştürmek istemeyebiliyor. Görüşme sonrası oluşan küçük bir olumsuzluğu bile çok büyüterek biyolojik aileye bağlayarak aslında kendi kaygılarını yansıtabiliyorlar. Bir sonraki görüşmeye getirmemek için bahane üretme çabaları ile karşılaşılabilir.

Aileler çocukla bir süre geçirdikten sonra çocuğu geri vermek istememe davranışına yönelebiliyorlar. Bu belki de insan olmamızın doğal bir sonucudur. Ancak bu durum çocuğun biyolojik aileleri ve hatta SÇG'lerden kıskanılması noktasına gelirse o zaman problem var demektir. Bazı aileler SÇG'lerin izleme amacıyla evlerine gitmesinden bile rahatsız olabiliyor. Özellikle tek kadın koruyucu ailelerimiz çocuğa çok fazla anlam yükleyebiliyor ve hayatının yatırımı olarak görebiliyor.

Aileler aslında altına imza attıkları sözleşmenin gereğini zaman zaman ihlal ediyorlar. Çocuk teslim edildikten sonra artık kurum kurallarından muaf olmak istiyorlar. Bazen, çocuğa kendi isminin dışında bir isimle hitap etme girişimleri olabiliyor. Çocuğu kaybetme kaygısı, bir süre sonra çocuğu evlat edinme isteğine dönüşebiliyor.

Çocuk ile koruyucu aile 4-5 yıl gibi uzun bir süre geçirdikten sonra, ciddi ihmal ve istismar olmadığı sürece çocuğun aileden alınması çok zor bir hale gelmektedir. Bazı aileler çocukla oluşmuş olan bu bağdan aldığı güçle koruyucu aile sözleşmesindeki kuralları ihlal edebilmektedir. Bu durum SÇG'nin etkililiğini ve

müdahale imkânlarını zayıflatmaktadır. Bu hizmet modelinin üzerinde durulması gereken, önemli zayıf yönlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bundan sonraki sorularda her bir SÇG'nin verdiği cevaplar ayrı ayrı aktarılacaktır. Bu yüzden; açıklamalarda dil olarak SÇG'lerin ağzından anlatım kullanılmıştır.

Koruyucu aile yanındaki çocuk ile biyolojik aile görüştürmelerinde herhangi bir tedirginlik yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu tedirginlik nasıl giderilebilir?

SÇG 1: Bazen tedirginlik yaşıyorum. Özellikle 2-3 yaş grubu küçük çocuklarda veya koruyucu aile yanına yeni yerleşmiş çocuklarda çocukların koruyucu aileye bağı tam bağ gelişmediği için tedirginlik yaşıyorum. Çocuğun üzülmeye ve terk edilme korkusunun tetiklenmesi benim de kaygımı artırıyor.

SÇG 2: Görüştürmelerin hepsinde değil ama zaman zaman tedirginlik yaşıyorum. Tedirginliğim biyolojik aileden yana değil çünkü onların durumu belli. Ama koruyucu aileler karşımıza öyle bir geliyorlar ki, çocuk görüştürmeye gelirken şöyle oldu, böyle oldu şeklinde bahaneler üretiyorlar. Ulaşımı sorun ediyorlar mesela. Koruyucu aile olurken ve sözleşmede yazdığı için sorumluluklarını bildikleri halde basit bahaneler üretiyorlar. Bir örnek vermek gerekirse; bir çocuğumuzun biyolojik annesi cezaevinde. Bu çocuğumuz kuruluş bakımında iken düzenli olarak annesini görmeye giden, bu durumu kabullenmiş ve görüşmelere alışık olan bir çocuğumuz. Bu çocuğumuz koruyucu aile yanına yerleştikten sonra da düzenli olarak annesini görmeye götürüyoruz. Ancak koruyucu ailemiz çocuğun psikolojisi ne olacak diye aşırı ve abartılı tepkiler veriyor. Oysa çocukta herhangi bir olumsuzluk yok.

SÇG 3: Kendi adıma; özellikle ilk görüşmeler ile daha önce görüşmüş olsalar bile uzun süredir yapılmamış görüşmeleri tekrar ayarladığım ilk görüşmelerde tedirginlik yaşıyorum. Çocukta saldırgan davranışlar varsa tedirgin oluyorum. Bazen de koruyucu aileler çocuğu görüştürmeye getirmek istemiyor. Saat belirlerken iki tarafı da memnun edecek dilim bulmak zor oluyor. Koruyucu aileler keşke iki ayda bir olsa, bu ay çok yoğunuz gibi taleplerde bulunabiliyorlar. Çocuk büyüksün, onu görüşmeye hazırlamak gerekiyor. Biyolojik ailelerin de düzenli gelmelerinin önemini onlara anlatıyoruz. Bu anlatımlar kaygı ve tedirginliklerimi nispeten azaltıyor.

SÇG 4: Bazı biyolojik ailelerimde tedirginlik yaşıyorum. Bazıları psikiyatrik rahatsızlıkları olan ve normal iletişim kurulması çok zor olan insanlar. Ailelerin sınır koymayı bilmiyor olması, beni güvenlik konusunda kaygılandırıyor.

Bu kaygıları azaltmak için, görüşmeler kameralı ve güvenlik görevlisinin bulunduğu bir ortamda yapılmalı. Görüşme gün ve saatini her iki ailenin ve de çocuğun durumunu dikkate alarak biz yapıyoruz. Bu durum bizi aileler ile karşı karşıya getirebiliyor. İki taraf da bizden kendi talebini gerçekleştirmemizi bekliyor ve diğer taraftan yana olduğumuzu ima eden cümleler kurabiliyor. Görüşmeler için yönetmelikle belirlenmiş bir gün olsa biz rahatlarız. Örneğin her ayın son haftası gibi.

SÇG 5: Görüştürmelerde evet tedirginlik yaşıyorum.. Bazı biyolojik ailelerimizin suç geçmişi var ya da cezai ehliyetleri yok. Bu kişiler görüşmeye geldiğinde tedirginlik ve güvenlik kaygısı yaşıyorum. Bu kişilerle çalışma yapılması çok zor ancak bizim güvenliğimiz sağlanabilir. Birimizde güvenlik önlemi yok ve mutlaka olmalı.

SÇG 6: Kimi zaman tedirginlik yaşıyorum. Özellikle ilk görüştürmelerde biyolojik ailelerle ilgili olarak tedirgin oluyorum. Ailelerin karşılaşılabileceklerinden dolayı tedirginlik yaşıyorum. Güvenlik önlemlerinin sıklaştırılması gerek. Girenlerin nereye kime geldiği iyi denetlenmeli. Doğru karşılanıp doğru yönlendirilmeli ki karşılaşmasınlar. Çünkü çocuğu her iki aile de tanıyor ve diğer aile ile istenmeyen iletişime geçebilirler. Şu anda farklı saat dilimleri ve farklı katlara yönlendirerek ailelerin karşılaşmasını önlüyoruz ama bu geçici bir çözüm.

SÇG 7: Ailenin durumuna göre tedirginlik yaşıyorum. Bazen çocuk koruyucu aileden ayrılmak istemiyor veya görüşmeye gelmek istemiyor. Bu durumlarda biyolojik ailenin tepkilerini göğüslemek zorunda kalıyoruz. Bir de görüşmeler fiziksel olarak daha sağlıklı ve güvenli bir ortamda olmalı.

SÇG 8: Evet tedirginlik yaşıyorum. Biyolojik aileler çocuk benim çocuğum düşüncesiyle yanlış tutum ve davranışlar sergileyebiliyor. Biz uyardığımız ve müdahale ettiğimizde de bize karşı saldırgan tutumlar sergiliyorlar. Ayrıca koruyucu aile ve biyolojik ailelerin karşılaşması tedirginliği yaşıyorum. Çocukta görüşme sonrasında olumsuz davranışlar gelişebileceği konusunda tedirginim. Çocuğa iki ailelik durumunu en iyi şekilde anlatmak gerekiyor. Güvenlik için ise; kartlı geçiş gibi teknik kontrollerin olduğu tedbirler alınmalıdır.

SÇG 9: Tedirginliğim daha çok ailelerin karşılaşması üzerine oluyor. Karşılaşıp birbirlerini takip etme veya zarar verme olasılığının varlığı bile beni fazlasıyla endişelendiriyor. Hem SÇG hem de koruyucu aileler açısından, güvenlik önlemlerimiz artırılmalıdır.

SÇG 10: Tedirginlik yaşıyorum. Biyolojik ailenin bize zarar verebileceği zamanlarda herhangi bir güvenliğimiz yok. Aileleri ayrı katlarda tutarak ve her görüşmede en az iki bazen daha fazla SÇG koordineli çalışarak çözüm üretiyoruz. Koruyucu aile bulunduğu katı terk edip çocuk ve biyolojik aileyi izlemeye çalışabiliyor. Yine biyolojik aile, çocuğa olumsuz söylemlerde bulunabiliyor. Aileler belirlenen görüşme saatlerine uymadıklarında veya trafik nedeniyle geciktiklerinde; birbirleri ile karşılaşabilirler diye tedirginliklerim oluyor. Koruyucu aileler çocukları getirmek istemediklerinde veya başka bir ortamda görüştürmek istediklerinde yine sorun yaşıyoruz. Bir de akraba modelleri bizim bilgimiz dışında çocuğu biyolojik anne veya babası ile görüştürebiliyor. Çözüm için güvenlik çok net bir şekilde daha iyi hale getirilmeli. Görüştürmeler en az iki SÇG ile yapılmalı. Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli tamamen kaldırılmalı ve bu hizmet modeli SED ile ikame edilmeli. Çünkü pek çok açıdan koruyucu aile hizmet modeli standartlarını zorluyor ve istisnaları oluyor.

Bu soruya 10 SÇG'nin tamamı "evet tedirginlik yaşıyorum" cevabı vermiştir. Tedirginlik gerekçeleri farklı olmakla birlikte; güvenlik tedbirlerinin artırılması, koruyucu aile ve biyolojik ailelerin karşılaşma ihtimali, çocuklarda oluşabilecek olumsuzluklar, biyolojik aile ve koruyucu ailelerin tepkileri ve biyolojik ailelerin çocuğu olumsuz etkileyecek davranış ve söylemleri şeklinde özetleyebiliriz.

Biyolojik ailelerin çoğunlukla çocuklarının koruyucu aile hizmet modelinden yararlanmasını istemedikleri bunun yerine kuruluş bakımında kalmasını istedikleri ifade edilmiştir. Bunun nedenlerine indiğimizde ise; çocuklarının başka insanlara bağlanarak, kendilerini istemeyecekleri korkusu ve kuruluş bakımındaki çocuklarını daha rahat ve sık görebilmelerini söyleyebiliriz. Bu ve benzeri nedenlerle; biyolojik aileler, kaygı ve öfkelerini koruyucu aile biriminde dosyaları ile ilgilenen SÇG'ye yöneltmekte, hatta bu durum bazen sözlü tepkilerin ötesinde, hakaret veya tehdit boyutuna kadar kendini gösterebilmektedir. Bazı biyolojik ailelerin akıl ve ruh sağlıklarının yerinde olmadığı, bazılarının suç geçmişlerinin olduğu da bilinen bir

gerçektir. Dolayısı ile ne zaman, ne yapacağı belli olmayan biyolojik ailelere karşı fiziksel olarak ciddi güvenlik tedbirleri alınması zorunlu bir ihtiyaç olarak dile getirmiştir.

Buna ek olarak çocukların koruyucu aile hizmet modeline yerleştirilmeden önce kalmakta olduğu kuruluş sosyal servis görevlileri tarafından biyolojik ailelerin çocuklarının koruyucu aile hizmet modeline önerileceği bilgisinin verilmesinde eksiklikler olduğu ve bunun da ailelerin tepkilerini artıran önemli bir unsur olduğu ifade edilmiştir.

SÇG'lerin; görüşmelere çocuk ve aileleri hazırlaması, hazırlık tamamlanmadan görüşürme yaptırmaması gerekmektedir. Çocuk yararı açısından sorun çıkartan biyolojik ailelere karşı görüşme aralıklarını seyrekletirebileceği, sözleşmeye aykırı davranan koruyucu aileleri de zamanında uyararak çok hassas bir dengeyi sürekli gözetmesi gerekmektedir. Bu gerçekten de kurulması zor bir dengedir.

Koruyucu aile biriminde çalışırken, eğitim ve desteğe ihtiyacınız oluyor mu? Oluyorsa hangi konularda eğitim ve destek isterdiniz?

SÇG 1: Elbette eğitim ihtiyacı hissediyorum. Çocuk ve ailelere rehberlik ederken yetersiz kaldığım durumlar oluyor. Özellikle; krize müdahale, temel aile eğitimleri, temel problemler ve baş etme yolları konularında donatılmamız gerektiğini düşünüyorum.

SÇG 2: Özellikle bu birimde ilk göreve başladığım zamanlarda eğitime çok ihtiyacım vardı. Mesela çocuğa pasaport çıkartılması için nasıl bir yol izlemem gerektiğini bilmiyordum. Diğer meslektaşlarıma sorarak öğrendim. Bazı konularda KAY net değil. Bazı yerlerinde ifadeler net değil, okunduğunda yapılması gerekenler anlaşılmıyor.

SÇG 3: Eğitime ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Biraz eğitim aldım ama çok geç oldu bu eğitim. Keşke ilk başladığımda olsaydı daha iyi olurdu. KAEP1 eğitiminin çok faydası oldu. Hizmet modelini kafamda daha iyi oturttum. Bizi sürekli süpervize edebilecek eğitim, toplantı veya seanslar olsa çok çok iyi olur. Kendi adıma koruyucu aile ile biyolojik aile iletişimlerinin en ideal şekilde nasıl sağlanabileceği konusunda eğitimlere ihtiyacım var.

SÇG 4: Eğitime kesinlikle ihtiyaç oluyor. Bir kere farklı lisans eğitimleri almış olan kişilerin SÇG unvanıyla aynı işi yapmaları bekleniyorsa bu kişilerin ortak bir eğitimden geçirilmeleri gerekmektedir. Çalıştığımız aile yapıları ve çocuk grupları çok farklı özelliklere sahip. Bu yüzden belli aralıklarla; çocukların gelişim dönemleri ve davranış modelleri ile ilgili eğitimler verilmeli. Bilgi desteği ve güncellemesi önemli bir ihtiyaç. Davranış problemi olan çocuklar olduğunda aileleri nasıl yönlendirmeliyiz? Herkes bu konuda donanımlı değil. Biz hem ailenin, hem de çocuğun psikoloğu olamayız. Çocuk terapistleği ayrı, yetişkin terapistleği ayrı ve aile terapistleği ayrı uzmanlıklar gerektirmektedir. En başta her SÇG'nin lisans çıkışları bunun için uygun değil.

SÇG 5: Evet eğitime ihtiyaç duyuyorum. Çocukların travmatik geçmişleri malum. Cinsel istismar ve özellikle aile içi olanlarda nasıl yönlendirme yapılması gerektiğini bilmiyorum. Bu konuda eğitime ve desteğe ihtiyacım var. Çocuğun kendisinde istismar öyküsü olmasa bile, aile geçmişinde olabiliyor. Mesela; tecavüz sonucu doğma gibi. Bunun dışında, SÇG'ler olarak stresle başa çıkma yöntemleri ve mesleki dezenformasyonun azaltılmasına yönelik eğitimler verilmeli diye düşünüyorum.

SÇG 6: Eğitime ihtiyaç duyuyorum. Çocuk yetiştirilmesi konusunda, koruyucu aileler çok sayıda ve türde sorular soruyor. Bu sorulara doğru ve bilimsel cevaplar verebilmek için, en başta bizim donanımlı olmamız gerekiyor. En basitinden "sözümü dinlemiyor ne yapmalıyım? Şunu da denedim, bunu da denedim ama olmuyor ne yapmalıyım?" gibi sorular sorulduğunda alternatif çözümler sunabilme konusunda yetersizlik yaşıyorum.

SÇG 7: Her zaman eğitim almaya ihtiyacımız var. Ebeveyn çocuk ilişkisine yönelik çocuğun gelişimsel dönemleri ve bu dönemin özellikleri konusunda bilgi almak ve donanımlı olmak isterdim.

SÇG 8: Kesinlikle eğitime ihtiyaç hissediyorum. Mesela; çocuklara koruyucu ailesi yanında olduğunu en doğru şekilde anlatma yöntemlerini bilmek isterim. SÇG'lerin aynı standartta hizmet verebilmesi için ortak bir çalışmanın yapılması lazım. Evlat edinmeye ilişkin bir gelişme olursa hukuki sürecin nasıl işlediğine ilişkin eğitime ihtiyacımız var. Belli yaş dönemlerinde çocuklarda gelişen davranış değişimleri konusunda bilgimiz olmalı diye düşünüyorum.

SÇG 9: Evet eğitim almak istiyorum ancak kadrolu memur olmadığım için ASPB'nin düzenlemiş olduğu eğitimlere katılamıyorum. Çalışırken yetkili olarak değerlendirilip eğitim almamız konusunda dışarıda tutulmamız çok tutarsız ve hatalı bir uygulama. Mesleki tükenmişlik yaşıyoruz. Genel olarak SÇG'leri motive edecek etkinlik ve eğitimler olmalı. Duygusal yıpranmanın çok yoğun olduğu, ancak bunun maddi karşılığının olmadığı bir konumda çalışıyoruz.

SÇG 10: Çalışmaya başladığım ilk 4-5 aylık süreçte çok ciddi olarak eğitime ihtiyaç duyuyordum. Bence, koruyucu aile biriminde çalışan tüm SÇG'lerin süpervizyon alması gerekiyor. Sadece SÇG'lere danışmanlık ve yönlendirme ile görevli kişiler olmalı. Bizi işleyiş, hukuki uygulamalar, aile ve çocuk davranışları gibi konularda yönlendirmeli rehberlik etmeli. Çünkü; yaptığımız iş deneme yanılma yolu ile öğrenilmeyecek kadar önemli.

Tüm SÇG'ler eğitim almaya ihtiyaç duyduğunu ifade etmiştir. Özellikle koruyucu aile biriminde çalışmaya ilk başladığı dönemde bu ihtiyaç kendisini daha yoğun hissettirmiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere koruyucu aile biriminde çalışmaya başlamadan önce veya çalışmaya başladığı ilk dönemlerde SÇG'lerin belli bir eğitimden geçirilmesine ihtiyaç vardır. Buna ek olarak hemen hemen tüm SÇG'ler mesleki yıpranmışlık konusunu gündeme getirmiştir ki bu da ciddi bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır. Sonuç olarak SÇG'ler günlük çalışma yaşamlarında, donanımlı ve olumlu motivasyona sahip olmalı ki hizmet verdiği bireylere bu durum yansısın.

Size göre koruyucu aile hizmet modelinin en zayıf yönü nedir?

SÇG 1: En çok dikkat edilmesi gereken noktası koruyucu ailelere statü verilirken ve çocukla eşleştirilirken doğru işlem yapılmasıdır. Burada yapılacak hata aynı zamanda bu hizmet modelinin en zayıf noktasıdır.

SÇG 2: En zayıf yönü bazı koruyucu ailelerin bürokratik veya siyasi bağlantıları nedeniyle koruyucu aile birimi üzerinde baskı kurabiliyor olmasıdır. Bu durum SÇG'lerin gerçekten mesleğini icra etmesini engelleyebiliyor. Bunun önü çok net ve kesin bir şekilde mevzuatla kapalı olmalı ve en üstten en alta tüm ASPB çalışanları bu noktada aynı tavrı sergilemelidir.

SÇG 3: Evlat edinme motivasyonunda olan ailelerin koruyucu aile olması bu hizmet modelinin en zayıf yönü ve en büyük tehdididir. Bu yüzden koruyucu ailelere statü verirken evlat edinme motivasyonunda olan ailelerin bir şekilde yakalanması ve statü verilmemesi gerekir. Bu iki ayrı hizmet modeli başlangıçta hiçbir şekilde birbiriyle karıştırılmamalı.

SÇG 4: En zayıf yönü koruyucu ailelerin bu hizmet modelini tam olarak kavramamış olmalarıdır. Kavrayan ailelerle sorun yaşamıyoruz zaten. Koruyucu aile adaylarının, koruyucu aile olmadan önce çok iyi bilgilendirilmesi, eğitilmesi ve gerekirse sınav veya test gibi bir işleme tabi tutulması gerekir kanaatindeyim. Burası sağlam olursa gerisi de sağlam olacaktır.

SÇG 5: En zayıf yönü, evlat edinme motivasyonunda olup yaşı nedeniyle bebek evlat edinemeyecek olanların koruyucu aile olması ve bu çocuklara bağlanan ailelerin çocuklardan ayrılma durumunda ortaya çıkacak olan patolojilerdir. Yaşı nedeniyle evlat edinemeyen koruyucu aile olmak isteyenlere koruyucu aile hizmet modeli uzun uzun anlatılmalı ya da hiçbir şekilde koruyucu aile statüsü verilmemeli.

SÇG 6: İnsanlar birbirine çok çabuk bağlanıyor. Birlikte geçirilen zamanla doğru orantılı olarak bağlanmanın derecesi de artıyor. Ayrılma olacağında çok zor oluyor. Çözüm için aileler her an ayrılacakmış gibi hazır olmalı. İlk başta aile iyi bilgilendirilmeli ve doğru seçilmeli.

SÇG 7: En zayıf yönü çocukların uzun yıllar boyunca koruyucu aile ile yaşadıkdan sonra, biyolojik ailesi tarafından çocuğun geri alınma girişimine maruz kalmasıdır. Yaşı ilerleyen çocuk açısından bu ihtimalin varlığı bile rahatsız ediyor.

SÇG 8: En zayıf yönü koruyucu ailelerin bu hizmet modeli hakkında yeterince bilgili ve donanımlı olmamaları veya bilseler bile buna aykırı şekilde davranışlar sergilemeleridir.

SÇG 9: En zayıf yönü koruyucu aile biriminde çalışan SÇG yetersizliğidir. Dolayısıyla çok fazla iş yükü olan SÇG her biri çok önemli olan işlerinde aksama ya da hata yapması ihtimali artmış oluyor. ASPB madem bu hizmet modelini çok önemsiyor o zaman yeterli SÇG istihdam etmeli ki bir çok sorun büyümeden hatta başlamadan çözülebilsin. Kısa sürede biyolojik ailesine dönebilecek çocukların koruyucu aileye hiç yerleştirilmemesi gibi çok önemli bir basamak iş yoğunluğu,

kuruluş sosyal servisi ile yetersiz iletişim gibi nedenlerle dikkatten kaçabiliyor. Koruyucu aile ile mesleki çalışma yapması beklenen SÇG'nin koruyucu aile ödeme işlemleri ile hiç ilgisi olmamalı diye düşünüyorum.

SÇG 10: En zayıf yönü uzun süre koruyucu ailelik yapmış ve çocukla bağı güçlenmiş olan aileler üzerinde yaptırım gücünün olmamasıdır. Yasal olarak çocuğun geri alınması mümkün olsa bile aile ile 10 yıl geçirmiş bir çocuğu çok ciddi bir ihmal veya istismar yok ise hiçbir SÇG geri almaz.

Tüm cevaplar değerlendirildiğinde SÇG sayısının artırılması, evlat edinme motivasyonundaki aileler ve akraba yakın çevre koruyucu ailelerin kurallara uymaması ilk anda dikkat çeken bilgiler olup, ailelerin çocuğa sağlıksız bağlanması bunun devamında gelmektedir. Aslında SÇG sayısı ile bağlantılı olarak her koruyucu aile adayına daha fazla zaman ayırarak aile bireyleri ile ilgili olarak; işbirliğine açık/kapalı olması, güçlü ve zayıf yönleri gerçekçi ve bilimsel bilgiler içeren bir inceleme sonucunda aileye statü verilmeli ya da verilmemeli. Doğru koruyucu aileler yanına çocuk yerleştirilmesi pek çok sorunu daha başlamadan çözecektir.

Koruyucu aile hizmet modelinin en beğendiğiniz yanı nedir?

SÇG 1: En beğendiğim yönü çocuğun ideal olan koruyucu aileler yanında sevgi ve saygı içinde mutlu bir şekilde büyümeleridir.

SÇG 2: En beğendiğim yanı bu hizmet modelinde asıl amaç olan çocukların daha sağlıklı bir ortamda büyümesi, bir insanın hayatının kurtulması, çocuklarda çok ciddi olumlu ilerlemeler gözlemlemiş olmam.

SÇG 3: Bir çocuğun gerçek bir aile ortamında, kendine ait bir odada, anne ve baba modelleri yanında büyümesi, kuruluş bakımında bir aileye ait olmadan büyümesinden çok çok daha iyidir. Hiç çocuğu olmayan ama bilinçli olan insanların da ebeveynlik duyguları karşılanmış olur. Kazan kazan ilkesinin geçerli olduğu gayet güzel bir hizmet modeli.

SÇG 4: En beğendiğim yanı özellikle düzenli biyolojik aile görüşü olan çocuklarda, her iki ailenin de çocukla güvenli ve güçlü bir bağlantı kurabiliyor olması. Çocuk için bence en güçlü yanı bu. Kuruluş bakımında bu bağı bu şekilde geliştirme şansı yok. Sevilen bir birey olarak özgüvenli yetişiyor.

SÇG 5: En güçlü yanı olarak daha yeni yaşadığım ve bundan dolayı işimi çok sevdiğim bir durum oldu. Ciddi böbrek hastası olan bir çocuğumuz, biyolojik ailesi tarafından hastane masraflar bile ödenmeden terk ediliyor. 7 tane ameliyat geçiren bu çocuğumuz şu an lisanslı bir sporcu. Eğer bu çocuğumuz koruyucu aile yanında olmasaydı en iyi ihtimalle şu an diyalize giriyor olurdu diye düşünüyorum.

SÇG 6: Belki klasik ama gerçekten bir çocuğun aile ortamında büyümesi çok çok önemli. Çocuk sevginin nasıl bir şey olduğunu, emeğin ne olduğunu öğreniyor. Çocuklar bunu çok iyi hissediyor ve biliyor.

SÇG 7: Çocukların kuruluş bakımı ortamından alınıp aile ortamında büyümesi. Hem çocukları hem de aileleri iyileştiren destekleyen gerçekten çok güzel bir hizmet. Mesleki olarak bu durum bizim de en büyük motivasyon kaynağımız oluyor.

SÇG 8: Çocukların çoğunlukla toplumla uyumlu hale geldiklerini görüyoruz. İyi bir eğitim alabiliyorlar, kuruluş bakımında olmayan imkânlarla kavuşuyorlar.

SÇG 9: Çocukları aile yanına yerleştirdikten bir ay kadar sonra birimize geldiklerinde; çocuklarda fiziksel ve duygusal olarak inanılmaz bir değişim oluyor. Ben en çok bunu seviyorum. Bir de iki taraflı bir alışveriş oluyor. Koruyucu ailelerin biyolojik çocukları olsa bile, hem manevi hem de duygusal olarak besleniyor. İlginçtir ama çocukların ailedeki anne ya da babadan birine fiziksel olarak çok ciddi oranda benzediğini de gözlemliyoruz.

SÇG 10: En beğendiğim yanı küçük yaştaki çocukların kısa sürede çok güzel gelişim göstermeleri. Çocuklar daha mutlu oluyorlar. Koruyucu aile hizmet modelinin hedefini kavramış ailelerin çocuklara çok sağlıklı bir bakış açısı kazandırdığını düşünüyorum.

Tüm zorlukları ve bazı olumsuzluklarına rağmen bu hizmet modelinden yararlanan çocuklar çoğunlukla hayata çok daha sağlıklı ve güçlü bir şekilde hazırlanmış oluyor. SÇG'ler nihayetinde bu hizmet modelinin çocuğu topluma kazandırma da çok önemli ve güçlü bir model olduğunu belirtmişlerdir.

Sizce ülkemizde koruyucu aile hizmet modelinin yeterince yaygın olmamasının en önemli nedeni nedir?

SÇG 1: Koruyucu aile olmak çok büyük bir vicdani sorumluluk gerektiriyor. Bana koruyucu aile olur musun diye sorarsanız şu anda evet diyemem.

SÇG 2: Reklam ve tanıtım yetersiz diye düşünüyorum. Televizyon ve diğer basın yayın organları kullanılmalı.

SÇG 3: İnsanlar hala koruyucu aileliğin ne olduğunu bilmiyorlar. Tanıtım ve reklam çok az, kamu spotları ise yetersiz. Öte yandan biyolojik aile çıkar ve çocuğu bizden geri alır korkusu ailelerin cesaretini kırıyor.

SÇG 4: Tanıtımlar yeterli yapılmıyor. Kuruluş bakım modelinde çok çocuk var gibi görünse de bu çocukların yaş cinsiyet ve engel durumlarına göre onlara bakım verecek yeterli koruyucu aile yok. Aileler duygusal bakıyorlar. Kendilerinin de çocuğa bağlanacağı ve bir gün sonlanabilme ihtimalini bildikleri bir sisteme girmek istemiyorlar.

SÇG 5: Ben bu birimde göreve başlayıncaya kadar ben dahi koruyucu aile hizmet modelini bilmiyordum. Buradan anlaşılacağı üzere, toplumda tanıtım çok yetersiz. Akriba modelleri zaten doğru bulmuyorum. Sevgi evleri bakım modelinin reklam ve tanıtımı yapılacağına daha yararlı olduğu kesin olan koruyucu aile hizmet modelinin tanıtımı yapılmalı.

SÇG 6: Evlat edinme hizmet modeli çok yaygın olarak biliniyor. O kadar olmasa da koruyucu aile hizmet modeli de biliniyor ama bence aileler çocuğa bağlanacağız ama bir gün bizden geri alınacak korkusuyla koruyucu aile olmaya cesaret edemiyor. Bizim toplumumuzun duygusal yapısına uygun olmayan bir hizmet modeli diye düşünüyorum.

SÇG 7: Koruyucu aile hizmet modelinin yaygın olmamasının en önemli nedeni mevcut koruyucu aile adaylarının yaş ve cinsiyet tercihleridir diye düşünüyorum. Her yaş ve cinsiyetten çocuk talep eden koruyucu aile adayları olsa kuruluş bakımındaki pek çok çocuk koruyucu aile yanına hemen yerleştirilebilir. Aileler çoğunlukla 2-5 yaş grubunda ve kız çocuk talep ediyor. Bu gruptaki çocuklar hiç beklemeden yerleşiyor zaten. Bu yaş grubunda sırada bekleyen aday ailelerle görüşerek tercihlerini tekrar gözden geçirmeleri sağlanabilir.

SÇG 8: Yeterince tanıtım ve reklam yapılmaması en büyük eksiklik. Sosyal medya başta olmak üzere tüm tanıtım araçları aktif bir şekilde kullanılmalıdır. İnsanlar koruyucu aile olunca yanlarından çocuğun gidebileceği ihtimali korkusundan bu işe girmiyorlar. Dini açıdan kız çocuğunun erkeğe, erkek çocuğunun kadına haram olması kaygısı da sık olarak aday ailelerin sorduğu bir konudur.

SÇG 9: Aday ailelerden çevrelerinin çok büyük baskısı olduğunu söyleyen aileler oluyor. Bunlar akrabalar veya arkadaşlar olabiliyor. Bu yüzden tereddüt yaşayan veya vazgeçen aileler oluyor. Hiç gelmeyenlerden haberimiz bile olmuyor. Bu yüzden bu hizmet modeli doğru ve yaygın bir şekilde tanıtılarak, insanlar yanlış ve gereksiz bilgiler yerine doğru bilgilerle donatılmalı.

SÇG 10: Bence hala bu hizmet modeli yeteri kadar bilinmiyor. Ailelerde biraz da mahremiyet endişeleri var. Tam anlamıyla sahiplenemeyecekleri çocuk istemiyorlar. İnsanlar çocuğu ben yetiştireyim ve benimle kalsın istiyor. Kendileri çocuk yaptığında da bunu düşünerek yapıyor. Ben koruyucu aile sayısının hızla artmasını ve sayılara dayalı değerlendirmeler yapılmasını da doğru bulmuyorum.

Başta SÇG'ler kendi olmak üzere toplumumuzun henüz koruyucu aile hizmet modelini yeterince bilmediği, bazen gönüllü ailelik ve evlat edinme ile karıştırıldığı yaygın ve doğru bir şekilde bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerektiği vurgulanmıştır.

Koruyucu aile hizmet modelini doğru bir şekilde tanıtmak amacıyla bir etkinlik organize etmeniz istense nasıl bir etkinlik düzenlerdiniz?

Yeni ve farklı fikirler elde edebilmek için bu soruyu cevaplamadan önce SÇG'lere organize edecekleri etkinlik konusunda tam yetkili oldukları ve ekonomik bir problem olmadığını düşünerek bu soruyu cevaplayabilecekleri açıklaması yapılmıştır. Her bir SÇG'den elde edilen cevaplar rastgele kodlanarak aşağıda verilmiştir.

SÇG 1: Bence koruyucu aile hizmet modeli çok aşırı ve kontrolsüz yayılmamalı. Hizmet modelinin gerçekten farkında olmayanlar koruyucu aile olmamalı. Acıma duygusu ile koruyucu aile olunmamalı. Bir etkinlik organize etmem istense; bir televizyon programı yapardım. SÇG'ler ve örnek koruyucu aileleri bu

programa davet ederdim. Özellikle koruyucu aileliğin sonlanması ile çocuğun içine düştüğü durum ile korunma altındaki çocukların genel özelliklerini ortaya koyardım. Koruyucu aile olmak isteyen kişilerin bu gerçekleri bilerek ve göze alarak koruyucu aile olmalarını isterdim.

SÇG 2: Her koruyucu ailenin katılımcı olarak aktif görev aldığı, tanıtım stantlarının olduğu, bir açık hava etkinliği organize ederdim. Burada koruyucu aile yanındaki çocuklar resim, müzik vb. etkinlikler yaparken, anne ve babalar koruyucu aileliği tanıtan el yapımı amatör broşürler hazırlar. Amatör de olsa olayı yaşayan kişilerin duygu ve düşüncelerini yansıtacağı için etkili olabilir diye düşünüyorum. Ayrıca her koruyucu aileden kendi koruyucu ailelik süreci ve yaşadığı tecrübeleri aktardığı küçük hikayeler yazmalarını isterdim.

SÇG 3: Farklı yaş grubundan çocukların olduğu farklı farklı türden koruyucu ailelerle röportaj yapardım. Bu röportajların televizyon ve internet aracılığı ile yayınlanmasını sağlardım. Basın yayın organlarına haber verip haber olacak şekilde koruyucu ailelerin katıldığı bir Adalar turu organize ederdim. İnsanların deneyimlerini ve mutluluklarını paylaşmalarını ister, bunun belgesel tadında medyada yayınlanmasını sağlardım.

SÇG 4: İllerde mevcut olan koruyucu aile derneklerine de aktif görev vererek eğitim etkinlikleri düzenlerdim. Ancak bu eğitimler bilinen sıkıcı eğitimler şeklinde değil eğlenceli oturumlar şeklinde gün boyu devam eden, ünlü koruyucu ailelerin ve akademisyenlerin de katıldığı bir etkinlik olurdu. Bu gün boyu devam eden bir etkinlik olabileceği gibi “Koruyucu Aile Günleri” adıyla birkaç gün devam eden etkinlikler dizisi şeklinde de olabilir.

SÇG 5: En etkili araç televizyon olduğu için onu kullanırdım. İzlenme oranı yüksek olan komedi şov veya kadın kuşağı programlarından birisine, örnek koruyucu aileleri çıkartırdım. Koruyucu aile hizmet modelinden yararlanan çocukların hazırlayıp sunduğu bir gösteri hazırlardım ve bu programda gösterilerini sergilemelerini sağlardım. Bu gösteri çocukların yetenek durumuna göre; orkestra, tiyatro, koro vb. herhangi bir şey olabilirdi.

SÇG 6: Bir sinema film çekerdim. Halkımız bu konuda çok meraklı. Popüler insanlara rol vererek daha etkili olmasını sağlardım. Bir de çocuk kampı kurardım ama bu kampa sadece koruyucu aile yanındaki çocukları değil, biyolojik aileleri

yanındaki çocukları da katardım. Hep beraber kaynaşırlardı. Resim, müzik, doğa sporları gibi etkinlikler yaptırırdım. Çocuklar biyolojik aileleri yanındaki çocuklardan farkları olmadığını yaşayarak öğrenir kendilerini daha iyi hissederdiler. Koruyucu ailelerden bu kamp için gerekli donanıma sahip olanlar varsa onları da görevli olarak dâhil ederdim.

SÇG 7: Açık alanda, haftalık olarak bir dizi etkinlik organize ederdim. Her haftaya bir konu belirler o konu üzerinde yoğunlaşan etkinlikler hazırlanmasını sağlardım. Bu etkinlikler eğlence odaklı, çocukların kendilerini yalnız hissetmeyecekleri ve onlara olumlu yansımaları olan etkinlikler olurdu. Bu etkinliklere koruyucu aileler, koruyucu aile yanındaki çocuklar ve koruyucu aile olmayı düşünen ailelerin katılımını sağlardım. Böylece koruyucu aile adayları ailelerin nasıl bir süreçle karşı karşıya olacaklarına ilişkin de doğru bilgilenmeleri sağlanmış olurdu.

SÇG 8: İnternet, televizyonu ve çok okunan gazete köşe yazarlarından destek alırdım. Örnek koruyucu ailelerle ev röportajları yapar, köşe yazarlarının koruyucu aile konusunu işlemelerini sağlardım. İl ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ile görüşerek hem öğretmenler hem de öğrencilerin bilgilenmelerini sağlayacak seminerler dizisi organize ederdim. Bir de “koruyucu aile paylaşım grupları” oluştururdum. En fazla 10 aileden oluşan bu gruplarda koruyucu ailelerin anılarını ve deneyimlerini birbirleri ile paylaşmaları için ortam sağlardım.

SÇG 9: Öncelikle uygun kamu spotları hazırlatır televizyonlarda yayınlanmasını sağlardım. Ayrıca farklı boyutlarda afişler hazırlatıp; metro, otobüs, metrobüs vb. toplu ulaşım araçlarından duyururdum. İlçe kaymakamlıkları ile işbirliği yapar koruyucu aile hizmet modelini anlatan eğitim ve seminerler verdirirdim. Koruyucu aile yanındaki çocuklara kesinlikle bu etkinliklerde yer vermezdim. Bunun doğru olmadığını düşünüyorum. Ayrıca bu eğitim ve seminerlerde ASPB'nin en yetkilisinden, en az yetkilisine kadar herkesin aynı dili kullanması, aynı bilgiyi vermesini sağlardım. Daha üst makamdaki kişilerin biraz da popülist davranarak farklı dil kullanılması, koruyucu aileler ve aday ailelerde farklı beklentilere neden olabiliyor. Bir de koruyucu aile biriminde çalışan personelin niteliğini artıracak eğitimler düzenlerdim. Bu birimde kesinlikle nitelikli SÇG'ler çalışmalı. Bana göre koruyucu aile birimi ilk defa göreve başlayan SÇG'lerin çalışması gereken bir birim

değildir. Çünkü hem yerleştirme, hem de izleme aşamasında SÇG'nin tecrübeli ve nitelikli olması, önemli ipuçlarını yakalayabilmesi için gerekli bir özellik diye düşünüyorum.

SÇG 10: Ben halihazırda koruyucu aile olan ailelerin çevrelerindeki aileleri davet ettikleri bir sempozyum düzenledim. Çünkü bence koruyucu ailelerimiz bu hizmet modelinin topluma anlatılmasında en önemli gücümüzdür diye düşünüyorum. Bunların yanında kuruluş bakım modellerinde çocukların gönüllüsü olan aileleri de bu sempozyuma davet ederdim. Sonuçta bu aileler de koruyucu aile potansiyeli olan çocuklarla belirli bir bağ kurmuş ailelerdir. Bunun dışında medya görünürlüğünü arttırmak için kamu spotları hazırlatırdım. Tüm ülkemizde farkındalığı artırmak için bir günü “Koruyucu Aile Günü” veya bir haftayı “Koruyucu Aile Haftası” olarak ilan eder bu hafta boyunca etkinlikler yapılmasını sağlardım.

Koruyucu aile hizmet modelini tanıtmak ve yaygınlaştırmak adına SÇG'lerden çok farklı ve güzel fikirler edinilmiştir. Bunları değerlendirdiğimizde; aday ailelerin aktif koruyucu ailelerle kaynaşması ve ne yaşayacağını bilerek bu işe girmesi için onları da dahil eden eğlenceli etkinlik önerileri ön plana çıkmıştır. Çocukların tanıtımlarda ya hiç görünmemesi ya da biyolojik aile yanındaki çocuklarında olduğu bir etkinlikte yer alması böylece kendilerinin farklı olmadıklarını yaşayarak öğrenmeleri gerektiğinin altı çizilmiştir. Yine tanıtım aracı olarak televizyon ve sosyal medyanın kullanılması gerektiği vurgulanmıştır.

Koruyucu aileler ve SÇG'lerden elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar burada tamamlanmış olup bundan sonra sonuç ve öneriler kısmına geçilecektir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇLAR

İstanbul'daki koruyucu aileler ve koruyucu aile biriminde çalışan SÇG'lerden elde edilen bilgiler, araştırmanın amacına ulaşmak için oluşturulmuş olan alt soruların cevapları olacak şekilde gruplandırılarak ele alınmıştır.

Koruyucu ailelerin genel özellikleri ile ilgili sonuçlara baktığımızda; koruyucu ailelerin büyük bir çoğunluğunun biyolojik çocuğu olmayan, evli çiftler olduğu ve tek çocuk için koruyucu ailelik yapmayı tercih ettiği, ailelerin ağırlıklı olarak 4 yıldan daha az süredir koruyucu ailelik yaptığı, ailelerin genellikle tanıştıkları ilk çocuğun koruyucu ailesi olma yönünde eğilim gösterdiği ve bu hizmet modelinin ülkemizde yeni yeni yaygınlaşmaya başladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulaşılan ve dikkat çeken bir sonuç ise koruyucu ailelik yapmanın % 7,5 oranındaki ailede, eşler arası iletişimi olumlu yönde etkilediğidir. Bu sonuç Daşbaş'ın (2015, s.85) elde ettiği sonuçlar ile uyumluluk sergilemektedir.

Çocukların geçirmiş oldukları yaşam öyküsü, aday aileleri en çok etkileyen özellik olarak ön plana çıkmıştır. Aileler bir çocuğu aile ortamında sevgi ve ilgi ile büyütme motivasyonu ile hareket etmektedirler.

Ailelerin genel olarak koruyucu ailelik yaptığını çevresi ile paylaştığı, yanlarındaki çocuk biyolojik ailesine dönse başka bir çocuğa da koruyucu ailelik yapmayı istediği ve şartları uygun olsa ikinci bir çocuğa daha koruyucu ailelik yapmayı istediği sonuçları ortaya çıkmıştır.

Ulaşılan bir diğer sonuç da hem SÇG'lerin hem de koruyucu ailelerin, yapılan koruyucu aile izleme ve takiplerini yeterli olarak değerlendirmeleridir.

Biyolojik aile görüşmesi olan ve olmayan çocukların koruyucu aileleri bu görüşmeler hakkında farklı düşünceler taşımaktadırlar. Biyolojik aile görüşmesi olan çocukların koruyucu aileleri, bu görüşmeleri faydalı ve gerekli olarak görmüştür. Öte yandan SÇG'ler biyolojik aile görüşmelerinde çok problemler yaşadığını, bazı koruyucu ailelerin görüşmelere gelmek istememe yönünde eğilim gösterdiğini,

çocuğun olumsuz etkilendiğini abartarak dile getirdiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar arasında çelişki görülmüş bu çelişkinin ailelerin çocuktan ayrılma kaygıları nedeniyle bu şekilde davrandıklarını düşündürmüştür.

Koruyucu aile olmayı düşünen ailelerin çoğunlukla 35 yaşından sonra koruyucu aile olmak üzere müracaat ettiği, müracaatta ailelerin çoğunlukla 2-5 yaş grubunda kız çocuğu talep ettiği, az sayıda da olsa mahremiyet endişesi taşıyan aileler olduğu ve aday ailelerin ilk müracaat esnasında, koruyucu aile hizmet modelinin detayları hakkında yeterince bilgilendirildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. SÇG'lerden elde edilen verilerde özellikle aday ailelerin incelenmesi ve bilgilendirilmesi üzerinde çok durulmuş, bu hizmet modelinin amaçlarına ulaşabilmesi için en önemli basamağının en doğru aileyi belirlemek olduğu ortaya çıkmıştır.

Anne babalık özlemini giderme motivasyonunda olan ailelerle, evliliklerindeki sorunları düzeltebileceği düşüncesi ile koruyucu aile olmak isteyen aday ailelerin hizmet modelinin amaçları bakımından riskler taşıdığından çok iyi incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çocuğa bağlandıktan sonra bir gün kendilerinden ayrılabilceği kaygısının, aday ailelerde, yanlarına çocuk yerleşmiş ailelerden daha yüksek olduğu ulaşılan bir diğer önemli sonuç olmuştur.

Yaşadıkları hayat koşulları nedeniyle korunma altındaki çocukların genel olarak akademik başarılarının düşük olduğu bilinmektedir. Bu çalışmada elde edilen önemli sonuçlardan birisi ise koruyucu aile yanına yerleşen çocukların, yerleştiği dönemdeki yaşı küçüldükçe akademik başarılarının da arttığı yönündeki sonuçtur.

Yine engelli veya süregen sağlık sorunu olan çocuklardan % 7,5'inin bu özel durumları nedeniyle, aileler tarafından bilerek tercih edildiği bilgisi ulaşılan önemli bir sonuç olmuştur.

Koruyucu ailelerin gelir düzeyi ne olursa olsun koruyucu aile ödeneği aldığı ve ödeneğini yeterli bulduğu, yapılan ödemelerin amacına uygun şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Koruyucu ailelere yapılan ödemeler içerisinde psikoterapi ücretlerinin ödenmemesinin önemli bir eksiklik olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Koruyucu aile ve çocukların yaşadığı sorunlara ilişkin sonuçlara baktığımızda; gün içerisinde çocukla daha fazla vakit geçiren koruyucu annelerin, koruyucu babalara göre çocukla daha fazla sorun yaşadığı ortaya çıkmıştır.

Çocuklardaki aşırı hareketlilik ve dikkat sorunları ile öfke kontrol sorunları hem aileler hem de SÇG'ler tarafından dile getirilen sorunlar olarak karşımıza çıkmıştır. Yine çocukların biyolojik aile ile koruyucu aile arasında kalma ve aidiyet duygusuyla baş edememeleri, özellikle ergenlik dönemi ve sonrasında güçlü bir şekilde kendisini hissettiren başka bir sonuç olmuştur.

Koruyucu ailelerin çocuğa aşırı ve sağlıksız bağlanması sık karşılaşılan ve beraberinde başka sorunları da getiren önemli bir durumdur. Bu durum; çocuğu kaybetme kaygısı ile baş edemeyen ailelerde, çocuğu evlat edinme eğilimine dönüşürken, bazı ailelerde de çocuğa karşı sınır koyma ve sorumluluk verme yerine aşırı taviz verme olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bir diğer sorun ise, çocukla uzun süre yaşayan bazı koruyucu ailelerin, çocukla oluşmuş olan bağa güvenerek zaman zaman sözleşme kurallarını ihlal etmesi olmuştur.

Koruyucu ailelik sürecinde herhangi bir sorun yaşayan koruyucu aileler genel olarak dosyadan sorumlu SÇG'ye danışarak işbirliği içinde hareket etmekte ya da doğrudan profesyonel yardım almaktadır.

SÇG'lerin çalışırken yaşadığı sorunlara baktığımızda ise; biyolojik aile ve çocuk görüşmelerinde SÇG'lerin ciddi tedirginlikler yaşadığı ve kaygıları azaltmak için, ailelerle çalışmalar yapılmasına ek olarak mutlaka görüşmelerin kameralı ve güvenli bir ortamda yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yine farklı lisans eğitimleri almış SÇG'lerden aynı nitelikte bir hizmet beklenmesi önemli bir eksiklik olmakla birlikte en azından aynı standartta hizmet verebilmeleri için koruyucu aile biriminde çalışmaya başladıktan sonra, vaka teslim edilmeden önce SÇG'lerin detaylı bir hizmet içi eğitimden geçmesi gerekmektedir.

Ayrıca yoğun ve stresli bir iş olması nedeniyle SÇG'lerin mesleki tükenmişlik yaşamalarının kaçınılmaz olduğu bu ortamda, SÇG'leri motive edecek etkinlik ve duygusal yıpranmaları en aza indirecek etkinliklere ihtiyaç olduğu ulaşılan bir diğer sonuç olmuştur.

Koruyucu aile hizmet modelinin tanıtımı ile ilgili sonuçlara baktığımızda; bu alanda profesyonel hizmet vermesi beklenen meslek elemanlarının bile koruyucu aile birimde çalışmaya başlamadan önce bu hizmet modelini bilmediği, toplumda bilgilendirme ve tanıtım yapılmasına ihtiyaç olduğu ortaya çıkmıştır. Tanıtım amacıyla aday ailelerle aktif koruyucu ailelerin birlikte yer aldığı eğlenceli etkinlikler yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böylece aday ailelerin neler yaşayacağını görerek, bu işin güzellikleri yanında, ne tür zorlukları olduğunu bilerek koruyucu aile olmalarının daha faydalı olacağı sonucu elde edilmiştir.

Alternatif tanıtım unsurları olarak yapılacak etkinliklerde toplumda belli bir yer edinmiş örnek koruyucu ailelerin ön plana çıkartılması, kuruluşlardaki gönüllü ailelerin ve hâlihazırdaki koruyucu ailelerin çevresindeki insanların etkinliklere davet edilmesi ve ulusal farkındalık oluşturmak amacıyla bir gün veya haftanın koruyucu aile günü/haftası olarak ilan edilmesinin bu hizmet modelinin tanıtılması için önem arz ettiği ortaya çıkmıştır.

Buraya kadar elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde; Türkiye’de yeterli sayıda koruyucu aile olmadığı ancak hızla gelişmekte olduğu, aday ailelerin koruyucu ailelik hakkında yeterince bilgilendirildiği, ailelerin çocuğun bir gün kendilerinden gideceği endişesini yoğun bir şekilde yaşadığı, koruyucu aile ödemelerinin yeterli olduğu, bu hizmet modelinin duygusal yönünün önemli olduğu ve ailelerin çocukla ilk karşılaştıklarında çok yoğun duygular yaşadığı, koruyucu aile hizmetinin korunma altındaki çocuklar için aile ortamı sunan yegâne model olduğu, bu modelin; hem çocuk, hem koruyucu aile, hem de SÇG’ler için olumlu olduğu ve bu hizmet modelini yaygınlaştırmak için tanıtım çalışmaları yapılması gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

5.2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen veriler ışığında koruyucu aile hizmet modelinin daha nitelikli bir şekilde gelişmesi için aday ve aktif koruyucu aileler ile biyolojik ailelere, koruyucu aile birimlerinde çalışan SÇG’lere ve bu hizmet modelinin yürütücüsü olan ASPB’ye yönelik öneriler aşağıda açıklanmıştır.

Koruyucu ailelere yönelik öneriler;

- Bulunduğu ildeki koruyucu aile birimi ile sürekli iletişim halinde olmalı,
- Her hangi bir sorun yaşayıp tıkanıdığı anlarda bile asla ama asla çocuğa onu geri bırakacağını söylememeli,
- Çocuğun biyolojik ailesinin varlığı kabul edilmeli ve tehdit gibi görülmemeli,
- Çocuğun bakış açısından biyolojik aileyi değerlendirmeli,
- Biyolojik ailenin hayatı ve yaşam koşullarına dair çıkarımlar yapmamalı,
- Asıl görevin çocuğu sahiplenmek değil, çocuğa uygun yaşam şartlarını oluşturmak ve onu yeni şartlara hazır tutmak olduğu unutulmamalı,
- Koruyucu aileliğin; uzun soluklu, sabır ve emek isteyen bir süreç olduğu ve bunun karşılığında bir çocuğun yaşamına dokunmanın huzur ve mutluluğu yaşattığı bilinmeli,
- Koruyucu aile biriminin bilgisi dışında kesinlikle biyolojik aile ile iletişime geçilmemeli,
- Dosyadan sorumlu SÇG'nin, mevzuat çerçevesinde; biyolojik aile, koruyucu aile ve çocuk için en ideal olan işlemleri gerçekleştirmeye çalıştığı unutulmamalı,
- Koruyucu aile bulunduğu günlük yaşamda abartarak ve sürekli olarak gündemde tutulmamalı,
- Koruyucu ailelikten farklı sosyal kazançlar elde etmeye çalışılmamalı,
- Çocukla olan iletişimlerde acıyarak ya da taviz vererek yaklaşılmamalı,
- Çocuğa biyolojik ailesini olumsuz algılayacak tutum ve davranışlardan kaçınılmalı tam aksine biyolojik aileyi destekleyici tutum sergilemeli,
- Koruyucu aile ödeneği alınıyor ise bu durum çocuğa söylenmeli,
- Biyolojik aile görüşmesi olmayan çocuğa, koruyucu ailesinin biyolojik ailesi olmadığı SÇG ile işbirliği yapılarak, 3-5 yaş aralığında mutlaka söylenmeli,
- Ücreti ödeniyor diye çocuklar sürekli kurslara gönderilmemeli, ya da göndermeye mecbur hissedilmemeli, çocuğun aile ile birlikte vakit geçirmesinin pek çok kurstan daha gerekli ve faydalı olduğu unutulmamalı,

- Koruyucu aile olmaya karar verildiğinde yakın çevre ve varsa biyolojik çocuklar mutlaka bilgilendirilmeli ve sürece hazırlanmalı,

Biyolojik (öz) ailelere yönelik öneriler;

- İl müdürlüğü koruyucu aile birimi ile iletişim halinde olunmalı,
- Adres ve telefon değişiklikleri ilgili SÇG'ye bildirilmeli,
- Çocuğun koruyucu aile yanında büyümesinin, kuruluş bakımında büyümesinden daha faydalı olduğu unutulmamalı,
- Koruyucu aile hizmet modelinin, evlat edinme hizmet olmadığı bilinmeli,
- Çocuk düzenli aralıklarla ziyaret edilmeli,
- Düzensiz ve uzun aralıklı görüşmelerin çocukta olumsuz etkiler oluşturduğu dikkate alınmalı,
- Görüşmeler için ayarlanan görüşme saatlerine uyulmalı,
- Görüşmelerde ve izinlerde çocuk ona olan sevgiyi hissetmeli,
- Çocuğun yanında, biyolojik aile bireylerinden birini veya koruyucu aileyi suçlayıcı davranışlardan kaçınılmalı, tam aksine destekleyici olunmalı,
- Çocuğu suçlayıcı ve kendini kötü hissedeceği tavırlar sergilenmemeli,
- SÇG'nin bilgisi dışında koruyucu aile ile iletişim kurulmamalı,
- Yaşam koşulları çocuğu geri alabilecek şekilde düzeltilmeye çalışmalı,
- Çocuğa gerçekleştirilemeyecek sözler verilmemeli,
- Yaşamdaki önemli değişiklikler koruyucu aile birimine bildirilmeli,
- Çocukla olan iletişimlerde “ben kimim”, “beni hatırladın mı”, “beni seviyor musun” vb. duygusal yıpranmalara neden olacak sorular sorulmamalı,
- Görüşmelerde mümkün olduğunca kılık kıyafet ve öz bakıma dikkat edilmeli,
- Koruyucu aile birimi “elinden çocuğu alan” değil “çocuğa en iyi ortamı oluşturmaya çalışan” bir birim olarak görülmeli,

Koruyucu aile birimlerinde çalışan SÇG'lere yönelik öneriler;

Birincisi “adaylık sürecindeki ailelerle ilgili” öneriler;

- Koruyucu aile hizmet modelinin en çok dikkat edilmesi gereken yönü, koruyucu ailelerin doğru belirlenmesidir. Burada yapılacak hata berberinde başka hataları da getirecektir. Aday ailelerin onaylanması sürecinde acele edilmemeli aksine detaylı görüşmeler yapılmalı,

- Koruyucu aile çocuğu akademik başarı için yatırım aracı olarak görmemeli,

- Koruyucu aile hizmet modeli evlat edinme hizmet modeli için bir basamak değildir. Bu yüzden evlat edinme şartlarını karşılayamadığı için koruyucu aile olmak isteyen aileler çok dikkatli incelenmeli ve bilinçlendirilmeli,

- Ailenin koruyucu aile olmadaki amacının ne olduğu iyi anlaşılmalı,

- Evin fiziksel koşulları çocuğa özel oda ayırmaya uygun olmalı,

- Koruyucu aile olacak ailenin; biyolojik çocuğuna arkadaş, yaşlanınca bakacak biri, evde yalnız kalma korkusu gibi ikincil amaçları ve çıkarları olmamalı,

- Koruyucu aile olmaya karar verildiğinde yakın çevresi ve bilgilendirmeye uygun yaşta biyolojik çocuk varsa bilgilendirilmeli,

- Ailenin veya yakın akrabalarının pahalı ve abartılı oyuncaklar ve oda hazırlığı olmamalı,

- Koruyucu aile 3-5 yaş döneminde biyolojik ailesi olmadığını çocuğa açıklama konusunda bilinçlendirilmeli,

- Bir sorun yaşandığında çocuğa onu geri bırakabileceği ifadesi niçin kullanmaması gerektiği iyi anlatılmalı,

- Gelir durumu koruyucu aile ödeneği almadan hizmeti devam ettirebilecek şekilde olmalı,

- Çocuk yetiştirme tecrübesi olmalı,

- Olmak istediği koruyucu aile türüne göre KAEP1 veya KAEP2 eğitimi almış olmalı,

- Aile yanına yerleştirilmesi planlanan çocuğun yaşı uygun ise çocuk bilgilendirilerek sürece hazırlanmalı,

- Çocuğun kaldığı kuruluş sosyal servisi tarafından biyolojik ailelere mutlaka çocuğun koruyucu aileye önerileceği bilgisi verilmeli,

İkincisi “yanlarına çocuk yerleşmiş koruyucu ailelerle ilgili öneriler;

- Koruyucu aile biriminde çalışan bir SÇG, sistemli çalışma alışkanlığı kazanmış, korunma altındaki bir çocuğa verilen hizmet modellerini ve önceliklerini bilen ve çocuklarla çalışmayı seven kişiler olmalı,

- Ailelerle iletişimde olan sınır iyi kurulmalı ve bu sınır korunmalı,

- Hem koruyucu aile hem de biyolojik aile ile iletişim halinde olunmalı,

- Hem koruyucu hem de biyolojik aileyi güçlendirme çalışmaları yapılmalı,

- Koruyucu aile, biyolojik aile ve çocuk üçlüsü bir bütün olarak değerlendirilmeli,

- Her vakanın kendine özel olduğu unutulmadan çözümler düşünülmeli,

- Duygusal yıpranma yoğun olacağından dinlendirici ve rahatlatıcı tatil, gezi, hobi gibi etkinliklere yaşamda daha fazla yer vermeli,

- Mesleki çalışma formları kullanılmalı ve çalışmalar kayıt altına alınmalı,

- Olabildiğince aile terapisi veya aile danışmanlığı konularında eğitim almalı,

- Belirli aralıklarla sorumlu olduğu koruyucu aileler eğitilmeli,

Koruyucu aile hizmetlerinin yürütücüsü ASPB'ye yönelik öneriler;

- Yönetmelikte belirtilen her bir SÇG için 20 vakadan sorumlu olma hükmü uygulamada karşılık bulmalı. Çünkü SÇG sayısının yetersiz olması beraberinde başka sorunları da getiren önemli bir noktadır.

-Yönetmelikte ödemelere ilişkin SÇG'lerin inisiyatifte bırakılan kısımlar netleşmeli,

- Koruyucu aile birimlerinde araç, görüşme odası vb. gibi günlük işleyişin vazgeçilmezi olan ve KAY’de belirtilen imkânların gerçekleştirilmesi sağlanmalı,
- Koruyucu aile eğitimleri için gerekli eğitim materyalleri illerdeki koruyucu aile birimlerine gönderilmeli,
- Koruyucu aile birimde çalışan ve özel bilgi ve tecrübeleri olan SÇG’lerin mücbir sebepler olmadıkça bu birimde çalışmaya devam etmesi sağlanmalı,
- SÇG’ler başka bir şehre atanmış olsa bile, yeni ilinde koruyucu aile birimde görevlendirilmeli,
- TC kimlik numarası alamayan, korunma altına alınmış çocuklardan koruyucu aile yanında olanlar, sağlık ve eğitim hayatı başta olmak üzere pek çok alanda yaşadıkları sorunlara çözüm üretilmeli,
- Uzmanlaşmış ve geçici koruyucu aile modelleri geliştirilmeli ve çocuklar kuruluş bakım modeline hiç alınmadan aile odaklı modellere alınmalı,
- Olabildiğince nitelikli ve ev, yurt, yuva hizmet modellerinde tecrübesi olan SÇG’ler koruyucu aile biriminde görevlendirilmeli,
- ASPB bünyesinde aile terapisi, aile danışmanlığı vb. eğitimler almış SÇG’ler koruyucu aile biriminde danışmanlık ve terapi amaçlı görevlendirilmeli,
- İhtiyaç olan psikoterapi hizmeti ya ASPB bünyesinde verilmeli ya da belirlenecek bir miktar veya adet üzerinden ücreti ailelere ödenmeli,
- Başta Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlıkları olmak üzere, kamu kurumlarında koruyucu aile hizmet modelinin bilinilirliği artırılmalı,
- Milli Eğitim Bakanlığı müfredatında “aile” konusunun işlendiği kaynaklarda koruyucu aile ve evlat edinen aile gibi biyolojik olmayan ailelere de yer verilmeli,
- Biyolojik ailelere de ebeveynlik, çocukla iletişim, koruyucu aile hizmet modelinin işleyişi gibi konularda eğitim verilmeli,
- Özellikle 40 ve daha fazla koruyucu aile bulunan illerdeki koruyucu aile birimlerinde SÇG’ler eş görevli şeklinde çalışmalı. Bu sadece bir SÇG’nin 20 vakadan sorumlu olması şeklinde değil, 2 SÇG’nin 40 vakadan sorumlu olması şeklinde planlanmalı. Böylece SÇG’lerden birinin görevi başında olmadığı durumlarda diğeri ile hizmetin sürekliliği sağlanmalı,

- Koruyucu aile biriminde çalışan her bir SÇG'ye hatlı cep telefonu verilmeli ki, bu numara çocuk ve ailelerin SÇG'ye her an ulaşabilmesi için kullanılmalı,

- KAY'de koruyucu aile yanındaki bir çocuk, ilerleyen süreçte evlat edinmeye uygun hale gelirse nasıl bir yol izleneceği belirli olmalı,

- Biyolojik aile görüşmeleri için KAY'de zaman dilimi sabitlenmeli, örneğin her ayın son haftası gibi bir hüküm SÇG'ler ve aileler arasında çıkacak çatışmaları önlemeli ve tüm taraflar önceden zamanını planlamalı,

- Koruyucu aile hizmet modeli ile ilgili olarak ASPB merkez ve taşra teşkilatındaki herkes aynı açıklama ve bilgilendirmede bulunmalı,

- Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile Modeli için KAY'de ya ayrı standartlar olmalı ya da sadece” akraba modeli” yerine SED ikame edilmeli,

- Türkiye genelinde koruyucu aile farkındalığını artırmak için “koruyucu aile günü” veya “koruyucu aile haftası” belirlenmeli. Bunun için 1959 yılındaki ilk koruyucu aile uygulaması veya 1961 yılındaki sözleşme ile aileye çocuk tesliminin yapıldığı ilk koruyucu aile uygulamasının tarihi referans alınabilir,

Sonuç olarak; halen mevcut sosyal hizmet politikalarımızın sonuç odaklı olduğu ortadadır. Yani kadın şiddet gördükten sonra, çocuk korunma altına alındıktan sonra, yaşlı huzurevine geldikten sonrası hizmet alabilmektedir. Arzu edilen ve olması gereken ise mümkün olduğunca sorunların ortaya çıkmadan çözüme kavuşturulduğu önleyici sosyal hizmetlerin uygulanmasıdır. Son yıllarda önleyici sosyal politikalara ağırlık verilmişse de halen tam işlevsellik kazandığı ve yeterli olduğu söylenemez. Korunma ihtiyacı olan çocuklara sunulan hizmetlerden biri olan koruyucu aile hizmet modeli de önleyici tedbirlerin uygulanamadığı veya çocuğun biyolojik ailesi ile yaşamaması gereken durumlarda en yararlı aile odaklı hizmet modeli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk, koruyucu aile, biyolojik aile, ASPB ve SÇG'ler açısından bakıldığında tüm taraflar için kazan, kazan, kazan ilkesinin işlediği model koruyucu aile hizmet modelidir. Bir yandan koruyucu aile hizmet modelinin nitelik olarak geliştirilmesine diğer yandan da toplumumuzda bilinirliğini artırmak için doğru yöntem ve araçlarla tanıtılmaya devam edilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, A.M. (2004). Türkiye’de Korunmaya Muhtaç Çocuklar Ve Çalışan Personel. Uslu, R. (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar* içinde, (s.159-193). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No:9. Ankara.
- ARNAZ, Z. (1983). Koruyucu Aile Bakımındaki Çocuğun Gelişim Özellikleri, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu Dergisi*, 1(2-3), 111-155.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. (2011). *T.C. Resmi Gazete*, 27958, 8 Haziran 2011.
- Ailenin Korunması Ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun. (2012). *T.C. Resmi Gazete*, 28239, 20 Mart 2012.
- ASPB, (2017). Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yıllık İstatistikleri. <http://cocukhizmetleri.aile.gov.tr/istatistikler>, 06.06.2017.
- ASPB, (2017). Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü İstatistikleri. <http://eyh.aile.gov.tr>, 06.03.2017.
- BIYIKLI, L. (1983a). Gelişmiş Ülkelerde Suçlu ve Korunmaya Muhtaç Çocuklar İçin Koruyucu Aile Uygulaması. *Çocuk Suçluluğu ve Çocuk Mahkemeleri* içinde, (s.61-67). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.
- BIYIKLI, L. (1983b). Koruyucu Aile Bakımı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 16(1), 11-15.
- CAN, Y. (2000). Koruyucu Aile Uygulaması: Ankara Örneği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- ÇENGELCİ, E. (1988), Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler ve Mülki Amirler Düşen Başlıca Görevler, *Türk İdare Dergisi*, 378, 203-234.
- ÇİFCİ, G.E. (2009). Türkiye’de ve Dünyada Korunmaya İhtiyacı Olan Çocuklara Yönelik Hizmetlerin Tarihsel Gelişimi. *Aile ve Toplum Dergisi*, Ekim-Kasım-Aralık 2009, 53-65.
- Çocuk Destek Merkezleri Yönetmeliği. (2015). *T.C. Resmi Gazete*, 29310, 29 Mart 2015.
- Çocuk Evleri Çalışma Usul Ve Esasları Hakkında Yönetmelik. (2008). *T.C. Resmi Gazete*, 27015, 5 Ekim 2008.

- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). *T.C. Resmi Gazete*, 25876, 15 Temmuz 2005.
- Çocuk Yuvaları Yönetmeliği. (1999). *T.C. Resmi Gazete*, 23576, 7 Ocak 1999.
- DAŞBAŞ, S. (2015). Koruyucu Aile Hizmetinin Koruyucu Aileler Ve Biyolojik Çocukları Üzerindeki Etkisi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, (26)1, 65-87.
- DOĞAN, R. (2013), Bir Koruma Tedbiri Olarak Koruyucu Aile Kurumu ve Koruyucu Aile Yönetmeliği, *Ankara Barosu Dergisi*, 2, 145-170.
- DOĞAN, A. (2015). *Kalbinizi Açın Evinizi De*. Sevgi Dolu Bir Ailede Büyümek Her Çocuğun Hakkı, Denizli Koruyucu Aile Derneği Yayını, Denizli.
- EKŞİ, A. (2004). Koruma Altında Çocuklar; Dünyada Beş Kıtanın Çeşitli Ülkelerinden Örnekler. . Uslu, R. (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar* içinde, (s.9-24). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No:9. Ankara.
- ELMACI, D. (2010). Günümüzün Yetim Kalan Kuruluşları: Yetiştirme Yurtları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 949-970.
- EROL, N. (2004). Yuva, Yetiştirme Yurtları Sorunun Mu Yoksa Çözümün Mü Parçası?. Uslu, R. (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar* içinde, (s.133-140). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No:9. Ankara.
- EROL N., ŞİMŞEK, Z. ve ÜSTÜNER, S. (2005). *Çiçekli Dünyamda Elimi Yalnız Bırakma; Dünyada ve Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemleri; Kurum Bakımı, Koruyucu Aile ve Evlat Edinme*. Ankara: Ümit Matbaacılık.
- EROL, N. ve ŞİMŞEK, Z. (2008). Korunma Gereksinimi Olan Çocuklar; Kurum Bakımı ve Koruyucu Aile Sistemi. Erol, N. (Ed.), *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* içinde, (129-167). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, Yayın No:6. Ankara.
- EROL, N., ve ŞİMŞEK, Z. (2014), Korunma Gereksinimi Olan Çocuklar; Kurum Bakımı ve Koruyucu Aile Sistemi. Yılmaz, B. (Ed.), *Koruyucu Aile Olmak*, (101-153). Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Aile ve Gençlik Merkezi Yayını, Ankara.
- GÖRGÜLÜ, Ü. (2014). Koruyucu Aile Uygulamasının İslam Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 23, 45-58.

- GÜRBÜZ, S. ve ŞAHİN, F. (2015). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜRCAN, A. (2008). Türk Toplumunda Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Hizmetlerine İlişkin Bakış Açısı ve Yaklaşımı. . Erol, N. (Ed.), *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* içinde, (29-39). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, Yayın No:6. Ankara.
- II. MİLLİ SOSYAL HİZMETLER KONFERANSI, (1962). SSYB, Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları, 5-8 Mayıs 1962, Yayın No: 23, Ankara.
- İLİK, B. (2008). Koruyucu Aile Tanıtım ve Yaygınlaştırılması Kampanyası. Erol, N. (Ed.), *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* içinde, (17-24). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, Yayın No:6. Ankara.
- KAEP1 (2013). *Koruyucu Aile Birinci Kademe Eğitim Paketi*, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KAEP2 (2015). *Koruyucu Aile İkinci Kademe Eğitim Paketi*, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- KAHRAMAN, F. (2007). Türkiye’de Çocuk Refahı Alanında Koruyucu Aile Hizmeti: Sakarya Ve Kocaeli Örneği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- KARATAŞ, K. (2007). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(2),7-22.
- KARATAŞ, K. (2008). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. Erol, N. (Ed.), *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* içinde, (41-54). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, Yayın No:6. Ankara.
- KARATAY, A. (2007). Cumhuriyet Dönemi Korunmaya Muhtaç Çocuklara İlişkin Politikaların Oluşumu, Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, İstanbul.

- KARTAL, Ö. (2016). İslam Hukukunda Koruyucu Aile, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı, Yozgat.
- Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkındaki Kanun. (1949). *T.C. Resmi Gazete*, 7217, 27 Mayıs 1949.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (1984). *T.C. Resmi Gazete*, 18532, 1 Ekim 1984.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (1993). *T.C. Resmi Gazete*, 21728, 14 Ekim 1993.
- Koruyucu Aile Yönetmeliği. (2012). *T.C. Resmi Gazete*, 28497, 14. Aralık 2012.
- Koruyucu Aile Uygulamaları Genelgesi. (2015). ASPB, 2015-6 sayılı genelge.
- Koruyucu Aile Ödeme İşlemleri Genelgesi. (2015). ASPB, 2015-7 sayılı genelge.
- KOŞAR, N.G. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*, 2. baskı, Ankara: MN Ofset.
- KOŞAR, N.G. (2008). Türkiye’de Koruyucu Aile ve Evlat Edinme Sistemlerinin Dünü, Bugünü, Yarını. Erol, N. (Ed.), *Koruyucu Aile, Evlat Edinme Hizmetleri ve Ruh Sağlığı* içinde, (7-17). Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayını, Yayın No:6. Ankara.
- KUŞ, S. (2014). Koruyucu Aile Hizmeti Ve Toplumsal Farkındalık: Çanakkale İli Örneği, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Küçüklerin Evlat Edinilmesinde Aracılık Faaliyetlerinin Yürütülmesine İlişkin Tüzük. (2009). *T.C. Resmi Gazete*, 27170, 22 Kasım 2001.
- ÖRS, M. (1966). Koruyucu Aile, *Sosyal Hizmet Dergisi*, (2)2-3, 23-25.
- ÖZBESLER, C. (2009). Koruyucu Aile Hizmetlerinde Değerlendirme Süreci. *Aile ve Toplum*,4(16), 86-94.
- Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik. (2015). *T.C. Resmi Gazete*, 29342, 30 Nisan 2015.
- SAYITA, S.U. (1996). *Türk Hukukunda Çocuğun Koruyucu Aile Yanına Yerleştirilmesi*, İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Sosyal Hizmetler Kanunu. (1983). *T.C. Resmi Gazete*, 18059, 27 Mayıs 1983.
- Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmetleri Hakkında Yönetmelik. (2015). *T.C. Resmi Gazete*, 29284, 3 Mart 2015.

- ŞENOCAK, H. (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Sağlanan Bakım Yöntemleri *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 5, 176-228.
- TAŞTEKİL, S. (1989). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Sosyal Hizmetler-Koruyucu Aile Bakımı İzmir Örneği, Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- TAŞTEKİL, S. (1990). Korunmaya Muhtaç Çocuklara Yönelik Bir Bakım Yöntemi Olarak Koruyucu Aile Bakımı. *Çimento İşveren Dergisi*, (2)4, 7-13.
- TOK, Ö. (1996). Koruyucu Aile Hizmeti Standartları Ve Ülkemizdeki Durumu. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksek Okulu, Ankara.
- TOMANBAY, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü*, Ankara: Selvi Yayınevi.
- TULAY, M. Ş. (1972). Türk Aile Sistemi İçinde Koruyucu Ailenin Yeri ve Önemi, *Sosyal Hizmet Dergisi*, 5(8), 2-5.8
- Türk Medeni Kanunu. (1926). *T.C. Resmi Gazete*, 339, 4 Nisan 1926.
- Türk Medeni Kanunu. (2001). *T.C. Resmi Gazete*, 24607, 8 Aralık 2001.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. (1982). *T.C. Resmi Gazete*, 17863, 9 Kasım 1982.
- TÜİK, (2016). Yıllara göre il il Türkiye nüfus istatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr>
- Türkiye’de bir çocuğun korunma altına alınmasının yasal dayanakları ve koruyucu aile işlem süreçleri döngüsü. <http://www.ahmeteminbaysal.com>, 06.06.2017.
- Türkiye’de illere göre koruyucu aile sayıları, (2017). <http://www.koruyucuaille.gov.tr>, 06.06.2017.
- UKOME, (2017). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Okul Servis Taşıtlarında Uygulanacak Ücret Tarifeleri.
- ULUÇ, Ö. F. (1997). *Psiko-Sosyal ve Hukuksal Açından Koruyucu Aile Bakımı*. Ankara: Atilla Yayıncılık.
- Umumi Hafzıssıhha Kanunu. (1930). *T.C. Resmi Gazete*, 1489, 06 Mayıs 1930.
- ÜNAL, V. (2015). Dünden Bugüne Kültürümüzde Koruyucu Aile Hizmetleri Üzerine Bazı Değerlendirmeler. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (10)6, 875-900.
- ÜSTÜNER, S., EROL, N., ve ŞİMŞEK, Z. (2005). Koruyucu Aile Bakımı Altındaki Çocukların Davranış ve Duygusal Sorunları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 12 (3), 130-140.

- YAZICI, E. (2012). Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Çocuk Evleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 499-525.
- YAZICI E. (2014). Türkiye’de Çocuk Koruma Sistemi ve Koruyucu Aile Bakım Yönteminde Yeni Yaklaşımlar. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 247-270.
- Yetiştirme Yurtlarının Kuruluş ve İşleyişine İlişkin Yönetmelik. (1995). *T.C. Resmi Gazete*, 22462, 13 Kasım 1995.
- YILMAZ, B. (Ed.). (2014). *Koruyucu Aile Olmak*. Türkiye Diyanet Vakfı Kadın Aile ve Gençlik Merkezi Yayını, Ankara.
- YOLCUOĞLU, İ. G. (2009a). Türkiye’de Çocuk Koruma Sisteminin Genel Olarak Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum*, 5(18), 43-57.
- YOLCUOĞLU, İ. G. (2009b). Çocuk Koruma Sisteminde Aileyle Çalışma Esasları. İstanbul Örneğinde Çocuklar ve Ailelerinin Gereksinimler, Güçlülük ve Risk Faktörleri Açısından Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- YÖRÜKOĞLU, A. (1983). *Değişen Toplumda Aile Ve Çocuk*. Ankara: Aydın Kitapevi.
- YÖRÜKOĞLU, A. (2004). Koruma Altındaki Çocuklar Ve Hakları. Uslu, R. (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar içinde*, (s.3-7). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No:9. Ankara.
- YÖK, (2017). Yüksek Öğretim Kurumu Doktora ve Yüksek Lisans Tezleri Sorgu Sayfası, <http://tez.yok.gov.tr>, (06.06.2017).
- ZEANAH, P. (2004). Bebeklerin Psikososyal Gelişiminin Desteklenmesi Ve Aile Bütünlüğünün Korunması. Uslu, R. (Ed.), *Koruma Altındaki Çocuklar içinde*, (s.25-33). Ankara Üniversitesi Çocuk Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Yayınları, Yayın No:9. Ankara.

EKLER

- Ek 1: Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 18.04.2016 Tarih, 52348 Sayılı İzin Onayı
- Ek 2: Koruyucu Aile Anket Formu
- Ek 3: Sosyal Çalışma Görevlisi Görüşme Soruları Formu
- Ek 4: Koruyucu Aile Müracaat Dilekçesi Örneği
- Ek 5: Koruyucu Aile Sözleşmesi Örneği
- Ek 6: Koruyucu Aile Kimlik Kartı Örneği
- Ek 7: Koruyucu Aile Eğitimi Katılım Belgesi Örneği
- Ek 8: Koruyucu Aile Eğitici Eğitimi Katılım Belgesi Örneği
- Ek 9: Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Koruyucu Ailelikle İlgili Görüşü
- Ek 10: 2017 Yılı İçin İstanbul Okul Servis Ücretleri Tarifesi
- Ek 11: Türkiye'de İllere Göre 15.07.2017 Tarihli Koruyucu Aile Ve Çocuk Sayıları

Ek: 1

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı

Sayı : 73595336-605.01-50348
Konu : Veri Toplama (Ahmet Emin BAYSAL)

18/04/2016

MÜSTEŞARLIK MAKAMINA

İstanbul Valiliği Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü'nün 26/02/2016 tarih ve 12584 sayılı yazısı ile İstanbul Koruyucu Aile-Evlat Edinme ve Özel Kreşler Biriminde Şube Müdür Vekili olarak görev yaptığı bildirilen Ahmet Emin BAYSAL'ın Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmet Anabilim Dalında Yüksek Lisans yaptığı belirtilerek "Koruyucu Aile Uygulamaları ve Sonuçları:İstanbul Örneği" konulu tezi kapsamında koruyucu aileler ile sosyal çalışmacılara anket uygulayabilme talebi bildirilmiştir.

Uygun görüldüğü takdirde Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından da olumlu değerlendirilen söz konusu çalışmanın, İl Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, kuruluş idarelerinin gözetim ve denetiminde, yapılacak araştırmaya katılım hususunda katılımcıların gönüllülüğü esas alınarak, uygulamalarda elde edilecek kimlik bilgilerinin ve özel hayatın gizliliğine riayet edilerek, ses ve görüntü kaydı alınmaksızın ve fotoğraf çekimine izin verilmeksizin, kişisel özgürlükleri ve kişilik hakları korunacak ve güvenliklerine zarar gelmeyecek şekilde gerekli tedbirler alınarak yürütülmesi, araştırma sonuçlarının herhangi bir yerde yayınlanmadan önce kurum izni alınması ve araştırma bitiminde bir örneğinin Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığına gönderilmesi koşulları ile Onay tarihinden itibaren 6 ay süre ile uygulanabilmesi hususunda;

Olurlarımızı arz ederim.

Mustafa DURMUŞ
Daire Başkanı

OLUR
18/04/2016

Mustafa KARAMAN
Müsteşar Yardımcısı

Ek: 2

KORUYUCU AİLE ANKET FORMU

Tarih:/...../2016

Sayın Koruyu Anne / Baba,

Bu anket; İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü Yüksek Lisans Tezi kapsamında hazırlanmış olup, sizlerin değerli görüş ve düşüncelerini alarak, İstanbul'daki Koruyucu Aile hizmetlerinin mevcut durumunu anlamak ve koruyucu aile hizmetlerin daha da geliştirilmesi için kullanılacaktır. Soruları içtenlikle cevaplayarak sağlayacağınız katkı ve destek için şimdiden teşekkür ederiz.

Anketi doldururken aşağıdaki noktalara dikkat ediniz.

- 1 - Anket gizlilik ilkelerine göre korunup değerlendirilecektir. İsim yazmanız gerekmiyor.
- 2 - Düşüncelerinizi içten ve samimi olarak ifade etmeniz çalışmamız için çok önemlidir.
- 3 - Yanınızda birden çok çocuk varsa, yanınıza ilk yerleşen çocuğa göre cevaplayınız.
- 4 - Soruları dikkatlice okuyup ilgili tüm soruları eksiksiz olarak cevaplamaya çalışınız.

1. Cinsiyetiniz:

- a. Kadın b. Erkek

2. Yaşınız:

- a. 25-35 b. 36-45 c. 46-55 d. 56 ve üstü

3. Medeni Haliniz:

- a. Evli b. Bekar (5. soruya geçiniz) c. Boşanmış d. Eşi vefat etmiş

4. Kendi biyolojik (öz) çocuğunuz var mı?

- a. Hayır b. Evet ise kaç tane (.....)

5. Eğitim durumunuz:

- a. İlkokul b. Ortaokul c. Lise d. Ön Lisans
e. Lisans f. Yüksek Lisans g. Doktora ve üstü

6. Aylık Gelir Durumunuz:

- a. 1300-1500TL b. 1501-2000TL c. 2001-2500TL d. 2501-3000TL
e. 3001-5000TL f. 5001-10.000TL g. 10.000TL ve daha üstü

7. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi sizin çalışma durumunuza uygun düşmektedir?

- a. İşçi b. Memur c. Emekli d. İşyeri sahibi
e. Ev hanımı
f. Diğer belirtiniz.....

8. İstanbul'un hangi ilçesinde yaşıyorsunuz?

Belirtiniz

9. Aşağıdaki bilgilerden sizin için uygun olanını işaretleyiniz.

- a. Anne ve babam ile birlikte büyüdüm
 - b. Babam vefat etmişti, annem ile büyüdüm
 - c. Annem vefat etmişti, babam ile büyüdüm
 - d. Anne ve babam boşanmıştı, annem ile büyüdüm
 - e. Anne ve babam boşanmıştı, babam ile büyüdüm
 - f. Annem ve babamın dışında birilerinin yanında büyüdüm
- (lütfen kim/kimler olduğunu belirtiniz.....)

10. Kaç yıldır koruyucu ailesiniz?

- a. 1 yıldan az
- b. 1-2 yıl arası
- c. 2-3 yıl arası
- d. 3-4 yıl arası
- e. 4-5 yıl arası
- f. 5-10 yıl arası
- g. 10-15 yıl arası
- h. 15 yıl ve üstü

11. Koruyucu aile olarak şu an yanınızda kaç çocuk var?

- a. Bir tane (13. Soruya geçiniz)
- b. Birden çok ise kaç tane (.....)

12. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuklar kardeş mi?

- a. Evet kardeşler
- b. Hayır kardeş değiller
- c. Her ikisinde

13. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuk/çocukların yaş, cinsiyet ve yerleşim yaşı.

<u>Su anki yaşı</u>	<u>Cinsiyeti</u>	<u>Yerleştiği zamanki yaşı</u>
.....
.....
.....
.....

14. Koruyucu Aile hizmetinden ilk olarak nasıl haberdar oldunuz?

- a. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın internet sayfasından
- b. İl Müdürlüğü'nün tanıtım etkinliklerinden
- c. Başka bir koruyucu aileden
- d. Tanıdıklarım aracılığıyla
- e. Gönüllü olarak çalışırken
- f. Televizyondan
- g. İnternet sitelerinden
- h. Koruyucu Aile Derneklerinin faaliyetlerinden
- 1. Diğer (belirtiniz).....

15. Koruyucu Aile hizmetini öğrendikten ne kadar süre sonra müracaat ettiniz?

- a. 1 yıl içinde b. 2 yıl içinde c. 3 yıl içinde d. 4 yıl içinde e. 5 yıl ve üstü

16. Müracaat ettiğinizde Koruyucu Aile hizmeti konusunda verilen bilgilerin içeriği nasıldı?

- a. Hiç bilgilendirme yapılmadı.
b. Yetersiz ve yüzeysel bir bilgilendirme yapıldı.
c. Sorduğumuz tüm soruların cevabını alamadık.
d. Sorduğumuz tüm sorular cevaplandı.
e. Sorularımız cevaplandı ayrıca dikkat etmemiz konuları da öğrendik.

17. Evrak hazırlama aşamasında her hangi bir sorun yaşadınız mı?

- a. Evet b. Hayır (19. soruya geçiniz)

18. Cevabınız “Evet” ise yaşadığınız sorun neydi?

Belirtiniz :

19. Müracaatınızla, çocuğun yanınıza yerleşmesi arasında ne kadar süre geçti?

- a. 1-3 ay b. 4-6 ay c. 7-12 ay d. 1-2 yıl e. 2 yıl ve üstü

20. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuğu önceden tanıyor muydunuz?

- a. Tanımıyordum b. Kaldığı yerde gönüllüsüydim
c. Akrabasıyım d. Akrabası değilim ancak çocuğu tanıyordum

21. Eşleştirme ve uyum aşamasında kaç farklı çocukla tanıştınız?

- a. Tanıştığımız ilk çocuktan b. 2. çocuktan c. 3. çocuktan

22. Koruyucu aile olmadan önce aşağıdakilerden en çok hangisi düşündürdü?

- a. Çocuğa bağlanacağım ve çocuk benden geri alınacak
b. İnançım gereği ileride aramızda mahremiyet olacak
c. Akrabalarım ve çevrem kabullenmeyip bana baskı yapacak
d. Ben ve aileme bir şey olursa çocuğa ona ne olacak?
e. Diğer belirtiniz

23. Koruyucu aile olmaya karar verdiğinizde hangi cinsiyette çocuk tercih ettiniz?

- a. Erkek b. Kız

24. Cinsiyet tercihinizin nedenini bir cümle ile yazınız.

.....

25. Koruyucu aile olmaya karar verdiğinizde hangi yaş grubunda çocuk tercih ettiniz?

- a. 0-24 ay b. 2-4 yaş c. 4-6 yaş d. 7-12 yaş e. 12 yaş ve üstü

26. Yaş grubu tercihinizin nedenini bir cümle ile yazınız.

.....

27. Hangi tür koruyucu ailesiniz?

- a. Süreli Koruyucu Aile b. Akraba ve Yakın Çevre Koruyucu Aile
c. Uzmanlaşmış Koruyucu Aile d. Geçici Koruyucu Aile

28. Koruyucu aile ödeneği alıyor musunuz?

- a. Evet b. Hayır (31. soruya geçiniz)

29. Yapılan ödemelerle ilgili olarak ne düşünüyorsunuz?

- a. Ödemeler yeterli memnunum b. Ödemeler yetersiz artırılmalı

30. Koruyucu Aile ödeneğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- a. Üzerine kendimde ek yaparak çocuk için bir banka hesabında biriktiriyorum.
b. Aldığım ücretin tamamını çocuk için bir banka hesabında biriktiriyorum.
c. Bir kısmını çocuk için biriktiriyor, bir kısmını harcıyorum.
d. Ücretin tamamını çocuk ve ev için harcıyorum ancak yetiyor.
e. Ücretin tamamını çocuk için harcıyorum, kendim de ek yapıyorum.
f. Diğer

31. Eşleştirme ve uyum aşamasında çocukla kaç defa görüştünüz?

- a. 1 defa b. 2 defa c. 3 defa d. 4 defa e. 5'ten fazla

32. Koruyucu ailesi olduğunuz çocukla yaşayabileceğiniz olası sorunlar konusunda yeterince bilgilendirildiniz mi?

- a. Evet b. Hayır

33. Koruyucu aile olmak istediğiniz çocuğun en çok nesi sizi etkiledi?

- a. Yaşı b. Cinsiyeti c. Yaşam Öyküsü d. Sağlık Durumu
e. Diğer

34. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuğun her hangi bir engeli veya sağlık sorunu var mı?

- a. Evet b. Hayır (36.soruya geçiniz)

35. Çocuğun engeli ve sağlık sorunuyla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi sizin için doğru bir ifadedir?

- a. Engeli/Sağlık sorunu vardı bunu bilerek çocuğun koruyucu ailesi olduk.

- b. Çocuk yanımıza yerleştikten sonra engeli/sağlık sorunu olduğunu öğrendik.
 c. Çocuk yanımızda iken engeli/sağlık sorunu oluştu.
 d. Diğer

36. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuk okula devam ediyor mu?

- a. Evet b. Hayır (39. soruya geçiniz)

37. Koruyucu ailesi olduğunuz çocuğun okul başarısını nasıl tanımlarsınız?

- a. Çok iyi b. İyi c. Orta düzeyde d. Kötü e. Çok kötü

38. Koruyucu aile olduğunuz için çocuğun okulunda sorun yaşıyor musunuz?

- a. Evet b. Hayır

39. Çocuk ile ilk karşılaştığınızda ne hissettiniz?

.....

40. Çocuk yanınıza yerleştirildikten sonra çocuk ile her hangi bir sorun yaşadınız mı?

- a. Evet b. Hayır (43. soruya geçiniz)

41. Çocukla yaşadığınız ve en çok zorlandığınız sorun nedir?

.....

42. Çocukla yaşadığınız sorun şu an devam ediyor mu?

- a. Evet b. Hayır

43. Çocukla yaşadığınız veya yaşayacağınız sorun olursa nasıl bir yol izlersiniz? (Lütfen tek bir şık işaretleyiniz)

- a. Çocuk ile konuşarak kendim çözmeye çalışırım
 b. Ailemden ve arkadaşarımdan destek alırım
 c. İl Müdürlüğündeki uzmanımdan destek aldım
 d. Bu işin eğitimini almış bir uzmandan yardım alırım
 e. Diğer

44. Şu anda aşağıdaki düşüncelerden en çok hangisi sizi kaygılandırıyor?

- a. Çocuğa bağlanacağım ve çocuğun benden geri alınacağını düşüncesi
 b. İncancım gereği ileride aramızda mahremiyet olacağı düşüncesi
 c. Akriba ve çevremin kabullenmemesi ve bana baskı yapacağı düşüncesi
 d. Ben ve aileme bir şey olursa ona ne olacağı düşüncesi
 e. Diğer belirtiniz

45. Çocukla yaşadığınız sorunda işin içinden çıkamadığınız ve çocuğu geri teslim etmeyi düşündüğünüz oldu mu?

- a. Evet b. Hayır (47. soruya geçiniz)

46. Çocuğu teslim etme düşüncenizi çocuğa hiç söylediniz mi?

- a. Evet b. Hayır

47. Tabloda belirtilen iletişimlerden her birini size en uygun olana göre X ile işaretleyiniz

İletişim Bilgileri	Çok İyi	İyi	Orta	Kötü	Çok Kötü
Çocuk ile sizin iletişiminiz					
Çocuğun ev ve okul çevresiyle iletişimi					
Dosyanızdan sorumlu uzmanın sizinle iletişimi					
Çocuk ile varsa eşinizin iletişimi					
Çocuk yerleşmeden önce eşinizle sizin iletişiminiz					
Çocuk ile varsa biyolojik(öz) çocuğunuzun iletişimi					
Çocuk yerleştikten sonra eşinizle sizin iletişiminiz					

48. Çocuğun muayene ve tedavilerinde her hangi bir sorunla karşılaştınız mı?

- a. Evet b. Hayır (50. soruya geçiniz)

49. Cevabınız “Evet” ise sorun yaşadığınızı konuyu belirtiniz.

.....

50. Çocuk, biyolojik (öz) ailesinden her hangi biri ile görüşüyor mu?

- a. Evet b. Hayır (53. soruya geçiniz)

51. Hangi aralıklarla görüşüyor?

- a. Her ay b. Birkaç ayda bir c. Yılda birkaç kez d. Birkaç yılda bir

52. Hangi aile bireyi ile görüşüyor?

- a. Biyolojik (öz) Anne b. Biyolojik (öz) Baba
c. Anneanne/Babaanne/Dede d. Teyze/Dayı/Amca/Hala
e. Diğer (belirtiniz).....

53. Çocuğun biyolojik (öz) ailesi ile görüşmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

- a. Çocuk için faydalı olduğunu düşünüyorum
b. Çocuk için zararlı olduğunu düşünüyorum
c. Aile bağlarının kopmaması için gerekli olduğunu düşünüyorum
d. Diğer

54. Çocuğun biyolojik (öz) ailesi veya akrabaları herhangi bir şekilde size ulaştı mı?

- a. Evet b. Hayır (56. soruya geçiniz)

55. Cevabınız “Evet” ise konu hakkında ne düşünüyorsunuz?

.....

56. Koruyucu aile olmanızı akrabalarınız nasıl karşıladı?

- a. Olumlu b. Olumsuz c. Diğer

57. Koruyucu aile olmanızı yakın çevreniz nasıl karşıladı?

- a. Olumlu b. Olumsuz c. Diğer

58. Koruyucu aile olduğunuzu söylemediğiniz kişiler varsa, söylememe nedeniniz nedir?

- a. Önyargılı yaklaşacaklarından kaygılıyım
 b. Çocuğun dışlanacağı endişesi taşıyorum
 c. Çocuğa yanlış bilgiler verirler diye kaygılanıyorum
 d. Çocuğun kendini kötü hissedeceğini düşünüyorum
 e. Diğer (belirtiniz).....

59. Size göre koruyucu aile hizmetinin en temel amacı ne olmalıdır? (Lütfen tek bir şık işaretleyiniz)

- a. Çocuğun iyi bir aile ortamında sevgi ve ilgi ile büyümesi
 b. Çocuğun topluma faydalı bir birey olarak yetiştirilmesi
 c. Çocuk sahibi olmayan kişilerin çocuk özlemini gidermesi
 d. Ailesi tarafından ilgilenilemeyen çocukların aile özleminin giderilmesi
 e. Diğer (belirtiniz).....

60. Yanınızdaki çocuk biyolojik (öz) ailesine dönse, başka bir çocuğa koruyucu aile olur musunuz?

- a. Evet b. Hayır

61. Şartlarınız uygun olsa yanınızdakine ek olarak başka bir çocuğa daha koruyucu aile olmak ister misiniz?

- a. Evet b. Hayır

62. Koruyucu aile hizmetinin en çok beğendiğiniz yanı nedir?

Belirtiniz.....

63. Size göre koruyucu aile hizmetinin yaygın olmamasının en önemli nedeni nedir?

- a. Koruyucu aile olmanın önemli bir sorumluluk yüklemesi
 b. Yeterince reklam ve tanıtım yapılmaması
 c. Toplumun bu konuda bilinçsiz olması

- d. Toplumun bu konuda duyarsız olması
- e. Ödemelerin yetersiz olması
- f. Diğer (belirtiniz).....

64. Size göre koruyucu aile hizmetinin yaygınlaştırılması için ne yapılabilir?

.....

65. Yapılan kontrol ve takipleri yeterli buluyor musunuz?

- a. Evet
- b. Hayır

66. Koruyucu aile olmanızın en önemli nedeni nedir? (Lütfen tek bir şık işaretleyiniz)

- a. Bir çocuğun sevgi ve ilgi ortamında büyümesini sağlamak istemem
- b. Çocukları çok sevmem
- c. Çocuk sahibi olmamam
- d. Yalnız olmam
- e. Dini inançlarım
- f. Diğer (belirtiniz).....

67. Sizi gördükten sonra koruyucu aile olmayı düşünen tanıdıklarınız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır (69. soruya geçiniz)

68. Koruyucu aile olmayı düşünen tanıdıklarınız müracaat etti mi?

- a. Hayır
- b. Evet çocuk yerleşti
- c. Evet işlemleri devam ediyor
- d. Reddedildi

69. Koruyucu aile olarak eğitime ihtiyacınız var mı?

- a. Evet
- b. Hayır (70. soruya geçiniz)

70. Cevabınız “Evet” ise hangi konularda eğitime ihtiyacınız var?

.....

Not: Bu araştırma tamamlandığında sonuçlarını

<http://www.ahmeteminbaysal.com> adresinden öğrenebilirsiniz.

Anketimiz bitmiştir. Katkı ve katılımınız için çok teşekkür ederiz.

Ek: 3**SOSYAL ÇALIŞMA GÖREVLİSİ GÖRÜŞME SORULARI**

Tarih:/...../2016

Sayın sosyal çalışma görevlisi,

Bu sorular ile sizlerin uygulamada yaşadığınız deneyimlere dayalı görüş ve düşünceleriniz ışığında koruyucu aile hizmeti modelinin mevcut durumu analiz edilecektir. Elde edilecek bilgiler, koruyucu aile hizmetinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması için ilgililere yol gösterecektir. Soruları içtenlikle cevaplayarak sağlayacağınız katkı ve destek için şimdiden teşekkür ederiz.

- Cinsiyetiniz: a. Kadın b. Erkek
- Yaşınız: a. 18-24 b. 25-35 c. 36-45 d. 46-55 e. 56 +
- Medeni Haliniz: a. Bekar b. Evli c. Boşanmış d. Eşi vefat etmiş
- Çocuğunuz var mı? a. Hayır b. Evet ise kaç tane (.....)
- Eğitim durumunuz: a. Lisans b. Yüksek Lisans c. Doktora ve üstü
- Lisans eğitimi aldığınız bölüm:
 - a. Sosyal Hizmet b. Psikoloji c. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
 - d. Sosyoloji e. Özel Eğitim Öğretmeni f. Rehber Öğretmen
 - g. Diğer
- Çalışma şekliniz: a. Kadrolu memur b. Hizmet alımı c. Diğer.....
- Kaç yıllık kamu çalışanısınız ve kaç yıldır koruyucu aile biriminde çalışmaktasınız?
- Bu anketi doldurduğunuz zaman itibariyle sorumlu olduğunuz dosya sayısı kaçtır?
.... Koruyucu aile dosyası ve yanlarındaki adet çocuk dosyası
- Birimde çalışmaya başlamadan önce KA hizmet modeli hakkında bilginiz var mıydı?
- Koruyucu Aile (K.A.) mevzuatları yeterli mi?
- Ödenekler yeterli mi ve amaca uygun kullanılıyor mu?
- Çocuklarda sık karşılaştığınız sorunlar neler ve K.A.'ler bu sorunlarla nasıl baş ediyorlar?
- K.A.'lerin çocuklarla yaşadıkları sorunlarla baş etmesinde Bakanlık nasıl destek olabilir?
- K.A.'lerde sık karşılaştığınız sorunlar neler?

- K.A.'ler ve çocuklarla birlikte K.A. hizmetini tanıtan bir etkinlik organize etmeniz istense nasıl bir etkinlik yapardınız?
- Çocuk, biyolojik (öz) aile görüşmelerinde tedirginlik yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız hangi konularda ve nasıl bir önlem olabilir?
- Bu birimde çalışırken eğitim almaya ihtiyacınız olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız hangi konularda eğitim alma ihtiyacı hissediyorsunuz?
- K.A. hizmetinin en zayıf yönü nedir?
- K.A. hizmetinin en çok beğendiğiniz yanı nedir?
- K.A. hizmetinin halen yeterince yaygın olmamasının en önemli nedeni nedir?
- Bu hizmet modelinin daha iyi tanıtılması ve yaygınlaştırılması için başka neler yapılabilir?

Katkı ve katılımınız için çok teşekkür ederim.

Not: Bu sorular SÇG'lere bir form şeklinde dağıtılmamış olup, araştırmacının elinde bulunmuş ve araştırma amaçları doğrultusunda SÇG'lerden elde edilecek bilgilerde araştırmacıya rehberlik etmesi için kullanılmıştır. Her SÇG'nin aynı konudaki düşüncesini öğrenmek üzere açık uçlu sorular sorulurken her sorunun sorulduğundan emin olmak için aynı zamanda kontrol listesi olarak kullanılmıştır.

Ek: 4

T.C.
AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI
Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü

..... Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne

Kurumunuzda korunma ve bakım altında bulunan evlat edinme hizmetinden yararlandırılmayan ya da süreç içinde durumu evlat edinme sırasındaki aileler yanına yerleştirilmeye uygun hale getirilebilecek olan veya öz ailesi yanına döndürülme olasılığı bulunan çocuk/çocuklara koruyucu aile olmak istiyorum. Yaptığım bu başvuru ile istemimin çocuk yerleştirilmeden de sonuçlandırılma olasılığının bulunduğunu biliyor ve koruyucu aile işlemlerinin gerektirdiği yükümlülüklerin yanı sıra işlemlerle ilgili bilgilerin sadece tarafımıza verileceğini kabul ediyorum.

Gereğini arz ederim.

Kadının
Adı – Soyadı
İmza

Erkeğin
Adı – Soyadı
İmza

T.C. Kimlik No:

Ev Adresi :

Tel :

İş Adresi :

Tel :

T.C. Kimlik No:

Ev Adresi :

Tel :

İş Adresi :

Tel :

Ek: 5**KORUYUCU AİLE SÖZLEŞMESİ**

2828/5395 sayılı Kanun hükümlerine göre Hukuk Mahkemesince.....tarihinde Esaskararsayı ile hakkında korunma kararı/ Valiliğinintarih ve sayılı acil onayı ile korunma altına alınanİli nüfusuna kayıtlıoğlu/kızı,dan doğma,doğumluadındaki çocuğu 2828 sayılı Kanununun 23. maddesi ve bu maddeye dayanılarak yürürlüğe giren Koruyucu Aile Yönetmeliği hükümlerine göre koruyucu aile olarak yanında bakılmasını, yetiştirilmesini isteyen ve halen adresinde oturan ve adlı aile ile Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü aşağıdaki hususları karşılıklı olarak taahhüt ederler.

1-Koruyucu aile, çocuğu yetenekleri ve becerilerinin elverdiği ölçüde eğitimini, bakım ve meslek sahibi olmasını, sağlığının korunmasını kendi öz çocukları gibi sağlamakla yükümlüdür.

2-Koruyucu aile, yanına yerleştirilen çocukları koruma, eğitime ve yetiştirme dışında hiçbir surette hizmetçi, dadı, besleme, v.b. olarak kullanamaz.

3-Koruyucu aile, çocuğu, öz ebeveynleri, kardeşleri ve akrabaları ile yetkililerin uygun gördüğü şekil ve zamanda görüşürmekle yükümlüdür.

4-Koruyucu aile, çocuğun öz ailesi ile ilişkilerini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunamaz, bu doğrultuda ifadeler kullanamaz.

5-Koruyucu aile, çocuğun özellikle ebeveynlik kapsamında tercih ettiği hitap tarzını değiştirmek üzere baskı yapmamayı kabul eder.

6-Koruyucu aile, sosyal çevreye ve çocuğa karşı, dahil olduğu hizmet modelinin dışında mesajlar içeren ifadeleri kullanmamayı kabul eder.

7-Koruyucu aile, yerleştirilen çocuğun vasisi olamayacağını ve vasisi tarafından yerine getirilecek görevlere müdahale edemeyeceğini kabul eder.

8-Çocuğun halen sahip olduğu ve sonradan edineceği taşınır ve taşınmaz mallarının vasisi tarafından idare edilmesini kabul eder.

9-Koruyucu aile, yapacağı adres değişikliklerini bulunduğu İl'de en az 15 gün/başka bir İl'e taşınması söz konusu olduğunda en az bir ay öncesinde Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bildirmekle yükümlüdür. Taşınma sonrasında da

sürekli yerleşim yeri belgesini 15 gün içinde teslim etmeyi ve yapılacak inceleme sonrasında verdiği hizmetin devam edip-etmeyeceğine karar verileceğini kabul eder.

10-Koruyucu aile, ev içinde ve dışında çocuk için risk oluşturacak durumlara karşı önlem almakla yükümlüdür.

11-Koruyucu ailenin geçici bir süre çocukla birlikte yurt dışına çıkması vasisinin izni Koruyucu Aile Komisyonun kararı ve Valiliğin onayına bağlıdır.

12-Koruyucu ailenin yanına yerleştirilen çocuğun hastalanması durumunda koruyucu aile yanındaki çocuklar için üniversite ve devlet hastaneleri ile Kurumun anlaşmalı olduğu sağlık kuruluşlarına doğrudan başvuruda bulunabilir.

13-Korunma ihtiyacı olan çocuklara ücret karşılığı bakıp koruyacak eğitecek ve yetiştirecek koruyucu ailelere kendi istekleri halinde baktıkları çocuğa uygun, Yönetmelikte belirtilen bakım bedelleri ödenir.

14-Koruyucu aile, yanındaki çocuğun eğitim ve öğretimlerine ilişkin her türlü kurs, etüt, yaz okulu ya da meslek edinmesine ilişkin kamu veya özel kuruluşlar tarafından açılan kurslara katılması söz konusu olduğunda, ancak vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisinin rehberliğinde başvuruda bulunur.

15-Koruyucu aile, Kurum sosyal çalışma görevlileri tarafından yapılacak periyodik izlemeleri ve mesleki yönlendirmeleri kabul etmekle yükümlüdür.

16-Koruyucu aile, hizmetin standardının yükseltilmesine yönelik olarak Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü tarafından yapılacak her türlü eğitim ve çalışmalara katılmayı kabul eder.

17-Koruyucu aile hizmetinden yararlandırılan çocuğun koşullarının değişmesi sonucu Kurum tarafından hizmet modelinde bir değişikliğe gidilmesinin planlanması halinde koruyucu aile çocuğun yararının gerektirdiği işlemlerin yapılabilmesi için her türlü destekte bulunur. Çocuğun ayrılık sürecine hazırlanmasında Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü ile iş birliği yapmayı kabul eder.

18-Koruyucu ailenin çocuğa bakmaktan vazgeçtiği, taahhütlerini yerine getirmediği vakadan sorumlu sosyal çalışma görevlisi tarafından tespit edildiği takdirde hazırlayacağı sosyal inceleme raporu ile çocuk aileden geri alınır.

19-Koruyucu aileliğin devam etmesinin sakıncalı olduğu saptanan durumlarda koruyucu aile statüsü Komisyon kararı ile iptal edilir. Komisyonca koruyucu aile

statüsü iptal edilen ailenin bir daha hizmet kapsamında başvurması halinde kendisine bu statü tekrar verilmez.

20- Çocuğun koruyucu ailede herhangi bir ihmal, istismar veya kötü muameleye maruz kaldığının belirlenmesi halinde Kurum ilgili yasalar çerçevesinde koruyucu aile hakkında hukuksal işlemleri başlatır.

Sosyal Çalışma Görevlisinin

... /.../....

Adı-Soyadı

İmza

Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürü

... /.../....

Adı-Soyadı

İmza

Koruyucu Aile Ücretini İstiyorum () / İstemiyorum ()

Koruyucu Anne

T.C. Kimlik No:

Adı ve Soyadı :

Tarih:

İmzası:

Koruyucu Baba

T.C. Kimlik No:

Adı ve Soyadı:

Tarih :

İmzası:

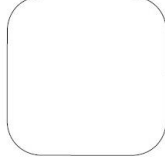

UYGUNDUR

... /.../....

Vali/Vali Yardımcısı

(İmza ve Mühür)

Ek: 6

	KORUYUCU AİLE KİMLİK KARTI		
			
Koruyucu Ailenin TC Kimlik No:	TC Kimlik No:	Korunan Çocuğun TC Kimlik No:	
Adı Soyadı:	Adı Soyadı:	Adı Soyadı:	

Adı soyadı bulunan çocuk koruma altında olup, Koruyucu aile yanına Bakanlığımız denetiminde yerleştirilmiştir.

The child whose name has been stated is under the protection of our Ministry of Family and Social Policies has been placed in foster care and being supervised by our Ministry.

Bu kimlik kartı başkasına devredilemez. Kartın mülkiyeti Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne aittir ve talep edildiğinde iadesi zorunludur. Kart bulunduğu en yakın il müdürlüğüne veya emniyet birimine teslim edilmeli ya da 183 no'lu telefona bildirilmelidir.

İSTANBUL AİLE VE SOSYAL
POLİTİKALAR İL MÜDÜRLÜĞÜ

İl Müdürü
ONAY

Kart No :

Ek: 7

T.C.
AİLE VE
SOSYAL POLİTİKALAR
BAKANLIĞI

T.C.
Çocuk
Hizmetleri
Genel
Müdürlüğü

Katılım Belgesi

Sayın

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü Koruyucu Aile Birimi tarafından 07.04.2015 ile 22.04.2015 tarihleri arasında düzenlenen

“Koruyucu Aile Birinci Kademe 1-9 Eğitim Programı” nı

tamamlayarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır.

Eğitimci
Ahmet Emin BAYSAL
Şube Müdürü

İl Müdürü
Selim ÇELENK
İl Müdürü

Tarih

Belge No

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

KATILIM BELGESİ

Sayın: Ahmet Emin BAYSAL

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve UNICEF işbirliğinde 13.04.2015 - 17.04.2015 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen "Koruyucu Aile Lider Kolaylaştırıcı Eğitimi Programı"na katılarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır.

Yis

Temindar AYTEKİN
Çocuk Hizmetleri Genel Müdürü

Philippe Duamelle
UNICEF Türkiye Ofisi Temsilcisi

Ek: 9

Koruyucu Ailelik Uygulaması İle İlgili Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri

Yüksek Kurulu Görüşü

TC

Başbakanlık

Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : 699442030-105-1112

Tarih : 24.12.2013

Konu : Dini Soru

İslam dini evliliği teşvik ederek çok zorunlu olmadıkça boşanmayı hoş görmeyerek nikâhsız beraberlikleri yasaklayarak aile müessesesini kurmaya ve korumaya büyük önem vermiştir. Ayrıca birey, aile ve toplumu olumsuz yönde etkileyen içki, kumar vb. zararlı alışkanlıkları yasak kılmış, böylece toplum içinde korunmaya muhtaç, kimsesiz ya da terk edilmiş çocukların yer almasının önüne geçmeye çalışmıştır. Bütün tedbirlere rağmen bu olumsuzlukların tamamen ortadan kaldırılmanın mümkün olmadığı bir gerçektir. Çeşitli sebeplerle aileler parçalanabilmekte ya da çocukların güven ve refahını tehdit eden durumlar meydana gelebilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de yetimlerin himaye edilmesi istenmekte, (Nisa,4/6,36) yetimi itip kakan ve yoksulu gözetmeyen kimseler kınanmaktadır. (Maun, 107/2-3) Resulullah Efendimizde yetimlerin ve toplumun zayıf kesimlerinin bakıp gözetilmesini ısrarla vurgulamış, bu sorumluluğu yerine getiren kimselere cennetle ve cennette kendisiyle beraber olmakla müjdelemiştir (Buhari, Talak, 25, Nafakat 1, Edeb 25-26)

Kur'an-ı Kerim çocukları hayatın süsü (Kehf,18/46) ve göz aydınlığı (Furkan, 25/74) olarak tavsif etmektedir. Çocuklar duygusal, bedensel ve zihinsel yönden korunup gözetilmeye muhtaç birer emanettir. Erdemli bireyler ile sağlıklı bir toplum inşa etmenin yolunun çocukların sevgi ve ilgi ile yetiştirilmelerinden, küçük yaşta verilecek değerler eğitiminden geçtiği muhakkaktır. Çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal ve ruhsal açıdan sağlıklı gelişebilmeleri, maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için sıcak bir aile ortamına ihtiyaç vardır. Doğal ve makul olan, her çocuğun kendi aile ortamında ve ebeveyninin yanında yetişmesidir. Bununla birlikte öz aile şefkatinden mahrum olan çocuklara sahip çıkılması, çeşitli nedenlerle

çocukların koruyucu ailenin himayesine verilmesi İslami inanç ve değerler açısından önem arz eden bir uygulamadır.

En hayırlı evin içinde kendisine iyi davranılan bir yetimin bulunduğu ev olduğunu bildirmiştir. (İbn Mace, Edeb, 6). Söz konusu ayet ve hadislerden hareketle İslam'da kimsesiz bir çocuğa sahip çıkmak, bir yetimin başını okşamak, evini ve gönlünü yetimlere açmak, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmak tıpkı ibadet bilinciyle yerine getirilmesi gereken bir ahlaki bir sorumluluk olarak kabul edilmiştir. Bir çocuğu sahiplenmek, sadece bedeninin değil ruhunun ihtiyaçlarını da gidermek, onu önce kendisine sonra topluma kazandırmak, kendisi ve çevresi ile barışık, verimli, mutlu bir insan yetiştirmek dini-sosyal bir görev addedilmelidir.

Bununla birlikte uygulamada dini açıdan dikkat edilmesi gereken hususlar söz konusudur. Koruyucu aile ile çocuk arasında bir kan bağı ve süt hısımlığı yoksa çocuğun buluş çağına erişmesinden sonra, ilişkileri tesettür ve halvet yönünden mahremiyet kurallarına uygun olmalıdır. Hz. Muhammed (S.A.V.) çocukların yedi yaşından itibaren ayrı yataklarda yatırılmasını ifade etmiş, (Ebu Davud, Salat, 26) dolayısıyla beden mahremiyeti bilincinin çocuğa kazandırılmasının önemine dikkat çekmiştir. Koruyucu aile kendi çocuğuyla himaye edilen çocuk arasında bu hususta söz konusu hassasiyeti göstermelidir.

Koruyucu aile bakım altına alınan çocuğa kendisi hayatta iken bağıшта bulunabileceği gibi, aralarında miras tahakkuk ettirecek derecede bir akrabalık söz konusu değilse mallarının üçte birinden vasiyette bulunarak (Mevsili, V,62'den aktaran Görgülü, 2013,s.223) çocuğa maddi anlamda destek olabilir.

Koruyucu aile bakımı, bir takım mahzurları sebebiyle dini prensipler açısından uygun bulunmayan evlatlık müessesesinden farklılık arz etmektedir. Bu sebeple dini hassasiyetler koruyucu aile olmaya, merhamet, yardımseverlik, yetimi ve kimsesizi sahiplenme, bir çocuğun geleceğini kurtarma, topluma bir insan kazandırma, nesil emniyetini sağlama gibi dinin önemle üzerinde durduğu erdemlerin yaşatılmasına engel görülmemelidir.

Kısaca, çocuğun öz ailesi görüşmesi, duygusal bağının sürdürülmesi ve zikredilen diğer şartlara uyulması kaydıyla geçici süre koruyucu aile tarafından himaye edilmesi dinen teşvik edilen bir husustur.

Kaynak: Yılmaz, 2014, s.221-223.

Ek: 10

2016 -2017 EĞİTİM ÖĞRETİM DÖNEMİ	
İSTANBUL OKUL SERVİS TAŞITLARINDA UYGULANACAK	
ÜCRET TARİFELERİ	
24.08.2016 Tarih ve 2016/6-9 Sayılı UKOME Kararı	
Kilometre(km)	Ücret (TL)
0-1	175,00
1-3	190,00
3-5	205,00
5-7	210,00
7-9	220,00
9-11	260,00
11-13	300,00
13-15	320,00
15-17	340,00
17-19	365,00
19-21	385,00
21-23	405,00
23-25	420,00
25 km'yi aşan her km için	3,61
Belirlenen ücretler/tarifeler alınabilecek üst sınırı göstermektedir.	
<i>Kaynak:</i> http://www.ibb.gov.tr	

Ek: 11

Türkiye’de İllere Göre Koruyucu Aile Sayıları			
No	İl	Koruyucu Aile Sayısı	Koruyucu Aile Yanındaki Çocuk Sayısı
1.	İstanbul	403	433
2.	İzmir	323	359
3.	Ankara	266	307
4.	Kayseri	167	191
5.	Konya	140	163
6.	Kocaeli	139	170
7.	Gaziantep	130	174
8.	Samsun	129	145
9.	Hatay	126	184
10.	Balıkesir	123	151
11.	Bursa	121	141
12.	Denizli	116	149
13.	Mersin	113	145
14.	Antalya	111	134
15.	Manisa	110	137
16.	Adana	109	139
17.	Kahramanmaraş	96	131
18.	Aydın	89	103
19.	Isparta	76	91
20.	Afyon	73	87
21.	Sakarya	68	76
22.	Tekirdağ	67	71
23.	Eskişehir	57	64
24.	Çorum	56	70
25.	Edirne	49	58
26.	Sivas	46	52
27.	Tokat	45	54
28.	Giresun	45	54

29.	Osmaniye	44	53
30.	Aksaray	43	55
31.	Muğla	41	49
32.	Ordu	40	50
33.	Düzce	40	54
34.	Kırıkkale	39	43
35.	Diyarbakır	38	53
36.	Çanakkale	37	46
37.	Erzurum	36	43
38.	Malatya	36	41
39.	Amasya	35	44
40.	Muş	33	54
41.	Şanlıurfa	33	51
42.	Kütahya	32	42
43.	Zonguldak	30	39
44.	Trabzon	26	33
45.	Kastamonu	26	30
46.	Niğde	26	33
47.	Elazığ	22	27
48.	Erzincan	22	29
49.	Karaman	21	26
50.	Kırşehir	20	21
51.	Yalova	19	21
52.	Uşak	18	24
53.	Burdur	17	19
54.	Bingöl	16	22
55.	Çankırı	14	14
56.	Mardin	14	19
57.	Karabük	14	21
58.	Kırklareli	12	15
59.	Adıyaman	12	18
60.	Rize	11	15

61.	Siirt	11	19
62.	Yozgat	9	17
63.	Artvin	9	19
64.	Bartın	9	11
65.	Sinop	8	9
66.	Van	6	10
67.	Bolu	6	9
68.	Kilis	6	9
69.	Batman	5	8
70.	Bitlis	4	8
71.	Gümüşhane	4	5
72.	Hakkari	3	6
73.	Kars	2	5
74.	Bilecik	2	2
75.	Ağrı	2	6
76.	Şırnak	2	6
77.	İğdır	2	5
78.	Bayburt	1	1
79.	Tunceli	0	0
80.	Nevşehir	0	0
81.	Ardahan	0	0
	TOPLAM	4.351	5.292

Kaynak: <http://www.koruyucuiaile.gov.tr> 15.07.2017